

LIVING THE HALACHIC PROCESS

Volume V

Questions and Answers for the Modern Jew

Accompanying Source Sheets for *Living the Halachic Process* Volume V

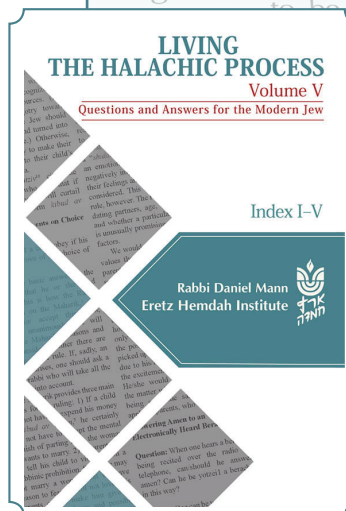
Contained in this PDF file are source sheets for the 101 responses that are covered in the sefer, *Living the Halachic Process*, vol. V.

The source sheets contain major sources related to the answers. This enables the advanced learner to come to his or her own conclusion and/or deepen his or her understanding of the topic. They are particularly valuable for those who want to present a class based on the questions in the book in a text-based format. We welcome those teachers to make as many copies as they like and compare and contrast their views with those in our sefer.

To use the file, simply scroll to the response title in the Table of Contents, which is approximately arranged according to the order of the *Shulchan Aruch*, and click on the link.

To contact us, please call (972)(2)537-1485; fax at (972)(2)537-9626; write to 3 Brurya St., P.O.B. 8178, Jerusalem 9108101, Israel; e-mail to info@eretzhemdah.org; or visit our website at www.eretzhemdah.org

Rabbi Daniel Mann
Eretz Hemdah Institute

Contents

TEFILLA (PRAYER)

- A-1 Shortening *P'sukei D'Zimra* in Order to Catch Up
- A-2 Skipping to *Shemoneh Esrei* and Making up What Was Missed
- A-3 Preference of *Davening* in a *Shul*
- A-4 Making Up a *Tefilla* with No Net Gain
- A-5 Eating Before *Davening* in Order to *Daven* with a *Minyan*
- A-6 A *Chazan* Wearing Short Pants
- A-7 A *Minyan* Split between Adjacent Rooms
- A-8 Lack of Unity in a "Unified" *Minyan*
- A-9 The Need for a *Mechitza* in the Absence of a *Minyan*
- A-10 Delay between *Birkat Kohanim* and *Sim Shalom*
- A-11 Reciting the Three *Parshiyot* of *Shema* Before *Davening*
- A-12 The *Kaddish* after *Kri'at HaTorah*
- A-13 Mistakes in the Reading of the *Haftara*
- A-14 Listening to *Laining* during *Shemoneh Esrei*

BERACHOT (BLESSINGS)

- B-1 Permissibility of a Personal *Beracha*
- B-2 The Halachic Status of Gluten-Free Cakes
- B-3 Continuing to Eat Based on an Initial *Beracha*
- B-4 *Birkat HaMazon* for Those Who Have Left their Place of Eating
- B-5 Reciting *Tefillat HaDerech* by Microphone
- B-6 *Beracha* on a Newly Renovated Home
- B-7 *HaMapil* for Those Who Take a Long Time to Fall Asleep
- B-8 Time Limit on *HaGomel* After Birth

SHABBAT

- C-1 Flying a Kite on Shabbat
- C-2 Returning *Chulent* with Bones to the Fire
- C-3 Heating Up Bread on Shabbat
- C-4 Using a Shabbat Clock for an Urn
- C-5 Using Salt to Absorb Spilled Wine on Shabbat
- C-6 Giving an Envelope on Shabbat to Use for Donations
- C-7 Removing a Licked Candy from Amongst Clean Ones on Shabbat
- C-8 Keep the Beat?
- C-9 Opening and Closing a Garden Parasol on Shabbat
- C-10 Using a Whipped Cream Dispenser on Shabbat
- C-11 Use of Kinetic Watches on Shabbat
- C-12 Non-Jewish Worker Servicing Clients on Shabbat
- C-13 Placing Delayed Stock Orders from Israel on Friday

- C-14 Relighting Shabbat Candles that Went Out
- C-15 Who Drinks *Kiddush/Havdala* Wine and Why?
- C-16 How Can We Perform Matters of *Minhag* Before *Kiddush*?
- C-17 A *Melaveh Malka* for Women
- C-18 Reciting *R'tzei* after Ending Shabbat
- C-19 Methods of Receiving Pay for Work on Shabbat

MO'ADIM (FESTIVALS)

- D-1 Blowing *Shofar* After *Shul*
- D-2 The Timing of *Shehecheyanu* on New Clothes on the Second Night of Rosh Hashana
- D-3 Washing One's Face on Yom Kippur
- D-4 Disqualification of an *Etrog* Based on Color
- D-5 *Hagbaha* after *Side-Minyan Laining* on Simchat Torah
- D-6 A *Ben Chutz La'Aretz* Flying Out of Israel on *Yom Tov Sheini*
- D-7 *Hachnasat Sefer Torah* on *Chol HaMo'ed*
- D-8 Festive Meals on Chanuka
- D-9 Repeating Questionable Words in *Parashat Zachor* and *Megillat Esther*
- D-10 Purim in Transit
- D-11 Ranking *Mishlo'ach Manot* Stringencies
- D-12 The Wisdom of Putting Out Pieces of Bread Before *Bedikat Chametz*
- D-13 The Focus of Discussions at the *Seder*
- D-14 The Significance of the Amount of *Karpas Eaten*
- D-15 *Chametz* of an Intermarried Couple after Pesach
- D-16 *Shehecheyanu*, New Clothes, and Renovations During *Sefirat HaOmer*
- D-17 Is Acknowledgment of Lag BaOmer Considered Counting?
- D-18 *Chanukat HaBayit* During the Three Weeks

KASHRUT

- E-1 Buying Food without a *Hechsher* for a Friend
- E-2 Does a Cutting Board Used for Onions Take on the Status of the Knife?
- E-3 Using a Water Urn for *Milchig* and *Fleishig*
- E-4 Discarding Separated *Challa*
- E-5 Futures Contracts of Pigs
- E-6 An Oven Used for *Chillul* Shabbat

HOLY ARTICLES

- F-1 Protecting *Sefarim* but Aiding Terrorists
- F-2 *Tallit* and *Tefillin* during *Selichot*
- F-3 The Timing for the *Beracha* on *Tzitzit* after Being Up All Night
- F-4 Status of *Tzitzit* When the Garment Rips and Is Repaired
- F-5 The Permissibility of Selling Inherited *Tefillin*

MISCELLANEOUS

- G-1 What Can Be Learned from the Silence of the *Poskim*
- G-2 Disclosing Problems about Another Person's Apartment
- G-3 What Type of Torah Study Should One Focus On?
- G-4 Different Types of *Minhag* and their Levels of Flexibility
- G-5 The Best Way to Spend Money on Israel
- G-6 *Hatarat Nedarim* via Skype
- G-7 Lighting a Candle When the *Ner Tamid* Is Out
- G-8 A Fence for the Roof of an Apartment Building
- G-9 A Loan/Investment that Requires a *Heter Iska* after its Inception
- G-10 Solving a *Netilat Yadayim* Problem on a Plane
- G-11 Burying Wisdom Teeth
- G-12 Eating Contests

FAMILY LAW

- H-1 Standing for Parents in our Times
- H-2 Staging a Fake *Pidyon HaBen*
- H-3 Standing for a *Chatan* and a *Kalla*
- H-4 Wedding Spending
- H-5 A Mistake in a *Ketuba*
- H-6 A Fading *Ketuba*
- H-7 How to Name the Child of a Gentile Father

MONETARY LAW

- I-1 Payment for Uncompleted Work
- I-2 Going to a Civil Court Where There Is No *Beit Din*
- I-3 Buying With Intention to Return
- I-4 Immoral Commercial Practices?
- I-5 Stealing by Accident?
- I-6 Returning a Lost Item that the Owner Knows About
- I-7 Taking Bottles from Recycling Receptacles
- I-8 Receiving Permission to Sublet
- I-9 Dealing with Fallout from a Dishonest Middleman
- I-10 Keeping Benefits from a Communal Purchase
- I-11 Claiming Damages from an Employee
- I-12 A Lawyer's Obligation to Take a Dangerous Case

Shortening *P'sukei D'Zimra* in Order to Catch Up

Q

I have noticed in a few *shuls* that a minority of the *tzibbur* starts *Shemoneh Esrei* together, whereas many people who come in late or daven slowly (or both) do not try to catch up. Isn't it correct to skip parts of *P'sukei D'Zimra* in order to daven *Shemoneh Esrei* with the *minyan*?

3. אליה רבה אורח חיים סי' נב ס"ק ה

במוגיד משרים [פ' בהר ד"ה הסדר] איתא דהזוהיר לבית יוסף לבא לבית הכנסת בהשכמה כדי שיוכל להתפלל כסדר ולא בדילוג, כי העושה כן מהפך הצינורות. ומשמע דמודה דאם עבר ונתאחר יעשה כמו שנתבאר, ולא כאותן שעוברים על הדינים ומתפללין כסדר ואין מתפללין עם הצבור, גם עוברים על דברי המור בשם הגאונים:

4. שו"ת יחזקאל דעת חלק ה סי' ה

בסיכום: מי שנתאחר לבוא לבית הכנסת, ומצא הצבור כשהם נמצאים בסוף הזמירות, ימהר להתעטף בציצית ולהניח תפילין, ויאמר ברכת אלהי נשמה, וברכות התורה, ויתחיל בברכת ברוך שאמר, ומזמור תהלה לדוד, ויסיים בברכת ישתבח. וימשיך מברכת יוצר אור והלאה כדי להתפלל בצבור. ואם עדיין אין סיפק בידו להשיג להתפלל שמונה עשרה עם הצבור, או עם תפלת החזרה של השליח צבור, ידלג לגמרי הזמירות, ויתחיל מברכת יוצר אור, כדי שיספיק להתפלל עם הצבור. ובסיום התפלה יאמר כל שאר ברכות השחר, וכן יאמר כל המזמורים שדילג, ולא יאמר ברוך שאמר וישתבח.

5. שערי תשובה סי' נב ס"ק א

מי שדרכו להתפלל במתון ובכוונה, ואף שבא בתחלת התפלה אין יכול להתפלל בשוה, לא יועיל להתפלל עמהם יחד כיון שהוא מתנהל לאט ובמתון, ואם יתפלל עמהם בשוה יפסיד הכוונה, מותר לו להתפלל על הסדר. ויראה לכיון שברכו וקדושה יאמר עמהם בין הפרקים ולא יעמוד באמצע הפרק וכל לבבות דורש ה':

6. שולחן ערוך אורח חיים סי' קט סעי' א

הנכנס לבית הכנסת ומצא צבור מתפללין, אם יכול להתחיל ולגמור קודם שיגיע שליה ציבור לקדושה או לקדיש, יתפלל.

1. שולחן ערוך אורח חיים סי' נב סעי' א

אם בא לבית הכנסת ומצא צבור בסוף פסוקי דזמרה ואמר: ברוך שאמר עד "מהולל בתשבחות", ואחר כך: תהלה לדוד עד "מענתה ועד עולם הללויה", ואחר כך: הללו את י"י מן השמים עד "לבני ישראל עם קרובו הללויה" ואחר כך: הללו אל בקדשו עד "כל הנשמה תהלל יה" הגה: ואם יש לו שהות יותר יאמר: הודו לה' קראו עד "והוא רחום" וידלג עד "והוא רחום" שקודם אשרי כי בנתיים אינו רק פסוקים מלוקטים. ואחר כך: ישתבח, ואחר כך: יוצר וקריאת שמע וברכותיה, ויתפלל עם הצבור. ואם אין שהות כל כך, ידלג גם מזמור הללו את י"י מן השמים. הגה: אם עוד אין שהות, לא יאמר רק: ברוך שאמר, ותהלה לדוד וישתבח. ואם כבר התחילו הצבור יוצר, ואין שהות לומר פסוקי דזמרה אפילו בדילוג, יקרא קריאת שמע וברכותיה עם הציבור ויתפלל עמהם, ואחר כך יקרא כל פסוקי דזמרה בלא ברכה שלפניהם ולא של אחריהם.

משנה ברורה שם ס"ק ו

יקרא קריאת שמע – ובתשובת משכנות יעקב האריך בזה והוכיח דברכת ברוך שאמר וישתבח תקנה קדומה היא מימי התנאים, ועל כן מוטב להתפלל ביחודי משידלג לגמרי ברכת ברוך שאמר וישתבח. אך אם לא יצטרך לדלג לגמרי שיוכל לאמר ברוך שאמר ואשרי וישתבח בעת שהחזן מאריך המלות מיוצר והלאה, לכולי עלמא יעשה כן, דעיקר קפידא הוא שיתפלל תפילת שמונה עשרה עם הצבור בלחש

2. באר היטב אורח חיים סי' נב ס"ק א

המוגיד הזוהיר לבית יוסף לבוא לבית הכנסת בהשכמה כדי שיוכל להתפלל כסדר ולא בדילוג, כי העושה כן מהפך הצינורות – סידור האר"י. והרבה אנשי מעשה נוהגים להתפלל כסדר מטעם זה אפילו אם אחרו לבוא לבית הכנסת. אבל בתשובות חכם צבי סי' לו כתב שמה שכתב בספר הזוהר שיש להתפלל על הסדר היינו כשאנו מתפלל עם הציבור, אבל אם אחר לבוא לבית הכנסת ובא כשהציבור מתפללין, כולי עלמא מודו דידלג כדי להתפלל עם הציבור, עיין שם, וכן פסק הפרי חדש בסי' נ, עיין שם.

Skipping to *Shemoneh Esrei* and Making up What Was Missed

Question: Someone came into *shul* very late for *Shacharit*. He put on *tefillin* and started *Shemoneh Esrei* right away with the *tzibbur*. He asked me afterward whether he should make up *P'sukei D'Zimra* and *Kri'at Shema*. What should I have told him?

4. טור אורח חיים סי' נב

ואם בא לבית הכנסת ומצא צבור בסוף פסוקי דזמרה, על זה שאלו לרב נטרונאי: מהו שיתפלל עם הצבור ויאמר פסוקי דזמרה אחר כך? והשיב, שאינו יכול, כי תקנום קודם תפלה; אלא אומר ברוך שאמר עד "מהולל בתשבוה" ואומר תהלה לדוד ומדלג עד "הללו אל בקדשו" ואומר "כל הנשמה תהלל יה הללויה" וחותרם בישתבחה, וממחר להתפלל עם הצבור. ולא יאמר אותם אחר התפילה כל עיקר – וזה לשון אדוני אבי הרא"ש ז"ל. כתב רב עמרם: אם נכנס אדם לבית הכנסת ורואה שאם יאמר כל אלו הפסוקים שלא יוכל להשלים תפלתו עם הצבור, יאמר ברוך שאמר ומזמור של תהלה לדוד בלבד וחותרם בישתבחה

5. שו"ת יחווה דעת חלק ה סי' ה

בסיכום: מי שנתאחר לבוא לבית הכנסת, ומצא הצבור כשהם נמצאים בסוף הזמירות, ימהר להתעטף בציצית ולהניח תפילין, ויאמר ברכת אלהי נשמה, וברכות התורה, ויתחיל בברכת ברוך שאמר, ומזמור תהלה לדוד, ויסיים בברכת ישתבחה. וימשיך מברכת יוצר אור והלאה כדי להתפלל בצבור. ואם עדיין אין סיפק בידו להשיג להתפלל שמונה עשרה עם הצבור, או עם תפלת החזרה של השליח צבור, ידלג לגמרי הזמירות, ויתחיל מברכת יוצר אור, כדי שיספיק להתפלל עם הצבור. ובסיום התפלה יאמר כל שאר ברכות השחר, וכן יאמר כל המזמורים שדילג, ולא יאמר ברוך שאמר וישתבחה.

<<

1. שולחן ערוך אורח חיים סימן נב סעי' א

אם בא לבית הכנסת ומצא צבור בסוף פסוקי דזמרה אומר: ברוך שאמר עד "מהולל בתשבוה", ואחר כך: תהלה לדוד עד "מענתה ועד עולם הללויה", ואחר כך: הללו את יי מן השמים עד "לכני ישראל עם קרובו הללויה" ואחר כך: הללו אל בקדשו עד "כל הנשמה תהלל יה" הגה: ואם יש לו שהות יותר יאמר: הודו לה' קראו עד "הוא רחום" וידלג עד "הוא רחום" שקודם אשרי כי בנתיים אינו רק פסוקים מלוקטים. ואחר כך: ישתבחה, ואחר כך: יוצר וקריאת שמע וברכותיה, ויתפלל עם הצבור. ואם אין שהות כל כך, ידלג גם מזמור הללו את יי מן השמים. הגה: אם עוד אין שהות, לא יאמר רק: ברוך שאמר, ותהלה לדוד וישתבחה. ואם כבר התחילו הצבור יוצר, ואין שהות לומר פסוקי דזמרה אפילו בדילוג, יקרא קריאת שמע וברכותיה עם הציבור ויתפלל עמהם, ואחר כך יקרא כל פסוקי דזמרה בלא ברכה שלפניהם ולא של אחריהם. הגה: ומכל מקום יאמר כל הברכות שמהויב לכרך בבקר.

משנה ברורה שם סי"ק ו

יקרא קריאת שמע – ובתשובת משכנות יעקב האריך בזה והוכיח דברכת ברוך שאמר וישתבחה תקנה קדומה היא מימי התנאים, ועל כן מוטב להתפלל ביחידי משידלג לגמרי ברכת ברוך שאמר וישתבחה. אך אם לא יצטרך לדלג לגמרי שיוכל לאמר ברוך שאמר ואשרי וישתבחה בעת שהחזן מואריך המלות מיוצר והלאה, לכולי עלמא יעשה כן, דעיקר קפידא הוא שיתפלל תפילת שמונה עשרה עם הצבור בלחש

2. שולחן ערוך אורח חיים סי' קיא סעי' ג

אם עד שלא קרא קריאת שמע מצא ציבור מתפללין, לא יתפלל עמהם, אלא קורא קריאת שמע ואחר כך יתפלל, דמסמך גאולה לתפלה עדיף.

3. גמרא, שבת דף קיח עמ' ב

אמר רבי יוסי: יהא חלקי מגומרי הלל בכל יום. איני? והאמר מר: הקורא הלל בכל יום – הרי זה מחרף ומגדף! – כי קאמרינן – בפסוקי דזמרה.

Skipping to *Shemoneh Esrei* and Making up What Was Missed

6. ערוך השולחן אורח חיים סי' נב סעי' ה

אמנם דברי רבינו הבית יוסף תמוהין, דאיך אפשר לומר שהגאון כונתו אברכות, והא איהו מיירי שבירך ברוך שאמר וישתבח רק שקיצר בפסוקי דזמרה ועל זה כתב ולא יאמר אותם אחר התפלה כל עיקר, כמבואר בטור? הרי אין כונתו על הברכות, שהרי כבר אמרם, אלא כונתו על המזמורים עצמם שלא יקראם אחר התפלה, משום שלא נתקנו רק קודם התפלה! וכן ראיתי מי שפסק כן, דאפילו התחיל מיוצר אור ולא אמר כלל פסוקי דזמרה קודם התפלה, לא יאמרו אחר כך אפילו בלא ברכות, וכל שכן אם אמר ברוך שאמר וישתבח וקיצר בפסוקי דזמרה שלא ישלימם אחר התפלה כלל, דאחר התפלה לא יאות לומר זמירות. והן אמת שבשם רבינו יונה הביא הטור שאם לא אמר פסוקי דזמרה כל עיקר, יאמר אותן אחר התפלה בברכותיהן, בברוך שאמר וישתבח כמו קודם התפלה – עיין שם. מיהו לא קיימא לן כן. ויש שרוצים לחלק בין לא אמרם כלל, דאז אומרם בברכותיהן אחר התפלה, ובין אמר מקצתן בברכותיהן, דאז אין משלימן אחד התפלה כלל אפילו בלא ברכות [אגור ולהפרישה גם דעת הטור כן, עיין שם]. אך כבר נדחו דברים אלו [כמו שכתב הבית יוסף והב"ח]. ולדינא נראה דשב ואל תעשה עדיף, ובפרט שיש אומרים שאיסור גדול הוא לאומרם אחר התפלה, שכן כתבו כמה מהראשונים

7. שולחן ערוך אורח חיים סי' סז סעי' א

ספק אם קרא קריאת שמע, חוזר וקורא ומברך לפנייה ולאחריה. אבל אם יודע שקראה, אלא שמסופק אם ברך לפנייה ולאחריה, אינו חוזר ומברך.

Preference of *Davening* in a *Shul*

Is there a preference to daven in a *beit kneset* as opposed to a “house-minyan”? Does it matter if the place is not an actual *shul* but consistently hosts a *minyan*?

4. צל"ח, ברכות דף ו עמ' א

... ולפי זה גם תפלת הצבור אינה נשמעת אלא בבית הכנסת. קשה: למה קאמר אבא בנימין, "אין תפלתו של אדם נשמעת", הוה ליה למימר "אין תפלה נשמעת אלא בבית הכנסת". ולכן נראה לעניות דעתי דתפלת הצבור גם לדעת התוספות נשמעת בכל מקום שמתפללין, ותפלה של יחיד כשהוא לבדו אפילו בבית הכנסת אינו בטוח שתהא נשמעת, אבל אם היחיד מתפלל בבית הכנסת בעת שהצבור שם, אף שנתאחר וכבר סיימו הצבור תפלתם אלא שהם עדיין עוסקים בשירות ותשבחות כמו אשרי ובא לציון וכדומה, והיחיד מתפלל שם, תפלתו נשמעת, והיינו "לשמוע אל הרנה ואל התפלה"

5. גמרא, ברכות דף ח עמ' א

אמר ריש לקיש: כל מי שיש לו בית הכנסת בעירו ואינו נכנס שם להתפלל – נקרא שכן רע, שנאמר... ולא עוד אלא שגורם גלות לו ולבניו

6. מחזיק ברכה לחיד"א סי' ק ס"ק ד

נקרא שכן רע – אם מתפלל בביתו בעשרה אינו נקרא שכן רע כיון, הגם שם שכינתא שריא, דכל בי עשרה שכינתא שריא. ומיהו על כל פנים מידי בית הכנסת לא נפיק אלא אם אותו מקום שמתפללים הוא מקום קבוע לקדושה.

7. משנה ברורה סי' צ ס"ק כח

כתבו האחרונים דאם יש בבית הכנסת של רוב עם רוב בלבול ואין אדם שומע לא תפלה ולא קריאת התורה, מוטב להתפלל בביתו בעשרה. בבית הכנסת ביחיד ובביתו בעשרה – תפלת צבור עדיף, ואפילו יכול לשמוע קדיש וברכו, אפילו הכי תפלת צבור עדיף [פרי מגדים].

1. גמרא, ברכות דף ו עמ' א

תניא, אבא בנימין אומר: אין תפלה של אדם נשמעת אלא בבית הכנסת, שנאמר: "לשמוע אל הרנה ואל התפלה" – במקום רנה שם תהא תפלה.

2. בית יוסף אורח חיים סי' צ

לא יתפלל אלא בבית הכנסת עם הציבור דאמר רבי יוחנן: אין תפלתו של אדם נשמעת וכו'. בפרק קמא דברכות (ח.); ומפרש רבינו, דבבית הכנסת דקאמר היינו עם הציבור, ומשמע מדבריו שאם אינו מתפלל עם הציבור, לא שאני לן בין מתפלל בבית הכנסת למתפלל בבית אחר; אבל ח"ר יונה (ד. ד"ה אימתי) כתב בשם הגאונים שאפילו כשאין הציבור מתפללין, יש לו לאדם להתפלל בבית הכנסת מפני שהוא קבוע ומיוחד לתפילת ציבור

3. שולחן ערוך אורח חיים סי' צ סעי' ט

ישתדל אדם להתפלל בבית הכנסת עם הציבור, ואם הוא אנוס, שאינו יכול לבוא ל בבית הכנסת, יכוין להתפלל בשעה שהציבור מתפללים, (והוא הדין בני אדם הדרים בישובים ואין להם מנין, מכל מקום יתפללו שחרית וערבית בזמן שהציבור מתפללים). וכן אם נאנס ולא התפלל בשעה שהתפללו הציבור והוא מתפלל ביחיד, אף על פי כן יתפלל בבית הכנסת.

מגן אברהם שם ס"ק טו

עם הצבור. אף על פי שיכול להתפלל בביתו בעשרה, מכל מקום "ברוב עם הדרת מלך"

פרי מגדים שם

עם הציבור. עיין מגן אברהם. ולא הבינותי, דלהמחבר דפסק כרבינו יונה [ברכות ד, א ד"ה אלא בינין] דבית הכנסת ביחיד נמו יש מעלה, אם כן בלאו הכי יש להתפלל בבית הכנסת; והמחבר, אין הכי נמי קאמר, דאפילו בבית הכנסת לא יקדים קודם שבאו אלא ימתין

Making Up a *Tefilla* with No Net Gain

Q

Consider the following scenario. Someone davened on *Rosh Chodesh* and left out *Ya'aleh V'Yavo*. He resolved the omission by repeating *Shemoneh Esrei*. However, this time he forgot to say "*v'ten tal u'matar*." I heard that he does not have to say *Shemoneh Esrei* a third time because, all in all, he said all the necessary elements. Is the same true in the opposite case – if he left out "*v'ten tal u'matar*" in the first *tefilla* and forgot *Ya'aleh V'Yavo* in the second – or is leaving out "*v'ten tal u'matar*" worse? Also, what happens if one left out "*v'ten tal u'matar*" at Friday *Mincha*? Should he daven an extra *Shemoneh Esrei* of *Ma'ariv* to make up for the invalid *Mincha*? Or do we assume that since we do not say "*v'ten tal u'matar*" on *Shabbat*, one gains nothing by doing that?

חובת התפלה יצא אלא שחסר לו הזכרת יעלה ויבא, ולכן אם נזכר בלילה אין צריך לחזור ולהתפלל שנים, שלא ירויח בזה שום דבר, שהרי אפילו אם יתפלל ערבית שנים בין כך לא יזכיר יעלה ויבא, ותפלת שמונה עשרה כבר יצא ידי חובתו. והדעה הראשונה שבטור סוכרת שהמתפלל ולא הזכיר יעלה ויבא בראש חודש הוא כלא התפלל כלל וגם ידי חובתו תפלת שמונה עשרה לא יצא, לכן מחויב הוא להתפלל ערבית שנים...

ועל פי זה השבתי, כמי שהתפלל בראש חודש כסלו והזכיר יעלה ויבא ושכח לומר טל ומטר, וכשחזר והתפלל שנית הזכיר טל ומטר אבל שכח לומר יעלה ויבא. ואמרת שזה תלוי בשתי שיטות אלו. שלדעה הראשונה שידי חובת תפלה יצא אלא שחסר לו הזכרת מעין המאורע, בנידון זה אין צריך לחזור ולהתפלל שלישיית, שהרי בתפלה הראשונה הזכיר יעלה ויבא, ומה ששכח לומר טל ומטר הרי הזכיר בתפלה השניה ... אבל לדעה הראשונה דהוי כלא התפלל כלל, צריך לחזור ולהתפלל שלישיית, ולכן הוריתי שכדי לצאת ידי ספיקא יתפלל שלישיית בתורת נדבה...

ושמעתי בשם הגאון ר' חיים הלוי זצ"ל, על מי שהתפלל במנחה ערב שבת ושכח ולא הזכיר טל ומטר ונזכר בליל שבת, שבזה כולי עלמא מודו שצריך להתפלל ערבית שנים אף על פי שבתפלת ערבית של ליל שבת בין כך לא יזכיר טל ומטר, ומחלק בענין זה בין הזכרת יעלה ויבא, שהיא איננה בכלל מטבע הברכה, ובין הזכרת טל ומטר, שהיא ממטבע הברכה, וכל שלא הזכיר טל ומטר הוי כמושג מטבע הברכה, ולדברי הכל כאילו לא התפלל כלל.

אולם נראה לי, דאם הזכרת יעלה ויבא איננה בכלל מטבע הברכה, כל שכן שהזכרת טל ומטר לאו בכלל מטבע הברכה היא, שהרי הזכרת יעלה ויבא מקומה רק בברכת רצה, ואם פתח במודים חוזר לרצה (שולחן ערוך סי' תכב), ואילו לענין הזכרת טל ומטר קיימא לן (טור שולחן ערוך סי' קיז סעי' ה) שאם לא שאל טל ומטר ונזכר קודם שומע תפלה אין מחזירין אותו ושואל בשומע תפלה.

1. שולחן ערוך אורח חיים סי' קח סעי' ט

מעיה ולא התפלל מנחה בערב שבת, מתפלל ערבית שנים של שבת: הראשונה לערבית, והשניה לתשלומין.

2. טור אורח חיים סי' קח

אם מעיה ולא הזכיר יעלה ויבא במנחה בראש חודש או שהתפלל במנחה בשבת תפלה של חול – יש אומרים שמתפלל ערבית שנים ויש אומרים שאין צריך; ולצאת ידי ספיקא, יתפלל ערבית שנים – השנייה נדבה ואין צריך לחדש בה דבר:

3. שולחן ערוך אורח חיים סי' קח סעי' יא

מעיה במנחה של שבת והתפלל שמונה עשרה ולא הזכיר של שבת, מתפלל במוצאי שבת שנים, ואינו מבדיל בשניה, ויתפלל אותה בתורת נדבה ואינו צריך לחדש בה דבר; והוא הדין אם לא הזכיר יעלה ויבא במנחה של ראש חודש.

משנה ברורה שם סי' ק לו

של ראש חודש – אם הל ראש חודש בערב שבת והיה ראש חודש רק יום אחד ושכח במנחה להזכיר של ראש חודש ונזכר אחר שחשכה, אין להשלים כלל בליל שבת, כיון דאינו מועיל כלום, ורק שיכול להתפלל בנדבה, ואין מתפללין תפלת נדבה בשבת.

4. שו"ת הר צבי אורח חיים א סי' נד

יסוד מחלוקת זו הוא, בהתפלל ושכח לומר יעלה ויבא בראש חודש, אי הוי כלא התפלל כלל וגם ידי חובת תפלה לא יצא, או שידי חובת תפלה יצא אלא שחסר לו הזכרת מעין המאורע בלבד. והיש אומרים שבטור סוכרים, שידי <<

Eating Before *Davening* in Order to *Daven* with a *Minyan*

Q

For medical reasons, I must eat early in the morning. Is it better if I eat before going to *daven* in *shul* or if I *daven* at home, eat, and then go to *shul* to answer *Kedusha*, etc.?

3. מגן אברהם סימן קו ס"ק ב

כך כתב הרמב"ם דסבירא ליה דתפלה מצות עשה דאורייתא היא, דכתיב: "ולעבדו בכל לבבכם וכו'" ; אך מדאורייתא די בפעם אחד ביום ובכל נוסח שירצה. ולכן נהגו רוב נשים שאין מתפללות בתמידות משום דאומרים מיד בבוקר סמוך לנמילה איזה בקשה, ומדאורייתא די בזה

1. גמרא, ברכות דף י ע"ב

ואמר רבי יוסי ברבי חנינא משום רבי אליעזר בן יעקב: מאי דכתיב: "לא תאכלו על הדם" – לא תאכלו קודם שתתפללו על דמכם. אמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן אמר רבי יוסי ברבי חנינא משום רבי אליעזר בן יעקב: כל האוכל ושותה ואחר כך מתפלל – עליו הכתוב אומר: "ואותי השלכת אחרי גויך" – אל תקרי "גויך" אלא "גאיך". אמר הקדוש ברוך הוא: לאחר שנתגאה זה – קבל עליו מלכות שמים.

2. שולחן ערוך אורח חיים סי' פט סעי' ג

אסור לו להתעסק בצרכיו, או לילך לדרך, עד שיתפלל תפלת שמונה עשרה. (ויש מקילין, לאחר שאמרו מקצת ברכות, קודם שאמרו ברוך שאמר, וטוב להחמיר בזה) **ולא לאכול ולא לשתות**, אבל מים מותר לשתות קודם תפלה, בין בחול ובין בשבת ויום טוב. **ובן אוכלים ומשקין לרפואה, מותר.**

משנה ברורה שם ס"ק כד

מותר – אפילו אוכלין ומשקין טובים דשייך בהו גאווה כיון שאינו עושה משום גאווה אלא לרפואה, אף על פי שאינו חולה גמור – שרי; וכל שכן שמותר לשתות קודם התפלה הרקות ושיקויים לרפואה:

ביאור הלכה שם ד"ה "וכן אוכלין"

כתבו האחרונים דאיש חלש שאינו יכול להעמיד על נפשו עד עת שגומרים הצבור תפלתם בבית הכנסת, טוב יותר להתיר לו שיתפלל לעצמו בביתו בבוקר ויאכל מעט ואחר כך ילך לבית הכנסת לשמוע קדיש וברכו ושאר דברי קדושה משיאכל קודם התפלה וילך לבית הכנסת להתפלל עם הצבור:

ביאור הלכה שם ד"ה "ולא לאכול"

ולא לאכול – נראה לי דאפילו מי שמוכרח לאכול לרפואה קודם התפלה יקרא על כל פנים קריאת שמע קודם:

A Chazan Wearing Short Pants

Q

I am the *gabbai* at a *minyan* (without a rabbi). In the summer, it sometimes happens that someone who is wearing short pants wants to be the *chazan*, and we have not allowed this in the past. This year, some have objected to my making/enforcing this rule. Are they right?

5. שולחן ערוך אורח חיים ס"י נג סעי' יג פוחת, והוא מי שבגדו קרוע וזרועותיו מגולים, לא ירד לפני התיבה.

6. שו"ת יחווה דעת חלק ד ס"י ח בפסוק: הלוּבֵשׁ הוּלְצָה בשרוולים קצרים, המכסים את הזרוע עד המרפק, מותר לו להיות שליח צבור להוציא את הצבור ידי חובתם, אבל אם השרוולים קצרים ביותר, עד שחלק מהזרוע העליון, שבין המרפק לכתף, מגולה, אינו רשאי לשמש שליח צבור, שאין זה כבוד הצבור, אבל יהיד המתפלל לעצמו, מותר לו מן הדין להתפלל בשרוולים קצרים. וההולך במכנסים קצרות, כמו שנוהגים בקיבוצים, לא ישמש כשליח צבור, אבל יהיד המתפלל לעצמו מותר

1. שולחן ערוך אורח חיים ס"י צא סעי' ה לא יעמוד באפונדתו ולא בראש מגולה ולא ברגלים מגולים, אם דרך אנשי המקום שלא יעמדו לפני הגדולים אלא בבתי רגלים.

משנה ברורה שם ס"ק יב
מגולה – ובזמנינו צריך להשים בעת התפלה כובע בראשו כדרך שהולך ברחוב ולא בכובע הקטן שתחת הכובע בי אין דרך לעמוד בן לפני אנשים חשובים

2. משנה, מגילה דף כד עמוד א פוחת פורס את שמע ומתרגם, אבל אינו קורא בתורה, ואינו עובר לפני התיבה, ואינו נושא את כפיו.

3. משנה ברורה שם ס"ק נו שו"ת – רוצה לומר, שידוע באמת מכבר שהם שונאים זה לזה, לכך יכול למהות בו, דאינו נעשה שלוחו לתפלה בעל כרחו. אבל אם אומר שהוא שונאו, לאו כל כמיניה:

4. תפארת ישראל שם - יכין מסכת מגילה פרק ד ס"ק מה אינו נושא. מפני כבוד הצבור [נ"ג], ונראה לי דכל כבוד הצבור, אין רוצה לומר כבוד של הצבור שראוי להם, אלא רוצה לומר הכבוד שהייבין הצבור לכבד את ה', שראוי להיות בראוי, ונפקא מינה שאינן יכולים למהול

A Minyan Split between Adjacent Rooms

In a small *shul* or in a *shiva*-house in which there is an overflow to an adjacent room, do ten men have to be in one room in order to form a *minyan*? Someone claimed that as long as everyone is under one roof, there is no problem.

5. גמרא, ברכות דף נ עמ' א

שתי חבורות שהיו אוכלות בבית אחד, בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו – הרי אלו מצטרפין לזמון, ואם לאו – אלו מזמנין לעצמן ואלו מזמנין לעצמן.

6. משנה ברורה סי' נה ס"ק נב

מצטרף עמהם – דאף דיש הפסק מחיצה ביניהם, כיון דמראה להם פניו, דומה למה שמבואר לקמן בסיומן קצ"ה לענין זימון דאם מקצתן רואין אלו את אלו דמצטרפין; ואם כן לפי זה פשוט: העומדים בעזרת נשים ובמחיצה המפסקת יש חלון ומראה להם פניו משם, מצטרף עמהם לעשרה, וכל שכן דאם יש בלעדו עשרה נחשב תפלה בצבור על ידי זה, ואף על פי כן יותר טוב אם בנקל הוא לו לירד לבית הכנסת, שירד, דיש מהאחרונים שחולקין על עיקר הדין וסוברין דענינינו אינו דומה כלל לזימון:

7. שולחן ערוך אורח חיים סי' נה סעי' כ

היו עשרה במקום אחד ואומרים קדיש וקדושה, אפילו מי שאינו עמהם יכול לענות.

משנה ברורה שם ס"ק ס

שאינו עמהם – רוצה לומר – אפילו הוא בבית אחר רחוק לגמרי, שכיון שעשרה הם במקום אחד, שכינה שרויה ביניהם, ואז אפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין כל מי שרוצה לצרף עצמו עם אביו שבשמים השוכן בתוך אלו העשרה:

1. משנה וגמרא, פסחים דף פה עמ' ב

משנה... מן האגף ולפנים – כלפנים, מן האגף ולחוץ – כלחוץ. ההלכות ועובי החומה – כלפנים.
גמרא. אמר רב יהודה אמר רב: וכן לתפלה. ופליגא דרבי יהושע בן לוי, דאמר רבי יהושע בן לוי: אפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים.

2. גמרא, עירובין דף צב עמ' ב

צבור בגדולה ושליח צבור בקטנה – יוצאין ידי חובתן. ציבור בקטנה ושליח צבור בגדולה – אין יוצאין ידי חובתן. תשעה בגדולה ויחיד בקטנה – מצטרפין, תשעה בקטנה ואחד בגדולה – אין מצטרפין.

3. שולחן ערוך אורח חיים סי' נה סעי' יט

שליח ציבור בתיבה ותשעה בבית הכנסת, מצטרפין, אף על פי שהיא גבוהה עשרה ורחבה ארבעה ויש לה מחיצות גבוהות עשרה, מפני שהיא בטלה לגבי בית הכנסת. ויש מי שכתב דהני מילי כשאין המחיצות מוגיעות לתקרת הגג.

4. שו"ת הרשב"א חלק א סי' צו

שאלת על מה שסמכו בכל גלילותינו שיהא שליח צבור עומד בתיבה שהיא גבוהה עשרה ורחבה ארבעה ויש לה מחיצות גבוהות, ומוציא את הרבים בתפילה ועונין אחריו קדיש וכל דבר שבקדושה? ואי משום דרבי יהושע בן לוי (סוטה דף ל"ח ב) דאמר: אין מחיצה של ברזל מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים, לא נאמרו דברי רבי יהושע אלא בשיש עשרה במקום שליח צבור וכדעת הראב"ד ז"ל ... התיבה עם היותה גבוהה ורחבה ובעלת מחיצות, לא לתשמיש בפני עצמה עומדת אלא לתשמיש בית הכנסת ורגלי בית הכנסת בתיבה, ואפילו לרב דלית ליה דרבי יהושע בן לוי אינה מפסקת, והוויא לה כתיבה שמניחין בה ספר תורה שאפילו היא גבוהה כמה אינה מפסקת ... עוד אני אומר שאפשר לומר שכל שרואין אלו את אלו כאילו הן בבית אחד דמי ומצטרפין. ודומיא דזימון של ברכת המזון דתנן (ברכות דף נ' ע"ב): שתי חבורות שהיו בבית אחד בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו הרי אלו מצטרפין לזימון.

Lack of Unity in a “Unified” Minyan

Q

Occasionally, we assemble a *minyan* of 10-12 men for weekday *Mincha*, in which whoever leads the *davening* chooses the *nusach*. Several *Nusach Ashkenaz* participants say *Tachanun*, even as a *Nusach Sephard chazan* is leading *Viduy* and *Yud Gimmel Middot*. I imagine that this is problematic for two possible reasons: 1) It represents a noticeable lack of uniformity. 2) A *minyan* is required in order to recite *Yud Gimmel Middot*. Are they indeed doing something wrong, and if they are, does it justify someone pointing that out to them?

2. שולחן ערוך אורח חיים ס"י תקסה סעי' ה
אין היחיד רשאי לומר שלש עשרה מדות דרך תפלה ובקשת רחמים, דדבר שבקדושה הם; אבל אם בא לאומרם דרך קריאה בעלמא, אומרם.

3. שו"ת הרשב"א חלק א סימן ריא
מה שאמרת אם אומר שלוש עשרה מדות ביחיד?
תשובה: מסתברא לי שכל שאומר דרך תפילה ובקשת רחמים אין נאמרין ביחיד וכדבר שבקדושה הן, כמו שאמרו באגדה: נתעטף הקדוש ברוך הוא כשליח צבור והראהו למשה בסיני, ואמר: "כל זמן שישראל הוטאין, כשיגיע עת צרה, יעשו לפני כסדר הזה ואני מוחל להם". אבל אם בא לאמרו כך, דרך קריאה בעלמא – אומר, כדרך שאומרין אף האופנים וקראי דקדושה דרך קריאה.

4. סדר רב עמרם גאון, סדר תענית
והכי אמר רבינו רב נתן שאין מנהג אצלינו לומר שלש עשרה מדות אלא בצבור, ואין רשות ליחיד לומר אותן בתפלתו אלא בצבור. ולואי כשהצבור מתקבצין ומתעניין ועושין צדקה ומבקשין רחמים ומכוונין את לבם לאביהן, הקדוש ברוך הוא מרחם עליהם ואין מואם תפלתן של רבים ועונה אותן ... לפיכך אין אומרין אותן אלא בצבור.

5. שולחן ערוך אורח חיים ס"י נה סעי' ו
ואם התחיל אחד מהעשרה להתפלל לבדו ואינו יכול לענות עמהם [קדיש], או שהוא ישן, אפילו הכי מצטרף עמהם.

משנה ברורה שם ס"ק לב

אחד מהעשרה – הוא הדין יותר מאחד, ובלבד שישארו רובם שאין מתפללים שמונה עשרה ויכולין לענות עמהם, ויש מחמירין ביותר מאחד

1. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ג ס"י פט
ובדבר אם אלו שכבר התפללו שומעין שאומרין הקהל י"ג מדות מהוייבין לענות עמהם ... דלכאורה איזה חיוב יש להיות, דלא דמי למה שמחוייבין לענות קדושה בכל פעם ששומעין ... דמי שאמר סדר קדושה ובא לבית הכנסת ומצא צבור עונין קדושה חוזר ועונה עמהן, דהתם מאחר שהצבור מקדשין השם, איך יוציא עצמו מן הצבור, והא טעם זה איתא בקרא קריאת שמע ונכנס לבית הכנסת ומצא צבור שקורין קריאת שמע שצריך לקרות עמהן פסוק ראשון ... ובקדושה איכא עוד טעם שהוא גם מדינא, דקריאת שמע, הא איכא חיוב קבוע שיקרא פעם אחד שחרית ופעם אחד ערבית ויותר אינו מחוייב וגם אינו בחשיבות קריאת שמע כלל אלא כקורא בתורה ... לכן חיובו לענות עם הצבור הוא רק שלא יראה כאלו אינו רוצה לקבל עול מלכות שמים עם חבריו... אבל בקדושה כל חיובו הוא לקדש שם שמים באמירת קדושה, ובעניה לברכו הוא כשאיכא צבור שמקדשין. וליכא שום שיעור בין לקולא ... ונמצא שמדינא מוכרח האדם לומר קדושה עם הצבור בכל פעם כפעם הראשון, מה שאין זה בקריאת שמע. אבל ב"ג מדות לכאורה ליכא שני הפעמים, ואף שבסימן תקס"ה סעיף ה' לענין דאין היחיד רשאי לומר י"ג מדות דרך תפלה ובקשת רחמים, איתא משום דדבר שבקדושה הם, לא מסתבר שיהיה זה גם לענין חיוב לומר הי"ג מדות, דהא אין אומרם הי"ג מדות לכוונה לקדש בזה שם שמים ולספר שבחיו כמו קדושה וקדיש וברכו, אלא שאומרם לתפלה שירחם עלינו במדות הרחמים שלו, ואם כן שייך זה רק לאלו המתפללים ומבקשים רחמים ... אבל מנהג העולם הוא להזכירם ומסתמא יש להם מקור על זה. וטעם יש לזה דהוא להטיב להצבור המתפללים שאף שיש להם עשרה האומרין, מכל מקום כשיש יותר עם האומרם הי"ג מדות מתעוררין הרחמים מהשם יתברך על הצבור המתפללין ביותר, ולפי המנהג יש גם להפסיק מלמודו ולענות עמהם הי"ג מדות ...
ואם הוא ממקום שאין אומרם וידוי וי"ג מדות קודם נפילת אפים ונודמן לו להתפלל במקום שאומרם וידוי וי"ג מדות, ודאי צריך גם כן לומר וידוי וי"ג מדות כמנהגם, שאסור לשנות מנהג בית הכנסת שמתפלל בו, כדתנן בפסחים דף נ"ז: ואל ישנה אדם מפני המחלוקת, וגם בכל מקום מהנוסה שאפשר להכיר שאינו עושה כמנהג המקום מוכרח לנהוג כמנהגם, וגם אולי איכא גם משום לא לתגודדו.

<<

Lack of Unity in a “Unified” *Minyan*

<<

6. שו"ת תורה לשמה ס"י צו

ונסתפקנו באחד שהיה מתפלל עם הציבור ואמר הוידוי עמהם אך מחמת שהוא האריך באמירת הוידוי והחזן היה מהיר מאד כבר החזן והציבור אמרו י"ג מדות כולה וזה לא השלים הוידוי... אם מותר לו לומר את הי"ג מדות עתה דרך תפלה ובקשת רחמים או דילמא גם כני האי גוונא דין יחיד יש לו וצריך לאומרם בטעמים כקורא בתורה. תשובה: איתא בירושלמי פ"ד דמגילה הלכה ה' תניא אין פורסין את שמע פחות מעשרה התחילו בעשרה והלכו להן מקצתן גומר.... נמצא כיון דהתחיל בעשרה, גומר אפילו בפחות, וכן כאן בנידון דידן, כיון שזה התחיל בוידוי עם הציבור והוידוי הוא התחלה של י"ג מדות, דשייכי להדי, על כן גומר את י"ג מדות אפילו אחר שסיימו הציבור כי גם זה נחשב אמירתו עם הציבור.

The Need for a *Mechitza* in the Absence of a *Minyan*

Q Is there a need for a *mechitza* between men and women for *tefilla* when there is no *minyan*, or when there is a *minyan* but it is not in a *shul*?

<<

מחמת זה. אבל בבית התן, מדינא אין צורך במחיצה, שאינו פתוח לרבים, אלא רק לבני המשפחה. לכן די בכך שילכו האנשים המתפללים לזווית אחת שיוכלו לכיין שם, ושם יתפללו.

ב. אם צריך מחיצה לחוץ רק בפני מעט נשים שאלת אם צריך מחיצה לחצוץ רק בפני אשה אחת או שתיים. שהנה באגרות משה ה"א א"ח סי' ל"ט בסופו, הבאתי ראיה מקידושין נ"ב ע"ב תוד"ה "וכי אשה בעזרה מנין", שאין חיוב מחיצה להפסיק לפני כמה נשים בלבד. וצריך לבאר עד כמה נשים אין צריך מחיצה, כגון בבית אבל, או בבית מדרש שמתפללים שם בימי חול ובמנחה בשבת, שאין שם מחיצה, האם מותר להניח שכמה נשים יכנסו וישבו בסוף החדר. והנה בכל הדורות נהגו שלפעמים היתה נכנסת אשה ענייה לבית המדרש לקבל צדקה, או אבלה לומר קדיש, וההלכה למעשה בעניין זה צריכה עיון ותלויה בהרבה עניינים. ומכל מקום נראה שבבית מדרש שבכל שבת תרצה אפילו אשה אחת לבוא למנחה בקביעות, שאין להקל להתפלל בלא מחיצה, ורק באקראי אפשר להתיר. ואפשר להתיר, באקראי, רק עד שתי נשים ולא יותר.

4. שולחן ערוך אורח חיים סי' צ סעי' ט

אם נאנס ולא התפלל בשעה שהתפללו הציבור והוא מתפלל ביחיד, אף על פי כן יתפלל בבית הכנסת.

5. משנה וגמרא, מגילה דף כז עמ' ב

משנה. אין מוכרין את של רבים ליחיד מפני שמורדין אותו מקדושתו – דברי רבי מאיר. אמרו לו: אם כן אף לא מעיר גדולה לעיר קטנה.

גמרא. שפיר קאמרי ליה רבנן לרבי מאיר! – ורבי מאיר: מעיר גדולה לעיר קטנה – מעיקרא קדישא, השתא נמי קדישא, מרבים ליחיד – ליכא קדושה.

רש"י שם

ליכא קדושה – שאין אומרים דבר שבקדושה פחות מעשרה.

חידושי הרמב"ן שם

ולענין מה שאמר ר' מאיר מרבים ליחיד ליכא קדושה, מסתברא ליכא קדושה כקדושה ראשונה, מפני שאין דבר שבקדושה נאמר בו, כמה שכתבנו, אבל מכל מקום יש בה קדושה קצת

1. גמרא, סוכה דף נא עמ' ב עד דף נב עמ' א

מאי תיקון גדול? – אמר רבי אלעזר: כאותה ששנינו, חלקה היתה בראשונה והקיפוח גזוטר, והתקינו שיהו נשים יושבות מלמעלה ואנשים מלמטה. תנו רבנן: בראשונה היו נשים מבפנים ואנשים מבחוץ, והיו באים לידי קלות ראש, התקינו שיהו נשים יושבות מבחוץ ואנשים מבפנים. ועדיין היו באין לידי קלות ראש. התקינו שיהו נשים יושבות מלמעלה ואנשים מלמטה. היכי עביד הכי? והכתיב: "הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל!" – אמר רב: קרא אשכחו ודרוש: "וספדה הארץ משפחות משפחות לבד משפחת בית דוד לבד ונשיהם לבד". אמרו: והלא דברים קל וחומר; ומה לעתיד לבא – שעוסקין בהספד ואין יצר הרע שולט בהם – אמרה תורה אנשים לבד ונשים לבד, עכשיו שעוסקין בשמחה ויצר הרע שולט בהם – על אחת כמה וכמה.

2. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק א סי' לט

והנה עצם הדין שאף אם האנשים הם בצד אחד והנשים בצד אחר, אסורין הן להיות בלא מחיצה, הוא לעניות דעתי דינא דאורייתא. וראיה מסוכה דף נ"א שהקשה בגמרא על הגזוטר שעשו בעזרת נשים במוצאי יום טוב הראשון של חג כדי להושיב הנשים מלמעלה והאנשים מלמטה, הכתיב: "הכל בכתב", שאסור להוסיף שום דבר בבנין הבית ובעזרה? ותירץ רב, דקרא אשכחו שצריך להבדיל אנשים מנשים, כדפירש רש"י – עיין שם. ופשוט שכוונת התירוץ הוא שלכן הוא כמפורש שצריך לעשות הזיוון והגזוטר ולא הוצרך להאמר זה על ידי גד החווה ונתן הנביא שהודיעו להם על פי השם מלאכת התבנית. והוי גם זה ממילא בכלל "הכל בכתב". ואם היה זה רק איסור דרבנן, לא היה שייך למימר שהוא ממילא בכלל "הכל בכתב" כיון שאין צריך זה מדאורייתא

3. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ה סי' יב

א. מחיצה כשמתפללים במקום שאינו קבוע לתפילה.
שאלת אם צריך מחיצה כשמתפללים במקום שאינו קבוע לתפילה, למשל, בבית אבל, רחמנא ליצלן. אם צריכות הנשים לילך לחדר נפרד, או שדי בהפסק אוויר? ונראה שלדינא הנשים בבית אבל צריכות ללכת לחדר אחר. והטעם דבית אבל הוי מקום שפתוח לרבים, שצריך בו מדינא תמיד הפרדה בין הנשים לאנשים, וכל שכן בשעת תפילה ... אבל אם למעשה הנשים אינן מסכימות לעזוב את החדר, נחשב זה לאקראי, ואין להמנע מלהתפלל

>>

Delay between *Birkat Kohanim* and *Sim Shalom*

Q

I am a *kohen*, and after *Birkat Kohanim*, I usually turn around when the *chazan* starts *Sim Shalom*. Recently, a *chazan* chanted a tune between *Birkat Kohanim* and *Sim Shalom*. Was that proper? Were we supposed to turn around when he started chanting or when he began *Sim Shalom*?

4. שולחן ערוך אורח חיים ס"י קיד סעי' ו

במה דברים אמורים שמחזירין אותן, כשלא אמר בימות הגשמים "מוריד הגשם", היינו כשסיים כל הברכה והתחיל ברכה שאחריה, ואז חוזר לראש התפלה; אבל אם נזכר קודם שסיים הברכה, יאמר במקום שנזכר; ואפילו אם סיים הברכה, ונזכר קודם שהתחיל אותה קדוש, אין צריך לחזור, אלא אומר: "משיב הרוח ומוריד הגשם" בלא התימה.

5. גמרא, מגילה דף יח עמ' א

ומה ראו לומר שים שלום אחר ברכת כהנים – דכתיב "ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם". ברכה דהקדוש ברוך הוא – שלום, שנאמר: "ה' יברך את עמו בשלום".

1. גמרא, סוטה דף לט עמ' ב

ואמר רבי זירא אמר רב חסדא: אין כהנים רשאים להחזיר פניהם מן הצבור – עד שיתחיל שליח צבור בשים שלום

רש"י שם

וכשכלה אמן אחרון מפי צבור, הן מחזירין פניהם וכופפין קשריהם אם רוצים, ושליח צבור מתחיל שים שלום

חכמת שלמה מסכת סוטה דף לט עמוד ב

גמרא עד שיתחיל שליח צבור בשים שלום ואינן רשאים כו' כך צריך לומר. ונכתב בצידו – לאו דוקא, אלא כלומר, שראוי להתחיל שים שלום מיד אחר אמן, וכן מוכח מפירוש רש"י:

2. שולחן ערוך אורח חיים ס"י קכח סעי' טו

ואחר כך מתחיל שליח ציבור שים שלום, ואז כהנים מחזירים פניהם להיכל, ואומרים: "רבון העולמים, עשינו מה שגזרת עלינו, עשה אתה מה שהבטחתנו: השקיפה ממועון קדשך מן השמים וברך את עמך את ישראל" (דברים כו, טו).

משנה ברורה שם ס"ק נה

מה שהבטחתנו – שתסכים על ברכתנו וכדכתיב: "ואני אברכם":

3. ברכות הורי ס"י יב הערה א

... ומעם לזה כתב בספר דבר שאול לשם (סוטה ל"ט ע"ב) מפני כבוד הברכה וכבוד הציבור המתברכין, שלא תראה עליהם הברכה כמושא שממהרין להסתלק ממנה – עד כאן לשונו. מיהו כשמתחיל השליח ציבור שים שלום, שהוא ענין אחר, אז רשאים להסתלק מן הברכה.

Reciting the Three *Parshiyot* of *Shema* Before *Davening*

If I wake up soon before the end-time of reciting *Kri'at Shema* (*sof z'man Kri'at Shema*), must I say all three *parshiyot* before *davening*? After all, regarding the third *parasha*, the Torah does not write, "... and when you rise"!

4. שולחן ערוך אורח חיים סי' מו סעי' ט

וטוב לומר בשהרית אחר שמע ישראל וגו': "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", כי לפעמים שוהין עם קריאת שמע לקרותה שלא בזמנה, ויוצא בזה (טור).

משנה ברורה שם ס"ק לא

כי לפעמים – פירושו: משום דלפעמים שוהין הצבור, לכן יאמרו בכל פעם "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", דבלא "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" לא נראה הקריאת שמע רק כסיפור דברים, אך יכוין שלא לצאת, אלא אם כן ירא שהצבור יעברו זמן קריאת שמע, אבל כשלא יעברו, מוטב לצאת ידי קריאת שמע עם הצבור, שבצבור יקרא כל השלשה פרשיות ובברכותיה כמו שתקנו ה"ל לכתחלה. ובמקום שירא שהצבור יעברו זמן קריאת שמע יכוין לבו כדין קריאת שמע ויכוין לצאת בזה המצות עשה דקריאת שמע, דבמצוה דאורייתא קיימא לן במינן ס' ס"ג דמצות צריכות כוונה. ויש אומרים שיקרא כל הפרשה ראשונה, ויותר טוב שאז יקרא כל השלשה פרשיות, כמו שכתב הפרי חדש כדי להזכיר יציאת מצרים בזמן קריאת שמע, ובחיי אדם בכלל ה' דין ז' הסכים להפרי חדש:

1. משנה, ברכות דף יב עמ' ב

מזכירין יציאת מצרים בלילות. אמר רבי אלעזר בן עזריה: הרי אני כבן שבעים שנה, ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות עד שדרשה בן זומא. שנאמר: "למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך". "ימי חייך" – הימים, "כל ימי חייך" – הלילות; והכמים אומרים: "ימי חייך" – העולם הזה, "כל" – להביא לימות המשיח.

2. גמרא, ברכות דף כא עמ' א

אמר רב יהודה: ספק קרא קריאת שמע, ספק לא קרא – אינו חוזר וקורא. ספק אמר אמת ויציב, ספק לא אמר – חוזר ואומר אמת ויציב. מאי טעמא? קריאת שמע דרבנן, אמת ויציב דאורייתא. – מתיב רב יוסף: "ובשכבך ובקומך" – אמר ליה אביי: ההוא בדברי תורה כתיב. תנן: בעל קרי מהרהר בלבו ואינו מברך לא לפניו ולא לאחריה, ועל המזון – מברך לאחוריו ואינו מברך לפניו. ואי סלקא דעתך אמת ויציב דאורייתא – לברוך לאחריה? מאי טעמא מברך – אי משום יציאת מצרים – הא אדכר ליה בקריאת שמע! ונימא הא ולא לבעי הא? – קריאת שמע עדיפא, דאית בה תרתי.

5. רמב"ם הלכות קריאת שמע פרק א הלכה א, ב

א] פעמים בכל יום קוראין קריאת שמע, בערב ובבקר, שנאמר "ובשכבך ובקומך" – בשעה שדרך בני אדם שוכבין, וזה הוא לילה, ובשעה שדרך בני אדם עומדין, וזה הוא יום.

ב] ומה הוא קורא, שלשה פרשיות, אלו הן: "שמע" "והיה אם שמוע" "ויאמר", ומקדימין לקרות פרשת שמע מפני שיש בה יחוד השם ואהבתו ותלמודו, שהוא העיקר הגדול שהכל תלוי בו, ואחריה "והיה אם שמוע" שיש בה צווי על (זכירת) שאר כל המצות, ואחר כך פרשת ציצית, שגם היא יש בה צווי זכירת כל המצות.

6. משנה ברורה סי' נח ס"ק ה

והמאחרים קריאת שמע בשביל יציאת או תפילין מועים, אלא יקרא קריאת שמע בברכותיה בזמנה בלא יציאת ותפילין, וכשיהיה לו, יניחם ויקרא בהם קריאת שמע או פרשה אחרת או מזמור תהלים. ואפילו אם ספק לו שמא יעבור זמן קריאת שמע גם כן, אין להמתין על טלית ותפילין, דאינו מעכב זה את זה; אבל בלא הכי ימתין, דכל הקורא קריאת שמע בלא תפילין כאלו מעיד עדות שקר בעצמו.

3. גמרא, ברכות דף יג עמ' ב

תנו רבנן: "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד" – זו קריאת שמע של רבי יהודה הנשיא. אמר ליה רב לרבי חייא: לא הוינא ליה לרבי דמקבל עליה מלכות שמים. אמר ליה: בר פחתין! בשעה שמעביר ידיו על פניו, מקבל עליו עול מלכות שמים. חוזר וגומר, או אינו חוזר וגומר? בר קפרא אומר: אינו חוזר וגומר, רבי שמעון ברבי אומר: חוזר וגומר. אמר ליה בר קפרא לרבי שמעון ברבי: בשלמא לדידי דאמינא אינו חוזר וגומר – היינו דמהדר רבי אשמעתא דאית בה יציאת מצרים, אלא לדיך דאמרת חוזר וגומר, למה ליה לאהדורי? כדי להזכיר יציאת מצרים בזמנה.

רש"י שם

דקא מהדר – לשנות לתלמידים בכל יום שמעתא דאית בה יציאת מצרים במקום פרשת ציצית ואמת ויציב. בזמנה – בזמן קריאת שמע.

The Kaddish after Kri'at HaTorah

Q

There are a number of points regarding the *Kaddish* after *kri'at haTorah* that I do not understand. I saw a past response of yours stating that it might be acceptable for a mourner to recite the *Kaddish* after *kri'at haTorah*, but some *poskim* maintain that the *ba'al korei* should recite it. Why would we assume that it should be recited by the *ba'al korei*? Furthermore, I understand that the *Kaddish* on Shabbat morning is intended to separate the seven regular *aliyot* from the *maftir*. Indeed, at Mincha of Shabbat, since there is no *maftir*, there is no *Kaddish*. Why, then, is *Kaddish* recited after *kri'at haTorah* on Mondays and Thursdays?

4. משנה ברורה סי' רצב ס"ק ד

שלישה אנשים וכו' - במנחה אין אומרים קדיש על הבימה לעולם (היינו בין בשבת בין בתענית) רק לפני העמוד קודם תפלת שמונה עשרה, וקאי נמי אספר תורה, דאי יאמרו מיד על הבימה אם כן לפני העמוד לא יאמרו קדיש כי אין במה להפסיק בין הקדישים ["יהללו", פסוק אחד, לא הוי הפסק, ואף שאומרים מזמור לה' הארץ, אין זה מעיקר הדין] ולעולם ראוי להסמיך הקדיש לתפלת שמונה עשרה, מה שאין כן בשחרית, יש הפסק באמירת אשרי בינתיים. ולפי זה כשאין ספר תורה בשבת במנחה, לא יאמרו רק פעם אחת קדיש אחר אשרי ובא לציון ופסוק "ואני תפלתי" יאמרו אז קודם הקדיש כדי שלא יהא הפסק בין קדיש להתפלה [אליה רבה ושאר אחרונים]:

1. בית יוסף אורח חיים סימן נה

ואין פוחתין משבעה קדישים בכל יום, והגאונים כתבו על שם "שבע ביום הללתיך" (תהלים קיט, קסד)

2. פרי מגדים אורח חיים משבצות זהב סי' נה ס"ק א

כל מקום שאומרים בשביל פסוקים או הגדה, אומר קדיש שלם. מה שאין כן כשאומר החזן להפסיק בין פסוקי דזמרה שנשלמו כאן, (עיי' ב"י), ואחר שמונה עשרה שהיא מצוה בפני עצמה, ואחר "תהלה לדוד" במנחה שכל האומר תהלה מוכטה בו [ברכות ד, ב], ואומרים דרך תהנה לא כקורא בתורה, אומרים רק חצי קדיש. ואחר קריאת התורה בשני וחמישי, אף על פי שקורא בתורה, מכל מקום מצוה ותקנת עזרא, אנו אומרים רק חצי קדיש, מהאי טעמא דאמרן.

3. תוספות, מגילה דף כג עמ' א

בימי התנאים היה המפטיר קורא מה שלא קראו הראשונים, והכי נמי משמע מדתקינו שלושה פסוקים כנגדו למפטיר בנביא כנגד מה שקרא בתורה למאן דאמר עולה כדאמרינן בסמוך, אם כן שמע מינה שהוא קורא מה שלא קראו הראשונים, ואם כן קשה: למה אין אנו נוהגין לעשות כן? ונראה לפי שבימי החכמים לא היו אומרים קדיש בין אותן שקראו קודם המפטיר והמפטיר, ולכך היה המפטיר מסיים, אבל אחר שנסדר הש"ס ותקנו לומר קדיש בין אותם שקראו ראשונה והמפטיר כמו שתקנו לומר "ברוך ה' לעולם אמן ואמן" ו"ראו עינינו" אחר השכיבנו, שלא היו אומרים בימי התנאים והם תקנחו להודיע שתפלת ערבית רשות, והכי נמי תקנו לומר קדיש בין השבעה למפטיר להודיע שאינו ממנין השבעה

Mistakes in the Reading of the *Haftara*

Q

In my shul, the ba'al maftir reads the haftara from a chumash, but many people still do a poor job. No gabbai stands near him when he reads the haftara. People used to make corrections, but the ba'alei maftir so often ignored them that no one bothers anymore. How does this affect those who read along with the haftara and those who do not?

4. שו"ת חתם סופר חלק א (או"ח) סי' סח

וכיון שכן, נהי דכל זה בכלל עת לעשות לד' הפרו תורתך, מכל מקום כיון דקיימא לן דאין יכול להוציא את שאינו בקי אלא בקורא מתוך הכתב ולא בעל פה ... וקריאת ההפטורה שלנו מקרי בעל פה, נמצא דמי שאינו בקי, בלאו הכי נמו לא יצא ידי חובתו והבקי על כרחך יקרא בעצמו עם הקורא, ואם כן, מה לנו אם קורא בלחש או בקול, דמי שאינו בקי אינו יוצא בלאו הכי, וטוב יותר שלא לשנות מנהגם שלא לבייש מי שאינו בקי בקריאת הנגינה, אף על פי שספר מנוקד לפניו

1. משנה ברורה סי' רפד ס"ק א

מפטיירין – כתב הלבוש: תמהתי על שלא ראיתי נוהגין לכתוב ההפטרות כדין ספר, כי היה נראה לי שאין יוצאין כלל בקריאת ההפטרה בחומשים הנדפסין, כיון שאין נכתבין בכל הלכות הספר תורה או מגילה! והט"ז ומגן אברהם יישבו המנהג, וסבירא להו דאף שהוא על ידי דפוס וגם על הנייר ושלל בגלילה, מותר לענין זה. ומכל מקום דעת המגן אברהם דצריך לקרות ההפטרה מתוך נביא שלם הנדפס ולא מתוך הפטרה לבד הנדפסת בחומש, וכן גם כן דעת האליה רבה, עיין שם. ומכל מקום, אם אין להם רק הפטרה הנדפסת בחומש, יש לסמוך להקל שלא לבטל קריאת הפטרה; אך לכתחלה בודאי ראוי ונכון שיהיה לכל צבור נביאים שנכתבין בקלף כדין, שאז גם השמות נכתבים בקדושה, מה שאין כן כשהוא על הנייר הנדפס [עיין באליה רבה] וכן הנהיג הגר"א בקהלתו, וכעת נתפשט זה בהרבה קהלות ישראל ואשרי חלקם:

2. גמרא, גיטין דף ס ע"א

רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו: האי ספר אפטרותא – אסור למקרי ביה בשבת; מאי טעמא? דלא ניתן ליכתב. מר בר רב אשי אמר: לטלטולי נמי אסור; מאי טעמא? דהא לא הוי למיקרי ביה. ולא היא, שרי לטלטולי ושרי למיקרי ביה, דר' יוחנן ור' שמעון בן לקיש מעייני בספרא דאגדתא בשבתא, והא לא ניתן ליכתב! אלא כיון דלא אפשר – עת לעשות לה' הפרו תורתך, הכא נמי כיון דלא אפשר – עת לעשות לה' הפרו תורתך.

3. שו"ת חתם סופר חלק א (או"ח) סי' סח

וכיון שכן, נהי דכל זה בכלל עת לעשות לד' הפרו תורתך, מכל מקום כיון דקיימא לן דאין יכול להוציא את שאינו בקי אלא בקורא מתוך הכתב ולא בעל פה ... וקריאת ההפטורה שלנו מקרי בעל פה, נמצא דמי שאינו בקי, בלאו הכי נמו לא יצא ידי חובתו והבקי על כרחך יקרא בעצמו עם הקורא, ואם כן, מה לנו אם קורא בלחש או בקול, דמי שאינו בקי אינו יוצא בלאו הכי, וטוב יותר שלא לשנות מנהגם שלא לבייש מי שאינו בקי בקריאת הנגינה, אף על פי שספר מנוקד לפניו

5. שולחן ערוך הרב אורח חיים סי' רפד סעי' ד

אף על פי שספר תורה החסר אפילו אות אחת אין קורין בו, אבל בהפטרה אין צריך שיהא הנביא שמפטיירם בו ספר שלם, אלא די בפרשה שמפטיירין בה (כדי שלא יקרא בעל פה דברים שבכתב), ואף אם גם פרשה זו אינו כתובה כמשפט כתיבת ספרי הנביאים בימי חכמי הגמרא, דהיינו על הגויל או על הקלף של עור בהמה טהורה ועשוי בגלילה כספר תורה, כמו שכתוב ביורה דעה סי' רע"א, אף על פי כן (היו) יכולים להפטר בה (אף בימיהם), שההפטרה לא נתקנה כלל שיקראוה בספר כשר כמו שתיקנו בקריאת התורה לקרות בספר תורה כשר, אלא שאסור לקרותה על פה, ואף שבימיהם היה אסור לכתוב פרשיות פרשיות בפני עצמן כל שאינן ספר שלם בין שהן מן התורה בין שהן מנביאים וכתובים, כמו שכתבו ביורה דעה סי' רפ"ג, אף על פי כן התירו לכתוב הפטרות משום עת לעשות לה' הפרו תורתך, שאין יכולת ביד כל צבור לקנות להם נביאים שלמים ויתבטלו מקריאת ההפטרה לגמרי.

ואף שעכשיו שנתגלית מלאכת הדפוס והספרים בזול, אף על פי כן מותר להדפיס או לכתוב ההפטרות בלבדן לפי שאף אם ידפיסו ספר נביא שלם על הנייר, לא יהיה מותר לקרות בו אלא משום עת לעשות לה' כיון שאינו על עור בהמה טהורה ואינו עשוי בגלילה

<<

Mistakes in the Reading of the *Haftara*

6. שולחן ערוך אורח חיים סי' קמב סעי' א

קרא וטעה, אפילו בדקדוק אות אחת, מחזירין אותו. הגה: וכן דין החזן הקורא; ודוקא בשינוי שמשתנה על ידי זה הענין, אבל אם טעה בנגינת הטעם או בניקוד, אין מחזירין אותו, אבל גוערין בו

7. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ד סי' כג

בדבר קריאת התורה, ודאי שצריך כל אדם לשמוע כל הקריאה שלא יחסר לו אף תיבה אחת שלא שמע, ובדיעבד אם חסר תיבה אחת ופסוק אחד, אם הקריאה הוא בשני וחמישי ומנחה בשבת ואף בקריאה דיום טוב, תלוי אם הוא רק בקריאה דשלושה פסוקים לא יצא, דהא אין פוחתין משלושה פסוקים, וכיון שהחסיר לשמוע אף תיבה אחת, הרי חסר משלושה הפסוקים, והוי כמו שלא שמע אלא שני קרואים שלא יצא, ואם היא קריאה ביותר משלושה פסוקים אם שמע שלושה פסוקים שלימים יצא, אבל בקריאת הפרשה דשבת הרי לבד חיוב שמיעת שבעה קרואים, שמצד זה אם היו שבעה קרואים אף במקצת מהפרשה הקבועה – יצא, וממילא היה גם כן חלוק בין קריאה דשלושה פסוקים לקריאה דהרבה פסוקים, מכל מקום הא יחסר לו הפסוק שדילג בו התיבה, וכל שכן כשלא שמע פסוק שלם שאיכא דין מצד מנהג קבוע בכל העולם לגמור את התורה בכל שנה ושנה.

Listening to *Laining* during *Shemoneh Esrei*

If a person comes late to *davening*, should he continue with *Shemoneh Esrei* during *kri'at haTorah*, or should he interrupt it to listen? Does it make a difference if *sof z'man tefilla* is coming soon?

4. תשובות והנהגות כרך ב סי ע

שאלה: באמצע שמונה עשרה שומע קריאת התורה הראשונים נחלקו בעומד באמצע תפלה ושמע קדושה או ברכו אם עונה (בתוס' ברכות כא: ד"ה עד). ותמוה הלוא עוסק במצוה פטור מן המצוה, והוה כדבר הרשות, והיאך שרינן לו להפסיק לעמוד להתפלל לפני המלך ולשמוע קדושה וברכו?! אבל נראה שאם הציבור שאצלו אומרים קדושה וממשיך להתפלל, נראה כמזלזל בשבחו של מקום ואסור, ולא אמרינן בעוסק במצוה אלא דפטור ממצוה אחרת, אבל לעבור איסור לא שמענו, וכאן כשציבור עוסקים בשבחו של מקום והוא אינו משתתף, יש בזה איסור אף שמתפלל, וראוי להפסיק אם אינו הפסק. ולפי זה נראה דדוקא קדושה או ברכו שציבור עוסקים בשבחו של מקום, ראוי לו לשתוק ולכוון ולהשתתף, אבל לקריאת התורה אינו ראוי להפסיק, ויש לצדד גם כן שיוצאין קריאת התורה כשציבור שומעין אף שהוא אינו שומע שתיקנו שישתתף בציבור, ודי בהשתתפותו שם, עיין תוספות ברכות ה. שאפילו לומד בעת קריאת התורה כשיש ציבור – יוצא; ולכן לדעתנו שב ואל תעשה עדיף, וחמור מאד באמצע תפלה שעומד לפני המקום להפסיק לקריאת התורה. ולכן נראה שלא ישמע קריאת התורה רק ימשיך בתפלה וכן לא יתחיל להתפלל כשיודע שבאמצע יקראו בתורה, ואף שכמדומני שיש שנהגו להפסיק לשמוע גם באמצע תפילה, לעניות דעתי נראה מדינא שאינו כן.

1. תוספות, ברכות דף כא עמי ב

וכתב רש"י בסוכה פרק לילב הגזול (דף לה:): דאדם המתפלל ושמע מפי החזן קדיש או קדושה, אינו יכול להפסיק ולענות עם הציבור, אלא ישתוק וימתין מעט דשומע כעונה. ויש לומר דלכתחלה אין לעשות כן, דענייה השיבא טפי הדור מצוה. ורכינו תם ור"י היו אומרים, דאדרבה אי שומע כעונה, הוי הפסקה אם שותק. ומכל מקום נהגו העם לשתוק ולשמוע, וגדול המנהג.

2. שולחן ערוך אורח חיים סי קד סעי ז

אינו פוסק לא לקדיש ולא לקדושה, אלא ישתוק ויכוין למה שאומר שליח ציבור, ויהא כעונה

3. שולחן ערוך אורח חיים סי קמו סעי ב

כיון שהתחיל הקורא לקרות בספר תורה, אסור לספר אפילו בדברי תורה, אפילו בין גברא לגברא, ואפילו אם השלים הוא הפרשה; ויש מתירים לגרום (פירוש – ללמוד) בלחש; ויש אומרים שאם יש עשרה דצייתי (פירוש – המושימין לבם) לספר תורה, מותר לספר (בדברי תורה); ויש מתירים למי שתורתו אומנתו; ויש מתירים למי שקודם שנפתח ספר תורה מחזיר פניו ומראה עצמו שאינו רוצה לשמוע ספר תורה אלא לקרות

Permissibility of a Personal *Beracha*

Q

I am often overjoyed that HaShem granted me the *zechut* to live in Israel for many years, and it once caused me to make a "spontaneous" *beracha* expressing this feeling. A friend told me that it is forbidden to compose my own *berachot*, as one can only use those that *Chazal* composed. But isn't Judaism all about thanking HaShem for all the wonders of creation and providence? Am I really not allowed to bless HaShem for my ability to live here?

6. חוות דעת בית הספק דיני ספק ספיקא

... וכן הוא בכל הברכות, דאדעתא דנדבה מותר לברך ולהודות אפילו בהזכרת שמו יתברך, כמו שמותר בשמונה עשרה ברכות להתפלל בתורת נדבה, ואדעתא דחוב אסור אפילו בלא הזכרת שמו, דהא אם בירך על הפת "ברוך רחמנא מלכא דעלמא וכו'" יצא, ובספק אסור לברך אפילו בכהאי גוונא.

7. פתחי תשובה יורה דעה סי' שכח ס"ק א

ענין פת מקומה שהתליע במילכין וכתב דמן הדין פטורה מחלה כיון שאינה ראויה לאכילת ישראל, אך יש להיבט מדרבנן משום מראית עין ... אך לא יברך ... והרוצה להחמיר להפריש גם בברכה יעשה כאשר קבלתי מרבתי בכל כהאי גוונא שיאמר דרך תפלה פסוקים של ויברך דוד "ברוך אתה יי אלקי ישראל כו' לך ה' הממלכה" דאית ביה שם ומלכות, ולסיים אחר כך "ברוך אשר צונו להפריש חלה" דבכהאי גוונא ליכא חשש ברכה לבטלה. וכתב עוד דמדברי הפני יהושע בברכות דף י"ב נראה דיכול לומר "ברוך רחמנא מרא אשר צונו להפריש חלה" דגם כן ליכא הזכרת שם ומלכות לבטלה כיון שהוא בלשון תרגום, ואפילו הכי יצא ידי ברכה; אך דאין דבריו מוכרחים, די ש לומר דאפילו בלשון חול גם כן שייך הזכרת שם לבטלה

<<

1. גמרא, ברכות דף לג ע"א

והדר תני: אם הבדיל בזו ובזו – ינחו לו ברכות על ראש; וכיון דנפיק ליה בחדא – אפטר, והוויא ברכה שאינה צריכה; ואמר רב ואיתימא ריש לקיש, ואמרי לה רבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרוייהו: כל המברך ברכה שאינה צריכה – עובר משום: "לא תשא"!

2. תוספות, ראש השנה דף לג ע"א

הכי דפטירי שרי לברוכי, ומשום דמברך ברכה שאינה צריכה וקעבר משום בל תשא ליכא, דההיא דרשה דרבנן, דהא אמר בפרק מי שמתו (ברכות דף כ"א): ספק קרא אמת ויציב, ספק לא קרא – חוזר וקורא, ולא אסרינן מספק משום "לא תשא", ומוציא שם שמים לבטלה דאסרינן בפרק קמא דתמורה מדכתיב "את ה' אלהיך תירא", הני מיילי בלא ברכה

3. רמב"ם הלכות ברכות פרק א הל' טו

כל המברך ברכה שאינה צריכה הרי זה נושא שם שמים לשוא, והרי הוא כנשבע לשוא ואסור לענות אחריו "אמן"

4. גמרא, תמורה דף ד ע"א

... אי אמרת מוציא שם שמים לבטלה, אזהרתיה מהיכא? אלמה לא? והכתיב: "את ה' אלהיך תירא ואותו תעבוד!" ההוא – אזהרת עשה הוא.

5. רמב"ם הלכות שבועות פרק יב הל' יא

ולא שבועה לשוא בלבד היא שאסורה אלא אפילו להזכיר שם מן השמות המיוחדין לבטלה אסור ואף על פי שלא נשבע, שהרי הכתוב מצוה ואומר "ליראה את השם הנכבד והנורא", ובכלל יראתו שלא יזכירו לבטלה; לפיכך אם טעה הלשון והוציא שם לבטלה, ימהר מיד וישבח ויפאר ויהדר לו כדי שלא יזכר לבטלה, כיצד אמר "ה' " אומר "ברוך הוא לעולם ועד" או "גדול הוא ומהולל מאד" וכיוצא בזה, כדי שלא יהא לבטלה.

Permissibility of a Personal *Beracha*

8. שו"ת מנחת שלמה תניינא (ב - ג) סימן ז

... ואפשר להוסיף על דבריו שהוא כעין אותה שאמרו בסוף פרק אין עומדין דאם בא לשוח בסוף כל ברכה וברכה ובתחלת כל ברכה וברכה מלמדים אותו שלא ישחה, וכתבו התוספות הטעם שלא יבא לעקור דברי חכמים, דלא יאמרו כל אחד מהמיר כמו שהוא רוצה ואין כאן תקנת חכמים, וכמו שאמרו כל המוסף גורע, והוא הדין הכא אם יהיה מותר לברך ברכה לבטלה דרך שבה יבא לומר שכל עיקר ברכה לאו חיוב הוא ותעקר תקנת חכמים של חיוב ברכה ...

ומעתה יש לומר דראו חכמים שיש חשיבות לברכה כמו לשבועה, וכל המזכירה לבטלה לצורך ברכה עובר ב"לא תשא", ואף בהזכרה בלשון תרגום או בכינוי, כל שאמרו לשם ברכה שאינה צריכה עובר ב"לא תשא", ואף אילו היה הדין דמטבע הברכה אינה צריכה הזכרת השם גם כן היה אסור לברך לבטלה כמו בשבועה בלי הזכרה. ונראה עוד דגם אם יאמר "ברוך רחמנא" לשם ברכה ולא סיים, אף על פי שבלאו הכי אין זה ברכה, מכל מקום כיון שהתחיל לאמרו לשם ברכה יש בזה משום "לא תשא", וכדמוכה מנשבע לקיים את המצוה, דאף על גב דאין השבועה חלה, אפילו הכי כיון דאמרו על כל פנים בלשון שבועה כדי לזרוזי נפשיה, יש בזה משום הזכרת השם, והכא נמי בברכה לבטלה אף על פי שהיא לבטלה ואין עליה שם של ברכה, מכל מקום יש בזה משום הזכרת שם שמים לבטלה גם אם אומר בה כינוי בלחוד

The Halachic Status of Gluten-Free Cakes

Because some of our family members are gluten-intolerant, we started baking two types of cakes, which look and taste almost identical, but one is made from grain flour and one is not. Is it acceptable to eat the "Shehakol" pastries instead of the "Mezonot" foods that are usually supposed to follow Kiddush?

3. חיי אדם חלק ב-ג (הלכות שבת ומועדים) כלל ו סעי' כב

מקום סעודה לענין קידוש, אפילו לא ישתה אלא רביעיית יין שחייב עליו ברכה אחרונה וכל שכן מיני מזונות, סגי. אבל פירות, לא מהני. וכן שכר, אף על גב שמקדשין עליו, לא מקרי סעודה, שאינו סוגד הלב וְהַשְׁלֵמִי גִבּוּרִים כְּתַב דַּאֲפִילוּ פִירוֹת מַהֲנִי, וַיֵּשׁ לְסֻמוֹךְ עָלָיו בְּשֹׁהֲרֵית אִם הִלֵּשׁ לְבוּ קֶצֶת, וְכֵן כְּתַב אֱלִיהֶ רַבְחָן (שם):

4. שו"ת בצל החכמה חלק ד סי' ב

העולה להלכה: כשמקדש או אחד מהשומעין היוצא ידי חובת קידוש אוכלים כזית כסנין בקידוש של שהרית, מותרים שאר השומעים במקום דוחק קצת, לאכול פירות וכהאי גוונא ויוצאים ידי חובת קידוש. (ב) כשאחד לבדו אינו אוכל כזית כסנין ואינו שותה רביעיית מכוס של קידוש, אף על פי שכולם ביחד, אוכלים כזית או שותים רביעיית אין להקל כלל.

5. שולחן ערוך אורח חיים סי' שסו סעי' ח מערבין בפת אורז ועדשים, אבל לא בפת דוחן.

משנה ברורה שם ס"ק מז

בפת אורז ועדשים – שדרך העולם לאפותו ולאכלו, מה שאין כן בדוחן.

1. גמרא, פסחים דף קא ע"א

ואף רב הונא סבר: אין קידוש אלא במקום סעודה. דרב הונא קדיש, ואיתקרא ליה שרגא, ועיילי ליה למניה לבי גנניה דרבה ברביה דהוה שרגא, וקדיש ומעיים מידי. אלמא קסבר: אין קידוש אלא במקום סעודה. ואף רבה סבר: אין קידוש אלא במקום סעודה. דאמר אביי: כי הוינא בי מר, כי הוה מקדש אמר לן: מעימו מידי, דילמא אדאזולתו לאושפיזא מתקרא לכו שרגא, ולא מקדש לכו בבית אכילה, ובקידושא דהכא לא נפקיתו, דאין קידוש אלא במקום סעודה.

2. שולחן ערוך אורח חיים סי' רעג סעי' ה

כתבו הגאונים: הא דאין קידוש אלא במקום סעודה, אפילו אכל דבר מועט, או שתה כוס יין שחייב עליו ברכה, יצא ידי קידוש במקום סעודה וגומר סעודתו במקום אחר. ודוקא אכל לחם או שתה יין, אבל אכל פירות, לא.

משנה ברורה שם ס"ק כב

ברכה – היינו כשיעור רביעיית שחייב עליו ברכה אחרונה, וסתם המחבר כאן כדעת הפוסקים דלברכה אחרונה צריך שיעור רביעיית דוקא [הידושי רע"א לעיל בסימן ק"צ ס"ג]. והפרי מגדים מצדד דאפילו אם נאמר בעלמא דלברכה אחרונה אין צריך רביעיית, לענין שיהיה נקרא במקום סעודה, לא חשיב בפחות מרביעיית יין:

מגן אברהם שם ס"ק יא

פירות לא. בשלמי גבורים כתב דאף בפירות דיו, דכל סעודת שבת נחשבת קבע, עיין שם. ודעת הטור והשולחן ערוך עיקר. מכל מקום נראה לי דבאוכל מיני תרגימא מחמשת מינים יצא, דהא על כל פנים חשיבי טפי לסעודת שבת מדין וכמה שכתוב סוף סי' רצ"ג

פרי מגדים אורח חיים אשל אברהם שם

וחמשת מינים, מדין זייני. ועיין סי' ר"ח במגן אברהם [ס"ק] כ"ה – תמרים מעדי זייני – יעויין שם; ואם כן, יש לומר דהוה קידוש במקום סעודה:

Continuing to Eat Based on an Initial *Beracha*

If I make a *beracha* on one food and only later decide to eat other foods of the same *beracha*, do I need to make a new *beracha*, or does the initial one cover them?

4. ילקוט יוסף נטילת ידים וברכות ס"ו רו - דיני הפסק וטעות בברכות

כאן מי שבירך על פירות שלפניו, ואחר כך הביאו לו יותר מאותו המין, או ממין אחר שבברכתו כברת הראשון, אפילו אחר שכבר סיים אכילת הפירות הראשונים, אין צריך לברך. ואפילו אם לא היה דעתו בהדיא על כל מה שיביאו, רק שבירך על פירות אלו שהיו לפניו בסתם, שבזה פוטר כל מה שיביאו לו עוד מאותו המין או מין אחר שבברכתו כמותו, שדרך האדם להיגרר מאכילה קטנה לאכילה גדולה, וחשיב כאילו דעתו היתה על הפירות האחרים שיביאו לו. אבל אם השב בדעתו בפירוש שלא לאכול יותר מאותו הפרי, ואחר כך הביאו לו עוד מאותו פרי, צריך לברך שנית על הפרי שהביאו לפניו. ולכתחלה טוב ליהדר לכיין דעתו על כל מה שיביאו לו. וכל זה באדם בביתו, אבל אורח אצל בעל הבית, סומך על דעתו, ואינו מברך על הפירות הנוספים שהביאו לפניו.

5. משנה ברורה סימן רו ס"ק כ, כא, כב

(כ) ואחר כך הביאו לו - היינו אפילו אחר שכבר אכל הראשונים. והנה מדברי הרמ"א דבסמוך משמע דהמחבר מיירי אפילו בשלא היה דעתו בהדיא על כל מה שיביאו, רק שבירך על פירות אלו שהיו לפניו בסתמא ואמרינן דזה הוה כאלו אתני בפירוש שאם יביאו לו עוד שיאכל גם מהן, משום שכן דרך האדם לכנוס מאכילה קטנה לגדולה אלא אם כן היה דעתו בהדיא שלא לאכול רק אלו הפירות שהם לפניו או שבעת שגמר אכילתו הוסכם בדעתו שלא לאכול עוד ואחר כך נמלך לאכול, דבזה לכולי עלמא צריך לחזור ולברך:

(כא) ממין אחר - ובלבד שיהיה ממין פירות, דאם בירך על הגים והביאו לו שכר שהוא מין אחר לגמרי, אף שבברכותיהם שוות, מכל מקום אינם נפטרינן בברכתו בסתמא, אלא אם כן היה דעתו בהדיא לפטור אותם בהברכה או שהיו לפניו על כל פנים על השלחן בשעה שבירך:

(כב) שבברכתו וכו' - כמה אחרונים חולקים בדין זה וסבירא להו דדוקא באותו המין ממש הוא דפוטר בברכתו בסתמא, אף לאותן פירות שהביאו לו אחר כך, אבל למין אחר לא מהני ברכתו בסתמא וצריך לברך; ומכל מקום אם הביאו לו המין האחר בעוד שלא כלה מין הראשון, נראה שאין לברך כיון שהביאו לו בשעה שהיה עסוק עדיין באכילה, וכן נראה להלכה. ויש מן האחרונים שכתבו עוד דאם קבע עצמו לאכילת הפירות, אף שבירך בסתמא על הפירות שהיו לפניו והביאו לו מין אחר שכלה המין הראשון, אין צריך לחזור ולברך, דכיון דקבע עצמו לאכילה אינו מסיה דעתו מזה:

1. גמרא, ברכות דף מא ע"ב ב

אמר רב פפא, הלכתא: דברים הבאים מחמת הסעודה בתוך הסעודה - אין טעונים ברכה לא לפניהם ולא לאחריהם, ושלא מחמת הסעודה בתוך הסעודה - טעונים ברכה לפניהם ואין טעונים ברכה לאחריהם; לאחר סעודה - טעונים ברכה בין לפניהם בין לאחריהם.

2. שולחן ערוך אורח חיים ס"ו רו סעי' ה

מי שבירך על פירות שלפניו ואחר כך הביאו לו יותר מאותו המין, או ממין אחר שבברכתו כברת הראשון, אינו צריך לברך. הגה: וטוב ליהדר לכתחלה לדעות על כל מה שיביאו לו.

ט"ו אורח חיים שם ס"ק ז

ממין אחר שבברכתו כו'. הבית יוסף כך כתב מסברת עצמו; וכבר הוכחנו ביורה דעה ס"ו י"ט דלא קיימא לן הכי. ומה שהביא ראיה מדברי רשב"א במה שכתב שאין צריך ברכה על הפירות כיון שבירך על הפת אינו ענין לזה, דשם ודאי הכל גריר אחר הפת שהוא עיקר, אף שלא [היו הפירות] לפניו, וגם באותו מין נראה דאין פוטר מברכה אלא באדם שדרכו להימשך באכילת פירות יותר ממה שמונח לפניו, אבל כמי שחושב בדעתו שהוא יאכל סך זה ודרכו שלא יאכל רק מה שלפניו, אם הביאו לפניו עוד, הוה ליה נמלך וצריך לברך, וזה סברא פשוטה ואין צריך ראיה:

3. שולחן ערוך יורה דעה ס"ו יט, סעי' ו, ז

[ז] המברך על דעת לשחוט היה אחת, ואחר כך הביאו לו יותר, יכסה דם הראשון ויברך עליו, ויברך על השחיטה שנייה ולא על הכסוי; והני מילי כשהביאום לו קודם שבירך על כיסוי הראשונה. הגה: ויש אומרים דאם הביאו לו ממין הראשון ששחט, אין צריך לכסות הראשונה ולברך על השחיטה שנייה (וכן עיקר ועיין באורח חיים ס"ו ר"ז).

[ז] היו לפניו הרבה לשחוט, וברך על השחיטה ואחר כך הביאו לו עוד, אם כשמביאים לו האחרונות יש עדיין לפניו מאותם שהיו לפניו כשבירך, אין צריך לחזור ולברך; ואם לאו, צריך לברך. ולכתחלה טוב ליהדר להיות דעתו בשעת ברכה על כל מה שיביאו לו.

Birkat HaMazon for Those Who Have Left their Place of Eating

Q

If I leave the place where I was eating in the midst of a meal that included bread without first *bentching*, can I come back to *bentch* when I remember? If so, how much time do I have in which to do so? If I had been eating with two other men and I return before the others have *bentched*, can I still join them for a *zimun*?

4. שולחן ערוך אורח חיים ס"י קפד סעי' ה

עד אימתי יכול לברך? עד שיתעכל המזון שבמעיו; וכמה שיעורו? כל זמן שאינו רעב מחמת אותה אכילה, ומשעה שהתחיל להיות רעב, אף על פי שלא נתעכל עדיין לגמרי, כנתעכל לגמרי דיינינן ליה; וכן נמי לענין אכילת פירות ושתיית יין, אם אינו רעב ולא צמא ותאב לאותם פירות, יברך, אם אינו יודע לשער אם נתעכלו.

משנה ברורה שם ס"ק כ

(כ) אם אינו יודע וכו' – וכל זה כשאכל כל צרכו מהלחם או מהפירות, אבל אם אכל מעט וחפץ לאכול עוד אלא שלא היה לו יותר מזה, בזה קשה מאד לשער השיעור דכל זמן שאינו רעב כיון שתיכף היה לו גם כן תאוה אלא שלא היה לו. כתבו הרבה אחרונים דמשערינן בזה עד כדי הילוך ארבעה מילין [שהוא 72 מינוט] ועד כדי שיעור זה מחויב לברך, שבודאי לא נתעכל אפילו אכילה מועטת בשיעור מועט כזה

1. משנה וגמרא, ברכות דף נא עמ' ב

מי שאכל ושכח ולא בירך, בית שמאי אומרים: יחזור למקומו ויברך; ובית הלל אומרים: יברך במקום שנזכר.

שם דף נג עמוד ב

מי שאכל וכו'. אמר רב זביד ואיתימא רב דימי בר אבא: מחלוקת בשכח, אבל במזיד – דברי הכל יחזור למקומו ויברך. פשיטא, "ושכח" תנן! – מהו דתימא: הוא הדין אפילו במזיד, והאי דקתני "ושכח" – להודיעך כהן דבית שמאי, קמישמע לך.

2. שולחן ערוך אורח חיים ס"י קפד סעי' א, ב

א] מי שאכל במקום אחד, צריך לברך קודם שיעקור ממקומו. ואם יצא ממקומו ולא בירך, אם היה במזיד, יחזור למקומו ויברך; ואם בירך במקום שנזכר, יצא. הגה: ודוקא לדעת הרמב"ם, אבל לדעת הרא"ש דסבירא ליה דאף בשוגג יחזור למקומו לכתחלה, במזיד אף בדיעבד לא יצא (טור), ואם היה בשוגג, להרמב"ם יברך במקום שנזכר, ולהר"ר יונה והרא"ש גם הוא יחזור למקומו ויברך.

ב] כמה דברים אמורים, כשאין לו פת עוד, אבל אם יש לו פת עוד, יאכל במקום השני מעט ויברך, רק שלא יהא רעב מאכילה ראשונה.

משנה ברורה שם ס"ק ו, ז

(ו) יברך במקום שנזכר – ומכל מקום גם לדעה זו, אם חזר, הרי זה משובח אלא דאינו מחויב בדבר:
(ז) יחזור למקומו ויברך – וכתבו האחרונים דכן נכון לנהוג למעשה אם לא שהוא שעת הדחק, דאז יוכל לסמוך אסברא ראשונה:

3. גמרא, ברכות דף נג עמ' ב

עד אימתי הוא וכו'. כמה שיעור עכול? אמר רבי יוחנן: כל זמן שאינו רעב; וריש לקיש אמר: כל זמן שיצמא מחמת אכילתו.

Birkat HaMazon for Those Who Have Left their Place of Eating

5. שולחן ערוך אורח חיים סי' קעח סעי' א, ב
 א] היה אוכל בבית זה ופסק סעודתו והלך לבית אחר, או שהיה אוכל וקראו חבירו לדבר עמו ויצא לו לפתח ביתו וחזר, הואיל ושינה מקומו צריך לברך למפרע על מה שאכל; וחזר ומברך בתחלה "המוציא", ואחר כך יגמור סעודתו; אבל אם דבר עמו בתוך הבית, אף על פי ששינה מקומו מפנה לפנה, אין צריך לברך. הגה: (ועיין לקמן סימן רע"ג אם היה דעתו לאכול במקום אחר – לא מיקרי שנוי מקום, והוא שיהיו שני המקומות בבית אחד).

ב] חברים שהיו יושבים לאכול ויצאו לקראת התן או לקראת כלה, אם הניחו שם מקצתן – חוזרים למקומם וגומרים סעודתן ואינם צריכין לברך שנייה; ואם לא הניחו שם אדם, כשהם יוצאים צריכים ברכה למפרע, וכשהם חוזרים צריכים ברכה לכתחלה; וכן אם היו מסובין לשתות או לאכול פירות, שכל המשנה מקומו הרי פסק אכילתו ולפיכך מברך למפרע על מה שאכל, וחזר ומברך שנית על מה שהוא צריך לאכול. והמשנה מקומו מפנה לפנה בבית אחד, אינו צריך לחזור ולברך; אבל במזרחיה של תאנה זו ובא לאכול במערבה, צריך לברך. הגה: ויש חולקים בכל מה שכתוב בסי' זה, רק סוברים ששנוי מקום אינו אלא כהיסח הדעת, ולכן אם שינה מקומו למקום אחר אין צריך לברך אלא לפני מה שרוצה לאכול, אבל לא על מה שכבר אכל; ודוקא שלא הניח מקצת חברים בסעודה ואכל מדברים שאינן צריכין ברכה במקומם, אבל אם הניח מקצת חברים או אפילו לא הניח ואכל דברים שצריכין ברכה במקומם, אפילו מה שרוצה לאכול אחר כך אין צריך לברך (סמ"ק וא"ו); ולכן מי שפסק סעודתו והלך לבית אחר, או שהיה אוכל וקראו חברו לדבר עמו אפילו לפתח ביתו או למקום אחר, כשהחזר לסעודה אין צריך לברך כלל, דהא פת צריך ברכה במקומו לכולי עלמא; מיהו אם הסיה דעתו כשהחזר, ודאי צריך לברך על מה שרוצה לאכול אחר כך. ואין חילוק בין חזר למקום שאכל כבר ובין סיים סעודתו במקום אחר; וכן נזהגין במדינות אלו. מכל מקום לכתחלה לא יעקר ממקומו בלא ברכה, דחיישינן שמא ישכח מלהחזר ולאכול; מיהו לצורך מצוה עוברת, כגון שהגיע זמן תפלה, מותר

6. שולחן ערוך אורח חיים סי' קצד סעי' ב
 שלשה שאכלו ויצא אחד מהם לשוק, קוראים אותו ומודיעים לו שרוצים לזמן, כדי שיכוין ויצטרף עמהם ויענה עמהם ברכת זימון, ויוציאים ידי חובתן אף על פי שאינו בא ויושב עמהם

Reciting Tefillat HaDerech by Microphone

I often take an intercity bus ride with a group of peers. One of us recites Tefillat HaDerech over a microphone, and everyone else answers amen. Are we properly fulfilling the mitzva when we use a microphone?

4. שו"ת יחווה דעת חלק ג סי' נד

תשובה: נראה שאלה היושבים סמוך לשליח צבור, והיו יכולים לשמוע היטב את קריאת המגילה מפיו, גם בלעדי הרם-קול, מסתברא ודאי שיוצאים ידי חובה, ונכעין מה שאמרו בגמרא (סוכה ב' ע"א), דל עשתרות קרנים איכא צל סוכה. ואפילו אם על ידי הרם-קול נשמע קולו של השליח צבור עבה יותר, או גבוה יותר, אין בכך כלום, שסוף סוף הצבור היושבים סמוך לו, שומעים את המגילה מפי אדם בר חיובא, וכל הקולות כשרים. אבל השאלה היא לגבי היושבים רחוק מהשליח צבור

1. שולחן ערוך אורח חיים סי' רטו סעי' ב

השומע אחד מישראל מברך אחת מכל הברכות, אף על פי שלא שמע כולה מתחלתה ועד סופה, אף על פי שאינו חייב באותה ברכה, חייב לענות אחריו אמן; אבל אם היה המברך אפיקורוס או כותי או תינוק, או היה גדול ושינה ממטבע הברכות, אין עונין אחריו אמן.

2. שו"ת ציץ אליעזר חלק ח סי' יא

(י) על כן למסקנא דינא נראה לפי עניות דעתי, דנהי דלכתחילה בודאי יש לעשות כל מצדקי להזכיר שלא להשמיע קריאת המגילה דרך מיקרופון, אבל בעברו וקראו בודאי אין מקום לבוא ולפסוק בסמינא הריפא שלא יצאו ידי חובתם והברכות כאילו היו לבטלה; ובאין דרך אחרת, או כפי שנשאלתי במקרה אחר על בית הולים גדול שאי אפשר להעביר שמועת קריאת המגילה להולים כי אם דרך המיקרופון, אזי המורה על כגון דא להתיר אפילו לכתחילה השמעת קריאתה באמצעות כלי המיקרופון אין מוזהיין אותו.

3. גמרא, סוכה דף נא עמ' ב

תניא, רבי יהודה אומר: מי שלא ראה דיופלוסמון של אלכסנדריא של מצרים לא ראה בכבודן של ישראל. אמרו: כמין בסילקי גדולה היתה, סמיו לפנים מסמיו, פעמים שהיו בה כפלים כיוצאי מצרים, והיו בה שבעים ואחת קתדראות של זהב כנגד שבעים ואחד של סנהדרי גדולה, כל אחת ואחת אינה פחותה מעשרים ואחד רבוא ככרי זהב. ובימה של עץ באמצעיתה, וחזן הכנסת עומד עליה והסודרין בידו. וכוון שהגיע לענות אמן – הלא מניף בסודר, וכל העם עונין אמן.

תוספות שם (דף נב עמ' א)

וכיון שהגיע לענות אמן מניף בסודר וכל העם עונין אמן – בערוך קשיא ליה לרבינו נסים הא דאמר בריש גמרא דשלשה שאכלו (ברכות דף מז.), אין עונין אמן יתומה, והא הכא לא שמעו הברכה אלא בהנפת הסודרין יודעין שהגיע עונת אמן והן עונין אמן יתומה! ומפרש בשם רבנן דבני מערבא, שעל מי שהוא חייב ברכה קאמר, ובענייתו אמן רוצה לצאת ידי חובתו, צריך שישמע ואחר כך יענה אמן, ולא יענה אמן יתומה; והא דעונין אמן בהנפת סודרין, היינו בקריאת ספר תורה ולא בתפלה ולא בדבר ששליח מוציא רבים ידי חובתן

Beracha on a Newly Renovated Home

After I complete major renovations in my home, should I recite Shehecheyanu?

4. הליכות שלמה, תפלה, פרק כג סעי' יד

שכר בית ודר בו ואחר כך קנאו, מברך שהחיינו או הטוב ומטיב. אבל הסותר כתלי ביתו ובונה אחרים, אף שמשנתנית הדירה על ידי זה, אינו חוזר ומברך, אלא אם כן הגדיל את שטח הדירה.

5. בן איש חי, שנה ראשונה, פרשת ראה, סעי' ה-ז

ח] קנה כלים חדשים ששמח בהם – מברך בשעה שמשתמש בהם, אך לא נהגו העולם בזה ... והואיל ונהגו אף על פי שהמעם קלוש, לא יברך, כי ברכת שהחיינו תלויה במנהג; ועם כל זה, ירא שמים ישתמש בהם תחלה בליל יום טוב ויביאם לפניו בעת שאומר שהחיינו בקידוש, ויכוין לפוטרום, או ישתמש בהם בעת שיש לו פרי חדש לברך שהחיינו, ויכוין גם עליהם, ואם לא אפשר לו בהכי שרוצה להשתמש בהם תיכף, אז יברך בלי שם ומלכות ויהרהר שם ומלכות בלבנו:

ו] בנה בית חדש או קנה בית בנוי מאחרים, מברך שהחיינו, ועתה נהגו שאין מברכים שהחיינו על הבית, אלא עושים לו חינוך בסעודה להודות להשם על הטובה הקיימת הזאת, ויש סמך לסעודה מדברי רבותינו וזכרונם לברכה במדרש, ולכך נקראת סעודה של מצוה. ונהגו שילבוש בעל הבית בגד חדש בתוך אותה סעודה, ויברך עליו שהחיינו ויכוין על הבית:

ז] לאו דוקא בנה בית שלם דהיינו החצר וכל חדריו ועליותיו, אלא אפילו בנה בחצר שהיה לו מכבר חדרים ועליות מהודשים שהוא שמח בהם, יעשה כן לקנות בגד חדש לברך שהחיינו ויכוין על בנין החדש, אך אין צריך לעשות הנוך בסעודה:

6. שולחן ערוך אורח חיים סי' רכג סעי' ה

קנה כלים שמשתמשים בהם הוא ובניו ביתו, מברך: הטוב והמטיב

ביאור הלכה שם ד"ה שהיא טובה

נראה לי יותר דאפילו לדעת הפוסקים דיוכל לברך הטוב והמטיב, אפילו הכי אי בירך שהחיינו, לא הוי לבטלה, דברכת שהחיינו הונחה על שמחה של עצמו שיש לו מאיזה דבר שמועיה טובה שנוגע לו ... וברכת הטוב דוקא אם השמחה הוא ביותר, שיש בזה גם טובה לאחרים והנה בכלל מאתים מנה, ובלאו הכי הלא יש איזה פוסקים דסבירא להו דהיכא שצריך לברך ברכת הטוב צריך גם לברך שהחיינו, ונהי דאנן לא סבירא לן לכתחלה להורות כן, מכל מקום לבטלה לא מיקרי

1. משנה, ברכות דף נד עמ' א

בנה בית חדש, וקנה כלים חדשים, אומר: "ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה".

גמרא שם דף נט עמ' ב עד דף ס עמ' א

בנה בית חדש וקנה כלים חדשים וכו'. אמר רב הונא: לא שנו אלא שאין לו כיוצא בהן, אבל יש לו כיוצא בהן – אינו צריך לברך. ורבי יוחנן אמר: אפילו יש לו כיוצא בהן – צריך לברך. מכלל דכי קנה וחזר וקנה – דברי הכל אין צריך לברך. ואיכא דאמרי, אמר רב הונא: לא שנו אלא שלא קנה וחזר וקנה, אבל קנה וחזר וקנה – אין צריך לברך. ורבי יוחנן אמר: אפילו קנה וחזר וקנה – צריך לברך.

2. משנה, סוטה דף מג עמ' א

רבי יהודה אומר: אף הבונה בית על מכונו לא היה חוזר.

גמרא שם דף מד עמ' א

ואלו שאינן חוזרין: הבונה בית שער כו'. תנא: אם הוסיף בו דימום אחד – חוזר.

3. שולחן ערוך אורח חיים סי' רכג סעי' ג

בנה בית חדש, או קנה כלים חדשים, אפילו היה לו כיוצא באלו תחלה, או קנה וחזר וקנה, מברך על כל פעם, שהחיינו; ולא דוקא חדשים דהוא הדין לישנים, אם הם חדשים לו, שלא היו אלו שלו מעולם, ולא אמרו חדשים אלא לאפוקי אם מכרן וחזר וקנאן.

משנה ברורה שם ס"ק יב

בית חדש – הוא הדין אם נשרף וחזר ובנאו, אבל אם סתרו וחזר ובנאו – יש דעות באחרונים בזה וספיקו להקל. ואם הוסיף בו (יד) איזה שורה בגובה לכולי עלמא יש לברך:

שער הציון שם

(יד) דאפילו לדעת ר' יהודה [במוטה דף מ"ג] הוא דוקא בבונה בית על מכונו שמקודם, הא אם הוסיף בו, לכולי עלמא בכלל בית חדש הוא, עיין שם בדף מ"ד אם הוסיף דימום אחד ופירוש רש"י שם:

HaMapil for Those Who Take a Long Time to Fall Asleep

I recently discontinued the practice of saying *HaMapil*, because I don't fall asleep quickly, and I find that I sometimes end up talking after the *beracha*. Is this the correct approach?

3. חיי אדם חלק א כלל לה סעי ד

הישן ביום אין צריך לברך ברכה זו. אף על גב שנראה שהיא ברכת הנהנין, מכל מקום אי אפשר לברך ביום, דהיישנין שמא לא יוכל לישן. אבל בלילה אפילו לא ישן כלל, לא הוי לבטלה, דיש לומר דתקנו אותה על מנהג העולם כמו ברכות השחר, כנזכר לעיל...

4. פסקי תשובות אורח חיים סי' רלט אות ג

ועל פי מסקנה זו שברכת המפיל נתקנה בעיקרה כשבה והודאה על מנהגו של עולם (ואינה כברכת הנהנין) נקטינן למעשה שאם אדם רעב או צמא או שדבר נחוץ לו לדבר או לעסוק ונזכר בכך לאחר שכבר בירך המפיל, מותר לו להפסיק לצורך כך, ואפילו יפסיק הפסקה גמורה ויסיה דעת מהשינה, ואחר כך כשהולך לישן לא יברך שוב המפיל.

1. גמרא, ברכות דף ס עמ' ב

הנכנס לישן על מטתו אומר: מ"שמע ישראל" עד "והיה אם שמוע". ואומר: "ברוך המפיל חבלי שינה על עיני ותנומה על עפעפי ומאיר לאישון בת עין. יהי רצון..."

2. שולחן ערוך אורח חיים סי' רלט סעי א

קורא על מטתו פרשה ראשונה של שמע ומברך: "המפיל חבלי שינה על עיני וכו'". הגה: ויקרא קריאת שמע סמוך למטתו, ואין אוכלים ושותים ולא מדברים אחר קריאת שמע שעל מטתו, אלא יישן מיד, שנאמר: "אמרו בלבבכם על משכבכם ודומו סלה", ועיין לעיל סי' ס"ג אי מותר לקרות כשהוא שוכב; ואם קרא קריאת שמע ולא יוכל לישן מיד, או חוזר וקורא כמה פעמים זה אחר זה עד שישתקע בשינה ושיחיה קריאתו סמוך לשינתו; ואין מברכין על קריאת שמע של ערבית. ואומר: יושב בסתר עליון (תהילים צא, א - טז) ואומר ...

משנה ברורה שם סי"ק ד

אחר קריאת שמע וכו' - ואם תאב לשתות או לדבר איזה ענין נחוץ, נראה שמותר, אך יחזור ויקרא פרשת שמע; אכן אם כבר אמר ברכת המפיל, יזהר בזה כי יפסיק בין הברכה להשינה:

ביאור הלכה שם

סמוך למטתו - ... ועיין בחיי אדם שמצדד לומר דאפילו לא היה יכול אחר כך כלל לישן, גם כן אין הברכה לבטלה, דעל מנהגו של עולם הוא מברך; וכן משמע בחד תירוץ באליה רבה. ולעניות דעתי צריך עיון בזה, אחרי דברכה זו מברך על עצמו "המפיל חבלי שינה על עיני וכו'" וכעין שכתב השערי תשובה בסי' מ"ז לענין ברכת "המעביר שינה" כשאיננו ישן בלילה - עיין שם. ועל כל פנים נראה לי דאם מסתפק שמא לא יוכל אחר כך לישן, בודאי אין כדאי לכתחלה לברך.

Time Limit on *HaGomel* After Birth

My wife gave birth a few months ago and has not yet recited *Birkat HaGomel*. May she still do so?

6. תורת חיים, סנהדרין דף צד עמ' א

... מה שנוהגין: מי שילדה לו אשתו, כשעומדת אחר לידתה והולכת לבית הכנסת, אז בעלה קורא בתורה, וביש מקומות מהוייב הסגן לקרותו לפי שהאשה צריכה להודות על נסה מה שילדה בשלום, והמנהג להודות בשעה שקורא בתורה לפרסומי מלתא; וגם כשאומר "ברכו את ה' המבורך וכו'" הוה ליה נמי כהודאה, דברכה והודאה כי חדא נינהו. ויש לזה המנהג סמך במזמור לתודה דכתיב: "הודו לו ברכו שמו". ולפי שאין אשה קוראה בתורה, לכך בעלה מודה תהתיה; ולפי זה צריך הבעל להתכוין לכך כשאומר "ברכו את ה' המבורך" שנותן ברכה והודאה להשם בשביל אשתו, דברכת הודאה – אם בירך אחר בשביל חברו, יצא, וכל שכן בבעל ואשה דכחד גופא דמו. וכל שכן כשהאשה אומרת "אמן" על ברכתו דפטורה האשה מלאודויי.

1. שולחן ערוך אורח חיים סי' ריט סעי' ו

אם איהר, יש לו תשלומין לברך כל זמן שירצה; ונכון שלא לאחר שלשה ימים.

2. בית יוסף אורח חיים סי' ריט

ואם איהר מלברך, יש לו תשלום לברך כל זמן שירצה. זו היא סברת רבינו; אבל באררות חיים כתוב בשם הרמב"ן, דעד שלשה ימים מברכין. ואני מצאתי כתוב דמעמא מדאמרינן בעירובין (סה). הבא מן הדרך לא יתפלל עד שלשה ימים, נראה דעד שלשה ימים קרוי בא מן הדרך. ועוד מצאתי כתוב שהרשב"א קיבל מה"ר יונה דעד חמשה ימים יכול לברך:

7. ערוך השולחן אורח חיים סי' ריט סעי' ז

וכבר כתבנו שלא להתעכב בברכה זו יותר משלשה ימים. אמנם בדיעבד אם איהר יש לו תשלומין כל זמן שירצה. ונראה לי דאם הפליג זמן רב עד שנשכח העניין, אין לו לברך עוד ואבד הברכה (יש אומרים עד המישה ימים).

3. חידושי הרא"ה, ברכות דף נד עמ' ב

עשרה דאמרינן נמי לאו לעכובא, אלא למצוה לכתחלה; הא אם לא מצא עשרה מברך [ברכת הגומל] בלא עשרה ובלא תרי רבנן; מיהו אף על גב דלאו לעיכובא נינהו, ראוי הדבר להמתין עד שלשים דילמא מתרמיא ליה מצוה כהלכתא.

8. גמרא, ברכות דף נח עמ' ב

אמר רבי יהושע בן לוי: הרואה את חבירו לאחר שלשים יום אומר: "ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה"; לאחר שנים עשר חדש – אומר "ברוך מחיה המתים". אמר רב: אין המת משתכח מן הלב אלא לאחר שנים עשר חדש, שנאמר: "נשכחתי כמות מלב הייתי ככלי אוכד".

4. מגן אברהם ריש סימן ריט

ככנסת הגדולה תמה: למה אין הנשים מברכות ברכה זו? ואי משום דבעי עשרה, הא דבדיעבד סגי בלא עשרה! ולכן תברך בפני איש אחד או בפני נשים – עד כאן לשוננו. ואפשר שמנהגן מפני שסבירא להו שברכות אלו רשות:

9. שו"ת חתם סופר חלק ג (אבן העזר א) סי' קיט

ונראה לי מזה: מה שאנו קורין פרשת זכור פעם אחת בשנה ולרוב הפוסקים הוא דאורייתא או סמך מן התורה דכתיב: "לא תשכח", ושיעור שכחה היא שנה. ואם כן במערבא דמסקו לאורייתא בתלתא, נמצא שנה האמצעית אין בו לא פרשת עמלק בבשלה ולא פרשת עמלק שבכי תצא, רק מה שקורין פרשת זכור ונמצא אם הוא שנה מעוברת עוברים על "לא תשכח"! אלא על כרחך ילפינן מערי חומה שכך הוא שיעור שכחה.

5. שו"ת הר צבי אורח חיים א סי' קיג

ולענין שאמרו בטעמא דדוקא מושכב חולה והיו לו יסורין או שייך לברך, אבל בנס שלא הגיע עדיין אליו כלל – אין לברך; ואמרו משום דהכלל הוא דאין יסורים בלי הטא ולכן שייך לברך "הגומל לחייבים טובות", מה שאין כן בכי האי גוונא שניצול בטרם שבא לכלל יסורין, אין זה "לחייבים". הנה לסברא זאת יש לתמוה מדברי הגאון ר' יעקב בן צבי (עמודין) שתמה על הא דאין מברכין בחוץ לארץ על יולדות, ולפי הטעם הנ"ל אתי שפיר, דלא שייך בכי האי גוונא הגומל "לחייבים", דאין זה לרשעים דוקא.

10. שולחן ערוך אורח חיים סי' ריט סעי' א

ארבעה צריכים להודות. יורדי הים כשעלו ממנה, והולכי מדברות כשיגיעו לישוב, ומי שהיה חולה ונתרפא

Flying a Kite on Shabbat

Is it permitted to fly a kite on Shabbat?

4. ילקוט יוסף שבת ב ס"י שח סעי' ו - דיני מוקצה מחמת גופו
 כן יש אומרים שאסור לשחק בכדור בשבת וביום טוב, ואסור לטלטלו אפילו לצורך גופו או מקומו. ויש חולקים ומתירים לשחק בו במקומות שיש ריצוף ובחצר מעורבת. ולדין העיקר כסברא ראשונה.
 כזו משחקים [צעצועים] של ילדים, כגון אבני פלא ולגו, או בובה ומכוניות קטנות, יש אומרים שדינם כדין הכדור הנז"ל, ואסור לטלטלו. ויש חולקים. ולדינא יש להקל בזה בקטנים, ואף מותר ליתן לקטן לשחק בלגו וכדומה.

1. שולחן ערוך אורח חיים ס"י שמה סעי' יב
 רשות הרבים אינה תופסת אלא עד עשרה, אבל למעלה מעשרה הוי מקום פטור.

2. שולחן ערוך אורח חיים ס"י שמו סעי' א
 מקום פטור, מותר להוציא ולהכניס ממנו לרשות היחיד ולרשות הרבים, ומהם לתוכו. אבל העומד ברשות היחיד ומוציא, או מכניס או מושיט וזורק, לרשות הרבים דרך מקום פטור או איפכא, חייב.

3. שולחן ערוך ורמ"א אורח חיים ס"שח סעי' מה
 אסור לשחוק בשבת ויום טוב בכדור. הגה: ויש מתירין, ונהגו להקל (תוס' פ"ק דביצה).

Returning Chulent with Bones to the Fire

Q

The *Shemirat Shabbat K'Hilchata* writes that in order to return a pot to its heat source on Shabbat, all the food must be fully cooked, even the bones. I cook *chulent* (stew) on a low flame for hours before Shabbat and leave it on a hot plate for Shabbat. At night, I take it off the hot plate to remove and eat a little, and I then return the rest for the day meal. Although some of the bones are cooked by then, other bones become fully cooked only overnight. Must I stop returning the pot under these conditions?

<<

דנאכלין לסתם אינשי אחר בשול הרבה כהא דבשול המשאלענט יש ודאי לאסור להחזיר על התנור באיסור ברור דאורייתא, לא רק בקפידא בעלמא, אבל לפי מה שנתברר שאלו עצמות הרכין והסחוסין שאוכלין הרבה אינשי אין צריך יותר בשול מבשול טוב דהבשר, ואלו העצמות דלא מתבשלין בבשול דהבשר אין אוכלין סתם אינשי אפילו בבשול דמשאלענט אלא רק מיעוט קטן, שייך בזה בטלה דעתם ... אבל אם בארץ ישראל ידוע דאוכלין אותן רובא דאינשי, אז יש לאסור כדמוכר הדרת גאוננו... הארכתני בזה לבאר דעתי לדינא אבל חס לו להקל בארץ ישראל לאלו שאוכלין אותן כיון שהדרת גאוננו הורה כן ויודע יותר דרך תושבי ארץ ישראל. והנני יודו מוקירו מאד משה פיינשטיין.

2. שו"ת מנחת שלמה חלק א סי' ו

אולם לעניות דעתי נראה דלגבי אותם האנשים שדרכם ללעום את העצמות שפיר השיב כפסק רישיה דניחא ליה, דאף שריכוך העצמות ובישולם אינו עיקר אצלם אלא טפל ואין דעתם לכך בשעה שמחזירים את הקדירה, מכל מקום נראה דאפילו הכי שפיר השיב כפסק רישיה דניחא להו, כיון דאי לא משום איסור שבת הרי רוצים הם בבישולם. אך גם נראה לעניות דעתי דהא מילתא חמור יותר מפסק רישיה, דכיון שהוא עושה מעשה בגוף התבשיל ומעמיד את הקדירה על דעת שיתבשל כל מה שבתוכה, הרי זה דומה למי שלובש בגד שגם יש בו איזה חפץ לצאת בו לרשות הרבים, דאף שעיקר כוונתו לצאת עם הבגד ואין דעתו כלל על החפץ אפילו הכי חייב אדם למשמש בבגדיו ערב שבת שמא ישכח ויצא ...

... גם אותם האנשים שאינם רגילים כלל ללעום את העצמות אפילו לאחר שכבר נעשו רך, דמכל מקום אם באותה העיר יש הרבה אנשים שכן אוכלים אותן ומרגישים בזה מעט טוב ומיוחד, דאפשר שגם להם אסור להחזיר את הקדירה לפני שהעצמות נתרככו, אלא שלכאורה נראה דאף שכתב הרמ"א באורח חיים סוף סי' רנ"ט שאסור לסתום את התנור אם יש ספק דשמא לא נתבשלו עדיין כראוי, מכל מקום בנדון דידן שאין דעתם כלל על העצמות, נראה דבמקום ספק יש להקל, אבל מכל מקום אלה שכן רגילים לאכול אותם צריכים שפיר להזהר אפילו במקום ספק. והלום נודע לי ממוכרי בשר שגם עצם החזה של עגלים צעירים כשמתבשל זמן ארוך על האש

<<

1. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ד סי' עו

מתחלה יש לדון אם שייך בשול בעצמות דאינן ראוין לאכילה וגם אין מתבשלין ממש, דאף שמפורש בשבת דף ע"ד דאיכא בשול בעשיית חביתא, דפרש"י בד"ה "שבע המאות" דמה ששימו בכבשן לצרפו הוא מהיוב מבשל, וברמב"ם פרק ט' הל' ו' משבת מסיק: כללו של דבר בין שריפה גוף קשה באש או שהקשה גוף רך - הרי זה מבשל, והוא מהא דארתה כופרא ושדי סיכתא לאתונא דחייב משום מבשל בשבת, שם כדאיתא כמגיד משנה; מכל מקום אפשר דדבר שאינו אוכל והבשול הוא לאכילה, אין בו בשול ברפוי בעלמא; ואולי אף בנעשה רך ממש כאוכל אם אינו עומד לאכילה, אף שאיכא איזה אינשי דאכלי זה, דהא פשוט וברור שלא נעשו העצמות בדין אוכלין בשביל אכילתן אף שהן רכין, ואף שאין ראייה מביצה דף ז' דתניא: האוכל מנבלת עוף טהור מן העצמות שטהור, אף דאפשר שהוא ראוי לאכילה מאחר שהן רכין ... אבל הא על כל פנים כתב הרמב"ם בפרק ד' ממאכלות אסורות הל' י"ח: "אף על פי שהוא אסור הרי זה פטור מפני שאלו אין ראוין לאכילה", וצריך לומר דהוא משום דמעמא דקרא סובר שהוא משום שאין ראוין לאכילה ... ואם כן הוא ראייה מרמב"ם דעצמות אף אחר שנתבשלו והן רכין לאוכלן לא נחשבו דבר אוכל, משום דעל כל פנים אין הדרך לאוכלן, ובטלה דעתו ונחשבו ככלע דבר בעלמא שלא נחשב אכילה, שלכן לא דמי להבשול דחביתא ... דלמלאכתן הוא בשול, אבל הכא דהוא לאכילה אין זה בשול ...

אך אולי אין להצריך כאן בשול דאכילה מאחר דהעצמות לא יעשו אוכל, אלא יש להצריך בשול הראוי לעצמות דהוא לרכותו עד שיוכל לשוברו ויוכל למצוין, וכמו שבבבלי חרם הוי הבשול כדי שיעור לצרף ובעין לח עד שיתקשה ובהכופרא עד שיעשה רפוי מאחר דיש בשול גם בדברים שלא שייכים לאכילה, אבל אם כן, לא שייך זה למלאכת בשול אלא למלאכת תקון כלי

שם חלק ד סי' עו

... מסתבר שאף בארץ ישראל הרוב בעלי בית אף שאינם עשירים משיגים בשר בהמה לשבת לכל הפחות להניח במשאלענט ולא יניחו בשר עוף במשאלענט ... והעשירים שבארץ ישראל הרי ודאי נוהגין כמו בכאן, ורק העניים ביותר שאין להם בשר אף לשבת ובישיבות נמי מאחר שהן דחוקין נמי אין להם אלא בשר עוף, שהם מניחין במשאלענט בשר עוף ... שמסתבר שלא נחשב דבר אוכל. ... אבל לדינא דבשול בשבת אם איכא עצמות רכים

<<

Returning *Chulent* with Bones to the Fire

<<

הוא נעשה רך וטוב למאכל, ורכים קונים את זה במיוחד כדי לתת אותם תוך החמין של שבת שעומד כרגיל על האש זמן ארוך, וכשמתרככים הם נלעסים היטב ונהנים מזה. וצריך עיון טובא, דמה טעם לא הזכירו הפוסקים להזהר מהחזרת קדירה כזו בליל שבת עד שגם העצמות הרכים יתרככו ויתבשלו כראוי.

3. ביאור הלכה ס"י שיח סעי' ד

שייך בו בישול – ואף דהיה יכול לאכול על ידי הדחק מתחלה את התבשיל והיב על שיעור כמאכל בן דרוסאי משום מבשל, וכמו שכתב הרמב"ם בפרק ט' הל' ה', מכל מקום המסייע לגמור כל צרכי בישולו גם הוא בשם מבשל יקרא מן התורה; ולפי זה, אם נטל בשבת הקדרה מן הכירה וספק לו אם כבר נתבשל כל צרכו, אסור לו להחזירו אף שהוא עודו בידו והכירה גרופה כל שיש חום בכירה שיוכל להתבשל יותר על ידי עמידתו שם:

Heating Up Bread on Shabbat

Is it permitted to heat up or defrost *challa* on a hot plate on Shabbat in such a manner that it can or does become crisp?

6. שו"ת רב פעלים חלק ב - אורח חיים סי' נב
... ליקח לחם שנאפה ולהניחו על גבי התנור בשבת שיהיה כולו מוקשה עד שיהיה פעניצין, הנה בזה ודאי אסור דהויא גמר מלאכה והייב משום מכה בפטיש, שבאמת בזה הוא גמר מלאכה של הפעניצין

7. ביאור הלכה סי' שיח סעי' ד ד"ה "והדחתו"
ראיתי בפרי מגדים שרוצה לחדש דבר, דמשום שאינו יכול לאכול כלל בלי הדחה חיובו הוא משום מכה בפטיש, ומשום זה מקשה על הבית יוסף והפרדס, דאמאי מותר בצונן, ונשאר בקושיא. והנה בלבוש גם כן ראיתי שכתב לענין שריית דבר קשה, דחיובו הוא משום מכה בפטיש; אבל באמת לא נהירא דבר זה כלל, וכבר תפש עליו באליה רבה, דברש"י ורמב"ם מכואר להדיא דחיובו הוא משום בישול, ורוצה לומר שאמאי לא הייבוחו שם משום מכה בפטיש; אלא ודאי דבאלו הענינים לא שייך מכה בפטיש, וממילא דבצונן דלא שייך בו משום בישול – מותר

8. שמירת שבת כהלכתה פרק א סעי' סב
אין להניח לחם סמוך לאש כדי להצנימו (לעשותו צנימו) כי הרי הלחם משתנה ומתקשה בכך.

9. ט"ז אורח חיים סי' שיח ס"ק ו
כיון דנשתנה הטעם על ידי בישול, אמרינן דנתכוין לזה בשבת ... כמו שכתב דמלאכת מחשבת אסרה תורה, כדאיתא בהרבה דוכתי, וקל והומר דנימא דאסור מדרבנן מחמת שינוי הטעם, ומה שכתבנו כאן אסור לדברי הכל – כך נראה לעניננו נכון:

1. משנה, שבת דף קמה עמוד ב
כל שבא בחמין מערב שבת – שורין אותו בחמין בשבת.

2. מגן אברהם סי' שיח ס"ק יז
משום בישול – אף על גב דאין בישול אחר בישול, מכל מקום יש בישול אחר צלי, והוא הדין שיש צלי אחר בישול; ולכן אסור ליתן דבר שנתבשל אצל האש בלא רוטב, אבל לכולי עלמא אין צלי אחר צלי. ודבר שנצלה מותר ליתנו אצל האש אפילו נצטנן, והוא הדין האפוי ודבר שנתבשל מותר לשרותו בחמין

3. רמב"ם הלכות שבת פרק ט הל' ו
המתוך אחד ממיני מתכות כל שהוא או המחמם את המתכת עד שתעשה גחלת הרי זה תולדת מבשל, וכן הממסם את הדונג או את החלב או את הזפת והכופר והגפרית וכיוצא בהם הרי זה תולדת מבשל והייב, וכן המבשל כלי אדמה עד שיעשו חרס הייב משום מבשל; כללו של דבר, בין שריפה גוף קשה באש או שהקשה גוף רך, הרי זה הייב משום מבשל.

4. שו"ת יחווה דעת חלק ג סי' כב
וכן העלה הגאון מהרש"ם ... שמדברי הפוסקים שסתמו להתיר באפיה אחר אפיה, מתבאר שאין שום איסור להקשות לחם רך, ושמדברי הרמב"ם שאסר להקשות דבר רך אינם שייכים לענין אוכלים, כיון שזהו דרך אכילה

5. שו"ת שואל ומשיב מהדורה תליתאה חלק ב סי' כ

נשאלתי ... שראה בספר אחד ... שאוסר לעשות פעניצין בשבת, דהיינו שיקח לחם שנאפה ולהניחו על גבי התנור שיהיה כולו מוקשה עד שיהיו פעניצין, וכן להיפך לקחת פעניצין המוקשים ולתתם לתוך מרק והנה מהמגן אברהם סי' ש"ח ס"ק כ', שכתב דאם הוא יבש אין בישול לאחר אפיה, אם כן משמע דמותר גם בפעניצין, שהרי נאפה מקודם. ואני אמרתי בראשית ההשקפה שיש לאסור ממה שכתב הרמב"ם פרק ט' משבת: "כללו של דבר כל שריפה דבר קשה או שהקשה גוף רך אסור", והרי הפעניצין הקשים, כל שמרפם במרק הרי זה מרפה גוף קשה, ושאינו יבש דאינו קשה כל כך, אבל כאן שמרפה גוף קשה אפשר דאסור, וצריך עיון.

Using a Shabbat Clock for an Urn

Q

My hot water urn has a Shabbat setting, in which the water is heated at a constant level and the switch for boiling the water is disabled. The socket in which I plug in the urn is on a Shabbat clock that is off at night. When the clock goes on in the morning, the water, which has become cold overnight, heats back up. Is that permitted?

4. רמ"א אורח חיים סימן רנג סעי' ה

נוהגין שהאינם יהודים מוציאים הקדירות מן התנורים שמטמינים בהן, ומושיבין אותן אצל תנור בית החורף או עליו, ומבערת השפחה אחר כך התנור ההוא, ועל ידי זה הקדירות חוזרים ונרתחים.

1. שולחן ערוך אורח חיים סי' שיח סעי' ד

תבשיל שנתבשל כל צרכו, יש בו משום בישול אם נצטמן. הגה: ויש אומרים דוקא אם מצטמק ויפה לו; ואם לא נתבשל כל צרכו, ואפילו נתבשל כמאכל בן דרוסאי, שייך בו בישול אפילו בעודו רותח; והני מילי שיש בו בישול אחר בישול, בתבשיל שיש בו מרק, אבל דבר שנתבשל כבר, והוא יבש, מותר לשרותו בחמין בשבת.

5. פרי מגדים, אשל אברהם סי' רנג ס"ק מא

ויש לראות, דליתן מים על ידי ישראל לקדירה הקבוע בתנור, לא שרי אלא אם כן מבעוד יום, שיכול להמם מבעוד יום, וכמו שכתב המגן אברהם בסי' רנ"ד אות כ"ז ובסימן רנ"ט בדיני שהיה [שם]; ומה בכך, הא בלילה נתקררו המים, ובבקר הוה מבשל בלח מקורר לגמרי, ואיך שרי שהיה בשבת בכירה שאין גרופה, וכל שכן דהוה על גבי האש ממש כהאי גוונא, דאסור בסימן שי"ח [סעיף טו] אף ביבש לגמרי על גבי האש אם לא נגד המדורה מרחוק, אם כן איך מותר? וכי תימא דבמקום פסידא, שלא יבקע הקדירה, שרי, עדיין יש לגמגם בזה, כל שעיקר כוונת ישראל שיהיו המים לט"ע (tea) ולקאווי (coffee), כהאי גוונא אסור לשהות בשבת למחרתו, שנתקרר לגמרי. ואפשר דסומכין כהאי גוונא על גדולי הפוסקים המתירים בלח, דאין בישול אחר בישול, ועדיין צריך עיון.

2. שולחן ערוך אורח חיים סי' רנג סעי' א

כירה ... אסור ליתן עליה תבשיל מבעוד יום להשהותו עליה, אלא אם כן נתבשל כל צרכו והוא מצטמק ורע לו, דליכא למיחש שמא יתהה, או שהיה חי שלא נתבשל כלל דכיון שהוא חי, מסיח דעתו ממנה עד למחר, ובכל הלילה יכול להתבשל בלא חיתוי, אבל אם נתבשל קצת ולא נתבשל כל צרכו, ואפילו נתבשל כל צרכו והוא מצטמק ויפה לו, חיישינן שמא יתהה, ואסור להשהותו עליה אלא אם כן גרף, דהיינו שהוציא ממנה כל הגחלים, או קטם דהיינו שכסה הגחלים באפר למעט חומם

3. הר"ן על הרי"ף, שבת דף יז עמ' ב

לא שנו אלא שעודן בידו, אבל הניחם על גבי קרקע אסור להחזירן, דמחזי כמבשל לכתחלה

6. שמירת שבת כהלכתה פרק א סעי' מ

מיתקן מיהם (סמובר) חשמלי המופעל על ידי זוסת-הום (טרמוסטאט), מותר להשתמש בו בשבת, אם אמנם המים שבו היו רתוחים מלפני שבת ולא נצטננו לגמרי, ובלבד שבמשך כל השבת לא ייכנסו מים קרים למיתקן.

Using Salt to Absorb Spilled Wine on Shabbat

I have heard that if one spills red wine on a tablecloth, salt can be used to absorb the wine. Is that permitted on Shabbat, since the salt is only absorbing the wine and not actually cleaning the tablecloth?

5. שולחן ערוך אורח חיים ס"י שב סעי' א

המנער טלית חדשה, שחורה, מן הטל שעליה – הייב שהניעור יפה לה כמו כיבוס, והוא שמקפיד עליה שלא ללכשו בלא נייעור. הגה: וכל שכן שאסור לנער בגד שנשר במים או שירדו עליו גשמים. ודוקא בבגד חדש שמקפיד עליו. יש אומרים דאסור לנער בגד מן האבק שעליו, אם מקפיד עליו, וטוב לחוש לדבריו

1. שולחן ערוך אורח חיים ס"י שב סעי' טז

מותר ליתן מים על גבי מנעל לשכשכו, אבל לכבסו, דהיינו שמשפשף צדו זה על זה, אסור. אבל בגד שיש עליו לכלוך, אסור אפילו לשכשכו, דזהו כבוס, אלא מקנהו בסמרטוט בקל ולא בדוחק, פן יסחוט.

2. גמרא, זבחים דף צד עמ' ב

בגד – שרייתו זהו כיבוס.

6. שולחן ערוך אורח חיים ס"י שב סעי' יב

אסור לנגב כוס שהיה בו מים או יין, במפה, משום דאטי לידי סחיטה.

משנה ברורה שם ס"ק ס

דאטי לידי סחיטה – עיין באחרונים שפתמו דבכוס שהוא צר אין לנגבו אפילו בסמרטוט המיוחד לכך, דאי אפשר שלא לבוא לידי סחיטה, אבל דבר רחב, כגון שנשפך מים על שלחן וספסל, לכולי עלמא מותר לקנהו בדבר שאין מקפיד עליו

3. רמב"ם הלכות שבת פרק ט הל' יא

המכבס בגדים – הרי הוא תולדת מלבן והייב, והסוחט את הבגד עד שיוציא המים שבו – הרי זה מכבס והייב, שהסחיטה מצרכי כיבוס היא כמו שההגסה מצרכי הבשול

כסף משנה שם

אבל מה שכתב (המגיד משנה) דביין נמי שייך כיבוס, לכאורה משמע מדברי רבינו בהפך, דבמים דוקא הייב; אלא שבפרק כ"ב כתב: הסוחט כסות הייב, מפני שהוא מכבס. לפיכך אסור לדחוק מטלית או מוך וכיוצא בהם בפי האשישה וכיוצא בהם לסתמה שמא יבא לידי סחיטה. ומדלא פירש דבאשישה מליאה מים דוקא מיירי, אפשר לומר דבשאר משקים נמי הייב, דסתם אשישה שאר משקין יש בה; ואם כן צריך לומר שמה שכתב כאן "עד שיוציא המים שבו" לאו דוקא מים:

7. שמירת שבת כהלכתה פרק יב סעי' לח

בגד – שרייתו זהו כיבוס. ... שאר משקים שנשפכו על גבי המפה, מותר לספוג אותם בכל מטלית שהיא, אם אמנם המשקין, המקום או המטלית אינם נקיים, ובכל ענין עליו להקפיד שלא לסחוט את המטלית ...

8. שמירת שבת כהלכתה פרק טו סעי' כד

כל בגד, ללא הבדל צבע, שנמצא עליו כתם, אסור לנקותו, בין בעזרת מים, אפילו הם צבועים, או רוק, או כל הומר ניקוי אחר, כגון נפט ובנוזין, וכן כל התכשירים המיוחדים לכך, כולל אלה שמרססים על הבגד המלוכלך, ובין על ידי שפשוף הבגד או גירוד הכתם בכלי או בצפורן עד שלא יישאר שום סימן ממנו, וכן אסור להשתמש באבקת טלק כדי לספוג שומן שנשפך על הבגד.

4. שבת דף קמו עמ' א

המנער טליתו בשבת – הייב הטאת. ולא אמרן אלא בחדתי, אבל בעתיקי – לית לן בה. ולא אמרן אלא באוכמי, אבל בחיורי וסומקי – לית לן בה; והוא דקפיד עלייהו. עולא איקלע לפומבדיתא, חזא רבנן דקא מנפצי גלימיהו. אמר: קמחללין רבנן שבתא! אמר להו רב יהודה: נפוצי ליה באפיה, אנן לא קפדינן מידי.

תוספות שם

המנער טליתו – פירוש רבינו הננאל: מן הטל שעליו, דהיינו כיבוס, וליבון הייב הטאת. וכן משמע דהוי דומיא דכומתא דרב יוסף, אבל בנייעור מן העפר, כדפירש בקונטרס, אין נראה שיהא שייך ליבון.

Giving an Envelope on Shabbat to Use for Donations

Q It is the practice in some *shuls* to give a self-addressed envelope to one who gets an *aliya* so that he can mail in a donation after Shabbat. Is the envelope *muktzeh*?

5. שמירת שבת כהלכתה פרק כ סעי' יג

כלי שניכר וידוע שעיקר עשייתו הוא למלאכה האסורה בשבת, כגון העט, הפטיש והגפרור, נחשב לכלי שמלאכתו לאיסור גם אם מעולם לא השתמש בו למלאכת האיסור. ברם, כלי שלא ניכר בו שהוא עומד למלאכה האסורה בשבת, כמו הקערה שייחד אותה להדליק בה נר שמון, או הארנק שייחד אותו להניח בתוכו מעות, לא יחשב כלי שמלאכתו לאיסור במה שמייחדו למלאכה האסורה בשבת אלא משישתמש בו שימוש אסור.

6. משנה ברורה ס"י שכג ס"ק כ

מה שנוהגין שכותבין מערב שבת: פלוני הניח כך וכך מעות ופלוני כך וכך ולמחר בשבת כשנותן היין לוקח המוכר מחט ועושה נקבים בנייר כמנין היין שלוקח, אסור לעשות כן, דהא אסור להסתכל באותו כתב שכתב בו סכום המעות, דהוי שמרי הדיוטות. גם עשיית הנקבים בנייר גם כן אין נכון לכתחלה. והוא הדין דאסור לכתוב בפתקאות מערב שבת סכום מעות ולמחר בשבת כשלוקח היין מניח המוכר את הפתקא במקום ששם האיש כתוב אצלו מכבר, דאסור לקרות בפתקאות הללו, וכנ"ל. ולכן נהגו ליתן גרעין או שאר דבר על שם האיש לסימן; וגבאי צדקה, אפשר דמותרין בפתקאות ליתן על שם האיש לזכרון משום דהוי חפצי שמים, וכמו שכתב בסימן ש"ז. ומכל מקום טוב להחמיר היכא דאפשר בגרעין, וכיוצא בזה, וכן נהגו הקדמונים

1. משנה ברורה ס"י שח ס"ק י

שמלאכתו לאיסור – כלומר, שמויחדת לדבר שאסור לעשות בשבת, ואפילו אם רק רוב מלאכתו לאיסור הוא גם כן בכלל זה:

2. שולחן ערוך אורח חיים ס"י שח, סעי' א, ג

א כל הכלים נטלים בשבת הוי' ממוקצה מחמת חסרון כים, כגון סכין של שחיטה או של מילה, ואיזמל של ספרים, וסכין של סופרים שמתקנים בהם הקולמוסים, כיון שמקפידים שלא לעשות בהם תשמיש אחר, אסור לטלטלו בשבת, ואפילו לצורך מקומו או לצורך גופו.

ג כלי שמלאכתו לאיסור, מותר לטלטלו ... בין לצורך גופו, כגון קורנר של זהבים או נפחים לפצוע בו אגוזים, קורדס לחתוך בו דבילה; בין לצורך מקומו, דהיינו שצריך להשתמש במקום שהכלי מונח שם. ומותר לו ליטול משם ולהניחו באיזה מקום שירצה; אבל מחמה לצל, דהיינו שאינו צריך לטלטלו אלא מפני שירא שישבר או יגנב שם, אסור.

3. ביאור הלכה ס"י רעט סעי' ו ד"ה נר שלא

כתב באליה רבה, דדוקא אם נשתמש בו פעם אחת, שהדליק בו פעם אחת בחול או בשבת שעברה, הא אם לא הדליקו בו מעולם רק ייחד אותו להדלקה, הוא בכלל כלי שמלאכתו להיתר עדיין, דהזמנה לאו מלתא היא, ומותר לטלטלו שלא יפסד ושלא יגנב.

4. פרי מגדים, אורח חיים, אשל אברהם ס"י רעט ס"ק יד

למה שכתב הר"ב בסימן ש"י סעי' ז' דכים אסור לטלטל, כל שכך נר בהזמין והדליק פעם אחת, הא הזמנה לחוד לא הוה מלאכתו לאיסור, עיין אליה רבה אות י"ג. ומיהו יראה, זה נר קרויז"ל, הא שרגא שלנו העשוי לנר קנדי"ל"א, אף חדש הוה מלאכתו לאיסור, שאין עשוי כי אם לזה, וצריך עיון.

Removing a Licked Candy from Amongst Clean Ones on Shabbat

Q

I was at a friend's home on Shabbat, and he brought out a platter of candies, all of the same type. My young daughter grabbed a candy and put it in her mouth. I chided her for her behavior, so she put the licked candy back in the platter. I was very embarrassed and took the candy out from the platter. My friend claimed that, in the process, I had violated the prohibition of *borer* (selecting). Is he correct?

4. ביאור הלכה ס"י שיט סעי' י

הואיל וראוין וכו' – זמני שהוא איסמנים ואי אפשר למושתי הכי היכא שיש בו קסמין וכדומה, אפשר אף דרובא דאינשי לא קפדי כלל, לא אמרינן בטלה דעתו, ולדידיה אסור, דהוה בורר

5. ביאור הלכה ס"י שיט סעי' ד ד"ה "מתוך האוכל"

עצם שיש עליו קצת בשר, יאחו בו לאכול ממנו ולהשליכו אחר כך מידו

6. ט"ז אורח חיים ס"י שיט ס"ק יג

... להראב"ד יש איסור כשנופלים זבובים לכוס, שלא יוציא הזבובים לבדן מן הכוס, דהוה ליה כבורר פסולת, אלא יקה מן המושקה קצת עמהם, ועיין שם:

1. רמ"א אורח חיים ס"י שיט סעי' ג

הגה: ושני מיני דגים מיקרי שני מיני אוכלים, ואסור לברור אחד מהבירו אלא כידו, כדי לאכלן מיד, אף על פי שההתיכות גדולות וכל אחת נכרת בפני עצמה. אבל כל שהוא מין אחד, אף על פי שבורר התיכות גדולות מתוך קטנות, לא מיקרי ברירה. ואפילו היו שני מינים ובורר משניהם ביהוד הגדולות מתוך הקטנות או להיפך – שרי, הואיל ואינו בורר מין אחד מתוך הבירו.

משנה ברורה שם ס"ק טו

לא מיקרי ברירה – אם לא שקצת מהם אינם טובים כל כך כמו התיכות האחרים, כגון שנקדדו מכה הבישול איזה התיכות דגים ורוצה לברור אותן שלא נקדדו, או שאיזה התיכות דגים הוי מדג חי ואיזה מדג מת ורוצה לברור אלו מאלו, בכל זה אפילו במין אחד שייך ברירה, וצריך לברור זה שרוצה לאכול עכשיו, ודמי ממש לעלין מעופשין בסע' א. ותפוחים המוצצים ומתוקים מסתפק הפרי מגדים אי מיקרי מין אחד אם לא; ואם מהמת המיצותו אין ראוי לאכול הוה בודאי דומה לפסולת, ויש בזה משום איסור ברירה, ואפילו נאכלים על ידי הדחק יש בזה איסור מדרבנן, ודמי לעלין מעופשין הנ"ל בסע' א. והנה הט"ז מחמיר אפילו במין אחד, שלא יברור אלא אותן שרוצה לאכול עתה או שיקח סתם מן הבא בידו להניח לסעודה אחרת, לא דרך ברירה; אבל הרבה אחרונים חלקו עליו והסכימו עם הרמ"א שפסק כתרומת הדשן.

2. רמ"א אורח חיים ס"י שיט סעי' א

כל מה שבורר לצורך אותה סעודה שמיסב בה מיד, מיקרי לאלתר. ואפילו אחרים אוכלים עמו, שרי. ולכן מותר לברור הירק שקורין שלאמי"ן מן העלין המעופשין שבו כל מה שצריך לאכול באותה סעודה.

מגן אברהם שם ס"ק ג

מותר לברור הירק. דוקא אוכל מתוך הפסולת. ועיין מה שכתבתי סוף ס' תרי"א, דאפילו אין העלין הללו פסולת גמור, שראוי לאכילה על ידי הדחק, אסור לברור הפסולת

3. שמירת שבת כהלכתה פרק ג' סעי' כג

סלמ ירקות שמעורב בהם בצל, מי שאינו אוהב את הבצל – אסור להסירו, אלא יקה את הירקות וישאיר את הבצלים, או יסיר את הבצלים ויאכיל אותם לחברו שהוא אוהב אותם.

Keep the Beat?

Q

I am a member of YU's a cappella group, The Maccabeats. We recently made a clip of the zemer *Dror Yikra*, in which we use *Kiddush* cups, hands, and a table as a means of creating a beat. While we obviously record during the week, someone suggested that we are encouraging our viewers to do a forbidden action on Shabbat by using an instrument to produce music. Is creating a beat on Shabbat in the way we do forbidden on Shabbat, and are we responsible for a viewer's possible halachic mistake?

4. רמ"א אורח חיים ס"י שלט סעי' ג

הגדה: והא דמספקין ומרקדין האידינא ולא מהינן בהו, משום דמוטב שיהיו שונגין וכו'. ויש אומרים דבזמן הזה הכל שרי, דאין אנו בקיאים בעשיית כלי שיר וליכא למגזר שמא יתקן כלי שיר דמלתא דלא שכיח הוא, ואפשר שעל זה נהגו להקל בכל.

משנה ברורה שם ס"ק י

להקל בכל – האי "להקל בכל" קאי על טיפוח וסיפוק וריקוד ולא על שאר דברים הנזכרים בסעיף זה; ואפילו בטיפוח וריקוד אין כדאי להניח המנהג שלא במקום מצוה אלא משום הנח להם וכו'.

5. שמירת שבת כהלכתה פרק כח סעי' לה

בכלים שאינם מיועדים להשמעת קול ... מותר להשמיע בהם קול שלא בדרך שיר, אך בדרך שיר או לפי קצב – אסור. ולכן מותר לדפוק בכף וכדומה על בקבוק או על כוס כדי לבקש שקט מציבור המסובים, ... אבל אין לעשות זאת לפי קצב מסויים.

1. משנה, ביצה דף לו עמ' ב

כל שהייבין עליו משום שבות, משום רשות, משום מצוה, בשבת – הייבין עליו ביום טוב. ואלו הן משום שבות: לא עולין באילן, ולא רוכבין על גבי בהמה, ולא שטיין על פני הכמים, ולא מטפחין, ולא מספקין, ולא מרקדין.

2. גמרא, עירובין דף קד עמ' א

עולא איקלע לבי רב מנשה, אתא ההוא גברא טרף אבבא. אמר: מאן האי? ליתחל גופיה דקא מחיל ליה לשבתא. אמר ליה רבה: לא אסרו אלא קול של שיר. איתיביה אביי: מעלין בדיופי, ומטיפין מיארק להולה בשבת. להולה – אין, לבריא – לא. היכי דמי? לאו דנים וקא בעי דליתער? שמע מינה: אולודי קלא אסיר! – לא, דתיר וקא בעי דלינים, דמשתמע כי קלא דומזומי. – איתיביה: המשמר פירותיו מפני העופות ודלעיו מפני החיה – משמר כדרכו בשבת, ובלבד שלא יספק ולא יטפח ולא ירקד כדרך שהן עושין בחול. מאי טעמא? לאו דקמוליד קלא, וכל אולודי קלא אסיר! – אמר רב אחא בר יעקב: גזירה שמא יטול צרור.

3. גמרא, ביצה דף ל עמ' א

אמר ליה רבא בר רב הנין לאביי: תנן: אין מטפחין ואין מספקין ואין מרקדין. והאידינא דקא הוינן דעבדן הכי, ולא אמרינן להו ולא מידי? – אמר ליה: ולטעמך, הא דאמר רבה: לא ליתבי איניש אפומא דלחיא דלמא מגנדר ליה חפץ ואתי לאתויי, והא הני נשי דשקלן הצבייהו ואולן ויתבן אפומא דמבואה, ולא אמרינן להו ולא מידי? אלא, הנה להם לישראל, מוטב שיהיו שונגין ואל יהיו מזידין. הכא נמי – הנה להם לישראל, מוטב שיהיו שונגין ואל יהיו מזידין.

תוספות שם

תנן אין מטפחין ואין מרקדין – פירש רש"י, שמא יתקן כלי שיר. ומיהו לדידן שרי, דדוקא בימיהן שהיו בקיאים לעשות כלי שיר שייך למגזר, אבל לדידן אין אנו בקיאים לעשות כלי שיר ולא שייך למגזר.

Opening and Closing a Garden Parasol on Shabbat

We were told that our new garden parasol may be ruined if it is left open in the wind. May we open and close it on Shabbat through use of levers on a heavy, barely movable pole? The pole is not attached to the ground.

4. רמ"א, אורח חיים סי' תרכו סעי' ג

הגה: וכן מותר לעשות הסוכה תחת הגגות העשויות לפתוח ולסגור, ומותר לסגור מפני הגשמים ולהחזיר ולפתוח; ואפילו ביום טוב שרי לסגור ולפתוח אם יש להם צירים שסוגר ופותח בהן, ואין בזה לא משום סתירה ובנין אהל ביום טוב

1. גמרא, שבת דף קלח עמוד א

הגוד והמשמרת כילה וכסא גלין – לא יעשה, ואם עשה – פטור אבל אסור. אהלי קבע – לא יעשה, ואם עשה – חייב חטאת. אבל מטה וכסא מרסקל ואסלא – מותר לנשותן לכתחילה.

5. שו"ת נודע ביהודה מהדורא תניינא - אורח חיים סי' ל

ועכשיו נדבר מהיתר השני שכתב החכם המתיר, דלא גרע הפאראסאל שיש בו קרסים ולולאות מטלית כפולה שמוותרת על ידי חוט ומשיחה שיש בה מערב שבת שמוותר אפילו לא כרך בה טפה מערב שבת. ואומר אני להחכם הזה: ערבך ערבא צריך, וטלית כפולה מי התיר לך? ונחזי אנן על מי נשען ועל מי יש לו לסמוך! והרי הרי"ף שם בפרק תולין כתב: ואם כרך עליה חוט וכו'; פירוש, כגון טלית כפולה שקשרה בין שני כתלים והיא משולשת ומגעת לארץ ונכנס בין שתי קצוותיה וישן תחתיה בצל ואין כגנה טפה ולא בפחות משלשה סמוך לגנה טפה; לפיכך אינו אהל קבע אלא אהל עראי ומפני שאין כגנה ולא בפחות משלשה לגנה טפה; לפיכך פטור אבל אסור, ואם היה עליה חוטים מאתמול ונטה אותה היום מותר – עד כאן לשון הרי"ף.

2. שולחן ערוך אורח חיים סי' שטו סעי' ב, ג

ב] עצים שתוקעין ראשן האחד בדופן הספינה וכופפין ראשן השני בדופן השני של הספינה, ופורסין מחצלת עליהם לצל, אם יש ברהבן טפה, או אפילו אין ברהבן טפה אם אין בין זה לזה שלושה טפחים, השיבי כאוהל ומותר לפרוס עליהם בשבת מחצלת, דהוי ליה תוספת אהל עראי ושרי; ומטעם זה מחצלת פרוסה כדי טפה, מותר לפרוס שאר המחצלת בשבת. וטפה שאמרו, הוי' מן הכריכה.

ג] מטה, כשמעמידים אותה, אסור להניח הרגלים תחלה ולהניח עליהם הקרשים; אלא ישים הקרשים תחלה באויר, ואחר כך הרגלים תחתיהם. והני מילי כשהרגלים הם דפים מחוברים, כמו דפני התיבה, אבל רגלים של ממות שלנו, וכן רגלי השלחן, מותר בכל גוונא.

6. חזון איש אורח חיים סי' נב ס"ק ו

דברי הנודע ביהודה תנינא סי' ל בפתחת הפערסאל בשבת אינם מתישבים, דזה ממש דין כסא מרסקל; ואין מקום לחלק כאן בין נעשה לאהל ללא נעשה לאהל, ובין עושה גם המחיצות או לא שהרי זה השיב תשמיש דלת וזהו טעם ההיתר, ועל כרחק מיירי דאיכא גם מחיצות לדעת תוספות, דבלא מחיצות לעולם מותר, או דאיירי בכגד שיש בו מיתות, ומכל מקום כיון שהוא גוף אחד וכן דרך תשמישו, אין כאן אהל; והיינו נמי טעמא דלמד ממנו המגן אברהם היתר פריסת החופה אף על גב דמכיון לאהל, והיינו נמי טעמא דמתירין לפתוח דלת הגג שעל הסוכה ולסתום בעת הגשם.

3. גמרא, שבת דף קלח עמ' א - עמ' ב

תני רמי בר יחזקאל: טלית כפולה – לא יעשה, ואם עשה – פטור אבל אסור. היה כרוך עליה חוט או משיחה – מותר לנשותה לכתחילה. ... ואמר שמואל משום רבי חייא: כילת התנים מותר לנשותה ומותר לפורקה. אמר רב ששת בריה דרב אידי: לא אמרן אלא שאין כגנה טפה, אבל יש כגנה טפה – אסורה. וכי אין כגנה טפה, נמי לא אמרן אלא שאין בפחות משלשה סמוך לגנה טפה, אבל יש בפחות משלשה סמוך לגנה טפה – אסור. ולא אמרן אלא שאין בשיפועה טפה, אבל יש בשיפועה טפה – שפועי אהלים כאהלים דמו. ולא אמרן אלא דלא נחית מפורי'א טפה, אבל נחית מפורי'א טפה – אסור.

Using a Whipped Cream Dispenser on Shabbat

May one spray whipped cream from a store-bought canister on Shabbat?

4. גמרא, שבת דף נא עמי ב

ואין מרזקין לא את השלג ולא את הברד בשבת בשביל שיזובו מימיו.

רש"י שם

כדי שיזובו מימיו – משום דקא מוליד בשבת, ודמי למלאכה, שבורא המים האלו.

1. שמירת שבת כהלכתה פרק ח סעי' א

אין איסור לישה מן התורה, ואף לא מדרבנן, אלא אם כן יתמלאו שלשה תנאים אלה: (א) שירכיב שני גופים זה עם זה; (ב) שגופים אלה יהיו דקים או סמיכים או – אם גדולים הם מטבעם – שיהיו מחוברים או קצוצים; (ג) שכתוצאה מן הלישה יהיו הגופים האלה מעורבים ומחוכרים זה בזה לבליה אחת ...

5. אורחות שבת פרק טו סעי' כח

מכשיר העשוי להזרקת קצף או קרם מותר להשתמש בו באופן שלא נוצרת בקרם צורה מיוחדת.

שם הערה מה

עייין לעיל ... הבאנו את דעות האחרונים אי שרי ליתן מים בהקפאה ולעשות קוביות קרה ... ואפשר דאף לדעת האוסרים יש להקל בנידון דידן כיון שכל תכליתו של הנוזל שבתוך המיכל הוא להוציאו לאויר העולם ולהקרישו שם, ובכחאי גוונא לכאורה אין זה בגדר נולד.

2. שמירת שבת כהלכתה פרק יא סעי' לא

אין להקציף בשבת ביצה, וביום טוב מותר ... וכן הדין לגבי הכנת קצפת משמנת מתוקה.

3. שו"ת מהרש"ם חלק א סי' קמ

מכתבו הגיעני ועל דבר ששאל אם מותר לעשות בראוע פולווער /סודה לשתיה/ בשבת – הנה בתשובה אחת הארכתי בדין עשיית מי זאדע /סודה/ ביום טוב והעליתי דאסור גם על ידי עכו"ם, דהוי כמוליד, כהא דאורח חיים (סימן ש"כ ס"ט) דאסור לרסק השלג והברד דהוי כמוליד. והרי אפילו מוליד ריחא אסור, ומכל שכן בזה. והבאתי מפלוגתת רמב"ם וראב"ד שבסימן תק"ב /ש"ע או"ח/ כהא דאין מוציאים אש מעצים ואבנים, ושגם הרמב"ם מודה דאיכא בזה משום מוליד, ועוד מכמה טעמים העליתי שם לאסור. וגם בנידון דידן יש לומר דאיכא משום מוליד כח חדש. ואף דהתם מתהווה מים או אש הנראה לעינים, מכל מקום גם כח הרתיחה נראה לעינים, ולא גרע ממוליד ריחא דאסור.

Use of Kinetic Watches on Shabbat

Is it permitted on Shabbat to wear a kinetic (automatic quartz) watch, which is powered by the natural movement of the hand rather than by a battery or winding by hand?

5. משנה ברורה ס"י שלח ס"ק טו

ולחכינו מבעוד יום – אבל בשבת לא מיבעיא דאם עמד דאסור להכינו שילך, ואפילו רק בנענוע חוט הברזל שמתנענע, ויש בזה איסור תורה לכמה פוסקים, דהוי בכלל תיקון מנא, אלא אפילו בעודו הולך, אסור גם כן למושך המשקלות [או במאשיין אוה"ר – חוט המושך הגלגלים] שלא יפסוק הלוח, אם לא לצורך חולה הצריך לכך יש להתיר להעריכו בעודו הולך אם בקושי למצוא אינו יהודי לזה. ועל ידי אינו יהודי יש להתיר להעריכו לצורך חולה אפילו כשנפסק הלוח [אחרונים].

6. שמירת שבת כהלכתה פרק כח סעי' כח

שעון אוטומטי, דהיינו שעון שמכונן את עצמו על ידי תנועת היד, מותר לענוד אותו בשעה שהוא פועל, אבל בשעה שאינו פועל – אסור לענודו, אפילו הוא שעון זהב המשמש תכשיט, שכן מסתבר שבשעת הענידה הוא מתכוון לכוננו בתנועתו, ואף אסור למלטלו.

1. שולחן ערוך אורח חיים ס"י שלח סעי' ג

זוג המקשקש לשעות, עשוי על ידי משקלות, מותר לערוך ולחכינו מבעוד יום כדי שילך ויקשקש כל השבת.

משנה ברורה שם ס"ק יד

מותר לערוך – היינו דלא היישנין כשישמעו קולו יחשדהו שהעריכו בשבת, דהכל יודעין שדרכו להעריכו מאתמול:

2. חיי אדם חלק ב-ג כלל מד סעי' יט

זוג המקשקש לשעות על ידי משקולת שקורין זיגור [שעון מעורר], מותר לערוכו מערב שבת שיקשקש בשבת, דידוע לכל שהעמידו מאתמול. ולפי מה שכתב רש"י בעירובין דף ק"ג דכשנפסק נימא ומגלגל היתד שלמעלה עד שמאריך ומגיע ליתד של מטה וכורכה בו, הוי אב מלאכה דמתקן מנא, על כן לפי זה אסור להעריך זיגור שקורין "אן דרייען" וכיוון השעון, שזה דומה ממש לזה, ואם כן אסור גם כן לומר לנכרי להעריכו. אך בשעה שהוא ערוך, אפשר דלא שייך זה ויש להתיר על ידי אינו יהודי לצורך מצוה, ודוקא בשעה שהוא ערוך, כן נראה לי.

3. שו"ת פנים מאירות חלק ב ס"י קכג

אין כאן בית מיהוש למלטל הני אוהר"ן ולדעתי היתר גמור למשכו על ידי הגלגלים אף בשבת, דעדיף מכוס של פרוקים שאינו עשוי להדק.

4. שערי תשובה ס"י שלח ס"ק א*

יש לו להיות זריז להאריך ולמושך חבל הכסף עד לא יפסק הלוח המשמיע קול על ידי סיבוב הגלגלים, דבזה כיון דהשמעות קול הוא מאתמול והוא אין מחדש בהשמעות קול רק משיבת השלשלת ... וזה קיל טפי כמבואר בסימן זה, וגם לא שייך בזה שהוא גמר מלאכה ומתקן מנא, אבל אחר שכל השלשלת הכרוך על הגלגל החוזר ופסק הלוח, ועל ידי שהוא חוזר ומושך ומעריך, הוא חוזר לילך ולקשקש נראה שיש לאסור משום דהוי כגמר כלי ומתקן מנא

Non-Jewish Worker Servicing Clients on Shabbat

I have a business in which my workers and I visit clients' homes to provide a service. Sometimes a client wants the visit on Shabbat or Yom Tov. May I assign a non-Jewish employee to go? In general, our workers receive a set salary plus a commission per time they meet a client.

4. שולחן ערוך אורח חיים ס"י רמו סעי' א

מותר להשאיל ולהשכיר כליו לאינו יהודי, ואף על פי שהוא עושה בהם מלאכה בשבת, מפני שאין אנו מצווים על שביתת כלים; ויש אומרים דכלים שעושים בהם מלאכה, כגון מחרישה וכיוצא בה, אסור להשכיר לאינו יהודי בערב שבת; וביום החמישי מותר להשכיר לו, ובלבד שלא יטול שכר שבת אלא בהבלעה, כגון שישכיר לו לחדש או לשבוע

1. שולחן ערוך אורח חיים ס"י רמד סעי' א

פוסק עם האיני יהודי על המלאכה, וקוצץ דמים, והאיני יהודי עושה לעצמו, ואף על פי שהוא עושה בשבת, מותר; כמה דברים אמורים, בצנעה, שאין מכירים הכל שזו המלאכה הנעשית בשבת של ישראל היא, אבל אם היתה ידועה ומפורסמת, אסור שהרואה את האיני יהודי עוסק, אינו יודע שקצין, ואומר שפלוני שכר האיני יהודי לעשות מלאכה בשבת

5. שולחן ערוך אורח חיים ס"י שו סעי' ד

השוכר את הפועל לשמור זרעים או דבר אחר אינו נותן לו שכר שבת, לפיכך אין אחריות שבת עליו; היה שכר שבת, שכיר חודש, שכיר שנה, שכיר שבוע – נותן לו שכר שבת, לפיכך אחריות שבת עליו. ולא יאמר: "תן לי של שבת", אלא אומר: תן לי שכר השבוע או ההודש. (ואם שכרו לחודש והתנה לשלם לו כל יום כך וכך, מקרי שכיר יום) או יאמר לו: "תן לי שכר עשרה ימים".

2. שולחן ערוך אורח חיים ס"י רנב סעי' ב

ומותר ליתן בגדיו לכובס איני יהודי, ועורות לעבדן (פירוש: האומן שמעבד ומתקן העורות), סמוך לחשיכה אם קצין לו דמים או שעושה אותם כמובת הנאה, והוא שלא יאמר לו לעשות בשבת

3. שולחן ערוך אורח חיים ס"י שז סעי' ד

מותר לתת לאינו יהודי מעות מערב שבת לקנות לו, ובלבד שלא יאמר לו: "קנה בשבת".

6. שולחן ערוך אורח חיים ס"י רנב סעי' ג

ואם היתה מלאכה מפורסמת וידוע שהיא של ישראל, ועושה אותה במקום מפורסם, טוב להחמיר ולאסור.

משנה ברורה שם ס"ק כה

וידוע שהיא וכו' – ולפי זה, החלוקים שניכרים שהם של ישראל והאיני יהודי מכבסן על גב הנהר, שהוא מקום גלוי ומפורסם, צריך למחות בידו כשרואהו בשבת [מגן אברהם] אבל בתוספת שבת כתב דלא שייך בזה השדא דלא נודע של מי הוא. והחיי אדם הקיל בזה עוד מטעם אחר, דכיון שידוע שמנהג כל בני העיר ליתן כלים לכובס בקבלנות, על כן אפילו אם האיני יהודי מכבסן במקום מפורסם – מותר, דאין בזה השדא משום שכיר יום ... והוא הדין בכל הכלים שדרך ליתנן בקבלנות; ואין איסור בזה אלא כשעושה בבית ישראל, דשם לא מהני שום היתר

משנה ברורה שם ס"ק טו

ובלבד שלא יאמר וכו' – ואם יום השוק שם בשבת, ובאותו מקום אינו מצוי לקנות כי אם ביוםא דשוקא כמו שרגיל בעיירות קטנות, הוה ליה כמזכיר לו יום השבת בפירוש, בין שמבקשו לקנות עבורו או שנותן לו למכור, ואפילו בתחלת השבוע – אסור. ובמקום שמצוי קצת גם בשאר ימים אין איסור אלא אם כן מזכיר בפירוש יום השבת

Placing Delayed Stock Orders from Israel on Friday

Q

I live in Israel and trade on the New York Stock Exchange (NYSE). One type of trade is a "limit trade order," in which one sets a target price for a stock and when it reaches the target price, the order (buy or sell) is filled. May I place such an order on Friday, as most of the market day in New York is during Shabbat in Israel?

4. שו"ת רבי עקיבא איגר מהדורא קמא סי' קנט

במה דקיימא לן: אין קונין בשבת. אם מוכר לו הפין בערב שבת במשיכה או בכסף. ואמר "תקנה לך למהר", דבשבת נגמר הקנין. וכן מוכר לו בערב שבת במעבשיו בתנאי שיעשה כך וכך. אם מותר לקיים התנאי במעשה בשבת ... תרווייהו נפשט, דבין בתנאי ובין באומר שיהול בשבת - הוי שבות.

1. שולחן ערוך אורח חיים סי' רמז סעי' א

שולח אדם אגרת ביד אינו יהודי, ואפילו בערב שבת עם חשיכה; והוא שקצין לו דמים, ובלבד שלא יאמר לו שילך בשבת

2. גמרא, שבת דף קנא עמ' א

אמר רב יהודה אמר שמואל: מותר לאדם לומר לחבירו: "שמור לי פירות שבתחומך, ואני אשמור לך פירות שבתחומי".

3. שולחן ערוך אורח חיים סי' רסג סעי' יז

יש אומרים שמי שקבל עליו שבת קודם שחשכה - מותר לומר לישראל חבירו לעשות לו מלאכה.

מגן אברהם סי' רסג ס"ק ל

מותר לומר. דהא אי בעי, לא היה מקבל שבת עליו; וכל שיש לו היתר - מותר אמירה ...

לבוש אורח חיים שם סעי' יז

יש מי שאומר שמי שקבל עליו שבת קודם שחשכה, מותר לומר לישראל חבירו לעשות לו מלאכה, ומותר הוא ליהנות מאותו מלאכה בשבת, וכל שכן במוצאי שבת, שאף על פי שקיבל עליו הוא את השבת להוסיף הרבה מחול על הקודש ואסר על עצמו המלאכה, מכל מקום לא אסר אלא מלאכת עצמו, אבל מלאכת חבירו לא אסר עליו

משנה ברורה שם ס"ק סד

מותר לומר - דכיון שלחבירו מותר אין איסור אמירה שייך בזה.

Relighting Shabbat Candles that Went Out

Soon after my wife lit Shabbat candles and made a *beracha*, the candles went out for no obvious reason. Did she fulfill the *mitzva*? Should she have relit them (with or without a *beracha*)?

4. שו"ת משנה הלכות חלק ח ס"י לא

והנראה דכוונתו להקשות לפי מה שכתוב בשילחן ערוך אורח חיים סי' רס"ג סע' י' לבה"ג (בעל הלכות גדולות), כיון שהדליק נר שבת חל עליו שבת ונאסר במלאכה, ועל פי זה נהגות קצת נשים שאחר שברכו והדליקו נרות, משליכות לארץ הפתילה שבידן שהדליקו בה ואין מכבות אותה. והוא על פי התוספתא ... וגם בהלכות גדולות אוסר להדליק נר של חנוכה אחר נר של שבת, שכיון שבירך על נר של שבת כבר קבל עליו את השבת ואסור להדליק נר חנוכה אחרי כן ... ומיהו המעיין שם יראה שכתבו והתנו דוקא שההדלקה היתה לאחר הברכה וכן הוא לשון השילחן ערוך שאחר שברכו והדליקו נרות משליכות לארץ, וכוונתם דוקא לאחר הברכה הוי קבלת שבת אפילו לבה"ג, ולא קודם הברכה. ועיין הגהות מיימוניות הל' חנוכה פ"ד, וזה לשונו: אמנם מהר"ם מצריך והנהיג להתנות קודם שידליק שאין מקבל שבת עד שיסיר מידו הנר שהדליק בו או עד תפילת ערבית, דאם לא כן שמא באיסור הוא מטלטל אחר שבירך להדליק נר של שבת וכו'. הרי שדייק "אחר שבירך להדליק נר של שבת", דהעיקר הוא הברכה ... ולפי זה, בנשים שלנו שמברכות רק לאחר הדלקה, אם כן יכולות לכבות קודם הברכה, ואחר כך יברכו, וכתב וכמדומה לי שכן המנהג – עיין שם.

5. שולחן ערוך אורח חיים ס"י רסג סעי' יז

יש אומרים שמי שקבל עליו שבת קודם שחשכה – מותר לומר לישראל חבירו לעשות לו מלאכה.

6. משנה ברורה סימן רסג ס"ק ל

צריך להיות הנרות ארוכים שידלקו עד שיבואו לביתם בלילה, ובלאו הכי הוי ברכה לבטלה

7. רמ"א אורח חיים ס"י רסג א

האשה ששכחה פעם אחת להדליק, מדלקת כל ימיה שלושה נרות

משנה ברורה שם ס"ק ז

הכל משום קנס כדי שתהא זהירה בכבוד שבת, ועל כן אם נאנסה ולא הדליקה, כגון שהיתה בבית האסורים וכיוצא בזה, אינה צריכה להוסיף.

1. ילקוט יוסף שבת א ס"י רסג - סעי' ז

אשה שהדליקה נרות שבת, ואחר מספר רגעים מההדלקה כבו הנרות מהרוח, וכיוצא בזה, אם ברור לה שעדיין לא שקעה החמה צריכה לחזור ולהדליק הנרות בלי ברכה, ואם חוששת שכבר שקעה החמה, לא תדליק הנרות מחשש חילול שבת. ואם קיבלה שבת בהדלקה בפירוש, או שהיא מכנות אשכנז הנוהגות לקבל עליהן שבת בהדלקה, תאמר לבני הבית שלא קיבלו עליהם שבת להדליק את הנרות (קודם השקיעה).

2. רמ"א אורח חיים ס"י רסג סעי' י

הגה: והמנהג שאותה אשה המדלקת מקבלת שבת בהדלקה, אם לא שהתנה תחלה, ואפילו תנאי בלב סני; אבל שאר בני הבית – מותרין במלאכה עד "ברכו".

משנה ברורה שם ס"ק מב

והמנהג וכו' – ואם האיש מדליק, אפילו כשהוא מברך על הדלקתו, וכדלעיל בסעיף ו', ליכא מנהגא, ומותר במלאכה; ומכל מקום טוב להתנות:

3. קצות השולחן ס"י עד, בדי השלחן ס"ק יד

ולפעמים יארע שאחר שהדליקה כל הנרות נכבה נר אחד, הנה אם נכבה מפני שלא הדליקה אותו כראוי, היינו שלא המתינה עד שיאחו האור ברוב הפתילה, מסתבר דזה כאלו לא הדליקה ומותרת לחזור ולהדליק, אבל אם הודלק כראוי ומחמת איזה סיבה נכבה, אסור לה לחזור ולהדליקו אחר שגמרה ההדלקה אף על פי שלא בירכה עדיין

Who Drinks Kiddush/Havdala Wine and Why?

Why is it that after *Kiddush* everyone drinks the *Kiddush* wine and after *Havdala* only the *mavdil* does?

5. דרכי משה, אורח חיים ס"י קפב ס"ק א

כתב הר"ן פרק ערבי פסחים דנהגו לשפוך מכוס של ברכה לכוסות האחרות ולא משום חיובא אלא משום יקרא דכוס בלבד

6. ספר שבולי הלקט ענין שבת ס"י עד

אם שתאו כולו שהייב לברך וכל שכן כוס של הבדלה, דאין רגילין להשקות ממנו את בני הבית ואת בני המסיבה ומבדיל רגיל לשתות כולו שהייב לברך אחריו.

7. משנה ברורה ס"י רצו ס"ק ו

כוס של הבדלה רגיל המבדיל לשתותו כולו ואינו משקה ממנו בני ביתו [מגן אברהם]. ונראה שהמעם כדי שיוכל לברך ברכה אחרונה, דכשישתה רק מלא לוגמיו, יש ספק ברכה אחרונה וכמבואר לעיל סימן ר"י:

8. שולחן ערוך אורח חיים ס"י קעד סעי ד

יין של קידוש פוטר יין שבתוך המזון

1. שולחן ערוך אורח חיים ס"י רעא סעי יד

אם לא טעם המקדש, וטעם אחד מהמסובין כמלא לוגמיו (פירוש, מלא פיו), יצא; ואין שתיית שנים מצטרפת למלא לוגמיו, ומכל מקום מצוה מן המוכחר שיטעמו כולם. ויש אומרים דכיון שבין כולם טעמו כמלא לוגמיו יצאו, דשתיית כולם מצטרפת לכשיעור. והגאונים סוברים שאם לא טעם המקדש – לא יצא, וראוי לחוש לדבריהם; ודוקא בקידוש, אבל בשאר דברים הטעונים כוס, מודים הגאונים דסגי בטעימת אחר.

ט"ז שם ס"ק יז

שיטעמו כולם. אבל אין צריך להם מלא לוגמיו:

מגן אברהם ס"י רעא ס"ק ל

שיטעמו כלם. ומיהו מי שיש לו יין מעט, מוטב שיטעום אחד כשיעור ויניח השאר למחר לקידוש או להבדלה; ואף על גב דיש אומרים דשתיית שנים מצטרפין, היינו בדיעבד, אבל לכתחלה צריך שיטעום המקדש כשיעור:

2. שולחן ערוך אורח חיים ס"י רעא סעי טז

לא יטעמו המסובין קודם שיטעום המקדש, אם הם זקוקים לכוסו ושפך ממנו לכוסות שבידם ריקנים או פגומים; אבל אם היו להם כוסות יין שאינם פגומים, רשאים לשתות קודם שישתה המקדש.

3. רמב"ם הלכות שבת פרק כט הל' ז

ואחר כך מברך על היין ואחר כך מקדש ושותה מלוא לוגמיו, ומשקה לכל בני חבורה

4. גמרא, ברכות דף נא עמ' א

אמר רבי זירא אמר רבי אבהו, ואמרי לה במתניתא תנא: עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה: טעון הדחה, ושטיפה, חי, ומלא, עיטור, ועיטוף, נוטלו בשתי ידיו, ונותנו בימין, ומגביהו מן הקרקע טפה, ונותן עיניו בו; ויש אומרים: אף משגרו במתנה לאנשי ביתו. אמר רבי יוחנן, אנו אין לנו אלא ארבעה בלבד

How Can We Perform Matters of *Minhag* Before *Kiddush*?

Q

The *Tur*, *Shulchan Aruch*, *Gra*, *Pri Megadim*, etc. all mention the need to rush to make *Kiddush* and eat as soon as Shabbat commences. Yet, I have never seen a household that does not first sing *Shalom Aleichem* and *Eishet Chayil*. Making *Kiddush* is a *mitzva* (*d'oraita* for those who did not daven *Ma'ariv* and *d'rabbanan* for those who did), while the singing is merely a nice (recent) *minhag*. Since when does a *minhag* take precedence over a *mitzva*?! Shouldn't we make *Kiddush* (and *HaMotzi*) first?

4. משנה ברורה ס"י רעא ס"ק א

ואם אינו תאב לאכול, יכול להמתין מלקדש עד שירעב, שכבר זכר את השבת בתפלתו בבית הכנסת ויצא בזה המצות עשה דאורייתא להרמב"ם

1. טור אורח חיים ס"י רעא

וכשיבא לביתו ימהר לאכול מיד, דתניא: "זכור את יום השבת לקדשו" – זכרהו על היין בכניסתו

2. גמרא, פסחים דף קו ע"א

תנו רבנן: "זכור את יום השבת לקדשו" – זכרהו על היין. אין לי אלא ביום, בלילה מניין? תלמוד לומר: "זכור את יום השבת לקדשו". בלילה מניין? – אדרבה, עיקר קדושת בלילה הוא קדיש, דכי קדיש – תחלת יומא בעי לקדושו!

5. גמרא, פסחים דף סו ע"א

הנה להן לישראל אם אין נביאים הן – בני נביאים הן.

3. ט"ז אורח חיים ס"י רעא ס"ק א

לאכול מיד – ואפילו קודם שתחשך. ומותר לאכול בשבת על ידי קידוש זה (בית יוסף בשם רשב"א):

A Melaveh Malka for Women

My husband is careful to have a *melaveh malka* that includes bread and meat. I do not have one at all. Should there be a difference between men and women on this matter?

5. ט"ו אורח חיים ס"י ש ס"ק א

פירושו: יסדר שלחנו בפריסת מפה על השלחן ושאר מינים הנהוגים אצלו לעריכת השלחן, ועל זה אמר: אפילו מי שאין רגיל כי אם בכזית, הן מצד עניותו הן מחמת שביעתו, מכל מקום באותו כזית יעשה לו הכנה ויפרוס המפה משום כבוד שבת. וכן מוכח ס' רס"ב שכתב: ויסדר שלחנו ויציע המטות כו', משמע דעל ההכנה קאי, לא על הסעודה, דומיא דהצעת המטות, אבל בענין הסעודה יעשה כמנהגו – כך נראה לעניות דעתי.

6. שמירת שבת כהלכתה פרק סג סעי' ו

האוכל סעודה שלישית בשבת ומאריך בה עד השיכת, פטור מסעודת "מלוח מלכה", אבל יש אומרים שגם במקרה זה יש לאכול סעודה זו.

7. פרי מגדים אשל אברהם ס"י ש

אפשר נשים אין חייבות בסעודה זו, ועיין סימן רצ"ו סעיף ה', וכאן לא שייך לשבת. ומיהו לפי מה שכתב הט"ו אבר אחד כו', ראויו גם לנשים, ובעונותינו הרבים בצוק העתים אין עושין כך, וראוי למי שחננו ה' לעשות סעודה במוצאי שבת ולאכול מעט ממנה.

8. מחצית השקל אורח חיים סימן ש

ועיין סוף סימן רצ"א, דכתב שם מוגן אברהם דלכל מילי דשבת, נשים חייבות כמו אנשים, ואם כן הוא הדין בסעודה זו.

9. שמירת שבת כהלכתה פרק סג סעי' ג

גם האשה מן הראוי שתאכל סעודת "מלוח מלכה", ויש אומרים שאף יש להקפיד על כך, שתקיים מצוה זאת.

1. גמרא, שבת דף קיט עמ' ב

ואמר רבי הנינא: לעולם יסדר אדם שלחנו במוצאי שבת, אף על פי שאינו צריך אלא לכזית. חמין במוצאי שבת – מלוגמא, פת חמה במוצאי שבת – מלוגמא. רבי אבהו הוה עבדין ליה באפוקי שבתא עיגלא תילתא, הוה אכיל מיניה כוליתא. כי גדל אבימי בריה, אמר ליה: למה לך לאפסודי כולי האי? נשבוק כוליתא ממעלי שבתא. שבקוהו, ואתא אריא, אכליה.

רש"י שם

במוצאי שבת – נמי כבוד שבת ללוות ביציאתו דרך כבוד, כאדם המלוה את המלך בצאתו מן העיר.

2. ערוך השולחן אורח חיים ס"י ש סעי' ג

רבים אין נזהרים בסעודה זו, והמקיימה שכרו מרובה, וכל יראי אלקים מתאמצים לקיימה ואוכלין כזית; ונכון לאכול בשר מי שיכול לאכול, ואם לאו יאכל דגים, שגם זה מאכל חשוב, או פירות טובים כשיש לו, ויאכלם עם פת. ומי שאינו יכול לאכול פת כלל יקיימה במוזנות ובפירות. ואם המשיך סעודה שלישית תוך הלילה ואכל בלילה כזית, יכול לצאת בה גם סעודת מלוח מלכה [אליה רבה]

3. משנה ברורה ס"י ש ס"ק ב

ודע דמכל מקום סעודה זו אינה חובה עליו כמו השלוש סעודות של שבת, דשם אסמכוהו אקרא וזה רק מצוה בעלמא, ונפקא מינה היכי דאי אפשר לו לקיים כולם:

4. משנה ברורה ס"י ש ס"ק א

ומשמע בגמרא דיקבע סעודה זו על הפת לכתחלה כמו בשאר סעודות של שבת, וגם משמע דטוב לכתחלה להדר אותה בבשר או בשאר תבשילין אם יש לו, ואם אין לו או שהושש לאכילה גסה, כגון בקיץ שמאחרין בזמננו לאכול הסעודה שלישית סמוך לערב, יקיימה במוזנות או על כל פנים בפירות:

Reciting R'tzei after Ending Shabbat

After finishing *seuda shlishit*, I forgot to recite *Birkat HaMazon* until I came back from *Ma'ariv*. Was I supposed to say *R'tzei* in *Birkat HaMazon* at that point?

4. משנה ברורה ס"י קפח ס"ק לג

בטר התחלת הסעודה – ולפיכך אף אם חל ראש חודש במוצאי שבת, יזכיר בברכת המזון של שבת לכד ולא של ראש חודש. ודוקא כשגמר סעודתו מבעוד יום, אבל אם אכל פת גם בלילה ויש עליו חיוב להזכיר גם של ראש חודש, ושניהן אי אפשר להזכיר דהוי תרתי דסתרי, דהיאך יאמר "ביום השבת הזה" ואחר כך יאמר "ביום ראש החודש הזה" דהא ראש חודש הוא ביום ראשון, אם כן מוטב להזכיר של ראש חודש, דזה יש חיוב לכולי עלמא, מה שאין כן בהזכרת שבת דיש פלוגתא בין הראשונים אם חייב להזכיר כלל כשמברך במוצאי שבת (ואף דאנן פסקינן כאן בשולחן ערוך דאזלינן בטר מעיקרא, והייב להזכיר של שבת במוצאי שבת, מכל מקום כאן שהוא מקום הדחק, מוטב שידחה הזכרת שבת מפני הזכרת ראש חודש שהוא חיוב לכולי עלמא). אכן במוצאי שבת להנוכח ופורים, אפילו אם גמר סעודתו בלילה אינו מזכיר של הנוכח ופורים רק של שבת לכד, כיון דבלאו הכי הזכרה מעין המאורע דהנוכח ופורים אינו אלא רשות ... ויש אומרים דאם חל יום טוב או ראש חודש במוצאי שבת יזכיר רצה וגם יעלה ויבוא, דאזלינן בטר התחלת הסעודה וגם בטר שעה שהוא מברך בו, ולא קפדינן במה דנראה כסותרים אהדדי, דברצה נתחייב משעה שהתחיל הסעודה ביום ואחר כך כשנמשך הזמן ולא בירך והגיע לילה של יום טוב או של ראש חודש, ניתוסף עליו חיוב לזכור מעין המאורע של שעה שהוא מברך בו.

5. משנה ברורה ס"י קפח ס"ק לב

דאזלינן וכו' – וכיון שהתחלת הסעודה היה מבעוד יום כבר נתחייב להזכיר מעין המאורע, ועל כן אפילו נמשך זמן רב בלילה לא נפקע חיובו. וכתבו האחרונים דאם התפלל מעריב קודם ברכת המזון שוב אינו מזכיר של שבת בברכת המזון, דמהוי כסתרי אהדדי:

6. רמ"א אורח חיים ס"י רסג סעי' יז

מי שמאחר להתפלל במוצאי שבת או שממשך סעודתו בלילה, מותר לומר להבירו ישראל שכבר התפלל והבדיל לעשות לו מלאכתו להדליק לו נרות ולבשל לו, ומותר ליהנות ולאכול ממלאכתו, כן נראה לי.

7. מגן אברהם שם ס"ק לג

צריך עיון אם יכול אחר כך לומר רצה בברכת המזון, דיש לומר דוקא כשהתפלל תפילת חול לא יאמר רצה, אבל כשאמר המבדיל לחוד רשאי לומר רצה.

1. שו"ת הרא"ש כלל כב ס"י ו

ששאלת: מי שהתחיל לאכול בשבת סמוך לחשיכה וחשכה לו קודם גמר סעודתו, אם יזכיר של שבת בברכת המזון, כיון דעיקר הסעודה היתה בשבת. דע, שאין לו להזכיר כלל של שבת בחול, מידי דהוה אתפלת המנחה של שבת, שאם לא התפלל אותה, מתפלל במוצאי שבת שתים של חול, כי אין להזכיר של שבת בחול, אף על פי שנתחייב תפלה זו בשבת. וכן בני חבורה שהיו מסובין וקדש עליהם היום, דקאמר רבי יוסי: גמרו סעודתן, כוס ראשון אומרים עליו ברכת המזון, שני אומרים עליו קידוש היום. בתוספתא דברכות שונה בדברי רבי יוסי: ומזכיר של שבת בברכת המזון; אף על גב דסעודת חול היתה, כיון דמברך בשבת, צריך להזכיר של שבת. הכא נמי, אף על גב דסעודת שבת היתה, כיון דמברך בחול לא יזכיר של שבת.

2. שולחן ערוך אורח חיים ס"י קפח סעי' י

היה אוכל ויצא שבת, מזכיר של שבת בברכת המזון, דאזלינן בטר התחלת הסעודה; והוא הדין לראש חודש ופורים והנוכה.

3. חיי אדם חלק ב-ג כלל קנה סעי' לב

ונראה לי דלפי מה שנתבאר לעיל כלל קי"ח ס"י ד' דאם אכל בלילה, חייב להזכיר של עכשיו, ואם כן הוא הדין בשבת היאך יאמר תרתי דסתרי, וכיון דאין הזכרת על הניסים חמור כל כך, לכן יאמר רק של שבת:

Methods of Receiving Pay for Work on Shabbat

Q

I work in the youth department of a local *shul* on Shabbat. They occasionally have activities during the week (e.g., Purim, Sukkot, Tu B'Shvat). Some of my co-workers believe that one of the intentions of these activities is to solve the problem of s'char Shabbat (pay for a Jew for permitted services he provided on Shabbat). I am skeptical for two reasons. First, would that work, considering that there are several months when we get paid without any weekday activities? Second, aren't there better solutions?

3. שמירת שבת כהלכתה פרק כח סעי' נח

... מותר לקבל תשלום עבור עבודה בתקופה מסויימת, כגון חודש, שבוע או מספר ימים, ובתוכם שבת, והוא הנקרא בפי חז"ל: "שכר שבת בהבלעה".
במה דברים אמורים, בשכירות מחייבת, דהיינו כשהשכירות היא כזו, שבדרך כלל אין המעביד והעובד הזורים בהם בתוך הזמן ... אבל בשכירות שאינה מחייבת, שיכולים המעביד או העובד לחזור בהם בכל עת שירצו ללא חשש תרעומת מהצד שכנגד, ואזי ייעשה הישוב השכר לפי מספר הימים עד לחזרה, אין זו הבלעה המותרת, ואסור לקבל שכר עבור העבודה בשבת, אף אם התשלום על הכל כאחד, שכן לא אופן התשלום הקובע לענין זה, אלא תנאי השכירות.
ולפיכך, שמר-מף, מורה פרטי או כל עובד אחר, מותר לקבל שכר גם עבור עבודתו בשבת, אם הוא עובד בקביעות בשכירות מחייבת, וכדלעיל, גם אם התשלום הוא לפי הישוב מספר השעות, ובכללן השעות שעבד בשבת.

4. ארחות שבת פרק כב סעי' ז

... השוכר מלצר שיסייע לו בסעודת השבת יקפיד להתנות עמו שיעשה קצת עבודה גם בערב שבת או במוצאי שבת, ואין די בעבודה כל שהיא אלא צריך שיעשה עבודה חשובה שמקבלים עליה שכר, כגון שיבוא לנקות את המקום לאחר השבת.

5. שולחן ערוך אורח חיים ס"י שו סעי' ה

אסור לשכור חזנים להתפלל בשבת; ויש מי שמתיר.

משנה ברורה שם ס"ק כג

ויש מי שמתיר – סבירא ליה דבמקום מצוה לא גזרו רבנן על שכר שבת בזה, ומכל מקום אינו רואה סימן ברכה

1. גמרא, נדרים דף לו עמ' א - עמ' ב

שכר פיסוק בשבת מי אסור? הבלעה היא, והבלעה מישרא שרי! דתניא: השוכר את הפועל לשמור את התינוק, לשמור את הפרה, לשמור את הזרעים – אין נותנין לו שכר שבת; לפיכך אם אבדו אינו חייב באחריותו. ואם היה שכיר שבת, שכיר חדש, שכיר שנה, שכיר שבוע – נותן לו שכר שבת; לפיכך אם אבדו חייב באחריותו.

2. שולחן ערוך אורח חיים ס"י שו סעי' ד

השוכר את הפועל לשמור זרעים או דבר אחר אינו נותן לו שכר שבת, לפיכך אין אחריות שבת עליו; היה שכיר שבת, שכיר חודש, שכיר שנה, שכיר שבוע, נותן לו שכר שבת, לפיכך אחריות שבת עליו. ולא יאמר: "תן לי של שבת", אלא אומר: "תן לי שכר השבוע או החודש". (ואם שכרו לחודש והתנה לשלם לו כל יום כך וכך, מקרי שכיר יום) או יאמר לו: "תן לי שכר עשרה ימים".

משנה ברורה שם ס"ק טז

אינו נותן וכו' – מדרבנן, גזירה משום מקח וממכר:

Blowing Shofar After Shul

The hundred *shofar* blasts that we blow on Rosh Hashana are much more than the Torah requires. Yet, some people blow even more after *shul*. Isn't there a point at which enough is enough?

6. שולחן ערוך אורח חיים ס"י תקצ סעי' ג

יש אומרים ששיעור תקיעה כתרועה, ושיעור תרועה כשלשה יבבות, והיינו שלושה כחות בעלמא כל שהוא והם נקראין טרומיטין; ולפי זה צריך ליוזר שלא יאריך בשבר כשלשה טרומיטין, (ויש אומרים דאין לחוש אם האריך בשברים קצת, ובלבד שלא יאריך יותר מדאי) (וכן נוהגין)

7. שו"ת משנה הלכות חלק ח ס"י רו

על מה שכתבתי במכתבי הקודם על מנהג הגאון רב יהושע ליב דיסקין בירושלים ז"ל שהיו תוקעין כמעט כל היום בתקיעות, יען היה מסופק אולי לא יצא בקולות הראשונות, וכבוד גאונותו הביא מזה ראייה דמותר למלטל הלולב גם כן לאחר שיצא בו, ודלא כהירושלמי; ובענייני כתבתי להלך, דכיון שהיה מסופק וכל שכן בספק דאורייתא אולי לא יצא בתקיעות, כהאי גוונא ודאי דמותר לתקוע לדברי הכל עד שיוודע לו בבירור שיצא, ואין זה ראייה ללולב שכבר יצא במצוותו.

... שהרי ראינו בתקון ר"א שתקנו חז"ל לתקוע כל השלושה סדרים מחמת ספק, שאנן מסופקים איזה תרועה תוקעין כל הני קולות כמובן, והרי שמעיקר התקנה כבר תקנו הכי שכל זמן שיסתפקו בתקיעת שופר כל ספק שהוא דילמא לא יצא בתקיעתו, יתקע כל כך קולות עד שיבטח לכו שכבר יצא, וממילא לא איריא מינה לנטילת לולב, לאחר שיצא ודאי.

הן אמת דהרא"ש ועוד ראשונים הביאו בשם רב האין גאון ז"ל דהני לאו ספיקות גמורות הן דמדאורייתא כולהו תרועות הן, גם התרועה גם השברים גם שניהם יחד, אלא שמפני שמקצת ישראל נהגו כן ומקצת נהגו כן ומקצתם היו עושין שניהם ולא נאה במצוה לדורות שאלו יעשו כך ואלו יעשו כך, תקן ר' אבהו לכל ישראל מנהג אחד, מכל מקום אין זה דעת הכל ...

בפרט שגם הרב שניאור זלמן (בעל התניא) וכמשנה ברורה ועוד אחרונים נראה דפסקו שלא לתקוע בהנם, מה לן ליכנס בדהוקים בראש השנה, כיון דגם לאחרני ליכא בזה מצוה אלא שמותר לתקוע, ולדעת האוסרים איסורא איכא, ובראש השנה, שב ואל תעשה עדיף לפי עניות דעת, וישב ויעסוק בתורה ויקיים מצוה ממש

1. תוספות, ראש השנה דף ל עמ' א

וביבנה בפני בית דין – אין, שלא בפני בית דין – לא; והא דלא שמוע איניש קל אוניה מקל תקיעה דיהודאי, היינו שהיו באין לתקוע בפני בית דין שלא שמעו תקיעת בית דין, דאותן שיצאו אסור להם לחזור ולתקוע דיש איסור שבות בדבר לתקוע בהנם בשבת

2. רמ"א אורח חיים ס"י תקצו סעי' א

הגה: ויש מקומות נוהגין לחזור ולתקוע שלושים קולות; ולאחר שיצאו בזה, שוב אין לתקוע עוד בהנם; אבל קמן, אפילו הגיע להיגוד, מותר לומר לו שיתקע, ומותר לו לתקוע כל היום.

3. טור אורח חיים הלכות ראש השנה ס"י תקפט

ואף על פי שגשמים וקמנים פטורין, יכולין לתקוע ולברך ואין מוחזין בידן, ואין כאן משום איסור תקיעה ביום טוב ולא משום ברכה לבטלה. וכתב בעל העיטור: אחר שיצא כבר, אינו יכול לתקוע להוציאן אלא אם כן לא יצא, שנמצא תוקע להוציא את עצמו, וכן נוהגין באשכנז לתקוע לנשים היולדות קודם שיתקעו בבית הכנסת כדי שיוציא התוקע גם את עצמו. ואבי העזרי כתב שאפילו אחר שיצא, יכול לתקוע להם ולהוציא השופר בשבילם אפילו דרך רשות הרבים, ולזה הסכים אדוני אבי ז"ל:

4. תוספות, ראש השנה דף טז עמ' ב

ותוקעים ומריעין בשחן עומדין – תימה: הא קעבר משום כל תוסף? וכי תימא כיון דכבר יצא, הוה ליה שלא בזמנו, דלא עבר, הא אמרינן בסוף ראוהו בית דין (לקמן דף כה: ושם) גבי ברכת כהנים דאין מוסיף ברכה אחת משלו משום דלא עבר עליה זימניה, כיון דאילו אחת ליה צבורא אהרינא הדר מברך להו; הכא נמי: אי מתרמי ליה צבורא, הדר תקע להו! ויש לומר: דאין שייך כל תוסף בעשיית מצוה אחת שתי פעמים, כגון, כהן אם מברך וחוזר ומברך אותו צבור עצמו או נוטל לולב וחוזר ונוטל, וכן תוקע וחוזר ותוקע

5. שולחן ערוך אורח חיים ס"י תקצ סעי' ד

שלושה שברים צריך לעשותם בנשימה אחת, אבל שלושה שברים ותרועה דתשר"ת (תקיעה, שברים, תרועה, תקיעה) יש אומרים שאינו צריך לעשותם בנשימה אחת, והוא שלא ישחה בהפסקה יותר מכדי נשימה; ויש אומרים שצריך לעשותם בנשימה אחת; וירא שמים יצא ידי כולם, ובתקיעות דמיושב יעשה בנשימה אחת; ובתקיעות דמעומד יעשה בשתי נשימות. הגה: והמנהג הפשוט לעשות הכל בשתי נשימות, ואין לשנות.

The Timing of *Shehecheyanu* on New Clothes on the Second Night of Rosh Hashana

Q

If I want to solve the problem of *Shehecheyanu* on the second night of Rosh Hashana by wearing a new suit, when should I put it on? If I put it on before *Ma'ariv*, it seems to be *hachana* (preparation) for the second day of Rosh Hashana. And in any case, shouldn't the *beracha* be made right after putting on the new garment? Should I instead put it on right before *Kiddush* or even put on the jacket during *Kiddush* right before *Shehecheyanu*?

4. שו"ת מנחת שלמה חלק א סי' כ

ולכאורה קשה: הרי ברור הדבר שאם אחד קידש על היין בשבת וגם הוסיף לברך בסוף הקידוש שהחיינו על בגד או פרי חדש שמונה לפניו, דודאי חשיב הפסק בין ברכת היין והטעימה, כיון דמה שמברך על הבגד או על הפרי לא שייך כלל לברכת היין והקידוש! ואף אם רק הפסיק לענות אמן על ברכת שהחיינו ששמע מאחר שמברך על בגד או פרי, גם כן חשיב הפסק, אף על פי שהיא רק תיבה אחת! ויש אומרים שצריך לחזור ולברך שנית בורא פרי הגפן על היין, וכל שכן כשמברך כל הברכה בעצמו, וכיון כן מה תועלת יש בלבישת בגד חדש או הנחת פרי חדש, הן אמנם מרויחים דברכת הזמן לא חשיב ברכה לבטלה, הואיל ובלאו הכי צריך לאומרו, אבל לעומת זה לפי הצד שאין צריכים לברך שהחיינו על קדושת היום הרי עושה בברכתו הפסק בין ברכת היין והטעימה, וחשיב כנהנה מהעולם הזה בלא ברכה, דחמיר טפי ממה שלא יאמר כלל שהחיינו? אשר גם בליל ראשון דראש השנה מסתפק הגמרא בסוף פרק ג מעירובין אם הוא חובה או רק רשות, וגם בין הקידוש והטעימה אין נכון כלל להפסיק

1. שמירת שבת כהלכתה פרק כח סעי' ע

הכנה פירושה – כל דבר שאדם עושה, והוא אינו לצורך אותו יום, אפילו אין בו אלא טורח מועט, ואפילו אם הוא נגמר רק באמירה גרידא. אולם כל שעושה בפעולה אחת לשבת ולמוצאי שבת גם יחד, בלי כל טורח יתר, לית לן בה.

2. שולחן ערוך אורח חיים סי' תר סעי' ב

בקידוש ליל שני (ילבש בגד חדש) או מניח פרי חדש ואומר שהחיינו; ואם אין מצוי (בגד חדש או) פרי חדש, עם כל זה יאמר שהחיינו.

3. כף החיים אורח חיים סי' רכג ס"ק לא

ואם שכח לברך בשעת לבישה יוכל לברך אחר לבישה כל זמן שעודנו בתוקף שמהתו ובלבישה ראשונה

5. שולחן ערוך אורח חיים סי' ח סעי' י

אם לובש טלית קטן בעוד שאין ידיו נקיות, ילבשנו בלא ברכה, וכשיטול ידיו ימשמש בציצית ויברך עליו, או כשילבש טלית אחר, יברך עליו, ויכוין לפטור גם את זה

Washing One's Face on Yom Kippur

Q

I have great difficulty being alert if I do not wash my face in the morning. May I do so on Yom Kippur, considering that I am not doing so for enjoyment, but rather to allow me to function properly?

5. שולחן ערוך אורח חיים ס"י תריג סעי' ד

מי שהוא אסמננים ואין דעתו מיושבת עליו עד שיקנה פניו במים, מותר. הגה: ונהגו כזה להחמיר; ואפילו ברחיצת העינים, שהיא קצת רפואה, נהגו להחמיר.

1. שולחן ערוך אורח חיים ס"י תריג סעי' א

אסור לרחוץ ביום הכיפורים, בין בחמין בין בצונן; ואפילו להושיט אצבעו במים, אסור. ואם היו ידיו או רגליו או שאר גופו מלוכלכים בטיט או בצואה, או שנמטף דם מחוטמו, מותר לרחצם; שלא אסרו אלא רחיצה של תענוג.

6. ערוך השולחן אורח חיים ס"י תריג סעי' ז

ולפי עניות דעתי נראה כוונה אחרת בדבריהם, דהנה הרא"ש אחר שהביא דברי הגמרא [ע"ה]. דמטפחת היתה לו לר' יהושע בן לוי שהיה שורה אותה במים בערב יום הכיפורים ועושה אותה כמין כלים נגובים ולמחר מעבירה על גבי עיניו, כתב הרא"ש: אמר גאון: מי שמבקש לקנה פניו ביום הכיפורים, אם אסמננים הוא ואין דעתו מיושבת עליו כל השנה עד שיקנה במים, וכל שכן ביום הכיפורים שצריך לטהר עצמו ולקנה, יקנה, אבל שאר כל אדם אסור וכו'— עד כאן לשונו. והכי פירושו: דהגמרא לא התירה בכלים נגובים אלא להעביר על גבי עיניו, והגאון מתיר לאסמננים גם לקנה פניו בכלים נגובים, כיון שבכל יום רגיל במים התרנו לו לקנה בכלים נגובים; וזהו גם דברי הטור, דאסמננים שצריך למים על פניו יכול לקנה ביום הכיפורים את פניו בכלים נגובים. והרי"צ גיאות התיר אפילו במים בלכלוך על פניו ולכל אדם ומדריגת ליכלוך במים ואסמננים בקינוח כלים נגובים שוים הם. ואחר כך כתב דלהעביר על עיניו כלים נגובים מותר אפילו כל אדם, ובוודאי דינים אלו ברורין בטעמן וכן יש להורות:

2. תוספות יומא דף עז עמ' א ד"ה "דתנן"

ופירש רבינו תם דכל עינויים דיום הכיפורים ליתנהו אלא מדרבנן, וקראי אסמכתא בעלמא, לבר מאכילה ושתיה, דהאמר לקמן: ואם היה מלוכלך בטיט ובצואה, רוחץ כדרכו ואינו הושיט; מי שיש לו הטמין בראשו סך כדרכו ואינו הושיט. ובמסכת כריתות בפרק קמא (דף ז). אמרינן: כהן שסך שמן של תרומה (למעים) בן בתו ישראל מתענגל בו ואינו הושיט. ואי הווי דאורייתא, היה אסור בכל ענין, אלא מדרבנן

3. הר"ן על הרי"ף, יומא דף א עמוד א

היה נראה לי דכולהו מדאורייתא נינהו, אלא דכיון דלאו בכלל ענויי דכתיבי בקרא בהדיא באורייתא נינהו אלא מרבויה ד"שבתון" אתו, וכדאיתא בגמרא, קילי טפי, ומסרן הכתוב לחכמים והן הקלו בהן כפי מה שראו, והתירו כל שאינו נעשה לתענוג; וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפרק א' מהלכות שביתת עשור דכולהו מדאורייתא נינהו

4. רא"ש, יומא פרק ח ס"י ז

אמר גאון: מי שמבקש לקנה פניו ביום הכיפורים, אם אסמננים הוא ואין דעתו מיושבת עליו כל השנה עד שיקנה במים, וכל שכן ביום הכיפורים שצריך לטהר עצמו ולקנה, יקנה, אבל שאר כל אדם אסור.

Disqualification of an *Etrog* Based on Color

When does discoloration of an *etrog* render it not kosher?

משנה ברורה שם ס"ק לה, לו

לה] וחסר בשר בשאר הימים – לכולי עלמא, דיום ראשון דאורייתא בגבולין, ושאר הימים דרבנן זכר למקדש; הלכך עיקר הלקיחה כגון ארבעה מינים שבלולב ולקיחה לכל אחד ואחד בפני עצמו (ולא שיטול אחד בשביל כולם) תקון גם בשאר יומי כעין דאורייתא, אבל בחסר לא תקון, וכן בשאול. ודברים שטעמם משום שאינו הדר יש דיעות בפוסקים – דעת הרמב"ם וסייעתו להכשיר כמו בחסר, ודעת הרא"ש וסייעתו להחמיר בזה, דבעינן הדר בכל שבעה ימים משום הידור מצוה, וסתם הרמ"א לקמיה בזה כוונתיהו:

לו] וניטל פטמתו – ... ועיין במגן אברהם שהביא דיש פוסקים שסוברין דניטל הפטמא הוא משום הדר, והוא מצדד גם כן כוונתיהו, ועל כן אין להקל בניטל הפטמא כל שבעה. ומכל מקום אם אי אפשר למצוא אחר, יש לסמוך על המקילין, דבלאו הכי רוב הפוסקים סוברין כהרמב"ם דאף אותן שפסולין משום הדר כשר בשאר יומי [אליה רבה]. ומשמע מדבריו דיוכל לברך גם כן; ויש שמפקפקין לענין ברכת. אכן אם יצטרף עוד ספק בזה אם נמלה פטמתו ... בודאי יוכל לברך בשאר יומי:

4. שולחן ערוך אורח חיים ס"י תרמח סעי' טז

אם הוא שחור או לבן במקום אחד, פוסל ברובו; בשנים או בשלשה מקומות, דינו כחזוית ליפסל אפילו במיעוטו.

5. שולחן ערוך אורח חיים ס"י תרמח סעי' יב

מחוטמו ואילך, דהיינו ממקום שמתחיל לשפיע עד הפיטמא, פוסל חזוית וכל שינוי מראה בכל שהוא; ויש מי שאומר דהוא הדין דיבש פוסל שם בכל שהוא.

משנה ברורה שם ס"ק מז

ויש מי שאומר דהוא הדין דיבש וכו' – וכן פסק האליה רבה ושאר אחרונים, ולא דוקא יבש; הוא הדין שאר פסולין דמשום הדר:

1. גמרא, סוכה דף לה עמ' ב

עלתה חזוית. ... על מיעוטו – כשר. אמר רב חסדא: ... לא שנו אלא במקום אחד, אבל בשנים ושלשה מקומות – הוה ליה כמנומר, ופסול. אמר רבא: ועל חוטמו, ואפילו במושהו נמי פסול.

2. בית יוסף אורח חיים סימן תרמח

עלתה בו חזוית והיא כמו אבעבועות וכו'. שם במשנה (לד:): עלתה חזוית על רובו פסול; עלתה חזוית על מיעוטו כשר; ובגמרא (לה:): לא שנו ... מיחזי כמנומר ופסול. ופירש רש"י (לד:): חזוית – כמין אבעבועות דקות; וכתב הרא"ש (סי' טו:): והוא שיש בהם ממש, שמקומו ניכר כמשמוש, שהוא גבוה משאר האתרוג. ובירושלמי (פרק ג' הל' ו) מסיק עלה: רבי יצחק בר נחמן בשם שמואל: כל הפסולים אינם פוסלים אלא ביום טוב ראשון בלבד. תמן אמרינן רובו מצד אחד, חוטמו כרובו. הא דאמרינן רובו מצד אחד, יש לומר כגמרא דידן, דהיינו במקום אחד אבל בשנים או שלשה מקומות אפילו מיעוטו פסול, ולא כדברי המפרשים דברובו של צד אחד מיפסל, כיון דמתניתין סתמא קתני רובו של אתרוג קאמר. ונראה שהירושלמי סובר שהחזוית חשוב כחסר ולכך לא מיפסל אלא ביום טוב ראשון; ולא מסתבר כלל, דאי טעמא משום חסר, מאי נפקא לן מינה בין רובו למיעוטו בחוטמו? אלא ודאי משום הדר הוא ומיפסל בכל הימים; או שמא הירושלמי פליג אנגמרא דילן וסבר אפילו בהדר לא מיפסל אלא ביום טוב ראשון – עד כאן לשונו:

3. שולחן ערוך ורמ"א אורח חיים ס"י תרמט סעי' ה

כל אלו שאמרנו שהם פסולין מפני מומין שביארנו, או מפני גזל וגניבה, ביום טוב הראשון בלבד; אבל בשאר ימים, הכל כשר. הגה: ויש פוסלין בגזול כל שבעה ימים, והכי נהוג, אבל שאול יוצא בו; ומותר ליטול לולב של חבירו בלא דעת חבירו, בשאר ימים, דניחא ליה לאינש למיעבד מצוה בממונו, והוי כשאול. וחסר כשר בשאר ימים; וניטל פטמתו או עוקצו, דינו כחסר וכשר מיום ראשון ואילך; מיהו אם נקברו עכברים, לא יטלנו אף בשאר הימים, משום מאוס, עד שישיר ניקור העכברים; אבל אם היה יבש או מנומר שפסול כל שבעת ימים, אף אם התך היכשות או הנמור פסול כל שבעה, הואיל ובא מכה פסול

<<

<<

Disqualification of an *Etrog* Based on Color

<<

8. שולחן ערוך אורח חיים סי' תרמח סעי' כא
הירוק שדומה לעשבי השדה, פסול, **אלא אם כן חוזר**
למראה אתרוג כשמשחין אותו.

משנה ברורה סי' תרמח ס"ק סה

אלא אם כן חוזר וכו' – רוצה לומר: היכא דידיעיןן טבע
האתרוגים שבאותו מקום שדרכן לחזור אחר כך למראה
אתרוג לאחר ששהו בכלי זמן מרובה, או אפילו בעודו
ירוק כשר, דכיון שחוזר למראהו, על כרחך נגמר פריו.
ומכל מקום הסכימו האחרונים דאין לסמוך על זה למעשה;
ואין לקנות אתרוגים אלא אם כן התחיל במקצת לשוב
למראה אתרוג, דשמוא יהיה נשאר ירוק.

6. שו"ת רדב"ז חלק ד סי' קיא (אלף קפב)

עוד מסתברא לי כי החזוית שאינה נראית אלא על ידי
עיון גדול ובדיקה רבה אינה פוסלת, דהא טעמא הוי משום
דמחזי כמנומר, והא לא מיחזי כמנומר. וכן יש לדקדק
מלשון רש"י: בחוטמו בעובי גובהו שמשפע בו ויורד לצד
ראשו אפילו כל שהוא פוסל, שנראה שם לעינים יותר
משאר מקומות, שבאותו עובי אדם נותן עיניו – עד כאן.
משמע דתליא מלתא משום דנראה לעינים.

7. רמ"א אורח חיים סי' תרמח סעי' יג

הגה: ולכן יש להכשיר אותו חזוית שקורין בל"א מו"ל, לפי שאינן גבוהים
משאר האתרוג; ויש מי שכתב דיש להכשירם מטעם **דנחשבים מראה**
אתרוג, מאחר דרגילים להיות הרבה כך.

משנה ברורה שם ס"ק נ

דנחשבים מראה אתרוג וכו' – ולפי טעם זה, אפילו
גבוהים משאר אתרוג – כשר; ואין נפקא מינה בין אם
החזוית הוא בחוטמו או בשאר מקומות. ועיין באחרונים
שהסכימו דאין להקל בגבוהים משאר אתרוג כי אם
בשעת הדחק:

Hagbaha after Side-Minyan Laining on Simchat Torah

At "side minyanim" for laining on Simchat Torah (in an Ashkenazi shul), should hagbaha be done when each group finishes its reading, before the sefer Torah is returned to the main shul?

4. דרכי משה, אורח חיים סי' קמו ס"ק ד

ובמרדכי סוף הלכות תפילין דמוהר"ם היה נוהג להגביה להראותו לעם וכן כתב הכל בו וזה לשונו במסכת סופרים: כשהיה החזן על המגדל פותח הספר ומראה לעם הכתב לאנשים ולנשים ואז היו אומרים "זאת התורה וכו'"

5. שולחן ערוך אורח חיים סי' קלד סעי' ב

מראה פני כתיבת ספר תורה לעם העומדים לימינו ולשמאלו, ומחזירו לפניו ולאחריו, שמצוה על כל אנשים ונשים לראות הכתב ולכרוע, ולומר: "זאת התורה וכו'" תורת ה' תמימה וכו'". הגה: ונהגו לעשות כן אחר שקראו בתורה, אבל כשמוציאין אותו אומר השליח ציבור ...

6. שירי כנסת הגדולה הגהות בית יוסף אורח חיים סי' קלד

ב ע"ב שטה ז': ומראה כתיבתו לעם כו'. נכתב בצידו: והאשכנזים נוהגים להראות הכתיבה אחר הקריאה, כמו שכתוב בספר המפה. ויראה לי שמנהג נכון הוא, מפני שהמונן העם הושבים שראיית ספר תורה עדיף מקריאה, ולכן כדי שיתעכבו שם לראות ספר תורה, יקראו תחלה ואחר כך מראין הכתיבה לעם.

7. רמ"א אורח חיים סי' קמו סעי' ד

... עכשיו שנוהגים שהאחד מנביה ואחד גולל, הכתב יהיה נגד המנביה, וכן נוהגים כי הוא עיקר הגולל והאוחז הספר תורה.

משנה ברורה שם ס"ק יט

עיקר הגולל – משמע שהגבחה היא יותר מצוה מגלילה, ועל כן מי שנותנין לו ספר תורה להגביה ולגלול, ואי אפשר לו לעשות שתיהן, יגביה ויתן לאהר לגלול

1. גמרא, מגילה דף לב עמ' א

אמר רבי שפטיה אמר רבי יוחנן: הגולל ספר תורה צריך שיעמידנו על התפר. ואמר רבי שפטיה אמר רבי יוחנן: הגולל ספר תורה – גוללו מבחוץ ואין גוללו מבפנים, וכשהוא מהדקו – מהדקו מבפנים, ואינו מהדקו מבחוץ. ואמר רבי שפטיה אמר רבי יוחנן: עשרה שקראו בתורה – הגדול שבהם גולל ספר תורה. הגוללו נוטל שכר כולן

2. מסכת סופרים פרק יד הלכה ז, ח

[ז] ואחר כך מנביה את התורה למעלה, ואומר, "אחד אלהינו גדול אדונינו קדוש ונורא שמו לעולם ועד", ומתחיל בנעימה ואומר: "י"י הוא האלהים, י"י שמו", ואחריו עונין אותו העם, וחוזר וכופלו, ועונין אותו אחריו שתי פעמים.

[ח] מיד גולל ספר תורה עד שלשה דפין, ומנביה ומראה פני כתיבתו לעם העומדים לימינו ולשמאלו, ומחזירו לפניו ולאחריו, שמצוה לכל אנשים ונשים לראות הכתוב ולכרוע ולומר, "זאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל", ועוד אומר, "תורת י"י תמימה משיבת נפש עדות י"י נאמנה מחכימת פתי, פקודי י"י ישרים משמחי לב מצות י"י ברה מאירת עינים, יראת י"י מהורה עומדת לעד משפטי י"י אמת צדקו יחידו, הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מדבש ונופת צופים".

3. נחמיה פרק ח, א-ה

(א) ויאספו כל העם כאיש אחד אל הרחוב אשר לפני שערי המים ויאמרו לעזרא הספר להביא את ספר תורת משה אשר צוה יקוק את ישראל: (ב) ויביא עזרא הכהן את התורה לפני הקהל מאיש ועד אשה וכל מבין לשמע ביום אחד לחדש השביעי: (ג) ויקרא בו לפני הרחוב אשר לפני שערי המים מן האור עד מהצית היום נגד האנשים והנשים והמבוינים ואזני כל העם אל ספר התורה: (ד) ויעמד עזרא הספר על מגדל עץ אשר עשו לדבר ויעמד אצלו מתתיה ושמע ועניה ואוריה וחלקיה ומעשיה על ימינו ומשמאלו פדיה ומישאל ומלכיה וחשם וחשבדנה זכריה משלם: פ (ה) ויפתח עזרא הספר לעיני כל העם כי מעל כל העם היה וכפתחו עמדו כל העם:

A Ben Chutz La'Aretz Flying Out of Israel on Yom Tov Sheini

May an American visiting Israel who keeps only one day of Yom Tov fly on the day after Pesach in Israel (Yom Tov Sheini abroad) if he will land at his destination after Yom Tov Sheini is over there?

3. שו"ת חכם צבי סי' קסז

שאלת: בני חוץ לארץ העולים לארץ ישראל דרך ארעי, האידן יתנהג בשלש רגלים – אם כבני ארץ ישראל או כבני חוץ לארץ:

תשובה: נראה לעניות דעתי דצריכים הם להתנהג בעניני המועדים כאחד מבני ארץ ישראל התושבים, ואין זה בכלל חומרי מקום שיצא משם, לא מבעיא בתפלות וברכות וקריאת ספר תורה שאינן חומרות בעצם, שהרי אם בא להחמיר לברך ולהתפלל תפלת המועדים בזמן שאינו מועד, עבירה היא בידו, אלא אפילו במלאכה מותרים הם, שאילו היו כל אנשי המקום שיצאו משם כאן בקביעותא, פשיטא שאסורים היו לעשות יותר מיום אחד משום כל תוסף, שהרי הישן בשמיני בסוכה לוקה וכן בפסח ושבועות העושה יום אחד מועד יותר מהמצוה עובר על כל תוסף, ולא אמרו נותנין עליו חומרי מקום שיצא משם אלא בחומרא שרשאיין בני המקום שיצא זה משם לנהוג חומרתם במקום הנהגין קולא אף אם יקבעו דירתם במקום הלז, אבל בדבר שאילו באו בני מקום החומרא למקום הקולא וקבעו דירתם בו היו אסורין לנהוג חומרתם, בזה לא אמרו. ואף דשלחי מתם: הזהירו במנהג אבותיכם, דילמא גזרו שמדא ואתי לאקלקולי, הך קלקלה גופה לא שייכא אלא כשהם במקומם בחוץ לארץ, אבל בהיותם בארץ ישראל לא שייכא; וכיון שבארץ ישראל איסור הוא להוסיף יום אחד על המצוה, ואין ביד אנשי ארץ ישראל להוסיף יום אחד יותר מהכתוב בתורה ולהחמיר, אף הבאים מחוץ לארץ אסורים הם לנהוג שני ימים טובים של גליות כל זמן שהם בארץ ישראל, אפילו דרך ארעי, כיון שהמקום גורם ואין זה בכלל חומרי מקום שיצא משם

1. גמרא, מסכת ביצה דף ד עמ' ב

אתמר, שני ימים טובים של גליות, רב אמר: נולדה בזה מותרת בזה, ורב אסי אמר: נולדה בזה אסורה בזה. לימא קא סבר רב אסי קדושה אחת היא? והא רב אסי מבדיל מיומא טבא לחבריה! – רב אסי ספוקי מספקא ליה, ועביד הכא לחומרא והכא לחומרא. אמר רבי זירא: כותיה דרב אסי מסתברא, דהאידינא ידעינן בקביעא דירחא וקא עבדינן תרי יומי. אמר אביי: כותיה דרב מסתברא. דתנן: בראשונה היו משיאין משואות; משקלקלו הכותים, התקינו שיהו שלוחין יוצאין. ואילו בטלו כותים עבדינן חד יומא, והיכא דמטו שלוחין עבדינן חד יומא. והשתא ידעינן בקביעא דירחא, מאי טעמא עבדינן תרי יומי? – משום דשלחו מתם: הזהירו במנהג אבותיכם בידיכם, זמנין דגזרו (שמדא) [המלכות גזרה] ואתי לאקלקולי.

2. גמרא, פסחים דף נ עמ' א

ההולך ממקום שעושין למקום שאין עושין, או ממקום שאין עושין למקום שעושין – נותנין עליו חומרי מקום שיצא משם, וחומרי מקום שהלך לשם.

4. שולחן ערוך אורח חיים סי' רמח סעי' א

מותר להפליג בספינה אפילו בערב שבת, אם הולך לדבר מצוה; ופוסק עמו שישבות, ואם אחר כך לא ישבות אין בכך כלום; אבל לדבר הרשות אין מפליגין בספינה פחות משלושה ימים קודם השבת.

Hachnasat Sefer Torah on Chol HaMo'ed

Q I have strong reasons to hold a hachnasat sefer Torah on Chol HaMo'ed. Is it permitted to do so?

<<

קולמוס. ועיין בפתחי תשובה בשם גבעת שאול בספר תורה בכתב כפופה שנחלק לשנים, מותר לתקן במועד. וכל שכן בזה שהוא מצוה לגמור ספר תורה, ואין המצוה נקראת אלא על מי שגמרה, ואין צריך מעשי אומן דמילוי האותיות עושין הדיוטים שאינם סופרים, ומבואר ברמ"א ריש סימן תקמ"ד דצרכי מצוה אסור לעשות מלאכת אומן במועד, משמע דכל שאינו מלאכת אומן מותר במועד לצורך מצוה

6. שו"ת מנחת אלעזר חלק ג סי' ב

והנה בשדה חמד (מערכת חול המועד) הביא שם הגאון אב בית דין דקהלא קדישא הרסאן, להתיר לכתוב ספר תורה בחול המועד אם עדיין לא קיימו מצות כתיבת ספר תורה; ... יש לומר דמותר, דגם למאן דאמר מלאכת חול המועד דאורייתא, על כל פנים עשה ד"שבתוך" לא נאמר רק ביום טוב ממש ... ולכאורה היה שייך לומר עשה דוחה לא תעשה כדבריו. אך זה אינו, דאין המצוה כתיבת ספר תורה דוקא בימי חול המועד אלו, רק פעם אחת כל ימי חייו, ויוכל לגמרו אחר היום טוב, וכמו שכתב במ"ז (סי' תקמ"ד ס"ק א') דמצוה שיוכל לעשותה אחר יום טוב אינה דוחה חול המועד ... וגם מצות כתיבת ספר תורה כיון שאין אנו בקיאים בחסרות ויתירות, ועל כן לא מברכין על מצוה זו כמו שכתב ההתם סו"ט אורח חיים סי' נ"ב, עיין שם, ובצירוף דעת הרא"ש דבזמן הזה אין חיוב מצוה זו רק לקניית ש"ס ופוסקים, על כן בודאי לא שייך לומר שידחה איסור חול המועד גם לדעת היש אומרים דמלאכת חול המועד דרבנן;

7. שו"ת שבט הלוי חלק ג סי' צו

ג. נשאלתי משפחה אחת שאכדה את בנה, רחמנא ליצלן, ויום היארצייתו חל בהושענא רבא ורוצים ביום זה להכניס ספר תורה חדש לבית הכנסת – אם מותר לגמור גם הכתיבה כנהוג למלאות האותיות מפאת איסור מלאכת חול המועד: ... ראיתי ... מתשובת בית יצחק יורה דעה להקל בזה אם לא כתבו קודם יום טוב, דודאי לכתחלה צריך לגמור הכל קודם יום טוב, והדבר נכנה על פי סברא דדרך הסופרים שעושים עצם צורת האותיות כבר לפני הגמר ובנידון דידן קודם יום טוב ונשאר רק למלאות האות אינו מעשה אומן, ודימה למה שכתב מפרי מגדים סי' תקמ"ה דלהפריד תיבות וכן להעביר קולמוס מותר בחול המועד. ואף שאולי יש לחלק בזה דמילוי התיבות על כל פנים כתיבה חדשה היא, וצריך גם כן אומנת יד כידוע, מכל מקום כדאי הגאון בית יצחק לסמוך. והיות המשפחה מחמת רוב צערם רצו דוקא למלאות התיבות ביום היארצייתו דהיינו בהושענא רבא הנחתי להם על פי היתר הגאון בית יצחק, בתנאי שלא יעשו פרסום כנהוג בהכנסת ספר תורה רק בצנעא שלא יבא מזה ולזול המועד.

1. משנה, מועד קטן דף יח עמ' ב

אין כותבין שמרי חוב במועד. ואם אינו מאמינו, או שאין לו מה יאכל – הרי זה יכתוב. אין כותבין ספרים תפילין ומזוזות במועד, ואין מגיהין אות אחת אפילו בספר עזרא.

2. שולחן ערוך ורמ"א אורח חיים סי' תקמא סע' א, ב

א. אסור לכתוב בחול המועד; ואפילו להגיה אות אחת בספר, אסור. הגה: ולצורך רבים, יש אוסרים כל שאינו לצורך המועד, ויש מתירין. ונהגו להקל בכתב שלנו, שאינו מעשה אומן.

ב. נראה לי שאם אין להם ספר תורה כשר לקרות בו בצבור, מותר להגיהו בחול המועד כדי לקרות בו בצבור

3. שולחן ערוך ורמ"א אורח חיים סי' תקמא סע' א

צרכי רבים מותר לעשותה בחול המועד, כגון לתקן הדרכים ולהסיר מהם המכשולות; ולציין הקברות כדי שיזוהרו מהם הכהנים; ולתקן המקואות. הגה: ודוקא צרכי רבים כאלו, שהם צריכים לגוף האדם, אבל שאר צרכי רבים כגון בנין בית הכנסת, אסור לעשות במועד; והוא הדין דלשאר צרכי מצוה אסור לעשות מלאכת אומן במועד.

4. ערוך השולחן אורח חיים סי' תקמא סע' ה

מכל מה שנתבאר מבואר דכתיבה בספר תורה שאינה לצורך המועד, כגון שיש ספר תורה אחרת – אסור; ואם כן יש למחות ביד יחיד הכותב ספר תורה ועושה הסיום בחול המועד, ואיסור גמור הוא. דהא בשעת הסיום גומר הסופר כתיבת הספר תורה, והרי אין צורך בספר תורה זו ליום טוב, שיש אחרות; והעולם אינם יודעים מאיסור זה והושבים זה למצוה ושמתח המועד, והיא עבירה גמורה:

5. שו"ת בית יצחק אורח חיים ויורה דעה קונטרס אחרון סי' כ

על דבר שאלתו אודות ספר תורה שגמר הסופר קודם יום טוב ותיבות "לעיני כל ישראל" רשם סביבות האותיות ולא גמרם ורוצים לגמור הספר וליתן בהושענא רבה ... **תשובה:** הנה פה בעירנו היו נוהגין לגמור בחול המועד, אך אנכי מזרזו הסופרים לגמור הכל קודם יום טוב. אמנם אם לא עשו כן נראה לפי עניות דעתי דמותר לגמור בחול המועד דבפרי מגדים ריש סי' תקמ"ה כתב להפריד תיבות דבוקים או אות שרשומו ניכר שרי להעביר קולמוס וכיון דכבר רשם הסופר סביב האותיות, לא גרע מהעברת

>>

Festive Meals on Chanuka

Is one supposed to celebrate Chanuka with festive eating? How and why is it different from Purim?

3. גמרא, פסחים דף סח עמ' ב

אמר רבי אלעזר: הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם.
מאי טעמא? יום שניתנה בו תורה הוא.

4. רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ג הל' ג

ומפני זה התקינו חכמים שבאותו הדור שיהיו שמונת הימים האלו, שתחלתן מליל חמשה ועשרים בכסלו, ימי שמחה והלל

1. שולחן ערוך ורמ"א אורח חיים סי' תרע סעי' ב

ריבוי הסעודות שמרבים בהם הם סעודות הרשות, **שלא קבעום למשתה ושמחה**. הגה: ויש אומרים שיש קצת מצוה ברכוי הסעודות, משום דבאותן הימים היה חנוכה המזבח. ונוהגין לומר זמירות ושבחות בסעודות שמרבים בהם, ואז הוי סעודת מצוה.

2. ט"ז אורח חיים סי' תרע ס"ק ג

שלא קבעום למשתה שמחה – פירוש, אלא להלל ולהודות. ונראה הטעם דלא קבעו כאן לשמחה כמו בפורים, דבפורים היה הנם מפורסם להצלת נפשות, ועל זה יש שמחה בעולם הזה, מה שאין כן בחנוכה, דאף על גב דהיתה ישועה ממנו יתברך במלחמה, מכל מקום לא היה מפורסם על צד הנם, רק בנרות היה הנם מפורסם, על כן קבעו להלל ולהודות, כי אין מזה שמחה בעולם הזה, והצלת נפשות היה טפל בזה; על כן עשו עיקר מן הנם המפורסם, שהוא מורה על הודיה, כי כן ראו רצונו יתברך בזה. ובלבוש חילק ואמר כי בפורים היה הצלת נפשות, ובחנוכה לא היה הצלת נפשות, כי היונים לא בקשו נפשות רק ההכנעה והעברת דת; ואין זה נכון דהא פירש רש"י בפרשת כי תצא, דגדול המחטיא את האדם יותר מהורגו:

Repeating Questionable Words in *Parashat Zachor* and *Megillat Esther*

In *Parashat Zachor* and *Megillat Esther*, there are words with variant readings, and most *shuls* read them twice. In doing so, should one repeat the word, the phrase it is in, or the whole *pasuk*?

<<

פסקיה משה אנן לא פסקינן, דהכל שומעיין שהוא אותו הקרא, והחזרה הוא רק בשביל שמא לא קרא כהוגן, שרק חד מנהון הוא קריאה, ואידך הוא קריאת טעות בעלמא, שאינו מחזיר את כל הקרא אלא מה שמעיה בלבד. אבל יותר ראוי שיתחיל לחזור מ"תמחה", היינו שיאמר הקורא "תמחה את זכר עמלק, תמחה את זכר עמלק". והוא מטעם דכשיקרא את "זכר זכר עמלק", הא אפשר למטעות שהפירוש הוא שהציווי הוא למחות רק את זכר הזכרים של עמלק, ושייד גם שיטעו לומר שכן כתוב בתורה. ואם יקרא "את זכר עמלק זכר עמלק", אף שלא שייד שיטעו שכן כתוב בתורה, אפשר שיטעו השומעיין שהוא פירוש על מה שקרא בתורה שימחו זכר עמלק, שהוא סגי במה שיהרגו את הזכרים. ואף שאין דרך הקורא לפרש, יהיה הטעות אצל המתרגם בזמן שהיו מתרגמין. ואף שסגי באם יקרא "את זכר עמלק את זכר עמלק", אבל כיוון שצריך להוסיף, יותר ראוי להוסיף מ"תמחה" שהוא התחלת המצווה, וזה טוב לכתחילה לעשות. ומצינו דבמגילה שנוהגין לקרא בקרא ד"אשר נתן המלך", דכתיב שם "להשמיד להרוג ולאבד", מספק לקרוא תיבת "להרוג" בלא וא"ו, ולהזכיר ולקראו "ולהרוג" בוא"ו, שקרא "להשמיד להרוג ולאבד להשמיד ולהרוג ולאבד". ואחר כך בקרא ד"נקהלו היהודים" דכתיב שם "ואיש לא עמד בפניהם", לקרוא שניהם מספק, שקורא "ואיש לא עמד בפניהם ואיש לא עמד בפניהם", שגם כן אין הורוין לתחילת הקראי, וגם לא בתיבות אלו לבד, אלא שהורוין להתחלת תיבות השייכות בהכרח, משום שכן יותר ראוי להבין, ולא למטעות בכלום. אבל בדיעבד מסתבר שאם יחזור לומר תיבת הספק בקריאת שניהם יסגא. אבל לכתחילה צריך, וגם נוהגין, כדכתבתי.

4. שולחן ערוך אורח חיים ס"י רט סעי' ב

לקח כוס של שכר או מים, ובירך: "ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם בורא פרי הגפן", ותוך כדי דיבור נזכר שמטה, ואמר: "שהכל נהיה בדברו", וכך היתה אמירתו: "ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם בורא פרי הגפן שהכל נהיה בדברו", יצא.

1. שולחן ערוך ורמ"א אורח חיים ס"י קמב סעי' א

קרא ומעה, אפילו בדקדוק אות אחת, מחזירין אותו. הגה: וכן דין החזן הקורא; ודוק בשינוי שמשנתה על ידי זה הענין, אבל אם מעה בנגינת הטעם או בניקוד, אין מחזירין אותו, אבל גוערין בו

2. שולחן ערוך אורח חיים ס"י תרפה סעי' ז

יש אומרים שפרשת זכור ופרשת פרה אדומה חייבים לקראם מדאורייתא; לפיכך בני הישובים שאין להם מנין צריכים לבא למקום שיש מנין בשבתות הללו כדי לשמוע פרשיות אלו שהם מדאורייתא. הגה: ואם אי אפשר להם לבא, מכל מקום יזהרו לקרותם בנגינתם ובטעמם.

משנה ברורה שם ס"ק יח

בנגינתם ובטעמם - דע דיש אומרים שצריך לקרות זכר עמלק בציר"י ויש אומרים שצריך לקרות זכר עמלק בסגול ועל כן מהנכון שהקורא יקרא שניהם לצאת ידי שמים.

3. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ה ס"י כ אות לב

בהא דהביא המשנה ברורה סימן תרפ"ה ס"ק י"ח שבפרשת זכור איכא מחלוקת בקריאת זכר עמלק. שיש אומרים שצריך לקרות זכר עמלק הזיין בצירי, ויש אומרים שצריך לקרות זכר עמלק בשני סגליו, שלכן מהנכון שהקורא יקרא שניהם. שנסתפק כבוד תורתו הרמה אם יקרא את כל הפסוק שני פעמים, אך בשינוי בתיבת "זכר", או שסגי לקרות "תמחה את זכר עמלק" בצירי תחת הזיין, ותיכף יאמר "זכר עמלק" בשני סגליו, וימצא שישמעו קריאתו "תמחה את זכר עמלק זכר עמלק". הנה לחזור כל הפסוק וודאי אין להצריך, דאין בזה משום "כל פסוקא דלא

>>

Purim in Transit

Q

I plan to fly from New York during the night of Purim (after *Megilla* reading) and arrive in Jerusalem in the afternoon. Would I have to hear *Megillat Esther* in Jerusalem before the end of the 14th of Adar, or is it enough that I will hear it there on the 15th?

3. שולחן ערוך אורח חיים סי' תרצב סעיף ג-ד
ג] אף על פי שיצא כבר, מברך להוציא את אחר ידי חובתו.

ד] מי שהוא אנוס קצת ואינו יכול לילך לבית הכנסת וצריך להמתין עד אחר שקראו הקהל, וקשה עליו לישב בתענית כל כך, יכול לשמוע קריאתה מבעוד יום מפלג המנחה ולמעלה. הגה: אבל אסור לאכול קודם שישמע קריאת המגילה, אפילו התענית קשה עליו.

משנה ברורה שם ס"ק יד

אבל אסור לאכול וכו' – עיין במגן אברהם שמסיק דדוקא אכילה אסור, אבל טעימה בעלמא שרי. ועל כן טוב יותר להקל לאיש הזה שיטעום קודם קריאת המגילה ולא להקל לקרות מפלג המנחה ולמעלה, דהפרי חדש קרא תגר על קולא זו, ודעתו דקודם צאת הכוכבים אינו יוצא כלל אפילו דיעבד, וכן משמע דעת הגר"א בביאורו. ואפילו טעימה אין להקל אלא לצורך גדול, דהיינו הולא קצת או מי שמתענה והתענית קשה לו; ושיעור טעימה, היינו כביצה פת או משקין כשיעור ביצה.

משנה ברורה שם ס"ק טו

... ודע דכמו בלילה אסור לאכול קודם קריאתה, הוא הדין ביום, אפילו כבר התפלל, אסור לאכול קודם קריאתה, וכמו לענין שופר ולולב:

1. משנה וגמרא, מגילה דף יט עמ' א

משנה. בן עיר שהלך לכרך ובן כרך שהלך לעיר, אם עתיד לחזור למקומו – קורא במקומו, ואם לאו – קורא עמהן. ...
גמרא. אמר רבא: לא שנו אלא שעתיד לחזור בלילי ארבעה עשר, אבל אין עתיד לחזור בלילי ארבעה עשר – קורא עמהן.

2. שולחן ערוך ורמ"א אורח חיים סי' תרפח סעי' ה

בן עיר שהלך לכרך, או בן כרך שהלך לעיר, אם היה דעתו לחזור למקומו בזמן קריאה ונתעכב ולא חזר, קורא במקומו; ואם לא היה בדעתו לחזור אלא לאחר זמן הקריאה, קורא עם אנשי המקום שהוא שם. הגה: ואם הוא במדבר או בספינה, קורא ביום י"ד כמו רוב העולם.

Ranking *Mishlo'ach Manot* Stringencies

I have heard many opinions about *mishlo'ach manot* requirements (enough for a meal, different berachot, cooked food, etc.). Which of these so-called requirements are actually necessary?

4. ביאור הלכה ס"י תרצה סעי' ד

חייב לשלוח לחבירו וכו' – החיי אדם הוכיח מן הירושלמי דאם שולח לעשיר דבר פחות אינו יוצא בזה ידי משלוח מנות, וכן משמע בריטב"א לפי גירסא אחת שם בגמרא. אכן שאר פוסקים לא הזכירו דבר זה, ונכון לזוהר בזה לכתחלה:

5. משנה ברורה ס"י תרצה ס"ק כ

ובעינן שיהיה מין אוכל המבושל ולא בשר חי, דמשלוח מנות הראוי מיד לאכילה משמע. ויש אומרים דכיון שהוא שחוט וראוי להתבשל מיד שרי:

6. תרומת הדשן ס"י ק"א

נראה דלא אשכחן בשום מקום דמוקרי מנות אלא מיד דמוכלי או דמשתי. וכן דקדק הרמב"ם בלשונו שכתב: וחייב לשלוח שתי מנות של בשר או שתי מיני תבשיל או שתי מיני דאוכלים, ונראה דשתייה בכלל אכילה.

7. שו"ת שבט הלוי חלק ז ס"י קפג

על כל פנים משלוח מנות לפי דעתי איכא ביה שלושה דינים: לשלוח משלוח מנות הראשון, כיון דמהויב לפרוע חוב זה של תקנת הו"ל, הדבר נוטה שאסור לשלוח מדמי שביעית או פירות שביעית; ב. והמקבל שכבר יצא אלא שגומל לו ושולח בחזרה, תולה ברמב"ם הנ"ל ויש אומרים שבפאת השולחן, ואיכא מקום להחמיר, אבל מאן דסמך איש אומרים – אין מזניחין אותה; ג. תוספת משלוח מנות שדרך העולם כהיום לשלוח, פשיטא דמותר לשלוח גם מדמי או מיין שביעית, כיון שאינו בגדר דבר שהייב, ואינו בגדר תשלומי חסד.

8. בן איש חי שנה ראשונה פרשת תצוה - הלכות פורים סעי' טז

חייב לשלוח כל אדם לחבירו שני מנות, דהיינו שני מיני אוכלים. וכתוב בספר תורה לשמה שצריך להניח כל מין בכלי אחד בפני עצמו, ולא יניח שניהם בכלי אחד.

9. ערוך השולחן אורח חיים ס"י תרצה סעי' יד

וברור הדבר דצריך לשלוח שני מיני אוכלין או שני מיני משקין או מין אוכל ומין משקה, והכי איתא להדיא בגמ' [ז]. דאחד שלח לחבירו בשר ויין – עיין שם, אבל שני חתיכות ממין אחד אינו מועיל, דכי מפני שחתכן נחשבם לשנים; והרמב"ם [פרק ב' הל' ט"ז] כתב: וכן חייב לשלוח שתי מנות בשר או שני מיני אוכלין או שני מיני תבשיל – עיין שם – הרי שכתב שני מינים.

1. גמרא, מגילה דף ז עמ' ב

רבה שדר ליה למרי בר מר ביד אביי מלא טסקא דקשבא, ומלי כסא קמחא דאבשונא. אמר ליה אביי: השתא אמר מרי: אי חקלאה מלכא ליהוי – דיקולא מצואריה לא נחית. הדר שדר ליה איהו מלא טסקא דונגבילא, ומלא כסא דפללתא אריכא. אמר אביי: השתא אמר מרי: אנא שדרי ליה חוליא ואיהו שדר לי חורפא.

רש"י שם

טסקא – שק מלא תמרים.

דאבשונא – שנתייבשו החטים בתנור בעודן כרמול, וקמה שלהן מתוק לעולם.

אי חקלאה מלכא ליהוי דיקולא מצואריה לא נחית – הסל, שהיה רגיל להוליך בעודנו בן כפר ומאכיל לבהמתו, לא יוריד עתה מראשו; כך אתה, נעשית מלך וראש בפומבדיתא, ואינך שולח לו אלא דברים המצויין לכל.

2. שו"ת חתם סופר חלק א ס"י קצו

והנה ראיתי בזה שני מעמים, בתרומת הדשן [ס"י ק"א] כתב כדי שיהיה הרוחה לבעלי שמחות, אולי לא יספיק לו סעודתו, הרי חברו מסייעו – עיין שם – ויש לומר אפילו אית ליה טובא, מכל מקום תיקנו כך שלא לבייש מי שאין לו, ככסוף מסכת תענית [כ"ז ע"ב]. ואם כן כשם שאם באמת אין לו די ספוקו, אין במחילתו כלום, אלא אפילו אית ליה, מכל מקום לא ימחול משום שלא לבייש, אך בכספר מנות הלוי, להרבות השלום והריעות, היפך מרגילתו של הצר שאמר "מפוזר ומפורד", פירוש – במקום שראוי להיות עם אחד, הנם מפוזרים ומפורדים במחלוקת, לכן תקנו משלוח מנות, אם כן יש לומר: כיון ששלח והראה חבתו, אף על פי שזה מוחל לו, כבר יצא ידי חובתו.

3. חיי אדם חלק ב-ג כלל קנה סעי' לא

לא נקרא מנות אלא דבר שראוי לאכול כמות שהוא בלא תיקון, כגון בשר ודגים מבושלים ולא חייך, או מיני מתיקה או פירות או כוס יין ומי דבש וכיוצא בו (נראה לי דמירושלמי פרק קמא סוף הלכה ד' משמע דאם שלח לעני דבר מאכל יצא משום מתנות לאביונים ולא משום משלוח מנות, דגרסינן שם: ר' יודן נשיאה שלח לר' הושעיא רבה חדא עטם וחד לגין דחמר שלח, ואמר ליה: "קיימת בנו ומתנות לאביונים"; חזר ושלח לו חד עיגל וחד גרב דחמר שלח ואמר לו: "קיימת בנו ומשלוח מנות", משמע מזה דמתחלה ששלח לו מתנה קטנה הוא כדרך שנותנים לאביונים, ואחר כך כששלח לו מתנה מרובה, אמר דזהו משלוח מנות, משמע מזה שאם שולח דבר פחות לעשיר אינו יוצא בזה משום משלוח מנות):

The Wisdom of Putting Out Pieces of Bread Before *Bedikat Chametz*

Should one follow the *minhag* to put out ten pieces of bread before *bedikat chametz*? I have heard people question the *minhag's* logic.

3. שו"ת יחזה דעת חלק ה ס"י לא

ודע שאין צורך שהחתיכות של החמץ יהיה בכל אחת מהן שיעור כזית, אלא כל שבצירוף כל החתיכות יש שיעור כזית, די בזה, ואדרבה נכון יותר שתהיה כל החתיכה פחותה מכזית, כדי שאם לא ימצאם, הבודק לא יצטרך לטרוח הרבה לחזור אחריהם, ויסמוך על ביטול החמץ שמבטל לאחר הבדיקה. ...

בסיכום: המנהג שנהגו לפזר החתיכות פת בכל פינות הבית בליל י"ד בניסן לפני בדיקת החמץ, ובעל הבית הבודק ומחפש אחר החמץ מחזר אחריהם גם כן למוצאם, כדי לבערם למחרת עם יתר החמץ שברשותו, הוא מנהג שיש לו סמך בדברי האחרונים. ועל פי הקבלה יש להניח עשר החתיכות (אבל אין צורך שיפורם דוקא בעשרה מקומות). וכל החתיכה מהפת תהיה פחותה מכזית, ויעטפם בנייר כדי שלא יתפורו מהפירורים בבית שהוכשר קודם לכן. ואם לא מצאו החתיכה או שתים מהן, אין צריך לטרוח לחזור אחריהם למוצאם, אלא אפשר לסמוך על ביטול החמץ שמבטל לאחר הבדיקה.

4. שו"ת מהר"י ווייל ס"י קצג

ויש שמנזיחין חמץ – אמר מהר"י ז"ל, דהיינו מעמא דאי לא מצא מיד, היישינן שמא ישכח הביטול. כדאמר: "וניבטל בד' וניבטל בה' כיון דלאו זמן ביעורא הוא דילמא אתי למיפשע". הכי נמי הכא, אי לא מצא חמץ, כמה יזכור? אבל השתא, זכור הוא בשעה שמצניע החמץ.

5. כף החיים אורח חיים ס"י תלב ס"ק לא

ובתשובות עמק הלכה ס' קכ"ח כתב דלדידן הובהר היא להניח פתיתין משום חשש ברכה לבטלה, דנוהגין כמה שכתב רמ"א לקמן ס' תל"ג דצריך לכבד חדריו קודם בדיקה ושוב אין הבדיקה חיובית

1. רמ"א אורח חיים ס"י תלב סעי' ב

הגה: ונוהגים להניח פתיתין חמץ במקום שימצאם הבודק, כדי שלא יהא ברכתו לבטלה. ומיהו אם לא נתן לא עכב, דדעת כל אדם עם הברכה לבער אם נמצא.

ט"ז שם ס"ק ד

ומיהו אם לא נתן כו'. – וכן ראוי לנהוג לכתחלה דהיישינן שמא יניחנו במקום שלא ימצאנו הבודק, וברכה לבטלה אין כאן, דהברכה קאי על מה שיבער למחר בודאי אלא שמהיות מתחיל על ידי הבדיקה:

2. רא"ש, פסחים פרק א ס"י י

ומה שאין מברכין על ביעור בשעה המישית בשעה שהוא מוציא החמץ מן הבית, והוא מצוה מן התורה כדכתיב: "ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם", ודרשינן לעיל דביום הראשון היינו ב"ד, אומר אני דהוצאת חמץ מן הבית קודם זמן איסוריה לא נפיק מ"תשביתו" דהא אמר רבי עקיבא לעיל (דף ה ב) תשביתו היינו שריפה. ולא צותה תורה לשורפו אלא אחר שכבר נאסר, מידי דהוה אנותר (לקמן דף כז ב), אבל בעוד שהוא מותר באכילה לא ישרפנו. ומה שמוציאין אותו מן הבית, היינו שלא יעבור עליו בכל יראה ואין מפורש בו מצות עשה מן התורה שיהא מצוה לברך עליו. ומן הראוי שיברך קודם בדיקה "על בדיקת חמץ" ותקנו לומר "על ביעור חמץ" לפי שלאחר הבדיקה מיד הוא מבטל, והיינו ביעור לחמץ שאינו ידוע לו ומצניע את הידוע לו ואוכל ממנו עד שעה המישית, ואז מבערו מן הבית; ועל עסק זה נגזרה הברכה של בדיקה שהיא תחלת הביעור ונגמר בשעה המישית.

The Focus of Discussions at the Seder

In many homes, the Seder conversation is based on children telling linguistic *pilpulim* and adults arguing about Halacha. Yet, the Torah's intention seems to be that we focus on extolling HaShem for His greatness and kindness. Where should the emphasis be placed?

4. שולחן ערוך אורח חיים ס"י תפ"א סעי' ב

חייב אדם לעסוק בהלכות הפסח וביציאת מצרים, ולספר בנסיים ובנפלאות שעשה הקדוש ברוך הוא לאבותינו, עד שתהטפנו שינה.

1. רמב"ם הלי' חמץ ומצה פרק ז הלי' א

מצות עשה של תורה לספר בנסיים ונפלאות שנעשו לאבותינו במצרים בליל המשה עשר בניסן שנאמר (שמות י"ג): "זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים" כמו שנאמר (שמות כ'): "זכור את יום השבת" ... וכל המאריך בדברים שאירעו ושהיו- הרי זה משובח.

5. שו"ת בצל החכמה חלק ו ס"י מו

ז) ומכל מקום מדברי הטור והשולחן ערוך (סי' תפ"א) שהעתיקתי לעיל (אות ב') נראה, שאם כי יש בעסק בהלכות פסח משום מצות סיפור יציאת מצרים, עם כל זה אינו יוצא בזה ידי חובתו, אלא אם כן מספר גם מיציאת מצרים והנסיים והנפלאות שעשה הקדוש ברוך הוא עם אבותינו ועמנו- עיין שם. ונראה שכך היתה גירסתם בתוספתא. אמנם בלאו הכי הוא מוכרח, דהכי איתא בתוספתא (פ"י דפסחים ה"ח) מעשה ברבן גמליאל וזקנים שהיו מסובין וכו' והיו עסוקין בהלכות הפסח כל הלילה עד קרות הגבר ... ותימה: הא קתני מתני' (פסחים קמ"ז סו"ע"א) רבן גמליאל היה אומר: כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו, ואלו הן: פסח, מצה, ומרור. פסח על שום שפסח וכו' עיין שם. ובודאי שלא עבר רבן גמליאל על דברי עצמו ואמר שלשה דברים הנ"ל, והוא מענין סיפור יציאת מצרים. ועל כרחק דהא דקתני בתוספתא שהיו עסוקין בהלכות פסח כל הלילה, היינו בצירוף סיפור יציאת מצרים עסקו גם בהלכות פסח להשלים במצוה ההיא כל הלילה עד קרות הגבר.

2. רמב"ן, שמות פרק יג פס' טז

ובעבור כי הקדוש ברוך הוא לא יעשה אות ומופת בכל דור לעיני כל רשע או כופר, יצוה אותנו שנעשה תמיד זכרון ואות לאשר ראו עינינו, ונעתיק הדבר אל בנינו, ובניהם לבניהם, ובניהם לדור אחרון. והחמיר מאד בענין הזה כמו שהייב כרת באכילת חמץ (לעיל יב טו) ובעזיבת הפסח (במדבר ט יג), והצריך שנכתוב כל מה שנראה אלינו באותות ובמופתים על ידינו ועל בין עינינו, ולכתוב אותו עוד על פתחי הבתים במוזוזה, ושנזכיר זה בפינו בבקר ובערב, כמו שאמרו (ברכות כא א) "אמת ויציב" דאורייתא, ממה שכתוב (דברים טז ג) "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיידך", ושנעשה סוכה בכל שנה: וכן כל כיוצא בהן מצות רבות זכר ליציאת מצרים. והכל להיות לנו בכל הדורות עדות במופתים שלא ישתכחו, ולא יהיה פתחון פה לכופר להכחיש אמונת האלקים ... ומן הנסיים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסיים הנסתרים שהם יסוד התורה כלה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכלם נסים, אין בהם טבע ומנהגו של עולם, בין ברבים בין ביהוד

3. רא"ש, פסחים פרק י ס"י לג

חייב אדם לעסוק כל הלילה בהלכות פסח וביציאת מצרים לספר בנסיים ובנפלאות שעשה לנו הקדוש ברוך הוא ולאבותינו עד שתהטפנו שינה, ואם ישתה- ישתכר. והכי אמרינן בתוספתא (פ"י) חייב אדם לעסוק בהלכות פסח וביציאת מצרים כל הלילה. וזה ששינו מעשה בר' אליעזר ור' יהושע שהיו מסובין בבני ברק והיו מספרים ביציאת מצרים כל הלילה וכו'.

The Significance of the Amount of *Karpas* Eaten

I know that we are supposed to eat less than a *k'zayit* of *karpas* at the *Seder*, but I am not sure why. What happens if someone does eat a *k'zayit*?

6. רשב"ם, פסחים דף קיד עמ' ב

פשיטא היכא דאיכא שאר ירקות מברך. מעיקרא במיבול ראשון שאר ירקות "בורא פרי האדמה", דאסור ליהנות מן העולם הזה בלא ברכה, דכיון שיש לו שאר ירקות, הכי שפיר טפי שיברך "בורא פרי האדמה" תחלה, דהיינו ברכה הראויה להן ויפטור את המרור מברכת פרי האדמה, ואחר כך יברך על החזרת "על אכילת מרור":

7. שולחן ערוך אורח חיים ס"י תעג סעי' ו

נוטל ידיו לצורך טבול ראשון ולא יברך על הנטילה, ויקח מהכרפס פחות מכזית ומטבולו בחומץ ומברך בורא פרי האדמה ואוכל, ואינו מברך אחריו.

משנה ברורה ס"י תעג ס"ק נו

אינו מברך אחריו – אפילו אם אכל כזית, לפי שבכמה ראשונה קאי גם על המרור, וכנ"ל. ועל כן ברכת המזון שפוטרו את המרור שאוכל בתוך הסעודה קאי גם על הכרפס שאכל מקודם

8. ביאור הלכה ס"י תעג סעי' ו

ואינו מברך אחריו – עיין במשנה ברורה. וכתב הגר"א בביאורו, דכל זה הוא כפי שיטת המחבר בסימן תע"ד דמברך רק ברכה אחת על שני כוסות הראשונים ומשום דהלילא והגדה לא הוי הפסק; ולהכי אינו מברך ברכה אחרונה דאסמך ברכת כרפס יאכל המרור בלי ברכה; אבל לפי שיטת הג"ה וכפי מנהגנו דמברך אכל כוס וכוס, דאי אפשר לסמוך אברכת כוס ראשון משום דהפסיק בהלילא והגדה, ואם כן אי אפשר לומר דסומכין אנו באכילת מרור אברכת כרפס, שהרי הפסיק בהגדה והלילא (אלא דפטורא דמרור מברכה משום דהוי כדברים הבאים בתוך הסעודה דנפטרו בברכת המוציא), ואם כן הרי חייב לברך ברכה אחרונה אחר אכילת כרפס כיון דלא שייך לסעודה הבאה

9. משנה ברורה ס"י תעג ס"ק נג

פחות מכזית – לפי שבכזית יש ספק בברכה אחרונה אם יברך אותה או לא, על כן טוב יותר שיאכל פחות מכזית, שלא יהא בו חיוב כלל לכולי עלמא:

1. תורת כהנים אחרי מות פרי' ז פרק יב אות ב
"אשר תאכל" – אין אכילה פחותה מכזית

2. רמב"ם הלי' חמץ ומצה פרק ח הלי' ב

מתחיל ומברך "בורא פרי האדמה" ולוקח ירק ומטבול אותו בחרוסת, ואוכל כזית הוא וכל המסובין עמו; כל אחד ואחד אין אוכל פחות מכזית

3. רא"ש, פסחים פרק י ס"י כה

משום דמברך "על אכילת מרור" צריך שיאכל כזית, דאין אכילה בפחות מכזית, אבל בירקות הראשונות שמברך עליהן "בורא פרי האדמה" בעלמא ואין מוכירין עליהם אכילה, אין צריך מהם כזית.

4. שולחן ערוך אורח חיים ס"י ר"י סעי' א

האוכל פחות מכזית, בין מפת בין משאר אוכלים, והשתנה פחות מרביעית, בין מייזן בין משאר משקים, מברך תחלה ברכה הראויה לאותו המין, ולאחריו אינו מברך כלל

5. משנה ברורה ס"י קעו ס"ק ב

א) הרוצה לאכול קודם נטילת ידים לסעודה מדברים שצריך לברך עליהם בתוך הסעודה, כגון פירות, ובדעתו לאכול פירות גם בתוך הסעודה ומכוין עכשיו בברכה זו לפטור גם מה שיאכל בתוך הסעודה, אם כן הוי הכל לצורך סעודה, ואין צריך לברך אחריהם, דברכת המזון יפטור הכל, כמו מה שפוטרת מה שאוכל בתוך הסעודה. ואם לא יאכל פירות בתוך הסעודה צריך לברך ברכה אחרונה עליהם, דכיון שאכלן קודם הסעודה, אין שייכין לסעודה כלל. ואפילו אם לא בירך ברכה אחרונה קודם נטילת ידים, צריך לברך בתוך הסעודה. (ב) כל זה בשאוכל פירות וכנ"ל, אבל אם אכל קודם הסעודה דברים שאין צריך ברכה עליהם כשאוכלן בתוך הסעודה ... אם כן אפילו אם דעתו לאכול מהם גם בתוך הסעודה, אינו מועיל להם כלל הברכה ראשונה, דבלאו הכי הם נפטרין על ידי ברכת המוציא, ועל כן מה שאוכל קודם הסעודה, אין שייך כלל להסעודה וצריך לברך עליהם ברכה אחרונה בורא נפשות רבות.

Chametz of an Intermarried Couple after Pesach

Q

I am a *yeshiva* student who will be home after Pesach. My father is not Jewish, and my mother does not keep kosher for Pesach. Do I have to be concerned regarding eating packaged *chametz* that I find around the house? May I ascribe the ownership of the *chametz* to my non-Jewish father and say that it is not a problem, or should I assume that my mother owns (some of) the *chametz*, which makes it a problem?

4. גמרא, חולין דף ד עמ' א - עמ' ב

המצנן של עוברי עבירה - אחר הפסח - מותר מיד, מפני שהן מחליפין; סברוה, הא מני? רבי יהודה היא, דאמר: חמץ אחר הפסח - דאורייתא, וקתני: "מפני שהן מחליפין", אלמא לא שביק התירא ואכיל איסורא. ממואי? דלמא רבי שמעון היא, דאמר: חמץ אחר הפסח דרבנן, וכי מקלינן בדרבנן, בדאורייתא לא מקלינן!

5. משנה ברורה סי' תמח ס"ק יא

לאינו יהודי - ולישראל מומר אסור למכור, דדינו כישראל לכל דבר, ועובר עוד משום לפני עור, והחמץ אסור לאחר הפסח בהנאה. ובדיעבד אם מכר לישראל מומר בדבר מועט מפני שהוא מכירו ויודע בו שיחזיר לו אחר הפסח, מאחר שמעיה וסבר דמומר דינו כעכו"ם, יש להתיר לו במקום הפסד מרובה לאמר למומר שיחליף החמץ עם עכו"ם על חמץ אחר או שימכרנו ויהיו אותם החליפין או הדמים מותרים.

1. שולחן ערוך אורח חיים סי' תמח סעי' ג

חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח, אסור בהנאה אפילו הניחו שוגג או אנוס. ואם מכרו או נתנו לאינו יהודי שמוחץ לבית קודם הפסח, אף על פי שהישראל מכרו לאינו יהודי ויודע בו שלא יגע בו כלל, אלא ישמרנו לו עד לאחר הפסח ויחזור ויתננו לו, מותר

2. משנה ברורה סי' תמח ס"ק ב

ישראל שיש לו שותפות עם הנכרי בחמץ ועבר עליו הפסח, וחלק עצמו עם הנכרי אחר הפסח, חלקו של הנכרי אחר פסח מותר בהנאה, בדרבנן אמרינן יש ברירה והוברר הדבר למפרע שהוא של עכו"ם

3. שו"ת שאגת אריה (ישנות) סי' צ

בנידון דדין חמץ שישראל ונכרי שותפין בו וחלקו אחר הפסח, אף על פי שלא מכר הישראל חלקו לנכרי קודם הפסח, אפילו הכי החמץ שהגיע לחלקו של ישראל מותר, דהוה ליה ספיקא דרבנן, דכיון דקיימא לן, אין ברירה בדאורייתא, בשל דבריהן - הוה ליה ספיקא דרבנן ולקולא.

Shehecheyanu, New Clothes, and Renovations During Sefirat HaOmer

May one buy and wear new clothes, do work on his house, and recite Shehecheyanu during the sefirat ha'omer period?

4. שולחן ערוך יורה דעה סי' ריד סעי' א

הנוהגים איסור בדברים המותרים מחמת שמוכרים שהם אסורים, לא הוי כאילו קבלום בנדר. ויש מי שאומר שאם טועה ונהג איסור בדבר המותר, נשאל ומתירים לו בשלשה כעין התרת נדרים; ואם יודע שהוא מותר ונהג בו איסור, אין מתירין לו אפילו כעין התרת נדרים, דהוי כאילו קבלו על עצמו כאיסורים שאמרתן תורה שאין להם דיתר לעולם (והמנהג כסברא הראשונה).

5. שו"ת יחווה דעת חלק א סי' כד

נראה שיש חילוק גדול בין ימי בין המצרים לימי הספירה, כי ימי בין המצרים שאירעו בהם חורבן בית המקדש ושאר פורעניות, המבוארים במשנה תענית (דף כו ע"א), הם ימי אסון כללי לעם ישראל בכללו, וממילא אין מקום לברך "שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה", בזמן שנועד לפורענות לכל האומה, שנקבע להם בכיה לדורות, ומגלגלים הובה ליום חייב. אבל ימי הספירה אינם נחשבים לימי פורענות לעם ישראל, ואדרבה, כתב הרמב"ן (בפרשת אמור) שקדושת ימי הספירה כימי חול המועד.... לפיכך נראה שאף מי שנהג להחמיר שלא לברך שהחיינו בימי הספירה על פרי החדש, בחושבו שכן צריך להיות על פי הדין, יוכל לבטל מנהגו אף בלי התרה, הואיל והוא מנהג בטעות שאינו צריך התרה לבטלו... ומבואר בירושלמי (סוף קידושין), שעתידי אדם ליתן דין וחשבון על מה שראתה עינו ולא אכל, והוא מפני שצריך לתת שבח והודאה להבורא יתברך בכרכת שהחיינו על כל פרי החדש שרואה וטועם ממנו...

אך בנוגע לענין לבישת בגד חדש בימי הספירה, טוב לחוש ממדת חסידות למה שכתב הגאון רבי יוסף יוזפא בספר יוסף אומץ (סי' תתמ"ה), שמיום ראש החדש אייר ואילך נוהגים להחמיר שלא ללבוש בגד חדש. ... אבל בשו"ת לבושי מרדכי (מהדורא בתרא סי' קנ"ג) כתב, שאף שבגליל העליון (באשכנז) נוהגים להחמיר שלא ללבוש בגד חדש בימי הספירה, בגלילות אלו יש נוהגים להקל בזה, הואיל ולא נמצא בשום פוסק שיש להחמיר בזה ע"ש. וכך כתב להקל בשו"ת פני מבין ... ולכן כשיש צורך, יש להדר ללבוש הבגד החדש בשבת שבתוך ימי הספירה, ויברך עליו שהחיינו.

1. שולחן ערוך אורח חיים סי' תצג סעי' א, ב

א] נוהגים שלא לישא אשה בין פסח לעצרת עד ל"ג לעומר, מפני שבאותו זמן מתו תלמידי רבי עקיבא; אבל לארס ולקדש, שפיר דמי, ונשואין נמי, מי שקפץ וכנס אין עונשין אותו. הגה: מיהו מ"ג בעומר ואילך הכל שרי.

ב] נוהגים שלא להסתפר עד ל"ג לעומר, שאומרים שאז פסקו מלמות

משנה ברורה שם ס"ק ג

שפיר דמי - שמה יקדמו אחר. ומותר לעשות גם כן סעודת אירוסין; ועכשיו שאין מקדשין אלא בשעת נשואין, מכל מקום מותר לעשות שידוכין ולעשות סעודה, אבל לעשות ריקודין ומחולות נהגו איסור, וכל שכן בשאר ריקודין ומחולות של רשות, בודאי יש לזהר:

2. שולחן ערוך אורח חיים סי' תקנא סעי' ב

מראש חודש עד התענית מומעים במשא ובמתן ובבנין של שמחה, כגון בית התנות לבנו או בנין של ציור וכיור, ובנטיעה של שמחה, כגון אבורנקי של מלכים שנומעים לצל להתפופף בצלו או מיני הדם ומיני אהלים; ואם היה כותלו נוטה ליפול, אף על פי שהוא של שמחה מותר לבנות

3. משנה ברורה סי' תקנא ס"ק צח

טוב לזהר מלומר שהחיינו - אף על גב דאפילו אבל מברך שהחיינו, מכל מקום ימים אלו כיון שהזמן הוא הוא זמן פורענות, אין כדאי לומר "שהחיינו לזמן הזה". והגר"א בביאורו חולק על זה וכתב דהוא חומרא יתירא; וכן הט"ז מפסק בזה, ועל כן בשבת אין להחמיר בזה, דבלאו הכי הרבה אחרונים מסכימין להקל בשבת:

Is Acknowledgment of Lag BaOmer Considered Counting?

If one mentions, before intentionally counting the *omer*, that "Tonight is Lag BaOmer," can he subsequently count with a *beracha*?

5. שולחן ערוך אורח חיים סי' ס סעי' ד

יש אומרים שאין מצות צריכות כוונה, ויש אומרים שצריכות כוונה לצאת בעשיית אותה מצוה, וכן הלכה.

6. שולחן ערוך אורח חיים סי' תפט סעי' ח

אם שכח לברך באחד מהימים, בין יום ראשון בין משאר ימים, סופר בשאר ימים בלא ברכה; אבל אם הוא מסופק אם דילג יום אחד ולא ספר, יספור בשאר ימים בברכה.

משנה ברורה שם ס"ק לח

יספור בשאר ימים בברכה – דאיכא ספק ספיקא, שמא לא דילג כלל, ואם תמצא לומר שדילג, שמא הלכה כאותן פוסקים דכל יום הוא מצוה בפני עצמו.

1. שולחן ערוך אורח חיים סי' תפט סעי' ד

מי ששואל אותו חבירו בין השמשות כמה ימי הספירה בזה הלילה, יאמר לו: "אתמול היה כך וכך", שאם יאמר לו: "היום כך וכך", אינו יכול לחזור ולמנות בברכה

ט"ו שם ס"ק ז

... דבאן לא מזהיר אלא לכתחלה שירחיק מזה מה דאפשר, אבל אם אירע שאמר לו תשובה של יום זה – ודאי לא יצא, וצריך לחזור ולמנות בברכה

2. שערי תשובה סי' תפט ס"ק ו

עייין באר היטב באם מנה בראשי תיבות כגון י"א או ל"ג בעומר, ודעת הגט פשוט סימן קכ"ז דיצא, והפרי חדש וקצת אחרונים וכן בשאלת יעב"ץ סי' קל"ט הסכימו שלא יצא. ובכרכי יוסף כתב שלזה דעתו נוסה; וטוב לחזור ולמנות בלא ברכה.

3. משנה ברורה סי' תפט ס"ק ז

אם סיפר ימים לחוד ולא הזכיר שבועות, יש אומרים שיצא בדיעבד, ויש אומרים שצריך לחזור ולספור ימים ושבועות כדין. ועל כן חוזר וסופר בלא ברכה.

4. אליה רבה סי' תפט ס"ק יד

... ועוד נראה לי דדוקא בסוף כל שבוע ושבוע הוא דצריך לחזור ולמנות ולברך כשלא הזכיר השבועות, אבל בתוך ימי השבוע, כגון בשמונה, אף שלא הזכיר אלא "היום שמנה ימים" ולא סיים "שהם שבוע אחד ויום אחד" אין צריך לחזור ולמנות, שהרי פוסקים בטור שאפילו לכתחילה די בכך רק שנהגו כך... אבל בדין השואל, נראה לי בכל ענין שאין מזכיר שניהם כמנהגינו חוזר ומברך, דניכר שמכוין שלא לצאת, שהרי ה"ט"ו [סק"ז] הולק על עיקר דין זה דהשואל דהוי כמכוין שלא לצאת, אף דלא קיימא לן כוותיה, מכל מקום בזה יש לסמוך עליו

Chanukat HaBayit During the Three Weeks

May I make a *chanukat habayit* celebration in Israel during the Three Weeks, before Rosh Chodesh Av and the beginning of the Nine Days?

4. שו"ת באר שבע סי' ע

נשאלתי: מי שנדר שלא ילך למעודת הרשות כי אם דוקא למעודת מצוה, אם מותר לו לילך למעודה שעושים להינדך הבית או לא:

זוהו תשובתי: יראה שיש לחלק בדבר – אם הוא בארץ ישראל, אז נקרא מעודת מצוה אבל בחוצה לארץ נקרא מעודת הרשות; וראיה מהא דגרסינן בירושלמי דסומה פרק משוח מלחמה, וזה לשונו: יכול הבונה בית בחוצה לארץ יהא חוזר? תלמוד לומר "ולא הנכו" – את שמצוה להנכו, יצא זה שאינו מצוה להנכו – עד כאן לשונו. בן פסק הרמב"ם בפרק ז' מהלכות מלכים. וכי תימא, נהי דחינוך הבית גופיה בארץ ישראל הוא מצוה, מיהו הסעודה שעושים עליו מאן יימא שהיא מצוה? יש לומר: כבר כתב נמוקי יוסף בפרק יש נוחלין על הא דתניא: ר"א הגדול אומר: כיון שהגיע ט"ז באב, תשש כחה של חמה ולא היו כורתין עצים למערכה כו', וזה לשונו: ומפני שבאותו יום היו משלימים ומסיימים המצוה, היו עושים שמחה גדולה וכו' מכאן שהוא מנהג לשמוח בענין מצוה עד שכשהשלימה עושים שמחה ומשתה ויום טוב – עד כאן לשונו.

5. שולחן ערוך אורח חיים סי' תקנא סעי' יז

טוב ליזהר מלומר שהחיינו בין המצרים על פרי או על מלבוש, אבל על פדיון הבן אומר, ולא יחמיץ המצוה (וכן בפרי שלא ימצא אחר תשעה באב, מותר לברך ולאכלו בין המצרים).

1. רמ"א אורח חיים סי' תקנא סעי' י

ונוהגין להחמיר שלא לשתות יין בברכת המזון ולא בהבדלה, אלא נותנים לתינוק; ובמקום דליכא תינוק, מותר בעצמו לשתות הבדלה. ובסעודת מצוה, כגון מילה ופדיון הבן וסיום מסכת וסעודת אירוסין, אוכלים בשר ושותין יין כל השייכים לסעודה

2. שולחן ערוך אורח חיים סי' תקנא סעי' ב

מראש חודש עד התענית, ממעטים במשא ובמתן ובבנין של שמחה, כגון בית התנות לבנו או בנין של ציור וכיור, ובנטיעה של שמחה, כגון אבורנקי של מלכים שנוטעים לצל להסתופף בצלו או מיני הדם ומיני אהלים; ואם היה כותלו נוטה ליפול, אף על פי שהוא של שמחה מותר לבנות (ולצורך מצוה, הכל שרי); ואין נושאים נשים ואין עושים סעודת אירוסין, אבל ליארם בלא סעודה מותר, ואפילו בתשעה באב עצמו מותר ליארם, שלא יקדמנו אחר. הגה: ונוהגין להחמיר שאין נושאים משבעה עשר בתמוז ואילך, עד אחר תשעה באב.

משנה ברורה שם ס"ק טז

אבל ליארם וכו' – דאירוסין בלא סעודה ליכא שמחה כל כך, וכל שכך דמותר להתקשר בכתיבת תנאים. ומכל מקום סעודה אסור לעשות אף באופן זה, ואפילו בלא ריקודין ומחולות, ואפילו בשבת אסור לעשות סעודה בשביל זה. מיהו מה שנוהגין לאכול מיני מרקחת בשעת כתיבת התנאים לא מיקרי סעודה. ואסור לעשות ריקודין ומחולות משבעה עשר בתמוז ואילך אפילו בלא אירוסין;

3. ילקוט יוסף שובע שמחות א, עמ' 493

יה. נוהגים שאין מברכים שהחיינו משבעה עשר בתמוז עד אחר תענית תשעה באב, ולכן אין עורכים סעודת הנוכת הבית בימים אלו, מאחר שאינו יכול לברך שהחיינו על בגד חדש. אבל יכול לערוך סעודה לעשרה, וילמדו שם התיקון שסידרו להנכות הבית, ואף מותר להם לשורר בפה, בלא כלי שיר.

Buying Food without a *Hechsher* for a Friend

A friend asked me to buy for her a food product that does not have a *hechsher*. May I do so?

3. פתחי תשובה יורה דעה סי' קי"א ס"ק ו

... שכתב דאף דקרא לא אסר סחורה אלא במידי דקיימי לאכילה, אין לנו להורות קולא ולומר דמעמא דילמא אתי למיכל מיניה, ונתיר היכא דלא אתי למיכל מיניה, דאין לנו למדרש מעמא דקרא; וכן נוטה דעת (הרמ"ע בתשובה סי' ל') דאוסר לישראל השוכר שדה מישמעאל ומסרה לארים ישמעאל ומגדל עליו דברים טמאים לטובת המשכיר, אף על גב שאינו בביתו וברשותו ולא אתי למיכל מיניה – עיין שם. ומכל מקום, נראה לי נפקותא בטעמא דקרא להחמיר שלא יעשה הישראל שלוחו של עובד כוכבים להרויח בסחורת דברים אסורים לטובת העובד כוכבים, דמכל מקום אסור משום דילמא אתי למיכל מיניה.

4. ש"ך יורה דעה סי' קי"א ס"ק ג

ואפילו לקנותו להאכילו לפועליו עובדי כוכבים – אסור לפי דעת הרב; ולא ידעתי על מה סמכו רבים מבני עמינו שלוקחין טריפות בכיון כדי להאכיל לפועליהם עובדי כוכבים, והדבר פשוט להם להתיר. אבל צריך עיון: מנין לו להרב פסק זה כי אדרבה מהגהת מיימוני שהביא הבית יוסף משמע שמותר לקנות להאכיל לפועליו עובדי כוכבים, שלא אסר אלא לקנות כדי ליתן לעובדי כוכבים! וכתב הבית יוסף עליו הטעם משום דמתנה הוא כמו מכר, דאי לאו דקביל הנאה מיניה, לא הוי יהיב ליה מידי – עד כאן לשונו (והכי נמי אמרינן בפרק קמא דמציעא (דף ט"ז ע"א) "אי לאו דטרה וארצי קמיה, לא הוי יהיב ליה מתנה" – עיין שם). ואם כן, כשקונה כדי ליתנו לעובדי כוכבים, הוי כקונה למכרו לעובד כוכבים, דהוי כסחורה; אבל בקונה כדי להאכילו לפועליו שיש לו בביתו, משמע דשרי, דאין זה כעין סחורה

1. שולחן ערוך יורה דעה סי' קנ"א סעי' א

דברים שהם מיוחדים למין ממיני עבודת כוכבים שבאותו מקום, אסור למכור לעובדי אותן עבודות כוכבים שבאותו מקום. ואם קונה הרבה ביחד, שניכר הדבר שהוא קונה אותם לסחורה, מותר. ... הגה: ... יש אומרים הא דאסור למכור להם דברים השייכים לעבודתם, היינו דוקא אם אין להם אחרים כיוצא בו, או שלא יוכלו לקנות במקום אחר, אבל אם יכולים לקנות במקום אחר, מותר למכור להם כל דבר. ויש מחמירין. ונהגו להקל כסברא הראשונה, וכל בעל נפש יהמיר לעצמו.

ש"ך יורה דעה שם ס"ק ו

יש אומרים כו'. דסבירא ליה דכי היכי דאמרינן בש"ס גבי נזיר דאסור להושיט לו כוס יין, דהיינו דוקא בדקאי בתרי עברי דנהרא, הוא הדין הכא. ויש מחמירין וסוברין דמכל מקום איסור מדרבנן איכא, אפילו לא הוי כמו תרי עברי דנהרא. וכל זה לדעת הרב, אבל לפי עניות דעתי נראה דלא פליגי, דכולי עלמא מודים להמרדכי ותוספות בפרק קמא דעבודת כוכבים, דבעובד כוכבים או מומר שרי. והגהות מרדכי ותוספות והרא"ש בפרק קמא דשבת והר"ן פרק קמא דעבודת כוכבים מיירי בישראל שהוא חייב להפרישו מאיסור, וכדכתב הרא"ש שם, דלא גרע מישראל קטן אוכל נבילות שבית דין מצווים להפרישו, כל שכן ישראל גדול, מה שאין כן בעובד כוכבים וישראל מומר, שאינו חייב להפרישו

2. גמרא, עבודה זרה דף טו עמ' ב

תנן, בית שמאי אומרים: לא ימכור אדם שדה ניר בשביעית, ובית הלל מתירין, מפני שיכול להוברה! מתקיף לה רב אשי: וכל היכא דאין אדם מצווה – שרי? והרי כלים, דאין אדם מצווה על שביתת כלים בשביעית, ותנן, אלו הן כלים שאין אדם רשאי למוכרן בשביעית: המחרישה וכל כליה, העול והמזרה והדקר! אלא אמר רב אשי: כל היכא דאיכא למיתלא – תלינן, ואף על גב דמצווה; וכל היכא דליכא למיתלי – לא תלינן, אף על גב דאינו מצווה.

Does a Cutting Board Used for Onions Take on the Status of the Knife?

I cut an onion with a *fleishig* knife on a *pareve* plastic cutting board. I know that the knife makes the onion *fleishig*, but does the knife make the cutting board *fleishig* as well?

4. שולחן ערוך יורה דעה סי' צו סעי' א

צנון או סילקא שחתכם בסכין של בשר בן יומו, או שאינו מקונה, אסור לאכלם בחלב עד שיטול ממקום החתך כדי נטילת מקום, שהוא כעובי אצבע, או שיטעמנו ולא יהא בו טעם בשר, שאז מותר בהדחה. ויש אומרים דהוא הדין לאינו בן יומו והוא מקונה. ואם לא נטל מהם כדי נטילת מקום וגם לא טעמם, ובשלם בחלב, צריך ששים כנגד מה שנגע מהסכין בהם. והוא הדין לחתכם בסכין של עובד כוכבים. הגה: ואם התכן דק דק, צריך לשער ששים נגד כל הצנון. ויש אומרים שאם חתך צנון בסכין של איסור, כולו אסור. וכן אם חתכו בסכין של בשר, אסור כולו בחלב. וכן נוהגין לכתחלה, אבל בדיעבד אין לאסור רק כדי נטילה.

5. מגן אברהם סי' תנא ס"ק לא

... עושים שלא כדיון, שלפעמים חותכין זנגביל בסכין של בשר ודכין אותו במדוכה ונמצא המדוכה בלוע מבשר, ואחר כך דכין בתוכו בשמים, ואוכלין בחלב. לכן יש לזהר שלא לחתוך הזנגביל רק בסכין חדש:

6. שולחן ערוך יורה דעה סי' צו סעי' ג

תבלין שנדוכו במדוכה של בשר בן יומו, אסור לאכלם בחלב.

1. גמרא, עבודה זרה דף לט ע"א

והקורט של חילתית. מאי טעמא? משום דמפסקי ליה בסכינא; אף על גב דאמר מר: נותן טעם לפגם מותר, אגב חורפיה דחילתיתא – מהליא ליה שמנוניתא, והוה ליה כנותן טעם לשבת, ואסור.

2. גמרא, חולין דף קיא ע"ב

הלכתא: דגים שעלו בקערה – מותר לאוכלן בכותה. צנון שחתכו בסכין שחתך בה בשר – אסור לאוכלו בכותה; והני מיילי צנון – דאגב חורפיה בלע.

3. רש"י מסכת חולין דף קיב עמוד א

סתם קערה מקנחין אותה משומן קרוש עליה משום מיאוס, אבל לסכין, פעמים שהשמנונית קרוש עליו ואינו ניכר, וכשהותך בצנון, הוי נותן טעם הבא מן הממש

Using a Water Urn for *Milchig* and *Fleishig*

Q

I read somewhere that a hot water kettle is considered either *milchig* or *fleishig*. In other words, once one pours from it into a *milchig kli* (utensil), it may no longer be used to pour into a *fleishig kli*. Can you remind me of this *halacha's* source?

5. שולחן ערוך יורה דעה סי' צה סעי' ב

ביצה שנתבשלה במים בקדירה חולבת, מותר לתת אותה בתוך התרנגולת אפילו לכתחלה. אבל אם נתבשלה בקדירה עם בשר, ואפילו בקליפה, אסור לאכלה בכותח. הגה: ויש מהמורין בצלייה ובישול לאסור נותן טעם בר נותן טעם. והמנהג לאסור לכתחלה, ובדיעבד מותר בכל ענין, ודוקא לאכול עם חלב והבשר עצמו, אבל ליתנן בכלי שלהם, מותר לכתחלה, וכן נהגו.

6. רמ"א יורה דעה סי' קח סעי' א

אפו או צלאו איסור והיותר תחת מחבת אהת, מגולין, אסור אפילו בדיעבד. והוא הדין אם אפו בכהאי גוונא פת עם בשר, אסור לאכלו בחלב. אבל בזה אחר זה אין לחוש, אלא אם כן הויע המחבת משניהם, דאז אסור אפילו בזה אחר זה

1. רמ"א, יורה דעה סי' קה סעי' ג

אסור לערות מבלי שיש בו שומן כשר לנר דולק שיש בו חלב או שומן איסור, ובדיעבד – אין לחוש.

2. משנה, מכשירין פרק ה משנה י

המערה מחם לחם, ומצונן לצונן, ומחם לצונן – טהור; מצונן לחם – טמא. רבי שמעון אומר: אף המערה מחם לחם וכחו של תחתון יפה משל עליון – טמא:

3. תרומת הדשן פסקים וכתבים סי' קג

נראה לומר דלא שייך ניצוק אלא לגבי יין נסך, ולענין טומאה וטהרה, ומשום דהני מילי תולין בנגיעה ולא בנתינת טעם. יין נסך אסור במוגע, וטמא נמי במוגע; וטהרה – אשכחן נמי על ידי מוגע, כגון בהשקה, ועל ידי עירוב מקוואות – בקליפת השום, אבל שאר איסורין, דלא תלו אלא בנתינת טעם, אין ניצוק אסור בהן.

4. פלתי סי' קה ס"ק ח

אסור לערות וכו'. היינו בעליון צונן ותחתון חם, דהכל אוסר; אבל שניהם צוננים או שניהם חמוין, אף שהתחתון יותר חם, מכל מקום מותר, דדין זה לקוח ממשנה דפרק ה' דמכשירין, כדתנן משנה יו"ד: המערה [מחם לחם] מצונן לצונן, מחם לצונן – טהור, מצונן לחם – טמא. וקיימא לן כתנא קמא, דווקא צונן לתוך חם אסור, וכן כתב הרמב"ם בהלכות טומאת אוכלין (פרק ז הל' ב'), ונתן הטעם הבל, וזיעה עולה למעלה ומערבו, אבל זולת זה מותר, דאין באוסרין ניצוק וכמו שכתב מהרי"ל בתשובה סימן (ע"ב) [סי'ח]. והט"ז (ס"ק ו') נתן טעם משום ניצוק, ואם כן אפילו בצוננין או שניהם חמוין אסורים. ואינו, [אלא] רק בצונן לתוך חם [אסור]:

Discarding Separated Challa

What is the preferred manner of disposing of the piece of *challa* that one takes from dough – burning it or wrapping it up and throwing it in the garbage? If one burns it, where should this be done?

5. ש"ך, יורה דעה ס"י קח ס"ק א

משמע להדיא דבשניהם כחושים, אפילו לרב שרי. גם באיסור והיתר... כתב דחלה שלנו שהיא מדרבנן מותר לכתחלה לאפות עם הפת – עד כאן לשונו. משמע דאיסור דאורייתא כחוש אסור לכתחלה

1. 1. גמרא, שבת דף כה עמ"א

אמר רב: כשם שמצוה לשרוף הקדשים שנמטאו, כך מצוה לשרוף את התרומה שנמטאת.

תוספות שם

כך אתה מצווה לשרוף את התרומה – פירש בקונטרס: משום דלא ליתי בה לידי תקלה. לפי מעם זה נראה דלאו דוקא שריפה, אלא הוא הדין שאר ביעור

6. שו"ת מנחת יצחק חלק ד ס"י יג

(יא) ושוב ראיתי בקונטרס של סדר הפרשת תרומות ומעשרות (על פי פסקי החזון איש...), כתב שם בדין התרומות, בזה הלשון: תרומה גדולה ותרומת מעשר אסורים היום באכילה, על כן אם היו טמאים, על ידי שבאו הפירות אחר תלישתם במגע עם אחד משבעה משקים (י"ד שח"ט ד"ם) ונגע בהם אחר כך, צריך לשרפם, ואסור להנות מהם בשעת שריפתם, אלא אם כן כהן נהנה עמו. תרומות שלא נטמאו – יקברם או יעטפם בנייר ויכניסם לאשפה. אסור לנהוג בתרומות מנהג בזיון, ולא יטמאם אחרי שהופרשו – עד כאן לשונו. הרי שהעצה לעטפם בנייר ולהכניסם באשפה נובע ממקור נאמן, החזון איש ז"ל, ורק הוא כתב כן רק לענין תרומות שלא נטמאו, דינם בקבורה... והעולם נוהגים כן גם בתרומות שנמטאו. ואפשר שנהגו כן ברצון חכמים, כי הוי דבר המסור לרבים שם בארץ הקודש, ורובם העוסקים בזה המה נשים שכל מפולי הבית בהכנות אכילה ושתייה עליהם מוטלות, ואינם מוסמכות להבחין בין נכשרו ונטמאו, או לא, ודין שלא תשרוף תרומות טהורות, יותר המיר משריפת תרומה טמאה, דבשריפת תרומה טמאה איכא שיטת רש"י דלאו דוקא שריפה כנ"ל, (וגם אף לשיטת התוספות, יש לומר דהוי דרבנן, אף בתרומה דאורייתא, וכדאיתא בתוספות שם), ואילו לשרוף תרומה טהורה, איסור מפורש בש"ס ופוסקים

2. רמ"א, יורה דעה ס"י שכג סעי' ה

ויש אומרים כיון שאין חלה נאכלת בזמן הזה בארץ ישראל, גם בשאר מקומות אין צריכין להפריש רק חלה אחת, ולשרפה. וכן המנהג פשוט בכל מדינות אלו, שאין מפרישין רק חלה אחת בלא שיעור, ושרפין אותה כמו שהיו עושין כשמפרישין שתי חלות, שחלת האור לא היה לה שיעור, ומכל מקום נהגין ליטול כזית ... ויש אומרים כששרפין החלה, עושין לה היסק בפני עצמה, דישראל אסור ליהנות ממנה. ונהגין להשליכה לתנור קודם שאופין הפת.

3. שולחן ערוך יורה דעה ס"י קח סעי' א

אין צולין בשר כשרה עם בשר נבלה או של בהמה טמאה בתנור אחד, ואף על פי שאין נוגעים זה בזה. ואם צלאן, הרי זה מותר. ואפילו היתה האסורה שמינה הרבה והמותרת רזה. ואם התנור גדול שמחזיק שנים עשר עשרונים, ופיו פתוח, מותר לצלותם בו, ובלבד שלא יגעו זה בזה. ואם אחד מהם מכוסה בקערה או בכצק וכיוצא בו, מותר לצלותם אפילו בתנור קטן ופיו סתום. הנה: והוא הדין לבשר עם חלב – נמי דינא הכי. ונהגין להחמיר לכתחלה, אפילו בתנור גדול, ובדיעבד, להקל אפילו בתנור קטן.

4. שולחן ערוך יורה דעה ס"י שכג סעי' ב

אין חייבים בחלה מן התורה אלא בארץ ישראל בלבד, שנאמר: "זהיה באכלכם מלחם הארץ" (במדבר טו, יט) ובזמן שכל ישראל שם, שנאמר: "כבואכם" (במדבר טו, יח) – ביאת כולכם ולא ביאת מקצתכם. לפיכך חלה בזמן הזה אפילו בימי עזרא בארץ ישראל, אינה אלא מדבריהם.

Futures Contracts of Pigs

Is it permitted to buy futures contracts of hogs? When you do so, you are not buying pigs; rather, you receive a "paper" by means of which, if you hold on until a certain date, you will receive the hogs. I will certainly sell the rights before that date.

5. שו"ת חתם סופר חלק ב סי' קח

דאף על גב דכתב תרומת הדשן דמכוער הדבר להלות אקדלי דחזירי, היינו כשיטלם לביתו ויש לו עסק עמהם, אבל הכא שאין לישראל שום עסק עם האימור ולא אתי למיכל מיניה וגם לא קנאום בדין, יש למכור בהפסד מרובה

1. גמרא, פסחים דף כג עמ"א

והרי שרצים, דרהמנא אמר: "שקץ הוא לא יאכל", ותנן: צידיי חיה ועופות ודגים, שנודמנו להם מינין טמאין – מותרין למוכרן לנכרים! – שאני התם, דאמר קרא "לכם" – שלכם יהא. – אי הכי, אפילו לכתחלה נמי? – שאני הכא, דאמר קרא "יהיו" – בהוייתן יהו.

6. פתחי תשובה יורה דעה סי' קיז ס"ק ו

שם נשאל אודות עיר אחת בארץ אויזא שיש מקה וממכר גדול בין הישמעאלים בדגים טמאים הכאים מאיטליא מלוחים בחביות, ויש לישראל אחד באותה עיר שותפות עם ישמעאל אחד במדינת מצרים, והוא כתב שיש להרויח הרבה בזאת שמה וישלחם לו, והישראל בכאן אינו עושה רק שהולך לישמעאל המוכר ... אפילו נתינת מעות אין כאן עד לאחר זמן, ומה טוב שלא יהיה בדעת הישראל כלל להיות לו שום קנין בעצמות הדגים אלא שלוחו של הסוחר שבמצרים; וגם יודיע כן להמוכר. ואף על גב שלבסוף נוטל חלקו מהריוח, אין בכך כלום, דשכר שליחותו הוא נוטל; ואף אם מקבל אחריות יוקרא וכדומה, מכל מקום כיון שלא קנה הסחורה, הוה ליה כמקבל אחריות סחורה של עובד כוכבים בביתו של עובד כוכבים – עיין באורח חיים סי' ת"מ; והשתא מותר ממה נפשך: משום דילמא אתי למיכל ליכא, שהרי אין לו עסק עמהם כלל, וגם משום עושה סחורה ליכא, דהא אינו קונה הדגים כלל רק נעשה שליח וסרסור לישמעאל אחר.

2. שולחן ערוך יורה דעה סי' קיז סעי' א

כל דבר שאסור מן התורה, אף על פי שמותר בהנאה, אם הוא דבר המיוחד למאכל – אסור לעשות בו סחורה (או להלות עליו) (ואפילו לקנותו להאכילו לפועליו עובדי כוכבים – אסור), הוין מן החלב, שהרי נאמר בו: "יעשה לכל מלאכה" (ויקרא ז, כד). ואם נודמנו לצייד חיה ועוף ודגים טמאים, (וכן מי שנודמנה לו נבלה וטריפה בביתו), מותר למכרם ובלבד שלא יתכוין לכך.

3. שו"ת חתם סופר חלק ב סי' קד

מוסכם מרובי גדולי אחרונים כי אימור סחורה בדכרים האסורים מן התורה ולא היה להם שעת הכושר, עיין הוות יאיר סי' קמ"ב, אימורא דאורייתא הוא, כפשטות סוגיא דפרק כל שעה

4. שו"ת הרשב"א חלק ג סי' רכג

שכל שהוא מן הדברים שמגדל אותם אדם לאכילה, כחזיר ושאר המינין האסורין בבהמה ובעוף, שדרך בני אדם לגדלן כדי לאוכלן ושאיין רובן עומדין לתשמישן, אסור לעשות בהן סחורה, גזרה שמא יבוא לאכול מהם, כיון דמינן לאכילה הוא עומד

An Oven Used for *Chillul* Shabbat

I want to use a kosher oven that was previously used for cooking food in a manner of intentional *chillul* Shabbat. Has the oven become "treif"?

4. שולחן ערוך אורח חיים סי' שיח סעי' א

המבשל בשבת, (או שעשה אהת משאר מלאכות במזיד, אסור לו לעולם ולאחרים מותר למוצאי שבת מיד; ובשוגג, אסור בו ביום גם לאחרים, ולערב מותר גם לו מיד

מגן אברהם שם ס"ק א

אסור לו לעולם. משמע ברשב"א דהקדירה אסורה גם כן:

5. שו"ת מנחת שלמה חלק א סי' ה

גם להלכה דקיימא לן כרבי יהודה ולא כרבי יוחנן הסנדלר, מכל מקום אפשר דיש חילוק גדול בין אכילה להנאה, וכל העושה מלאכה בשבת במזיד במידי דמיכל ומישתי הרי זה נעשה כמאכלות אסורות ואסור לאכול ולשתות מבלי לחשוב כלל אם נהנה מאותה מלאכה או לא; ואף המבשל את הצלי בשבת אסור באכילה גם למי שצלו עדיף ליה טפי. רק חילקו חכמים דלגבי המבשל עצמו הרי זה נאסר לעולם ואילו לאחרים רק לאותו יום בלבד, ומשום כך הצריכו גם להגעיל את הכלי שבישלו בו בשבת גם כשהוא אינו בן יומו כמו שכתב במשנה ברורה ס"ב מהמגן אברהם, אף על גב שמצד הסברא היה יותר נראה לומר דכמו שלאחר השבת מותר לאחרים, כך מותר גם למבשל עצמו לאחר שעבר מעת לעת כיון שהוא נותן טעם לפגם ואינו נהנה, אך כיון שעשאוהו חכמים כמאכלות אסורות, לכן לא רצו לחלק בין מעשה שבת לשאר איסורין, ואף גם במעשה שבת גזרו על אינו בן יומו אטו בן יומו

6. תשובות והנהגות כרך ב סי' קצו

אכן יש לצדד דכיון דלאחרים שלא נעשה עבורם וודאי מותר, הרי דאין זה כמאכלות אסורות ממש, ועיקרו קנס לו שעבר על איסור שבת, ובכלל הקנס שאסרו לאחרים שנעשה עבורם שלא יהנה כלל ממעשיו; ולכן נראה שאפשר שבאיסור לאחרים אם נאסר למכור ככוונתו מספיק, אבל באופן שאינו נהנה כלל כמו פליטת הכלים לא נאסר, ולפי זה כאן אף שהמאכל נאסר לעולם, ולעצמו דנאסר מחמתו קנסוהו לאסור גם בליעת הכלים כעין מאכלות אסורות, מכל מקום לגבי אחרים דשורש האיסור שלא יהנה כלל ממעשיו, יש לומר שכאן שלבוע אינו דורש כסף, לא נאסר. ונוסף לכך הלוא להגר"א קיימא לן כרבי מאיר ואפילו לו כשבישלו לא נאסר לעולם, וכל שכן לאחרים, ובמילי דרבנן יש לסמוך להקל, והתרתיו על יום שני בשבוע לבשל בלי הגעלה, כשידוע שהכל כשר, (שבזה בלאו הכי קיל שנותן טעם לפגם) וכמדומני שכן המנהג להקל בזה.

1. גמרא, כתובות דף לד ע"א

תניא: המבשל בשבת, בשוגג - יאכל, במזיד - לא יאכל, דברי רבי מאיר: רבי יהודה אומר: בשוגג - יאכל למוצאי שבת, במזיד - לא יאכל עולמית; רבי יוחנן הסנדלר אומר: בשוגג - יאכל למוצאי שבת לאחרים ולא לו, במזיד לא יאכל עולמית לא לו ולא לאחרים.

2. שו"ת כתב סופר אורח חיים סי' נ

אם פליטת הכלים שנתבשל בהם בשבת אסור תבשיל שנתבשל בהם אחר השבת. ... הנה הטור יו"ד סי' קי"ג מביא שתי דיעות אם פליטת כלי שבישלו בו העכו"ם אסור כמו התבשיל עצמו, דהרא"ש סבירא ליה דכל כי האי לא אסרו ורשב"א סבירא ליה דאסור, ובבית יוסף מביא דר"ן בתשובה מביא בשם הרא"ה להתיר, ונתן טעם להתירא, דכל עיקר שאסרו בישול עכו"ם הוא משום התנות, וזה לא שייך בבליעת כלים. וכתב הר"ן דיש להחמיר מאחר שהגאונים מהמירים. ...

על כרחק צריך לומר: כיון דאסרו, עשו אותו איסור ככל איסורים שאסורים ככל מקום, והכא נמי אוסרת פליטתו, הגם דבמל עיקר הטעם, שמשום הכי נמנו לאסור, דהשוו איסור זה לשאר איסורים דלא נמעה להקל בפליטת שאר איסורים:

ואחר הוצעה זו נבוא לנדון שלפנינו: אם פליטת כלי שנתבשל בו בשבת אוסרת או לא, לכאורה תליא בשיטת רא"ה ורשב"א בבישול עכו"ם, לרא"ה דאזלינן בבישול נכרי בתר טעמא ולא אסרו פליטתו כיון דליכא משום התנות, הכא נמי במבשל בשבת ... אבל לרשב"א דסבירא ליה דפליטת כלי מבישול נכרי הגם דליכא משום התנות כעין דאורייתא אסרו שיהיה גם פליטת כלים אוסרת, הוא הדין נמי במבשל בשבת אוסרת פליטת הכלים ... ויש לחלק ולומר דבבישול נכרי החמירו בפליטת הכלי כעין דאורייתא, דדמיא לשאר איסורים ... אבל מבשל בשבת דבלאו הכי אינו דומה לשאר איסורים, דלא אסרוהו לעולם רק לדידיה, ואם כן לא קנסוהו רק לאסור לו התבשיל עצמו ולא הפליטה, דאינו נהנה ממנה, ואפשר גם הרשב"א מודה להרא"ה והבן:

3. שולחן ערוך יורה דעה סי' קיג סעי' טז

כלים שבשלו בהם העובד כוכבים לפנינו דברים שיש בהם משום בישולי עובדי כוכבים, צריכים הכשר. ויש אומרים שאינם צריכים. ואף לדברי המוציאים הכשר, אם הוא כלי הרם מוגעילו שלש פעמים, ודיו, מפני שאין לאיסור זה עיקר מדאורייתא.

An Oven Used for *Chillul* Shabbat

<<

7. משנה ברורה ס"י שיח ס"ק ה

מותר למוצאי שבת מיד – ואפילו למי שנתבשל בשבילו, דלא בעינן להמתין בכדי שיעשו אלא במלאכה הנעשית על ידי אינו יהודי בשביל ישראל, משום דקל בעיניו איסור דאמירה לעובד גילולים, ויבוא לעשות כן פעם אחרת כדי שיהיה מוכן לו במוצאי שבת מיד, אבל דבר שנעשה על ידי ישראל בידים, ודאי ליכא למיחש דעל ידי זה שנתיר למוצאי שבת מיד, יבא פעם אחרת לומר לישראל לבשל לו בשבת בשביל זה, ועוד שהישראל לא ישמע לו דאין אדם הומא ולא לו.

Protecting Sefarim but Aiding Terrorists

I read a news report that ISIS has looted rare Jewish artifacts, such as old scrolls of various *sefarim*, to help finance their operations. Is it appropriate to save the *sefarim* by buying them, or is it forbidden because it would mean supporting ISIS?

2. משנה וגמרא, גיטין דף מה עמ' א

מתני'. אין פודין את השבויין יתר על כדי דמיהן, מפני תיקון העולם; ואין מבריהוין את השבויין, מפני תיקון העולם; רבן שמעון בן גמליאל אומר: מפני תקנת השבויין. גמ' איבעיא להו: האי "מפני תיקון העולם" – משום דוחקא דצבורא הוא, או דילמא משום דלא לגרבו וליתו טפי? תא שמע: דלוי בר דרגא פרקא לברתיה בתליסר אלפי דינרי זהב. אמר אביי: ומאן לימא לן דברצון חכמים עבד? דילמא שלא ברצון חכמים עבד.

תוספות שם

דלא ליגרבו וליתו – והא דתניא בפרק נערה (כתובות נב.): נשבית והיו מבקשין ממנה עד עשרה בדמיה – פעם ראשון פודה, שאני אשתו דהויא כגופו יותר מבתו דהכא, ועל עצמו לא תיקנו שלא יתן כל אשר לו בעד נפשו; ור' יהושע בן חנניא דפרקיה לההוא תינוק בממון הרבה בהניקין (לקמן דף נח.) לפי שהיה מופלג בחכמה ...

3. שולחן ערוך יורה דעה סי' רנב סעי' ד

אין פודין השבויים יותר מכדי דמיהם, מפני תיקון העולם, שלא יהיו האויבים מוסרים עצמם עליהם לשבותם. אבל אדם יכול לפדות את עצמו בכל מה שירצה. וכן לתלמיד חכם, או אפילו אינו תלמיד חכם אלא שהוא תלמיד הריף ואפשר שיהיה אדם גדול, פודים אותו בדמים מרובים.

4. גמרא, בבא בתרא דף ח עמ' ב

פדיון שבויים מצוה רבה היא. אמר ליה רבא לרבה בר מרי: מנא הא מילתא דאמור רבנן דפדיון שבויים מצוה רבה היא? אמר ליה, דכתיב: "והיה כי יאמרו אליך אנה נצא ואמרת אליהם כה אמר ה' אשר למות למות ואשר להרב להרב ואשר לרעב לרעב ואשר לשבי לשבי", ואמר רבי יוחנן: כל המאוחר בפסוק זה קשה מחבירו.

1. שולחן ערוך אורח חיים סי' שלד סעיף יב-יג

יב] כל כתבי הקדש מצילין האידינא מפני הדליקה וקורין בהם, אפילו כתובים בכל לשון, ואפילו כתובים בסם ובסיקרא ובכל דבר. וכן מטבע ברכות שטבעו חכמים, מצילין אותם מן הדליקה ומכל מקום התורפה; וכן תרגום שכתבו עברי, כגון "יגר שהדותא" ו"כדנא תימרון להון", ועברי שכתבו תרגום או בלשון אחר שאותו העם בקיאים בו; וכן ספר תורה שיש בו ללקט שמונים וחמש אותיות מתוך תיבות שלמות או שיש בו אזכרה, מצילין אותה.

יג] יש מי שאומר דמגלת אסתר, הואיל ואין בה אזכרות, אם אינה כתובה **כמשפטה** אשורית על העור וכדיו, אין בה קדושה להצילה מפני הדליקה.

משנה ברורה שם ס"ק לט

כמשפטה וכו' – ובמגן אברהם מסיק דכל זה הוא רק בזמן התלמוד, דאז היה אסור להצילה אלא אם כן כתובה כהלכתה, כיון שלא ניתן לכתוב וללמוד בה, אבל האידינא כיון דמשום עת לעשות לה' ניתן ללמוד בה, אפילו כתובה בנייר ובכל לשון, ממילא מצילין אותה מפני הדליקה גם כן כמו כל כתבי הקודש; ורק לענין אם כתבה בלשון הקודש ושלא בדיו כי אם בסם וסיקרא יש נפקא מינה, דבכל כתבי הקודש אפילו אם היו כתובין בסם וסיקרא דאין קורין בהן ... אפילו הכי מצילין אותן מפני הדליקה מפני האזכרות שבהן, מה שאין כן במגילה, דלית בה אזכרות, אם כתבה בסם וסיקרא אין קורין בה ואין מצילין אותה מפני הדליקה. וכל זה בכ"ד ספרי קודש, אבל שאר ספרים פשיטא דנכתבים בסם ובסיקרא בין היכא שכתובים בלשון הקודש ובין כשכתובים בכל לשון:

Tallit and Tefillin during Selichot

I say Selichot before my regular Shacharit minyan. Should I put on my tallit and tefillin before Selichot?

1. גמרא, מנחות דף מב עמ' א

נוהגים לקום באשמורת לומר סליחות ותחנונים מראש חדש אלול ואילך עד יום הכפורים.

4. גמרא, ברכות דף יד עמ' ב

אמר עולא: כל הקורא קריאת שמע בלא תפילין – כאילו מעיד עדות שקר בעצמו.

2. גמרא, ראש השנה דף יז עמ' ב

"זיעבר ה' על פניו ויקרא", אמר רבי יוחנן: אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו: מלמד שנתעטף הקדוש ברוך הוא כשליח צבור, והראה לו למושה סדר תפלה. אמר לו: כל זמן שישראל הוטאין – יעשו לפני כסדר הזה, ואני מוחל להם. ... "אל רחום וחנון", אמר רב יהודה: ברית כרותה לשלש עשרה מדות שאינן חוזרות ריקם

5. שולחן ערוך אורח חיים סי' לו סעי' ב

מצותן להיותם [תפילין] עליו כל היום, אבל מפני שצריכים גוף נקי שלא יפיח בהם ושלא יסיה דעתו מהם, ואין כל אדם יכול ליוהר בהם, נהגו שלא להניחם כל היום. ומכל מקום צריך כל אדם ליוהר בהם להיותם עליו בשעת קריאת שמע ותפלה.

3. ט"ז אורח חיים סי' תקפא ס"ק ב

וכתב בלבוש שהשליח צבור שמתפלל סליחות מתעטף בטלית ואינו מברך, כדאיתא סי' י"ה בענין כסות לילה. ולי נראה תמוה, דכיון דלהרא"ש חייב בברכה בכסות המיוחד ליום אפילו לבשו בלילה, כמו שכתוב סי' י"ה, למה יכנים עצמו תחלה לזה שילבש דבר שיש בו ספק ברכה ולא יברך? לכך נראה לי דודאי בלא עטיפה כלל אי אפשר משום כבוד השכינה, ובפרט בסליחות שאומר "זיעבור" ואיתא בגמרא שנתעטף הקדוש ברוך הוא כשליח צבור כו', אלא יקה טלית חבירו, ובזה לא יעבור כלום, כי כבר הוכחנו בהל' ציצית דאין לברך על טלית שאולה, ואפילו למאן דפסק לברך שם, היינו כששאלו כדי לצאת בו, אבל כאן לא נתכוין אלא משום צניעות בעלמא, כולי עלמא מודים דאין צריך לברך

The Timing for the *Beracha* on *Tzitzit* after Being Up All Night

Q

After learning all night on *Shavuot*, most people do not make a separate *beracha* on *tzitzit*, but rather rely on the *beracha* on the *tallit* recited when they start *davening* to “cover” the *tzitzit*. Since I do not wear a *tallit*, should I make a *beracha* on my *tzitzit* as soon as it becomes halachically possible?

4. ט"ז אורח חיים ס"ח ס"ק ט

ימשמש בציצית. הקשה בית יוסף: הא בעינן עובר לעשייתו? ותירין: דמכל מקום הוי עובר לעשייתו במה שיקיים אחר כך; ומביא ראיה מדברי ר"י שכתב בתפילין דמי ששכח לברך קודם הנחת תפילין יברך כל זמן שעודן עליו. ונראה דאין צריך לזה, דאין שייך כאן עובר לעשייתו, דאותה שעה לא הוי חזי, וכן כתב הר"ן סוף פרק שלושה שאכלו לענין טבילה, דמברך אחר המעשה משום דאכתי גברא לא חזי:

5. שולחן ערוך אורח חיים ס"ח סעי' טז

הלן בטליתו בלילה, צריך לברך עליו בבוקר, אף אם לא פשטו. וטוב למשמש בו בשעת ברכה. וכן יעשה מי שלובש טליתו קודם שיאיר היום.

6. ט"ז שם ס"ק טז

הלן בטליתו וכו'. תמיה ל"י: הא ציצית לאו חובת גברא אלא חובת מנא, והאי מנא לא אפטר מציצית אפילו כשלבשו בלילה, לדעת הרא"ש סימן י"ח, אם כן לא היה כאן זמן פטור לבגד זה, ואמאי יחזור עליו לברך? מאי שנא מאמצע יום? וזה נראה לי טעם רבינו שפסק דאין צריך לברך בבוקר, והבית יוסף תמה עליו כמו שכתב הרא"ש בתשובה, דיברך עליו רק שימשמש כמו שכתב בית יוסף. ונראה דסבירא ליה לרבינו דאפשר בשעה שכתב הרא"ש התשובה הנ"ל היה סבירא ליה כהרמב"ם דסי' י"ח דכסות יום פטור בלילה. אבל למאי דפסק אחר כך בפסקיו שהם אחרונים, דכסות יום חייב אף בלילה ודאי הדר ביה מטעם שכתבתני.

7. בן איש חי שנה ראשונה פרשת בראשית סעי' ב

וצריך לכיין בברכת הטלית גדול לפטור טלית קטן שעליו שלא פשטו בלילה, משום דאיכא דסבירא ליה שצריך לברך על טלית קטן בבוקר, ומשום ספק ברכות להקל אין מברכים. וכתבתי בספר הקדוש מקבציאל דאם יכוין בכך סגי בהכי, ואין צריך למשמש בטלית קטן בשעת ברכה גם לדעת מרן ז"ל, ועל כן כיון שהשכחה מצויה באדם ומשתלי ולא מכוין לפעמים, לכך נכון שירגיל עצמו להוסיף בנוסח ליקבה"ו (לשם ייחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה) הנזכר לעיל עוד דברים אלו "והריני מוכן לברך על עטיפת הטלית כתיקון חז"ל, והריני מכוין לפטור בברכה זו גם הטלית קטן שעליו".

1. שולחן ערוך אורח חיים ס"ח סעי' י

אם לובש טלית קטן בעוד שאין ידיו נקיות, ילבשנו בלא ברכה, וכשיטול ידיו ימשמש בציצית ויברך עליו, או כשילבש טלית אחר, יברך עליו, ויכוין לפטור גם את זה, ואין צריך למשמש בציציות של ראשון.

2. דרכי משה אורח חיים ס"ח ס"ק ג

ונראה דמכל מקום צריך להזהר באותן ארבע כנפות שיהיו גדולים קצת שהקטן מתכסה בה ראשו ורובו, דבלאו הכי לא מיקרי בגד כלל, ולא כאותן שעושים אותן קטנים ביותר, כי די לנו במה שהקילו הראשונים לצאת בהם אף על פי שהן בלבישה ולא בעיטוף אבל לפחות משיעור טלית לא עלה על דעתן – כן נראה לי. אך מדברי המרדכי שהבאתי למעלה משמע דהמנהג היה אף בפחותים משיעור טלית. והמנהג הנהוג עכשיו שכל ירא שמים יש לו טלית גדול שמתעטפין בו בשחרית ומברכין עליו; והמדקדקין לובשין עוד ארבע כנפות כל היום תחת בגדיהם כדי שלא יהיו בלא ציצית כל היום ופוטרים עצמם מלברך על הקטן בברכת הטלית גדול, כמו שיתבאר לקמן, ורוב המון העם מברכין על ארבע כנפות אף על פי שהם קטנים ביותר:

3. משנה ברורה ס"ח ס"ק כד

ויכוין לפטור – והכי נהוג בזמנינו לברך על טלית גדול ולכוין לפטור בזה הטלית קטן, והכי עדיף טפי ממה שנהגין איזה אנשים שמברכין על הטלית קטן ותיכף מברכין על הטלית גדול, שגורמין ברכה שאינה צריכה; ועוד אפילו אם יפסיק זמן מרובה בין הטלית קטן לגדול, כמה פעמים אין ראוי לברך עליו, דאין פתוח רובו, או שהוא קטן מהשיעור המבואר לקמן בס"י ט"ז, או שהוא ישן בו בלילה

Status of *Tzitzit* When the Garment Rips and Is Repaired

My *tallit katan* sometimes rips a little around the neck area and I don't know if it is still kosher. If I sew it back up, do I have to undo and retie the *tzitzit*?

4. שולחן ערוך אורח חיים סי' טו סעי' ג

טלית מצווייצת כהלכתה שחלקה לשתיים ובכל חלק יש בו שיעור להתעמף ונשאר לכל אחת מהם ציצית אחת או שתיים, אין בו משום "תעשה" – ולא מן העשוי.

מגן אברהם שם ס"ק ד

אין בו. והב"ח כתב דפסול כשתופרה באחרת, דכשמתחיל לתפור נתבטל הכנף ואין לכל חלק אלא שלוש כנפות, וכשהזור ותופר כולה הווה ליה תעשה ולא מן העשוי – עד כאן לשונו. ולי נראה דכשר, דהא בהדיא אמרינן בגמרא: נקרע חוץ לשלוש – יתפור ... ומה לי נקרע התיבה ממנה ותופר, או חלוק לשנים, וכן כתב הבית יוסף בשם הרשב"א. והטעם דכשמתחיל לתפור נעשו שניהם כגד אחד; ועוד הא אמרינן סימן י' ס"ג: אף על פי שתפר כנפות טליתו לא נפטרה; משמע דהתפירה אינה מבטלת הכנף... לכן נראה לי דמותר לתופרה:

ט"ו אורח חיים שם ס"ק ג

... אלא שבוה שנחלק לשנים צריך להתיר הציצית של חלק אחד מהם, ואחר שיתפרם יחד הוה זה החלק שאין בו ציצית כמו תוספת על חלק הראשון שיש בו ציצית, דהרי יש בו חלק שראוי להתעמף ואחר כך עושה ציצית מחדש בחלק השני שהוא תוספת לראשון

משנה ברורה שם ס"ק ט

אין בו וכי' – דהציצית שנשארו אין שם פסול עליהם כיון דיש בהן כדי שיעור עימוף; על כן אם ירצה, יכול לצרף לאותו החצי התיבה מבגד אחר ולעשות ציצית חדשים על הכנפות החדשים, וכל שכן שיכול לעשות מן החצי טלית שלם, דהיינו שיעשה שתי ציצית על הכנפות המהודשים. ואם ירצה לחבר החלקים שנתחלקו אחד לחברו, יש אומרים דצריך מתחלה להתיר הציצית מן חלק אחד ואחר כך יתפרנו, ואחר שיתפרנו יטיל בו ציצית, דאם לא יתיר, הוה בכלל תעשה ולא מן העשוי; אבל רוב האחרונים מקילין וסוברים דזה לא הוה בכלל תעשה ולא מן העשוי, ומכל מקום טוב להחמיר לכתחלה:

5. חזון איש, אורח חיים סי' ג ס"ק יט

והנה לפי מה שכתבתי דכל כתף צריך להיות מרובה על הפרוץ שבאמצע, יש לדון בנקרע קצת הכתף ואינו מרובה עכשו על הפרוץ אם הוא פסול, ונראה דהוא כשר דקרע לא חשיב כחסר, וכיון דרוב הטלית שלם הקרע אינו מפסיד, וכל שכן דמותר לתפרו.

1. מגן אברהם סי' טז, הקדמה

וכתב מטה משה בשם מהרי"ל דיש לעשות הכתפים רחבים דלא ליתי אורא דהאי גיסא ודהאי גיסא ויבטל ליה:

2. משנה ברורה סי' טז ס"ק ד

אם הגדול מתבייש לצאת בו אפילו באקראי לשוק, לא חשיב כמות אפילו אם לובשו בביתו; ויש חולקין בזה וסבירא להו דלא בעינן רק אם יש בו כדי לכסות ראשו ורובו של קטן. והסכימו האחרונים להחמיר שלא לברך על טלית קטן אף שיש בו כדי ראשו ורובו של קטן אם הגדול מתבייש לצאת בו באקראי לשוק, דאף שהוא יוצא, בטלה דעתו אצל כל אדם. ובענין שיעור ראשו ורובו, כתב ... ששיעורו שלושה ריבועי אמה באורך וחצי אמה ברוחב. וכתב על זה המחצית השקל והארצות החיים שאין סמך לזה מן הש"ס, ובפרט כמה שכתב חצי אמה ברוחב. ומנהג אנשי מעשה לדקדק שיהיה בו אמה מלפניו ואמה מלאחריו ונקב בית הצואר אין עולה למנין, ובטלית קטן כזה יצא מן הספיקות ויכול לברך עליו; ועל כל פנים לא יפחות משלושה ריבועי אמה באורך לכל צד, דאי לאו הכי יש בו חשש ברכה לבטלה, כי כתבו האחרונים שמדדו ונמצא ששיעור ראשו ורובו של קטן הוא אמה וחצי... ומה שנוהגין האשכנזים שולקחין התיבת כגד קטן אחד מלפניו ואחד מלאחריו ותופרין בהם רצועות ועושים בהם ציצית – אין יוצאין בזה כלל חובת ציצית, ומלבד שמבטלין מצות ציצית, מברכין ברכה לבטלה בכל יום ועוברים על לא תשא, גם אסור לצאת בו בשבת

3. שולחן ערוך אורח חיים סי' י סעי' ה

היו לה שלוש כנפות ועשה בהם שלוש ציציות, ושוב עשה לה כנף רביעי ועשה גם בו ציצית, פסולה משום "תעשה" (דברים כב, יא) – ולא מן העשוי.

The Permissibility of Selling Inherited Tefillin

I inherited a pair of tefillin from my grandfather, but I already have a pair of tefillin that I view as more mehudar. May I sell the tefillin? (As a kollel student, I could use the money.)

5. שולחן ערוך אורח חיים סי' קנג סעי' י

יש אומרים דיחיד בשלו, אפילו ספר תורה מותר למכרו ולעשות בדמיו כל מה שירצה, כל שלא הקדישו לקרות ברבים; ויש מי שאוסר אלא אם כן ללמוד תורה או לישא אשה.

6. פתחי תשובה יורה דעה סי' רפב ס"ק טז

יש מי שמתיר - עיין בספר יד הקטנה ... שכתב דהא דמביא השולחן ערוך ... שתי דעות בזה, היינו דוקא בספר תורה שקנאה היחיד לעצמו, דאמרינן בה דהוי כחוטף מצוה מן השוק, אבל בספר תורה שכתבה לעצמו או ששכר סופר לכתוב לו למען לקיים המצוות עשה של "כתבו", ודאי דאסור למכרה. ולכן כתב לעיל ... בסתם: ואינו רשאי למכרו, אף על גב דשם מיירי ביחיד.

7. שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק א סי' קסג

ומה שלא הוזכר שגם הומשין וספרים אינו יוצא בשל אבותיו אלא יצטרך דוקא לכתוב ולקנות משלו, וכן להסוכרים דגם בקנה לא יצא בלא הגיה בו כלום, שגם בספרים לא יצא, ואם כן משמע שיצא גם בירושה וכל שכן בקנה, נראה לעניות דעתי הטעם, דזה שבירושה לא יצא בספר תורה הוא משום דאסור למכור ספר תורה אפילו יש לו הרבה ספרי תורה ... ואפילו אין לו מה יאכל, ולכן הוא רק ירושת מצוה בעלמא, והתורה הא הקפידה במצוה זו שיכתוב בעצמו שהוא או בטירחא או בהוצאת ממון, אבל בספרים שאף שכתב הרא"ש שלא ימכרם אלא ללמוד תורה ולישא אשה, ודאי הוא רק כשיוצא בהן המצוה, אבל כשיש לו הרכה - רשאי למכור; נמצא, כשירשם, אם נימא שלא יצא בהם, הרי רשאי למכרם, ונמצא שירש ירושת ממון, וכשלא מכרם אלא הניחם לעצמו לצאת בהם המצוה - יצא, דיש להחשיבו ככותב בזה שלא עשאן לדמים למכור אלא למצוה.

1. משנה, מגילה דף כה עמ' ב

בני העיר שמכרו רחובה של עיר - לוקחין בדמיו בית הכנסת; בית הכנסת - לוקחין תיבה; תיבה - לוקחין מטפחות; מטפחות - יקחו ספרים; ספרים - לוקחין תורה. אבל אם מכרו תורה - לא יקחו ספרים; ספרים - לא יקחו מטפחות

גמרא שם דף כו עמ' א

אמר רבא: לא שנו אלא שלא מכרו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר, אבל מכרו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר - אפילו למישתא ביה שיכרא - שפיר דמי.

2. טור אורח חיים סי' קנג

והא דאמרינן שהמעוות נשארין בקדושתן ואין הלוקח יכול לעשות בו אלו הארבעה דברים, הני מילי בשלא מכרוהו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר, אבל אם מכרוהו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר, עושין במעוות מה שירצו. וכן הלוקח יעשה בה אפילו אלו הארבעה דברים, וכן כל יחיד בשלו יכול למוכרו ולעשות בדמיו כל מה שירצה אפילו ספר תורה:

3. גמרא, מגילה דף כו עמ' א

אמר רבי יוחנן משום רבי מאיר: אין מוכרין ספר תורה אלא ללמוד תורה, ולישא אשה

4. בית יוסף יורה דעה סי' רע

וכתב עוד הרב רבינו מנוח: אינו רואה סימן ברכה וכו'. דוקא ספר תורה העשוי לקרות ברבים, אבל ספרי יהודים מוכרים לעשות מהדמים מה שירצו, שעל מנת כן עשאו או לקחום; ועוד שקדושתן לא פקעה בכך והם בקדושתן ביד הלוקח כמו שהיו ביד המוכר - עד כאן לשונו. והנה משמע לי דבספרים וסוחרים הכותבים וקונים ספרים למכור מיירי, וזהו שכתב "שעל מנת כן עשאו או לקחום" אבל יחיד הכותב או הלוקח ספר תורה לעצמו, אינו רשאי למכרו, ואף על פי שאינו עשוי לקרות ברבים - אסור למכרו; ותדע, דהא איסור מכירת ספר תורה בלשון יחיד מיתניא: לא ימכור אדם ספר תורה אף על פי שאינו צריך לו

<<

The Permissibility of Selling Inherited *Tefillin*

8. מגן אברהם סי' קנג ס"ק כג

מכל מקום נראה לי דבתשמישים, לכולי עלמא מותר היחיד למוכרן ולהשתמש בדמיהן, דעיקר הוכחת הריב"ש מדאמרינן: אין מוכרין ספר תורה אלא ללמוד תורה וכו', אבל תשמישיה – שרי למכרן. וגם הרמב"ם לא הזהיר לאסור אלא ספר תורה... ואפשר דמה שכתב שם: "יש מי שאוסר", קאי רק אספר תורה

9. שו"ת שבט הלוי חלק א סי' מא

ג. ואשר שאל בדבר תפילין ומזוזות שמחליפים אותם ביפה מהם ומוכרים הישנים, על מה סומכים בזה, כיון דלהלכה אסור למכור על מנת לקנות כיוצא בו אם לא דאיכא העלאה בקדושה, ועל פי המבואר במ"ז סימן קנ"ז סוס"ק א'. הנראה דעכשיו תחלה כשקונה ספר, דעתו לכך שיהיה לו כל זמן שיצטרך לו, ובאם יזדמן לו יותר יפה, ימכור זה ויקח היפה, ואף שלא התנה בפירוש. ועוד, דהא מבואר שם סעיף יו"ד דיחיד בשלו אפילו ספר תורה מותר למכור, ואף דבספר תורה יש מחמירים, מכל מקום בשאר ספרים ותפילין ומזוזות שפיר הוי למסמך עלה

10. כף החיים, אורח חיים סי' קנג ס"ק צ

ולוי נראה שהכל תלוי בדעת היורש, דאם בעת שנפלה לו הירושה נתכוון לקרות בו, אז נתהווה הוא במקום אביו, ולדעת היש מי שאוסר – אסור למוכרו; אבל אם נתכוון למכרו כמו שאר נכסים – מותר.

G-1

What Can Be Learned from the Silence of the *Poskim*

Q

In one of your articles, about whether a guest has to make an act of acquisition for the *matza* at the *seder* (you said he does not), you used the concept of *setimat haposkim* (the silence of halachic authorities) as a proof for your argument¹. Can you explain how this is a convincing argument and when it can be applied?

No source sheet for this response.

1. Published in *Living the Halachic Process*, vol. IV, D-13.

Disclosing Problems about Another Person's Apartment

Q

I am renting an apartment whose owners are trying to sell it. Potential buyers come to see the house. Should/may we inform the potential buyers of the mold problems that exist? buyers come to see the house. Should/may we inform the potential buyers of the mold problems that exist?

3. רמב"ם הלכות אישות פרק כה הלי ב-ג

ב] וכן הכונס אשה סתם ונמצא בה מום ממומי נשים שכבר ביארנו, ולא ידע הבעל במום זה ולא שמע בו ורצה, הרי זו תצא בלא כתובה, לא עיקר ולא תוספת. כיצד? היה מרחץ בעיר והיו לו קרובים, אינו יכול לומר: "לא ידעתי מומין אלו"; ואפילו מומין שבסתר, מפני שהוא בודק בקרובותיו וחזקה ששמע ורצה. ואם אין שם מרחץ או שלא היו לו קרובים, מוען במומין שבסתר

ג] הורו מקצת הגאונים שזה שאמרו חכמים מפני שהוא בודק בקרובותיו, אינו קרובותיו בלבד, אלא אפילו מיודעיו, ואפילו היה גר בעיר ואין לו קרוב כלל, אם יש שם מרחץ אינו יכול למעון, שאי אפשר שלא יהיו לו רעים ואומר לאחד מרעיו שתבדוק לו אשתו או אחותו על פלונית; ולפיכך חזקתו ששמע ונתפיים, ולא יראה לי דין זה, שאין כל אדם מוציא כל מה שבלבו מדברים אלו לכל אלא לקרוביו, ועוד שאין דעתו סומכת אלא לדברי קרוביו ביותר.

1. חפץ חיים, הלכות איסורי רכילות כלל ט סעי א-ב

א] אם אחד רואה שהכירו רוצה להשתתף באיזה דבר עם אחד, והוא משער שבודאי יסובב לו על ידי זה ענין רע, צריך להגיד לו כדי להצילו מן הענין הרע ההוא, אך צריך לזה המשה פרטים שאבארם בסמוך.

ב] ואלו הן: א) יזהר מאוד שלא יחליט תיכף את הענין בדעתו לענין רע, רק יתבונן היטב מתחלה אם הוא בעצם רע. ב) שלא יגדיל בסיפורו את הענין לרע יותר ממה שהוא. ג) שיכוון רק לתועלת, דהיינו לסלק הנזקין מזה, ולא מצד השנאה על השכנגדו ... ד) אם הוא יכול לסבב את התועלת הזו מבלי שיצטרך לגלות לפניו ענינו לרע, אין לספר לו. ה) כל זה אינו מותר רק אם לא יסובב על ידי הסיפור רעה ממש לנידון, דהיינו שלא ירעו עמו ממש, רק שתוסר ממנו על ידי זה הטובה שהיה עושה עמו השכנגדו, אף דממילא דבר זה הוא רעה לו, מכל מקום מותר. אבל אם יגיע לו על ידי סיפורו רעה ממש, אסור לספר עליו ...

שם, ציורים לכלל ט, סעי ו

... אם החסרון הוא מצד מיעוט חכמת התורה שיש בו, אין לגלות לו, דאיהו דאפסיד אנפשיה, דהיה לו להוליכו אצל בעלי תורה שינסו את כח חכמתו וידיעתו עד היכן מגעת (ואם עשה כן צריכים לומר האמת, כי משני הצדדים נתרצו בדבר לכתחילה)

2. משנה, בבא מציעא דף מט עמ' ב

האונאה ארבעה כסף מעשרים וארבעה כסף לסלע, שתות למקח. עד מתי מותר להחזיר? עד כדי שיראה לתגר או לקרובו.

What Type of Torah Study Should One Focus On?

What is the biblical source for the *mitzva* to learn Torah? Why does HaShem want me to study laws regarding damages, for instance, which do not seem related to spirituality? Studying just because HaShem commanded it, without understanding the reason, has never made me particularly attached to Him or inclined to continue learning!

6. נפש החיים, שער ד פרק ג

אבל האמת כי ענין "לשמה" פירושו, לשם התורה, והענין כמו שפירש הרא"ש על מאמר רבי אלעזר ברבי צדוק (נדרים סב): "עשה דברים לשם פעלן" – לשמו של הקדוש ברוך הוא שפעל הכל למענהו, "ודבר להן לשמן" – כל דבורך ומשאך בדברי תורה יהיה לשם התורה, כגון לידע ולהבין, ולהוסיף לקח ופלפול, ולא לקנמר ולהתגאות. עד כאן לשונו.

... בענין העשיה פירש לשמו של הקדוש ברוך הוא שפעל הכל למענהו, ובענין הלימוד פירש, לשם התורה... ואם כי ודאי שגם במצוות, העיקר בהם לעיכובא הוא העשיה בפועל, והכוונה היתירה וטוהר המחשבה אינה מעכבת כלל ... עם כל זה, מצטרף קדושת וטוהר מחשבתו לעיקר העשיה בפועל לעורר ולפעול תיקונים ... אבל על הנהגת האדם בשעת עסק התורה בדיני המצוות והלכותיהן ... יהיה "לשמן", פירושו, לשם הדברי תורה, היינו לידע ולהבין ולהוסיף לקח ופלפול.

7. גמרא, יומא דף פו עמ' א

כדתניא, "ואהבת את ה' אלהיך" – שיהא שם שמים מתאהב על ידך, שיהא קורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים, ויהא משאו ומתנו בנחת עם הבריות. מה הבריות אומרות עליו? "אשרי אביו שלמדו תורה, אשרי רבו שלמדו תורה. אוי להם לבריות שלא למדו תורה, פלוני שלמדו תורה – ראו כמה נאים דרכיו, כמה מתוקנים מעשיו". עליו הכתוב אומר: "ויאמר לי עבדי ישראל אשר בך אתפאר."

8. גמרא, עבודה זרה דף יט עמ' א

אין אדם לומד תורה אלא ממקום שלבו הפין, שנאמר: "כי אם בתורת ה' הפצו."

1. רמב"ם הלי' תלמוד תורה פרק א הלי' ב, ג

ב מצוה על כל חכם וחכם מוישראל ללמוד את כל התלמידים אף על פי שאינן בניו, שנאמר: "ושננתם לבניך" – מפי השמועה למדו "בניך" – אלו תלמידיך, שהתלמידים קרויין בנים ...

ג והייב לשכור מלמד לבנו ללמדו, ואינו הייב ללמד בן חבירו אלא בחנם. מי שלא למדו אביו, הייב ללמד את עצמו כשיכיר, שנאמר: "ולמדתם אותם ושמרתם לעשותם" ...

2. ספר המצוות לרמב"ם מצות עשה יא

והמצוה הי"א היא שצונו ללמוד חכמת התורה וללמדה, וזה הוא שנקרא תלמוד תורה והוא אמרו (שם) "ושננתם לבניך".

3. משנה, אבות פרק ו משנה א

שנו חכמים בלשון המשנה: ברוך שבהר בהם ובמשנתם. רבי מאיר אומר: כל העוסק בתורה לשמה, זוכה לדברים הרבה; ולא עוד אלא שכל העולם כלו כדי הוא לו. נקרא ריע, אהוב, אהב את המקום, אהב את הבריות, משמה את המקום, משמה את הבריות, ומלבשתו ענה ויראת, ומכשרתו להיות צדיק וחסיד וישר ונאמן, ומרחקתו מן החמא, ומקרבתו לידי זכות.

4. משנה, אבות פרק ד משנה ה

רבי ישמעאל בנו אומר: הולמד על מנת ללמד, מספיקין בידו ללמוד וללמד; והלומד על מנת לעשות, מספיקין בידו ללמוד וללמוד לשמור ולעשות.

5. ב"ח אורח חיים סי' מז

... כוונתו יתברך מעולם היתה שנהיה עוסקים בתורה כדי שתתעצם נשמתנו בעצמות ורוחניות וקדושת מקור מוצא התורה. ולכן נתן הקדוש ברוך הוא תורת אמת לישראל במתנה, שלא תשתכח מאתנו כדי שתתדבק נשמתנו וגופינו ברמ"ח איברים ושם"ה גידין ברמ"ח מצוות עשה ושם"ה לא תעשה שבתורה. ואם היו עוסקים בתורה על הכוונה הזאת היו המה מרכבה והיכל לשכינתו יתברך, שהיתה השכינה ממש בקרבם, כי היכל ה' המה, ובקרבם ממש היתה השכינה קובעת דירתה, והארץ כולה היתה מאירה מכבודו ובוזה יהיה קישור לפמליא של מעלה עם פמליא של מטה והיה המשכן אחד ...

Different Types of *Minhag* and their Levels of Flexibility

Q

It is said that *minhag* turns into *halacha* and that *halacha* cannot be changed. Yet, I find that there is a lack of consistency. The *Bais Yaakov* movement changed the *minhag* of girls' education. Some *minhagim* replace or greatly alter *minhag/halacha*, such as rewording agreements to allow receiving pay for work done on Shabbat. Why, then, can't we create new *minhagim* to obviate the *minhagim* that make *agnot* "chained" to their marriages?

3. בית יוסף אורח חיים סי' מז

וכתב עוד האגור (שם) בשם מהר"י מולין (שו"ת מהרי"ל החדשות סי' מה) דנשים מברכות ברכת התורה אף על פי שאינן חייבות, ולא עוד אלא שהמלמד את בתו תורה כאילו מלמדה תיפלות (סוטה כ.), זהו בתורה שבעל פה, אבל לא תורה שבכתב; ואף על פי שלשון ברכת לעסוק בדברי תורה משמע תורה שבעל פה, מכל מקום אין לשנות מטבע הברכות, ועוד כי הן מברכות על קריאת הקרבנות ותפלה כנגד קרבנות תקנום (ברכות כו:) והן חייבות בתפלה (שם כ:), ואם כן חייבות גם כן בקריאת העולה והקרבנות, וכל שכן לדברי סמ"ג שכתב שהנשים חייבות ללמוד הדינים השייכים להן – עד כאן:

1. משנה וגמי' עבודה זרה דף לה עמי ב

מתני'. ואלו דברים של עובדי כוכבים אסורין ואין איסורן איסור הנאה: הלב שהלכו עובד כוכבים ואין ישראל רואהו, והפת והשמן שלהן. רבי ובית דינו התיירו השמן. גמי'. והשמן שלהן. שמן – רב אמר: דניאל גזר עליו ... דניאל גזר ואתא רבי יהודה הנשיא ומבטל ליה? והתנן: אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חכירו – אלא אם כן גדול הימנו בחכמה ובמנין! ... אלא, דניאל גזר עליו בעיר, ואתו אינהו וגזור אפילו בשדה. ור' יהודה הנשיא, היכי מצי למישראל תקנתא דתלמידי שמאי והלל? והתנן: אין בית דין יכול לבטל דברי בית דין חכירו – אלא אם כן גדול הימנו בחכמה ובמנין! ועוד, הא אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן: בכל יכול לבטל בית דין דברי בית דין חכירו, חוץ משמונה עשר דבר, שאפילו יבא אליהו ובית דינו – אין שומעין לו! אמר רב משרשיא: מה מעם? הואיל ופשט איסורו ברוב ישראל; שמן לא פשט איסורו ברוב ישראל, דאמר רבי שמואל בר אבא אמר רבי יוחנן: ישבו רבותינו ובדקו על שמן שלא פשט איסורו ברוב ישראל, וסמכו רבותינו על דברי רבן שמעון בן גמליאל ועל דברי רבי אלעזר בר צדוק, שהיו אומרים: אין גוזרין גזירה על הצבור אלא אם כן רוב צבור יכולין לעמוד בה

2. גמרא, גיטין דף לו עמי א - עמי ב

הלל התקין פרוסבול וכו'. תנן התם: פרוסבול אינו משמט. זה אחד מן הדברים שהתקין הלל הזקן, שראה את העם שנמנעו מלהלוות זה את זה ועברו על מה שכתוב בתורה: "השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל וגו'", עמד והתקין פרוסבול; וזה הוא גופו של פרוסבול: "מוסרני לכם פלוני דיינין שבמקום פלוני, שכל חוב שיש לי אצל פלוני שאגבנו כל זמן שארצה", והדיינים חותמים למטה או העדים. ומוי איכא מידי, דמדאורייתא משמטא שביעית, והתקין הלל דלא משמטא? אמר אביי: בשביעית בזמן הזה, ורבי היא; דתניא, רבי אומר: "זוה דבר השמיטה שמוט" – בשתי שמיטות הכתוב מדבר, אחת שמיטת קרקע ואחת שמיטת כספים; בזמן שאתה משמט קרקע – אתה משמט כספים, בזמן שאי אתה משמט קרקע – אי אתה משמט כספים; ותקינו רבנן דתשמט זכר לשביעית. ראה הלל שנמנעו העם מלהלוות זה את זה, עמד והתקין פרוסבול.

The Best Way to Spend Money on Israel

I have enough money to buy an apartment in Israel, but I do not plan to live there in the near future. I could also use the money to help support people or programs in Israel. Which is the preferred way to fulfill *yishuv Eretz Yisrael*?

<<
קיום המצוה אלא בישיבתה ולא בעליה כדפרישית, אלא דלענין ביטול המקד דבעינן לבטולי ליה משום דגלה דעתו בשעת מכירה שהוא מוכר מפני שרוצה לעלות וסמכינן אנגילוי דעת ... ולפי שהנודר לעלות, אפילו אם יקיים דברו אין בו מצוה, לכך כתב הרא"ש ז"ל שנדר זה הוא כשאר נדרי הרשות ואיתיה בשאלה והוא המעם בנדון שלפנינו.

4. גמרא, גיטין דף ח ע"ב

הקונה שדה בסוריא - כקונה בפרוארי ירושלים. למואי הילכתא? אמר רב ששת: לומר, כותבין עליו אונז ואפילו בשבת. בשבת סלקא דעתך? כדאמר רבא: אומר לעובד כוכבים ועושה, הכא נמי אומר לעובד כוכבים ועושה; ואף על גב דאמירה לעובד כוכבים שבות, **משום ישוב ארץ ישראל** לא גזור רבנן.

רש"י שם

משום ישוב ארץ ישראל - לגרש עובדי כוכבים ולישב ישראל בה.

5. שולחן ערוך אורח חיים סי' שו סעי' יא

מותר לקנות בית בארץ ישראל מן האיניו יהודי בשבת, והותם ומעלה בערכאות.

6. שו"ת הרשב"ש סי' א

המצוה עצמה היא הישיבה שהיא הדירה, וסבה הקודמת היא העליה, שמי שהוא חוץ לארץ ישראל, אם לא תקדם לו העליה לא יכנס לארץ, והישוב הוא כמו נטיעת גנות ופרדסים וקניית בתים, שכל זמן שימצא מזון ומדור תמצא הישיבה, ואפשר שיהיה לאדם שם גנות ופרדסים ובתים, והם סיבת הישוב, והוא אינו דר שם; על כן הישוב אינו הישיבה, וכן יראה מדרך הענין שאין ישיבה וישוב בענין אחד. על כן אני אומר שהישוב והעליה שתיהן סבות המצוה אלא שהאחת מקדמת והאחרת מוגעת, ואין המצוה אלא הישיבה.

7. ספרי דברים פרשת ראה פיסקא קטז

(ז) "כי יהיה בך", ולא באחרים. "אביון", תאב תאב קודם. "אחיד", זה אחיד מאביך כשהוא אומר "מאחד אחיד", מלמד שאחיד מאביך קודם לאחיד מאמך. "באחד שעריך", יושבי עירך קודמים ליושבי עיר אחרת. "בארצך", יושבי הארץ קודמים ליושבי חוצה לארץ

1. השגות הרמב"ן לספר המצוות לרמב"ם שכתח העשין

מצוה רביעית: שנצטוינו לרשת הארץ אשר נתן האל יתברך ויתעלה לאבותינו לאברהם ליצחק וליעקב, ולא נעזבה ביד זולתנו מן האומות או לשממה. והוא אמרו להם: "והורשתם את הארץ וישבתם בה כי לכם נתתי את הארץ לרשת אותה והתנחלתם את הארץ" ... אבל הארץ לא נניח אותה בידם ולא ביד זולתם מן האומות כדור מן הדורות. ... שנצטוינו בכיבושה וכישיבתה. ... הרי נצטוינו בכיבוש בכל הדורות. ואומר אני כי המצוה שהחכמים מפליגין בה והיא דירת ארץ ישראל עד שאמרו שכל היוצא ממנה ודר בחוצה לארץ יהא בעיניך כעובד עבודה זרה, שנאמר: "כי גרשוני היום מהסתפה בנחלת י"י לאמר לך עבוד אלהים אחרים" וזולת זה הפלגות גדולות שאמרו בה, הכל הוא ממצות עשה הוזה שנצטוינו לרשת הארץ ולשבת בה. אם כן היא מצות עשה לדורות, מתחייב כל יחיד ממנו, ואפילו בזמן גלות, כידוע בתלמוד במקומות הרבה. ולשון ספרי (ראה יב טז): מעשה ברכי יהודה בן בתירה ור' מתיא בן חרש ור' הנניה בן אחי ר' יהושע ור' נתן שהיו יוצאין חוצה לארץ והגיעו לפלטיה וזכרו את ארץ ישראל, וזקפו את עיניהם, וזלגו דמעותיהן, וקרעו בגדיהם, וקראו המקרא הזה: "וירשתה וישבת בה ושמרת לעשות" - אמרו: ישיבת ארץ ישראל שקולה כנגד כל המצוות שבתורה;

2. שו"ת הרשב"ש סי' ב

אם יש לו מחיה בחוץ לארץ, ובארץ לא ימצא ערך מהיותו, או לא יהיו לו נכסים לעלות ויצטרך לשאול מהבריות, לא חייבתו תורה ולא חייבוהו חכמים שיעלה לארץ וישאל על הפתחים בהוצאה מרובה כזו, וכל שכן אם סכנות בדרכים.

3. שו"ת מהרי"ט חלק ב - יורה דעה סי' כח

ומשמע לי ששמעו של הרא"ש בתשובה זו שהשוה נדר זה כשאר נדרי הרשות, היינו משום דנדר זה שנדר לעלות אין בו מצוה, שאין עיקר המצוה בעליה אלא בישיבה והדירה שמה כמו שהביא הרמב"ן ז"ל, אבל מי שעולה לראותה על דעת לחזור, לא מצינו בזה מצוה מפורסמת. ואפילו תימא שזכות הוא לו, ממה שאמרו: כל המהלך ארבע אמות בארץ ישראל מובטח לו שהוא בן העולם הבא, דכתיב: "ורוח ההולכים בה". מכל מקום מצות עשה ליכא. ועוד ההיא מתפרשה בנקבר שם, אלא שלא הספיק לדור ולישב בה, דהכי משמע רישיה דקרא: "נותן נשמה לעם עליה" אפילו שפחה שבארץ ישראל מובטחת לה שהיא בת העולם הבא, והיינו שמתה ונקברה שם. ... דודאי אין <<

Hatarat Nedarim via Skype

Around the time of Rosh Hashana, I will not be in the proximity of people who can do hatarat nedarim for me. Can I do it via Skype?

4. שולחן ערוך יורה דעה סי' רכח סעי' טז
צריך הנודר לבא לפני המתירין, כשיתירו לו, ואינו עושה שליח לשאול על נדרו. (ומתירין על ידי תורגמן).

שי"ך שם ס"ק כט
על ידי תורגמן – כיון שהבעל דין עומד שם:

ט"ז שם ס"ק כ
ואינו עושה שליח. בבית יוסף בשם הרשב"א כתב, דאפילו למאן דסבירא ליה הכי, מכל מקום על ידי כתב-שרי, דכתב ידו עדיף משליח; ומסקנת ריב"ש שמביא בית יוסף מסיק כרמב"ם דלעולם אין מתירין אלא בפניו, וכת יפתח יוכיח – עד כאן לשונו. משמע דאפילו בכתב אסור, דאם לא כן בבת יפתח היה לו ליפתח גם כן לשלוח כתב:

5. שבט הקהתי חלק ד סי' רלט
ולדינא כיון דרוב הפוסקים מתירין להתיר על ידי שליח, כמו שכתב הבית יוסף, אלא דמהמרינן לשיטת הרמב"ם, אם כן בטלפון, דהקול נשמע בפני ההכם, לכן יש להתיר לכתחלה.

1. חיי אדם חלק ב-ג כלל קלח סעי' ח
נוהגין לעשות התרת נדרים בערב ראש השנה, כדי להנצל מעונש נדרים.

2. רמב"ם הלכות שבועות פרק ו הל' ד
זה שנשבע הוא שיבא לפני ההכם להתיר לו, בין איש בין אשה, ואינו עושה שליח להשאל לו על נדרו, והבעל נעשה שליח להרמת אשתו ומתירין לה, ובלבד שיהיו השלשה מקובצים, אבל לא יקבץ אותן להתיר לה לכתחלה, ואינו נעשה שליח להתיר נדר לאשתו

3. בית יוסף יורה דעה סי' רכח
והרשב"א כתב בתשובה (ח"א סי' תקנ"ד): מסתברא לן שמתירין על ידי שליח, כי מזה שהתירו בפרק קמא דנדרים בבעל, לרבנותא נקטוה, לומר לך שאפילו על ידי הבעל, שיש לחוש שמא יוסיף מדעתו מפני שהיא אשתו. ולפיכך אסור בדכנפינהו איהו. ואפילו הכי אי מיכנפינן שרי, וכל שכן באיניש דעלמא. ולא עוד אלא כנפינהו איהו שרי, דודאי לא יוסיף דבר מדעתו

Lighting a Candle When the *Ner Tamid* Is Out

Q

There was recently a power outage in our area while I was in my *beit kneset*. Emergency lights went on, but the *ner tamid* (eternal flame) was off. Were we required to go get a candle to serve as a *ner tamid*, or could we have waited until the lights came back on?

6. שולחן ערוך אורח חיים סי' תקיד סעי' ה

נר של בטלה, דהיינו שאינו צריך לו, אסור להדליקו; אבל של בית הכנסת לא חשיב של בטלה ומותר להדליקו אפילו ביום טוב שני אחר מנחה, ואין בזה משום מכין להול, שהרי בהדלקתו יש מצוה לאותה שעה.

7. שו"ת הרא"ש כלל ה סי' ח

... וכשמדליקין אותן ביום טוב ראשון סמוך לערב, איכא מצוה באותה שעה, ולא איכפת לן אם דולקין והולכין כל הלילה.

מגן אברהם שם סי' ק יד

יש מצוה. משמע אפילו אין שם אדם בבית הכנסת – שרי מהאי טעמא; ואם הוא סמוך לחשיכה, אפילו בביתו שרי להדליק, דצריך הוא לו באותה שעה

8. שו"ת רב פעלים חלק ב - אורח חיים סי' מג

עוד יש לי לעשות לבעלי השאלה תוספת סמך אחר להיתרא, והוא שישאר בבית הכנסת נר אחד גדול דולק תמיד, באמצע בית הכנסת, במקום שאם ישבר יפול על רצפה של אבני שיש בלבד, שלא יזיק, שאין שם כסאות וכלי עץ כלל; וזה הנר בלאו הכי הם חייבים בו, כי ודאי אינו שורת דרך ארץ שתשאר בית הכנסת אחר כביית הנרות בחושך ואפילה לגמרי

9. שו"ת מהר"ם שיק אורח חיים סי' פג

אי מותר להדליק בבית הכנסת נפט שיש לו ריה רע, או שמא יש בזה משום ביווי מצוה ...

1. ספרי במדבר פרשת בהעלותך פסקא נט

"יאירו שבעת הנרות", שומע אני שיהו דולקים לעולם? תלמוד לומר: "מערב עד בוקר" (ויקרא כד ג). אי מערב עד בוקר איכול יכבס? תלמוד לומר "לפני ה' תמיד"; הא כיצד? "יאירו שבעת הנרות מערב עד בוקר" לפני ה' תמיד" – שיהיה נר מערבי תדיר, שממנו מדליק את המנורה בין הערבים

2. גמרא, מגילה דף כט עמ' א

"ואיה להם למקדש מעט", אמר רבי יצחק: אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל.

3. שו"ת בנין ציון החדשות סי' יב

המנורות הם רק לצורך האדם. ולכן גם מה שהבאת מהתשב"ץ (ה"ב סי' קע"א) אין ראיה שהולק על המהר"ם, דיש לומר דאירי משמן שמדליקין ממנו נר של תמיד שהוא לכבוד בית הכנסת, דוגמת נר תמיד שבמקדש; על זה קאמר דהוי תשמישי קדושה, דמעלין בקודש ולא מורדין. וזה ודאי לא גרע מכלי בית הכנסת, אבל כמה שמדליקין רק לצורך המתפללים – אינו רק תשמישי מצוה.

4. שולחן ערוך ורמ"א אורח חיים סי' קנד סעי' יא

נרות שעה שנותנם כותי לעובדי אלילים, וכיבן שמשן ונתנם או מכרן לישראל, אסור להדליקם בבית הכנסת. הגה: אף על פי שמותרים להדיט. מומר עובד כוכבים שנתן שעה או נר לבית הכנסת, אסור להדליקו

5. רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יא ה' ה

בתי כנסיות ובתי מדרשות נוהגין בהן כבוד ומכבדים אותן ומרביצין אותן. ונוהגין כל ישראל בספרד ובמערב בשנער ובארץ הצבי להדליק עששיות בבתי כנסיות ולהציע בקרקען מהצלאות כדי לישב עליהם

A Fence for the Roof of an Apartment Building

Q

I reside in a building with over 200 housing units. The vast majority of the residents are not Jewish. The building is owned by a condominium association comprised of the building's apartment owners, and over half of the building's apartments belong to a Jewish-owned real estate company. Are we obligated, as residents or owners, to build a *ma'akeh* (fence) for the roof (it is flat)? It is likely that a decision to build one would cause animosity among the non-Jewish owners, as the fence will be expensive for such a large roof.

6. ביאור הלכה ס"י תקמ סעי א

וכן אם עשה מעקה וכו' – עיין בהידושי הריטב"א, שכתב דמתניתין מיירי בגג דלא רגילי להלוך בו, שאינו חייב במעקה, אלא שהוא בעצמו רוצה לעשות משום שמירה

7. רמ"א אורח חיים ס"י תרנו סעי א

הגה: וזו שאין לו אתרוג, או שאר מצוה עוברת, אינו צריך לבזבז עליה הון רב, וכמו שאמרו: המבזבז אל יבזבז יותר מהדומש, אפילו מצוה עוברת; ודוקא מצות עשה, אבל לא תעשה יתן כל ממונו קודם שיעבור

8. חידושי הרמב"ן, קידושין דף לד עמ' א

ולי נראה שעיקר מצותו עשה, שאין לאו שבו אלא לקיים העשה, דכתב רחמנא "ועשית מעקה" תחלה והדר "לא תשים דמים בביתך"; כלומר, לא תעכב מלעשות מצוה זו, ולא שאין בו מעשה אחר, אלא קיום עשה שבו הוא, ואלו היו נשים פטורות מעשה, היו פטורות אף מן הלאו, שאין הלאו אלא קיום העשה, אבל בשאר מצוות עשה שיש בהם לאו ועשה חייבות הן בשניהן

9. פרי מגדים, אשל אברהם ס"י תרנו ס"ק ח

ויראה החילוק בין עשה ללא תעשה, זה קום ועשה וזה שב ואל תעשה, וממילא אם אנסו עכו"ם לעבור [על] בל יראה בחמץ בפסח בשב ואל תעשה, יש לומר דאין מחוייב לבזבז הון רב, על דרך משל שלא לבער חמצו שנתחמץ בפסח

1. דברים פרק כב פסוק ח

כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך ולא תשים דמים בכיתך כי יפל הנפל ממנו:

2. גמרא, חולין דף קלו עמ' א

מעקה – אף על גב דכתב רחמנא "לגגך" – דידך אין, דשותפות לא, כתב רחמנא "כי יפל הנפל ממנו". אלא "גגך" למאי אתא? למעוטי בתי כנסיות ובתי מדרשות.

3. שולחן ערוך חושן משפט ס"י תכו סעי ג

בית של שני שותפים, חייבים במעקה, שנאמר: "כי יפל הנפל ממנו" (דברים כב, ח), לא תלה אלא בנופל. אם כן למה נאמר: "גגך", למעט בתי כנסיות ובתי מדרשות, לפי שאינם עשויים לדירה.

ש"ד שם ס"ק ב

של שני שותפים כו'. ובשותף עכו"ם, פסק בים של שלמה פרק י"א דחולין, דחייב – עיין שם. אמנם לפי מה שפסק מור"ם ב"ד ס"י רפ"ז ס"א בהגה במוזזה דפטורה, אפשר שהוא הדין במעקה. ולפי המרדכי דע"ז יש להסתפק:

4. גמרא, בבא מציעא דף קא עמ' ב

תנו רבנן: המשכיר בית לחבירו – משכיר חייב להעמיד לו דלתות, לפתוח לו חלונות, לחזק לו תקרה, לסמוך לו קורה. ושוכר חייב לעשות לו סולם, לעשות לו מעקה, לעשות לו מרזב, ולהטיח את גגו.

5. מנחת חינוך מצוה תקמו-תקמו

הכונה בית, או לוקח, או ניתן לו במתנה; כן מרבין בספרי דלאו דוקא בונה וכו'. מצות עשה לעשות מעקה לגגו, ואם לא עשה ביטל מצות עשה ועובר על לא תעשה גם כן: "ולא תשים וכו'". והשוכר בית, כתב בהג"מ דנראה כיון דמרבין לקוח ולא נזכר שכירות, אין השוכר חייב במעקה מן התורה. והא דאמרינן בבבא מציעא דעל השוכר לעשות מעקה, היינו מדרבנן. ועיין בספר פאת השלחן בהלכות ארץ ישראל, שהאריך וכתב דהמשכיר בודאי חייב מן התורה, כיון דהבית שלו, והחייב על השוכר מדרבנן; ועיין שם שמביא בשם כנסת הגדולה דהשוכר חייב מן התורה – עיין שם.

A Loan/Investment that Requires a *Heter Iska* after its Inception

Q

I have an ongoing arrangement by which a friend loans me thousands of dollars to use for my business at a fixed rate of interest. I think (but am not sure) that we agreed to have a heter iska, but I cannot find it, and it is possible that it was only agreed orally. Some money has been paid and some is still owed. What should I do at this point?

2. נתיבות שלום (גלבר) עמ' תשכז

והנה בשו"ת הרשב"א המיוחסות לרמב"ן סי' עז פוסק דמי שחתם על שטר הכתוב בשפה שאינו מכיר וטוען אחר כך שאין לחייבו על סמך התימתו היות ולא הבין את הכתוב בשטר, חייב לשלם את כל הכתוב בשטר משני טעמים: (א) אין אנו מאמינים לו שחתם בלי להבין את תוכן השטר. (ב) אף לפי דבריו שחתם בלי לקרוא אלא סמך על הסופר – מכל מקום כל מי שסומך על נאמנות הסופר וכיוצא בו גומר בדעתו להתחייב מעתה בכל הכתוב בשטר.

3. שולחן ערוך יורה דעה סי' קסא סעי' ה

רבית דאורייתא שהוא בדרך הלואה בדבר קצוב, יוצאה בדיינים

4. שולחן ערוך יורה דעה סי' קס סעי' ה

אפילו אם אמר ליה בשעת לקיחת הרבית: "אני נותנו לך במתנה", אסור לקבלו ממנו. אבל אם לקח ממנו רבית וצריך להחזירו לו, מועלת מחילה לפטרו, כמו בכל גזל.

1. שו"ת צמח צדק (לובאוויטש) יורה דעה סי' פח

נשאלתי בהלואות שלנו שאנו מלוים על היתר עיסקא כתיקון חז"ל, פלגא באגרא כו', אם מעכב דייקא הכתיבה שיכתבו זה בכתב בעדים או בהתימת יד המקבל על כל פנים איך שקבל ממנו בהיתר עיסקא, ואיך שכשיסלק ריוח סך הקצוב יהיה פטור מהיתר עיסקא הנ"ל. או אם התנו בעל פה לבד שנותן לו על היתר עיסקא נמי סגי לסלק איסור רבית? ולכאורה מדינא אין מקום לחלוק בין כתב ידו לאמירה בעל פה, אלא רק שהיה קשה עלי להורות היתר בזה משום שכשמתנים בעל פה אין מבארים כל כך איך שמקבל ממנו בעיסקא פלגא באגרא וכו' ושאר הפרטים, ודמי טפי לרבית, מה שאין כן בשכותב ומבאר הענין בפירוש וידוע שצריך שיבין מה שכתוב בו. ועכשיו בלמדי מסכת כתובות מצאתי ת"ל שיש שרש בגמרא לעשות חילוק בין כתב לבעל פה. והוא מדאמרינן בפרק אף על פי (דף נ"ו): טעמא דכתבה לו, אבל בעל פה – לא. ונדחקו שם המפרשים כמה הוא החילוק בין כתב לבעל פה, דהא בכל מקום הודאה באמירה סגי. והרישב"א ז"ל תירץ בשם רבו דכיון דהכא ודאי לא פרעה אלא מלתא בעלמא קאמרה ליה כי כתב מהודאה דילה שטרא, אז חשבינן ליה כהודאה גמורה וכפרעון, אבל כשלא עשו כן אלא באמירה, מוכחא מלתא דערמה הוא דעביד כו'... דבכתב יש לומר שמסתמא ידע, אבל אם היה הפסיקה בעל פה צריכין לחקור אחר זה אם ידע או לא:

Solving a *Netilat Yadayim* Problem on a Plane

Q Airline kosher food packages often contain “*Mezonot rolls*,” and I used to, conveniently, not do *netilat yadayim* on the plane. Nowadays, many rabbis have come out against this concept, and the rolls are often labeled as “*HaMotzi*.” Considering that during mealtime on an airplane, it is not feasible to wash, what should I do?

5. ביאור הלכה ס"י קסח סעי' ח ד"ה "טעונים ברכה"

לדין דמספקינן בפת הבא בכיסנין מאי הוא, אף דהמחבר פסק להקל בכלום, היינו משום דספק דרבנן להקל, ואין מצריכינן לו לברך המוציא וברכת המזון כשאר פת, מה שאין כן בענייננו להצריכו ברכה תוך הסעודה משום דנחזיקו לפת כיסנין, אין סברא, דאדרבה ספק דרבנן להקל ושמוא מין זה פת גמור הוא ונפטר בברכת המוציא; על כן אין לברך על פת כיסנין בתוך הסעודה אלא אם כן הוא פת כיסנין לכולי עלמא ודהיינו שממולא וגם נלוש בדבש וכהאי גוונא והוא דק ויבשל]

6. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ג סי' לב

בשיעור לקביעות סעודה לפת הבאה בכיסנין ... וכמה אחרונים, והגר"א מכללם, חולקין דהוא כשיעור סעודה קבועה בערב ובקר, ובערוך השולחן סעיף ט"ז כתב שהוא חצי שיעור חלה. אבל אי אפשר לומר כן, דשום אדם אינו אוכל ליטרא וחצי לחם לסעודה, אלא להגר"א ודעימיה הוא השיעור כאכילת אדם בינוני בכל מדינה ומדינה שעומדין, שיש מדינות שאוכלין מעט ויש שאוכלין הרבה, וגם בזקנים הוא כפי מדת אכילת זקן בינוני, ובנערים בני שלוש עשרה וארבע עשרה הם כבינוני מנער דשנים אלו כדאייתא בכאור הלכה. ...

אבל כאשר במדינה זו, מברכת השם יתברך, רגילין לאכול הרבה דברים בסעודה וממעטין ממילא באכילת לחם, והמגן אברהם בס"ק י"ג כתב שהקביעות סעודה אם אכל עם בשר ודברים אחרים הוא כשיעור הפת כשאוכלין עם בשר ודברים אחרים, נמצא שבמדינה זו הוא שיעור קטן להרבה אנשים עוד פחות משלושה ביצים, ולכן צריך לזהר בהתונה כשאינו רוצה ליטול ידיו ולאכול פת כדי שלא יצטרך להכות עד גמר כל הסעודה בשביל זימון שלפעמים נמשכת זמן רב אבל רוצים לאכול מה שיהיה שם משאר המינים, שלא יאכל המיני קיקס דיש עלייהו תוריתא דנהמא, דאם יאכל אף מעט קיקס, הוא לפעמים כשיעור פת שאוכל בסעודה, שלמגן אברהם נחשב קביעות סעודה.

1. גמרא, ברכות דף מב עמ' א

רב יהודה הוה עסיק ליה לבריה בי רב יהודה בר חביבא; אייתו לקמיהו פת הבאה בכסנין. כי אתא, שמעינהו דקא מברכי "המוציא". אמר להו: מאי "ציצי" דקא שמענא? דילמא "המוציא לחם מן הארץ" קא מברכיתו? – אמרי ליה: אין; דתניא רבי מונא אמר משום רבי יהודה: פת הבאה בכסנין – מברכין עליה המוציא, ואמר שמואל: הלכה כרבי מונא. אמר להו: אין הלכה כרבי מונא אתמר. אמרי ליה: והאמר דאמר משמיה דשמואל, להמניות – מערבין בהן ומברכין עליהן המוציא! – שאני התם, דקבע סעודתיה עלייהו; אבל היכא דלא קבע סעודתיה עלייהו – לא.

2. שולחן ערוך אורח חיים ס"י קנח סעי' א

כשיבא לאכול פת שמברכין עליו המוציא, יטול ידיו אפילו אינו יודע לחם שום טומאה, ויברך: "על נטילת ידים". אבל לפת שאין מברכין עליו המוציא, כגון להמניות דקות, או פת הבאה בכסנין (פירוש: פת עשויה עם צוקארו ושקדים ואגוזים), ואינו קובע סעודתו עליהם, אין צריך נטילת ידים.

3. שולחן ערוך אורח חיים ס"י קסח סעי' ו

פת הבאה בכיסנין, מברך עליו בורא מיני מזונות, ולאחריו, ברכה אחת מעין שלש; ואם אכל ממנו שיעור שאחרים רגילים לקבוע עליו, אף על פי שהוא לא שבע ממנו, מברך עליו המוציא וברכת המזון

4. שולחן ערוך אורח חיים ס"י קסח סעי' ז

פת הבאה בכיסנין, יש מפרשים: פת שעשו כמין כיסים שממלאים אותם דבש או סוקר ואגוזים ושקדים ותבלין, והם הנקראים רישקולא"ש ריאלחש"ו; ויש אומרים שהיא עיסה שעירב בה דבש או שמן או חלב או מיני תבלין ואפאה, והוא שיהיה מעם תערובת המי פירות או התבלין ניכר בעיסה, (ויש אומרים שזה נקרא פת גמור, אלא אם כן יש בהם הרבה תבלין או דבש כמיני מתיקה שקורין לעקי"ד שכמעט הדבש והתבלין הם עיקר, וכן נוהגים); ויש מפרשים שהוא פת, בין מתובלת בין שאינה מתובלת, שעושים אותם כעבים יבשים וכוסמין אותם, והם הנקראים בישקוני"ש, והלכה כדברי כולם, שלכל אלו הדברים נותנים להם דינים שאמרנו בפת הבאה בכסנין.

Burying Wisdom Teeth

I am having wisdom teeth removed. Do I need to bury them?

5. רשב"ם, בבא בתרא דף קטז עמ' א

דין גרמא דעשיראה ביר – נשאר אצלו שן אחד מבניו ובו היה מנחם למרי נפש האבלים, שהשן של מות אינו טמא, דתנן באהלות פרק ג' (מ"ג): כל שבמת טמא חוץ מן השיניים והשיער והצפורן, ובשעת חיבורן הכל טמא

6. חידושי הר"ן, חולין דף קכב עמ' א

ויש שתצו שכל דבר מן המת שגזעו מחליף ואינו מטמא, אינו אסור בהנאה. והיינו דאמרינן בברכות דין גרמא דעשיראה ביר. ושן הוה שגזעו מחליף ואינו מטמאתו. ולא מילתא היא, דהתם מאי הנאה הוה ליה מיניה?

7. שו"ת יוסף אומץ סי' ל

ב: ועל דבר אשר שאל על אודות זקן תלמיד חכם שנהג להצניע שיניו הנופלים בכיס אחד כדי שיקברו עמו, ועתה אבד שן אחד והולך וצוער תחת שינו.

... במקומו בארץ הצבי וארץ מצרים וכל גלילות תוגרמה ... לא חשו לזה. ונראה לי ההדיוט ראייה מפרק קמא דברכות, דאמר רבי יוחנן: דין גרמא דעשיראה ביר, ופירש רבינו הערוך דהיה שן דאינו מטמא – עיין שם. ואי סלקא דעתך דיש לקוברו עמו, איך ר' יוחנן השאירו אצלו. ... ואולם לא אכחד כי העד העיד בנו אחד מאוהבינו כי הוא היודע ועד ומעשה הוא, דחכמי המערב הוו זהירין בזה.

וכבר ראה ראיתי ראייה מהמנא להרב עיר וקדיש במעבר יבק בחלק שפתי רננות פרק כ"ה, כתב דראה נוהגים כן, ותו לא, ... והרב מעבר יבק לא עשה סמוכות ולא הזהיר על זה.

8. גמרא, מועד קטן דף יח עמ' א

תניא: שלשה דברים נאמרו בצפרנים: הקוברן – צדיק, שורפן – חסיד, זורקן – רשע. טעמא מאי, שמא תעבור עליהן אשה עוברת ותפיל

1. שו"ת נודע ביהודה מהדורא קמא - יורה דעה סי' צ

מת מצות קבורתו משום בזיונו ולא משום איסורו, ולכן לא שייך בו נעשית מצותו. ומעתה גם נפל, אף על פי שאין מצוה בקבורתו, מכל מקום אפרו אסור ומהנקברין הוא, שעל כל פנים צריך לקברו שלא יכשל בו ליהנות ממנו, כמו כל איסורי הנאה הנקברין.

2. שו"ת נודע ביהודה מהדורא תניינא - יורה דעה סי' רט

באבר מן החי, שאין שם מצוה של קבורה ומה שקוברין האברים הוא להציל מן הטומאה, פשיטא שאין שום היתר כלל ואברי עצמו ואברי איש זר דין אחד להם, שאין הכהן רשאי ליטמא להם.

3. שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק א סי' רלא

נשאלתי באחד שחתכו ממנו הרופאים התיכת ריאה וכן בשאר בשר אם יש חיוב קבורה על זה. והשבתי דהנודע ביהודה תנינא סי' ר"ט כתב בפשיטות שליכא דין קבורה אף באבר מן החי מצד מצות קבורה רק כדי שלא יכשלו כהנים בטומאה, דאבר מן החי דאדם מטמא, ולפי דבריו בבשר מן החי שליכא טומאה כמפורש בחולין דף קכ"ט אין צריך כלל לקבור.

אבל לעניות דעתי תמוה מאד, דאם אין צריך קבורה מצד מצות קבורה, למה צריך קרא לר' יהודה בנזיר דף מ"ג שלא יטמא לאבר מן החי של אביו, הא כיון שאין צריך קבורה, אין שום צורך להטמא לו

4. גמרא, ברכות דף ה עמ' ב

הא אמר רבי יוחנן: דין גרמא דעשיראה ביר.

רש"י שם

ביר – כמו בר, וצר עצם פחות מכשעורה ממנו בסודרו לעגמת נפש

Eating Contests

Q

I am interested in your opinion regarding whether eating contests violate any prohibitions, such as *bal tashchit* (lit., not destroying). (I am a reporter writing an article.) Is there a difference between contests of volume (e.g., eating dozens of hot dogs in ten minutes) and of speed (e.g., eating three hot dogs the fastest)?

3. גמרא, מכות דף טז ע"ב

אמר רב אחאי: המשהה את נקביו – עובר משום "לא תשקצו". אמר רב ביבי בר אבוי: האי מאן דשתי בקרנא דאומנא – קא עבר משום "לא תשקצו".

4. משנה ברורה סי' ג ס"ק לא

גם האיסור בל תשקצו נדחה מפני כבוד הבריות, כגון המשהה נקביו עד שימצא מקום צנוע וכהאי גוונא.

1. רמב"ם הלכות מלכים פרק ו הל' י

ולא האילנות בלבד, אלא כל המשבר כלים, וקורע בגדים, והורס בנין, וסותם מעין, ומאבד מאכלות דרך השחתה, עובר ב"לא תשחית", ואינו לוקה אלא מכת מרדות מדבריהם.

2. גמרא, יומא דף פ ע"ב

אמר ריש לקיש: האוכל אכילה גסה ביום הכפורים פטור. מאי טעמא? "אשר לא תענה" כתיב, פרט למזיק, אמר רבי ירמיה אמר ריש לקיש: זר שאכל תרומה אכילה גסה – משלם את הקרן ואינו משלם את החומש, "כי יאכל" – פרט למזיק.

רש"י שם

פרט למזיק – לזה שאינו מבטל ממנו שום עינוי על ידי אכילה זו, אלא מזיק הוא את האוכלין ואת עצמו.

Standing for Parents in our Times

Most people do not stand up when their parents enter the room. Is this due to the opinion that it is enough to stand for them once in the morning and once at night?

6. חיי אדם חלק א כלל סו סעי ז

חייב לעמוד מפני אביו ואמו כמלא קומתו. ונראה לי דדינו כרבו מובהק בסימן רמ"ב, דהיינו משיראם מרחוק מלא עיניו עד שיתכסו ממנו או עד שישבו. ואינו חייב לעמוד אלא שחרית וערבית, אם לא בפני אחרים שאינן יודעים שכבר עמד בפניהם. ויש אומרים דאפילו מאה פעמים ביום, חייב.

7. ערוך השולחן יורה דעה סי' רמ סעי' כד

וגם נראה שאם דרים בבית אחד או בחצר אחד, לא שייך קימה מפניו רק בבואו מבית המדרש וכדומה כמובן:

8. גמרא, קידושין דף לב עמ' א

אמר ר' יצחק בר' שילא אמר ר' מתנה אמר רב חסדא: האב שמחל על כבודו – כבודו מחול; הרב שמחל על כבודו – אין כבודו מחול; ורב יוסף אמר: אפילו הרב שמחל על כבודו – כבודו מחול

9. פתחי תשובה יורה דעה סי' רמ ס"ק טז

שמחל – עיין בתשובת רדב"ז ח"א סימן תקנ"ד /תקכ"ד/ שכתב דהא דכבודו מחול, היינו שנפטר הבן מעונש אם לא כבודו, אבל מכל מקום אכתי מצוה איכא

1. גמרא, קידושין דף לא עמ' ב

תנו רבנן: איזהו מורא, ואיזהו כיבוד? מורא – לא עומד במקומו, ולא יושב במקומו, ולא סותר את דבריו, ולא מכריעו; כיבוד – מאכיל ומשקה, מלביש ומכסה, מכניס ומוציא.

2. בית יוסף יורה דעה סי' רמ

והייב לעמוד מפניו. שם (קידושין לא, ב), רב יוסף, כד שמע קל כרעא דאימיה אמר: "איקום מקמי שכינתא דאתיא". וכן משמע מדאיבעיא לן התם (לג:): בנו והוא רבו, מהו לעמוד מפני אביו? משמע דבאינו רבו, פשיטא דחייב לעמוד מפניו:

3. גמרא, קידושין דף לג עמ' א

אמר ר' אייבו אמר ר' ינאי: אין תלמיד חכם רשאי לעמוד מפני רבו אלא שחרית וערבית, כדי שלא יהיה כבודו מרובה מכבוד שמים. מיתבי: ר' שמעון בן אלעזר אומר: מניין לזקן שלא יטריח? תלמוד לומר: "זקן ויראת"; ואי אמרת שחרית וערבית בלבד, אמאי לא ניטרח? הויבא הוא! אלא לאו כולי יומא! לא, לעולם שחרית וערבית בלבד, ואפילו הכי, כמה דאפשר ליה לא ניטרח.

4. רמ"א יורה דעה סי' רמב סעי' טז

הנה: יש אומרים דאין אדם חייב לעמוד לפני רבו, רק שחרית וערבית. ודוקא בבית הרב, אבל בפני אחרים שאין יודעים שעמד לפניו, חייב לעמוד.

5. ילקוט יוסף, כיבוד אב ואם סי' ד סעי' ח

חייב אדם לעמוד לפני אביו ואמו ורבו בכל פעם שנכנסים, ואפילו מאה פעמים ביום. והדין גם כן כשהוא יחידי עם אביו ולא בפני אנשים אחרים (וראה בסעיף הבא בדין מחילת ההורים). והאשכנזים מקילים בזה ואינם עומדים בפני אב ואם אלא פעמיים ביום, שחרית וערבית.

Staging a Fake *Pidyon HaBen*

Q

I often serve as the *kohen* for a *pidyon haben*. A friend told me that he was a *kohen* at a fake *pidyon haben*. The mother had previously miscarried and they were embarrassed to tell people, so they faked the *pidyon*. If such a situation arises, what should I do?

3. שו"ת מנחת שלמה חלק א סי' ט

כשעומד רחוק ושומע על ידי מלפון נראה לעניות דעתי שאין לענות כלל "אמן" על שום ברכה ודינו כעונה אמן לבטלה, הואיל והוא שומע את הברכה רק מממברנה ולא מפי אדם, וכמו שכתבנו כמה פעמים, שעל ידי תנודות הממברנה חשוב רק כיודע לכיון את הרגע שהאדם עומד על ידי המיקרופון ומברך (וגם זה לא תמיד, כי יתכן שזה כבר נשמע מתקליט), וכיון שכך מסתבר דבכהאי גוונא שהוא עומד רחוק ואין לו שום צירוף עם המברך דאין לענות אמן על ברכה זו.

4. ביאור הלכה סי' צב סעי' א ד"ה "היה צריך"

ושליח צבור שהוא צריך לנקבו קודם חזרת השי"ן, אם יכול להעמיד עצמו עד פרסה, כיון דבדיעבד תפלתו תפלה ויש בזה משום כבוד הבריות, פשוט דמותר לסמוך בזה על שיטת הרי"ף המיקל לכתחילה בשיעור פרסה. ונראה דאף המחמירין מודין כאן מפני כבוד הבריות, אבל אם אין יכול להעמיד עצמו בשיעור פרסה דלכולי עלמא תפלתו תועבה (מהו); ואין להביא ראיה להקל ממה דהסכים המגן אברהם באם נתעורר לו תאוה בצבור באמצע התפלה עד דאית ביה משום בל תשקצו, דאף על פי כן מותר לו לגמור התפלה משום דכבוד הבריות דוחה להאיסור דבל תשקצו; ואם כן הכא נמי בענינינו דלכאורה איסור הנצרך לנקבו לתפלה הוא גם כן רק איסור דרבנן.

5. שו"ת יביע אומר חלק ח - יורה דעה סי' לב

ובלאו הכי נראה לי דבר חדש, שאפילו למאן דאמר שאיסור ברכה לבטלה הוי מדאורייתא, שאני הכא שהצבור אינם יודעים שיש טעות בספר תורה, ואינו עולה על דעתם שאינם צריכים לברך על קריאת ספר תורה, ואדרכה הם סוברים שמחוייבים הם לברך קודם קריאתם, ואין להם כל כוונה להוציא שם שמים לבטלה, אפילו כשיודע להם אחר כך שלא היו צריכים לברך, לא עברו עבירה ד"לא תשא" כלל, דהאי מילתא תליא בכוונת המברך, שאם מכיון לשוא עבירה היא, אבל אם אינו מכיון לשוא לאו עבירה היא כלל, אפילו כשנודע להם אחר כך שאין צריך לברך. וסברא נכונה היא, והא דקיימא לן בס"י רו שאם בירך ונפל מיודו צריך לומר "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", אף על פי שבירך בדרך חיוב, מכל מקום כל שאפשר לתקן כבוד ה' - מתקנינן.

6. שולחן ערוך יורה דעה סי' שה סעי' כד

יוצא דופן והגולד אחריו כדרכו, שניהם פטורין. הראשון, מפני שלא יצא מהרחם; והשני, מפני שקדמו אחר.

1. שו"ת יביע אומר חלק ח - יורה דעה סי' לב

וזה לשון הרמב"ם (בפרק י' מהל' כלאים הל' כ"ט): "הרואה כלאים של תורה על חבירו, אפילו היה מהלך בשוק, קופץ לו וקורעו מעליו מיד, ואפילו היה רבו שלימדו חכמה, שאין כבוד הבריות דוחה איסור לא תעשה המפורש בתורה ... אבל דבר שאיסורו מדבריהם, הרי הוא נדחה מפני כבוד הבריות בכל מקום, ואף על פי שכתוב בתורה: "לא תסור מן הדבר", לאו זה נדחה מפני כבוד הבריות". ... והרא"ש ... "ובודאי שהמוציא כלאים בבגדו אין חכמה ואין תבונה לנגד ה' וצריך לפושטו אפילו בשוק, אבל אם אדם רואה כלאים בבגדי חבירו, והלובש כלאים אינו יודע, אין לומר לו בשוק עד שיגיע לביתו, דמשום כבוד הבריות ישתוק ולא יפרישנו משוגג". ... (ב) והנה בברכות (לג א) איתא, רבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרווייהו: כל המברך ברכה שאינה צריכה עובר משום "לא תשא את שם ה' אלקיך לשוא". ונחלקו הראשונים אם האיסור הוא מן התורה, או שמא אין האיסור אלא מדרבנן, וקרא אסמכתא בעלמא הוא, שהתוספות ראש השנה (לג א) בשם רבינו תם כתבו להוכיח דהאי דרשא הנ"ל אסמכתא בעלמא היא ... ג) ומעתה יש לומר שהואיל ורוב הפוסקים סבירא להו שאיסור ברכה שאינה צריכה אינו אלא מדרבנן, בנידון דידן שהאיסור בפדיון הבן שהוא מברך "על פדיון הבן" ו"שהחיינו" לבטלה, הוה ליה כדון הלבוש כלאים דרבנן, דאמרינן ביה גדול כבוד הבריות שדוחה לא תעשה שבתורה, דמוקמינן ליה בלאו ד"לא תסור" ... ועל כל פנים בנידון דידן יש לנו ספק ספיקא להקל, שמא הלכה כהרא"ש והטור והתרומת הדשן והרמ"א שבשוגג אין צריך להודיעו במקום כבוד הבריות, ולדעת הב"ח והתפארת שמואל גם הרמב"ם סובר כן, ואם תמצא לומר שהלכה כהאחרונים שכתבו בדעת הרמב"ם להחמיר בדאורייתא גם בשוגג, שמא הלכה כהפוסקים שברכה שאינה צריכה אינה אסורה אלא מדרבנן, ודמי לכלאים של דבריהם דאמרינן בהו גדול כבוד הבריות שדוחה לא תעשה שבתורה, דהיינו לאו דלא תסור, ושמא גם הרמב"ם מודה לשאר פוסקים דברכה שאינה צריכה מדרבנן. ... הילכך יש להורות בנידון דידן שאין להודיעו כלל, דשב ואל תעשה עדיף, שגדול כבוד הבריות, וגדול השלום.

2. שולחן ערוך אורח חיים סי' רטו סעי' ד

כל המברך ברכה שאינה צריכה, הרי זה נושא שם שמים לשוא, והרי הוא כנשבע לשוא ואסור לענות אחריו "אמן".

Standing for a *Chatan* and a *Kalla*

Q Is there a reason to stand for a *chatan* and a *kalla* as they walk toward the *chupa*?

1. גמרא, קידושין דף לב ע"ב

תנו רבנן: "מפני שיבה תקום" – יכול אפילו מפני זקן אשמאי? תלמוד לומר: "זקן", ואין זקן אלא חכם, שנאמר: "אספה לי שבעים איש מזקני ישראל"; רבי יוסי הגלילי אומר: אין זקן אלא מי שקנה חכמה, שנאמר: "ה' קנני ראשית דרכו".

2. גמרא, קידושין דף לג ע"א

רבינא הוה יתיב קמיה דר' ירמיה מדיפתי, חלף ההוא גברא קמיה ולא מיכסי רישא, אמר: "כמה הציף הא גברא!" אמר ליה: "דלמא ממתא מחסיא ניהו, דגיסי בה רבנן". איסי בן יהודה אומר: "מפני שיבה תקום" – ואפילו כל שיבה במשמע. אמר ר' יוחנן: הלכה כאיסי בן יהודה. ר' יוחנן הוה קאי מקמי סבי דארמאי, אמר: "כמה הרפתקי עדו עליהו דהני".

3. גמרא, כתובות דף יז ע"א

תנו רבנן: מעבירין את המת מלפני כלה, וזה וזה מלפני מלך ישראל. אמרו עליו על אגריפס המלך שעבר מלפני כלה, ושכחוהו חכמים. שבהוהו, מכלל דשפיר עבד, והא אמר רב אשי: אפילו למאן דאמר נשיא שמחל על כבודו – כבודו מחול, מלך שמחל על כבודו – אין כבודו מחול, דאמר מר: "שום תשים עליך מלך" – שתהא אימתו עליך! פרשת דרכים הואי. תנו רבנן: מכבלין תלמוד תורה להוצאת המת ולהכנסת כלה. אמרו עליו על רבי יהודה ברבי אלעאי, שהיה מכבטל תלמוד תורה להוצאת המת ולהכנסת כלה

תוספות שם

[תנו רבנן: מעבירין את המת מלפני הכלה – מכאן משמע כשיש אבל והתן בבית הכנסת, ההתן יוצא תהלה ושושביניו, ושוב יוצא האבל ומנחמיו, וגם הקרובים להתן ולאבל יאכלו בבית ההתן אם ירצו דהא כבודו קודם]

4. רמב"ם הלכות אישות פרק טו הל' יט, כ

יט] וכן צוו חכמים שיהיה אדם מכבד את אשתו יתר מגופו ואוהבה כגופו; ואם יש לו ממון, מרבה במובתה כפי הממון, ולא יטיל עליה אימה יתירה, ויהיה דיבורו עמה בנחת ולא יהיה עצב ולא רוגז. כ] וכן צוו חכמים על האשה שתהיה מכבדת את בעלה ביותר מדאי ...

5. פרקי דרבי אליעזר פרק טז

החתן דומה למלך, [מה המלך אינו יוצא לשוק לבדו, כך החתן אינו יוצא לשוק לבדו. מה המלך לובש בגדי כבוד, כך החתן לובש בגדי כבוד כל שבעת ימי המשתה. מה המלך הכל מקלסין אותו, כך החתן הכל מקלסין אותו כל שבעת ימי המשתה. מה המלך פניו מאירות כאור החמה, כך החתן פניו מאירות כאור החמה שנאמר [תהלים יט, ו] "והוא כחתן יוצא מחפתו וגו'".

6. גמרא, מועד קטן דף כח ע"ב

אמר רבי המא בר הנינא: מנין לחתן שמיסב בראש – שנאמר: "כחתן יכהן פאר", מה כהן בראש – אף חתן בראש. וכהן גופיה מנלן? – דתנא דבי רבי ישמעאל: "וקדשתו" – לכל דבר שבקדושה, לפתוח ראשון, ולברך ראשון, וליטול מנה יפה ראשון.

7. חשוקי חמד גיטין דף סב ע"א

וכתב בשיורי כנסת הגדולה (אורה חיים סימן רפב אות יא): יש נוהגים לעמוד כל הקהל משום שנקרא מלך, ועכשיו אין אנו נוהגים לעמוד, ועיין שם שתמה למה אין עומדים, וסיים ומנהגי כשהחתן עובר לפני, יהיה מי שיהיה, אני עומד על רגלי, מפני שהוא מלך. אולם בספר בית חתנים (עמוד קסו אות כו) כתב בשם מורי חמו מרן הגר"ש אלישיב שליט"א שאין צריך לעמוד מפני החתן בכל שבעת ימי המשתה, והמחמיר לעמוד תבא עליו ברכה.

Wedding Spending

What is the maximum that one should spend on a wedding?

5. גמרא, כתובות דף ד עמ' א

תניא כוותיה דרב חסדא: הרי שהיה פתו אפוייה וטבחו טבוח ויינו מזוג, ונתן מים על גבי בשר, ומת אביו של חתן או אמה של בלה, מכניסין את המת לחדר ואת החתן ואת הכלה לחופה, ובויעל בעילת מצוה ופורש, ונוהג שבעת ימי המשתה ואחר כך נוהג שבעת ימי אבילות

רש"י שם דף ג עמוד ב

אביו של חתן או אמה של בלה – דוקא נקט אביו של חתן, שהוא הטורה בצורכי סעודה, ואמה של בלה, היא המכינה לה תכשיטין, לפיכך אם יעבור המועד, שוב אין מכין להם. והתירו להם להכניס את המת לחדר שלא יקברוהו, דאם כן חלה אבילות על האבל

6. שולחן ערוך אבן העזר סי' סד סעי' ד

אם החתן אינו רוצה לעשות סעודה, וקרובי הכלה רוצים שיעשה סעודה, כופין אותו שיעשה סעודה לפי כבודו ולפי כבודה.

1. משנה, כתובות דף סח עמ' א

יתומה שהשיאתה אמה או אחיה מדעתה, וכתבו לה במאה או בחמשים זוז, יכולה היא משתגדיל להוציא מידן מה שראוי להנתן לה. רבי יהודה אומר: אם השיא את הבת הראשונה, ינתן לשניה כדרך שנתן לראשונה; וחכמים אומרים: פעמים שאדם עני והעשיר או עשיר והעני, אלא שמין את הנכסים ונותנין לה.

2. גמרא, כתובות דף סח עמ' א

גופא, אמר רבי: בת הניזונת מן האחין – נוטלת עישור נכסים. אמרו לו לרבי: לדבריך, מי שיש לו עשר בנות ובן, אין לו לבן במקום בנות כלום! אמר להן, כך אני אומר: ראשונה נוטלת עישור נכסים, שניה – במה ששיירה, ושלישית – במה ששיירה, והוזרות והולקות בשוה.

3. גמרא, כתובות דף יז עמ' א

תנורבנן: מבטלין תלמוד תורה להוצאת המת ולהכנסת כלה. אמרו עליו על רבי יהודה ברבי אלעאי, שהיה מבטל תלמוד תורה להוצאת המת ולהכנסת כלה; במה דברים אמורים – כשאין עמו כל צרכו, אבל יש עמו כל צרכו – אין מבטלין.

4. גמרא, כתובות דף ב עמ' א

שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שיהא מורה בסעודה שלשה ימים – אחד בשבת ושני בשבת ושלישי בשבת, וברביעי כונסה.

A Mistake in a *Ketuba*

Q

A recently married friend of mine noticed that one of the times the *kalla's* name is mentioned in the *ketuba*, it is written as "Sarah ben Avraham," instead of "bat Avraham." Is the *ketuba* kosher, which, I understand, determines whether the couple may live together?

5. נטעי גבריאל, נישואין חלק א סי' כט סעי' ד
אם יש טעות בכתיבת שם החתן או הכלה בתחילת הכתובה, ובפעמים האחרות כתוב כהלכה, כשר אפילו בלא קיום.

6. בית יוסף אבן העזר סי' קכו
ומה שהשיב שאם דילג השי"ן של "שאנו מונין" דכשר, כן דעת העיטור במאמר ח' (ח"א לא ע"ד) שכתב וזה לשונו: ומסתבר כל שניכר שטעות סופר הוא, כגון שלא כתב שי"ן האמצעי בששי או ברביעי רי"ש או תיבה אחרת שניכר שהוא טעות סופר, אין לחוש אלא בגוף שמות הבעלים ובגוף הממון – עד כאן לשונו.

1. שולחן ערוך אבן העזר סי' סו סעי' א
אסור להתייחד עם הכלה קודם שיכתוב לה כתובה; (ויש מקילין ומתירין להתייחד בלא כתובה, ובלבד שלא יבעול); והבעל נותן שכר הסופר. ואפילו אם ירצה לייחד לה כתובה במעות, או בשאר ממטללין, אין שומעין לו, אלא צריך שיכתוב לה שטר על עצמו בדמי הכתובה ויהיו כל נכסיו משועבדים לה, או שיעידו עליו עדים ויקנו מידו מה שהוא חייב לה, מנה או מאתים. הגה: ויש אומרים דאין לסמוך אעדים רק בשעת הדחק, ומיד שיש לו פנאי לכתוב, צריך לכתוב, כל שכן שאין לסמוך עליהו לכתולה, וכן ראוי להורות.

2. גמרא, כתובות דף לט עמ' ב
רבנן סברי: טעמא מאי תקינו רבנן כתובה? כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה, והא לא מצי מפיך לה

3. שו"ת מנחת יצחק חלק ט סי' קלט
... כיון דטעמא הוי משום דסמכה דעתה, כיון דאיכתבא כתובה, אף על גב דלא אחתימה, סמכה דעתה, שהרי נשיא לא דינא גמירי לדעת שהכל תלוי בחתימה, כיון דאיכא כתובה וקנין – עד כאן תוכן דבריו, וסיים שם בזה הלשון: וזה טעם נכון למי שרוצה להודות על האמת, הלכך הסופרים שנהגו לעשות כן לאו בני גערה נינהו, ובתנאי שלא יאריכו זמן החתימה דילמא מיית חד מינייהו או אול לעלמא – עד כאן לשונו.
ואם כן מכל שכן דשייך כל זה היכא דחתמו עדים על הכתובה, אלא דיש לומר דעל הטיוטא חתמו, בודאי שייך לומר גבי אשה דלא דינא גמירי דסמכה דעתה ומותרת לדור עם בעלה משום דסמכה דעתה

4. רמ"א חושן משפט סי' מט סעי' ב
... בשאר טעות סופר דמוכח שטעה, השטר כשר, ואמרינן דטעה, כמו שאמרינן אחריות טעות סופר (וכדלעיל ריש סימן ל"ט).

A Fading Ketuba

Q

In our *ketuba*, the witnesses' names have faded over the years to the point that they are barely legible. Is this a problem? We got married in Israel, so the *Rabbanut* has a copy of the *ketuba*. Can I (the husband) ask the witnesses to resign their names? If not, what should be done?

4. שולחן ערוך חושן משפט סי' מא סעי' א

מי שבלה שטר חובו והרי הוא הולך להמחק, מעמיד עליו עדים ובא לבית דין, והם עושים לו קיום. הנה: ויש אומרים אפילו נמחק לגמרי, מאחר שהעדים יודעים מה היה כתוב בו. ועדות זו שמעידין על השטר יכולין להעיד שלא בפני בעל הדבר. אבל עידי השטר עצמם, אין כותבין לו שטר אחר אף על פי שנמחק בפניהם, אבל באים לבית דין ובית דין עושים לו קיום. כיצד מקיימים שטר זה, כותבים שטר אחר, ואומרים: "אנו בית דין פלוני ופלוני ופלוני, הוציא פלוני בן פלוני שטר נמחק לפנינו, וזמנו ביום פלוני, ופלוני ופלוני עדיין"; ואם כתבו: "והזקקנו לעדותם של עדים ונמצאת מכוונת", גובה בשטר זה שכתבו לו, ואין צריך קיום אחר. ואם לא כתבו כן, צריך להביא ראיה על העדים הראשונים, עד שתתקיים עדותם

סמ"ע שם ס"ק ה

אין כותבין לו – הטעם, מפני שכבר עשו שלחותם

1. רמ"א אבן העזר סי' סו סעי' ג

ועיין לקמן סי' קע"ו, דבמקום שאין מגרשין רק מרצון האשה, אין צריך לכתוב כתובה; אם כן, בזמן הזה במדינות אלו, שאין מגרשין בעל כרחיה של אשה משום חרם רבינו גרשום, וכמו שיתבאר לקמן סימן קי"ט, היה אפשר להקל בכתיבת הכתובה, אבל אין המנהג כן ואין לשנות.

2. שולחן ערוך אבן העזר סי' סו סעי' א

... ואפילו אם ירצה לייחד לה כתובה במעות, או בשאר מטלטלין, אין שומעין לו, אלא צריך שיכתוב לה שטר על עצמו בדמי הכתובה ויהיו כל נכסיו משועבדים לה, או שיעידו עליו עדים ויקנו מידו מה שהוא חייב לה, מנה או מאתים.

3. שו"ת הרא"ש כלל סח סי' כא

... אבל בית דין שיכתבו טופס לשטר שלם הבא לפניהם, מועין הם, דלא ניהא ליה לאיניש דליפשי שטרי עילויה; דמי ששומע, או רואה, שכותבים שטר על פלוני, אינו יודע מה שטר הוא, וזילי נכסיה. ודוקא להצלת ממון המלוה התירו, אם נמחק שטר חובו, או אבד שטר מקחו, יכתבו עדים הראשונים, אבל שיכתבו בית דין טופס ויניחו השטר והטופס בידו, לא יתכן. ואני לא הייתי דן בטופס הבא לפני, עד שיביאו גוף השטר...

How to Name the Child of a Gentile Father

As a *mohel*, I sometimes perform a *brit* for a baby whose mother is Jewish but whose father is not Jewish. When giving the baby's name, which usually includes "...ben (son of) ...," what should be said?

6. בית יוסף אורח חיים סי' נג

כתוב במרדכי פרק קמא דמוגילה (סי' תשפו) שבעיר ווירצבורק מנעו לגר מהיות שליח ציבור מפני שאינו יכול לומר "אלהי אבותינו" מדתנן פרק קמא דבכורים (מ"ד): גר כשהוא מתפלל בינו לבין עצמו אומר "אלהי אבות ישראל" וכשהוא בבית הכנסת אומר "אלהי אבותיכם". ורבינו יואל התיר, הגרסינן בירושלמי בגמרא דהך מתניתין (פ"א ה"ד): תני בשם רבי יהודה גר עצמו מביא וקורא: מה טעם? "כי אב המון גוים נתתיך"; מכאן ואילך אתה אב לכל הגוים

7. רשב"ם, בבא בתרא דף קמט עמ' א

דאיסור – הוא איסור גיורא שבא על רחל בת מר שמואל קודם שנתגייר ונתעברה הימנו בגיות את רב מרי בר רחל

8. דגול מרבבה אבן העזר סימן קכט עמ' ט

... היה נראה לכתוב שם אמו כדאשכחן רב מרי בר רחל, ואפשר דשאני התם שבשעה שנתעברה היה איסור גוי, אם כן אינו אביו כלל, ולא היה לרב מרי שום אב, אבל שתוקי יש לו אב אלא שאין אנו יודעים מה שמו, לכן אין לכתוב שם אמו:

9. שו"ת חתם סופר חלק ד סי' מא

והנה ראינו בעלי שולחן ערוך לא אבו לכתחלה לעשות מעשה אפילו בגר וכתבו שנוהגים לכתוב "בן אברהם אבינו עליו השלום", ורק בשתוקי ואסופי שאי אפשר לכתוב בן אברהם כמו שכתב בגט פשוט ס"ק מה, דמה ענין אב המון גוים לשתוקי. ומכל מקום העלה שם והאריך יותר בס"ק נ"א לכתוב שם אמו בן פלונית – יעויין שם. ואמנם כן מצינו במסכת שבת ס"ז ע"ב: כל מנינא בשמא דאמא; פירש רש"י: "פלוני בן פלונית" ובפרק ערבי

<<

1. גמרא, קידושין דף סח עמ' ב

ולדה כמותה – מנלן? אמר קרא: "כי תהיין לאיש... וילדו לו" – כל היכא דקרינן ביה "כי תהיין" – קרינן ביה "וילדו לו", וכל היכא דלא קרינן ביה "כי תהיין" – לא קרינן ביה "וילדו לו".

2. שולחן ערוך אבן העזר סי' קכט עמ' ט

אם לא הזכיר שם אבי האיש או שם אבי האשה, כשר. ולפיכך גר או שתוקי או אסופי, אין כותבין אלא שמותיהם בלבד.

3. שולחן ערוך אבן העזר סי' קכט עמ' כ

בגט גר כותב: "פלוני בן אברהם אבינו".

4. לבוש אבן העזר סי' קכט עמ' ט

מיהו לדברי הכל גר שתוקי או אסופי, אין צריך לכתוב אלא שמותם בלבד, אבל נוהגין לכתוב "בן אברהם" ורצונו לומר, בנו של אברהם אבינו, שהרי כל האומות יכולין להתייחס אליו, שכן קראו הקדוש ברוך הוא כשהוסיף לו [בראשית יז, ה] הרי הוא אומר "אב המון גוים נתתיך".

5. רמ"א אורח חיים סי' קלט עמ' ג

אסופי ושתוקי קורין אותו בשם אבי אמו, ואם אינו ידוע, קורין אותו בשם אברהם, כמו לגר

ט"ז שם ס"ק א

בשם אבי אמו – לעניות דעתי נראה שאין זה נכון, דשמא יבא לגרש אשתו ויכתוב בן אנא פלוני בן פלוני שהוא אבי אמו, ובאמת אין נקרא בנו, כי למשפחותם לבית אבותם כתיב, נמצא הגט פסול. על כן קורין אותו בשם "בן אברהם" כמו שכתב אחר כך, וזה ודאי אין בו פסול כי הכל בניו של אברהם דכתיב "אב המון גוים כו" – כך נראה לי ברור:

How to Name the Child of a Gentile Father

11. רמ"א אורח חיים סי' קלט סעי' ג

ומי שאביו מומר לעבודת כוכבים, קורין אותו בשם אבי אביו, אבל לא בשמו לבד, שלא לביישו ברבים. ודוקא שלא עלה מימיו בשם אביו, אבל אם הוא גדול והורגל באותו העיר לעלות בשם אביו, והמיר אביו לעבודת כוכבים, קוראים אותו בשם אביו כמו שהורגל, שלא לביישו ברבים

<<

פסחים קי"ב ע"א: "אנא פלניא בר פלניא" ובכל התחנות ובקשות רגילים בכך, אם בן שפיר ניכר בשם אמו. וראיתי בגליון שולחן ערוך כתב דגול מרבבה שאפשר שאינו נכון – בשלמא רב מרי בר רחל היה הורתו שלא בקדושה ולא היה לו אב כלל, מה שאין בן שתוקי שיש לו אב אלא שאינו יודע מנו, אינו נכון לכתוב שם אמו – עיין שם. ואנא לא ידענא מה הטא יש אם מסמן עצמו בשם אמו אף על פי שיש לו אב, רק אנו צריכים לחפש ולמצוא היכן נקרא אדם בן אמו, וכיון שמצינו רב מרי בר רחל, אם בן מה חסר אם השתוקי יחס עצמו אחר אמו; ועוד הלא מצינו יואב בן צרויה בת ישי אבי דוד, ר' שמעון בן פוי בת ר' חייא, אבא שאול בן אמא מרים, אבשלום בן מעכה, אדוניה בן חגית, שפטיה בן אביטול. על כן לפי עניות דעתי, מהיות טוב לכתוב בשתוקי "פלוני בן פלונית" כדי שיהיה מסומן, דאי לאו הכי, כמה יצחק איכא בשוקא, אף על גב דיש לומר עכשיו שנוהגים להזכיר שם אבות בגמין, ואם לא נזכר נודע שהוא שתוקי

10. שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק ג סי' קו

ובדבר איך לכתוב באסופי ושתוקי שלא ידוע שם אביהם בכתובה, הנה באשר הם פסולים לקהל, הרי אם יכתבו עליהם "בן אברהם אבינו" יאמרו שהוא גר ויבא מזה מכשול שיכשירוהו לקהל כמו גר, וכן אין לכתוב כשידוע שם האם על שם אמו כדחיה רוצה לומר הדגול מרבבה באבן העזר סי' קכ"ט סעי' ט', לבד טעמו דלשתוקי יש אב, שזהו טעם קלוש, דמאחר שאין אנו יודעין שם האב ואת שם האם, ידעיןן מאי טעמא לא נכתוב שם האם, אבל הא כשיכתבו אותו על שם אמו, הרי יאמרו שהוא בן ישראלית מנכרי שאין לו אב לפי הדין, וכדאשכחן בגמרא בבא מציעא ע"ג ע"ב וברש"י ד"ה "רב מרי" ברב מרי בר רחל שנקרא בשביל זה על שם אמו שהוא כשר לקהל, ואף לכהונה כשהוא זכר לכולי עלמא, ואף בנקבה הא להרמב"ם כשרה אף לכהונה, ואם ניסת לכהן אין מוציאין מידו, כדאיתא בבית שמואל סימן ד' ס"ק ב' – עיין שם, ויבא מזה מכשול שיכשירו גם את השתוקי והאסופי לקהל וגם לכהונה, ולכן אין לכתוב על שתוקי ואסופי אלא שמותיהן בלבד, כמפורש בשולחן ערוך בגיטין, והוא הדין בכתובה, וצריך כבוד תורתו הרמה לכתוב בהכתובה רק שמותיהן לבד ואין בזה משום שינוי מנהג שנהגו בעיר לכתוב על שתוקי ואסופי "בן אברהם אבינו" או אם נהגו לכתוב על שם האם, דשלא כדין היה מנהגם. וגם לא שייך מנהג על דבר שלא שכיחא.

Payment for Uncompleted Work

Q

I hired a contractor to build a stairway in a deserted building belonging to the State of Israel. I told him that I do not have a permit and that there might be disturbances by the neighborhood Arabs (par for my foundation's course). We agreed on a price for the job, not by time (expected to be a day). In the midst of the work, the police surprisingly arrived and took us all for questioning until night. Although we were not charged with a crime, we were ordered to stop building. The contractor now wants to be paid for the whole job minus his savings in material that was not used, since he did nothing wrong and he was "occupied" for a whole day, as was expected. I countered that he did only about half the job, and he knew there was a chance of disturbances, even though we did not consider that the police would stop us. How much should I pay?

<<

סובר אני שיחזיר לי ההוצאה מלבד השכר שקצב לי, וחזר ועשה שליחותו ותובע מראובן הוצאות; השיב ראובן: "על הוצאות לא היה דעתי ובשכיל כך קצבתי לך עשרה זהובים לשכרך; אלמלא כך לא היה ראוי לתת לך עשרה זהובים"; ושמעון מועין: "מנהג כל השוכרים כהאי גוונא שיתנו לעולם הוצאות לבד השכירות ככה יעשה לי גם כן"; הדין עם מי? תשובה, יראה דהדין עם ראובן מאותו מעם שהוא מועין דהדמים מודיעים ששכרו על הוצאות שלו, שהרי שמעון מודה לו שאין ראוי לתת שכר גדול כל כך בשליחות כזאת, ואף על פי שגם ראובן מודה לו שמנהג סתם שוכרים כהאי גוונא שיתנו הוצאות עם השכר, מכל מקום יש לומר דהדמים מודיעין כמו שאבאר. ואף על גב דקיימא לן כרבנן גבי מכר את הצמד דאין הדמים ראייה (ב"ב עז, ב), הא מחלק באשרי [פרק המוכר פירות (שם פ"ו סי' ב')] וכן בהגה"ה באשרי ריש פרק המניח (בבא קמא פרק ג' סי' א') בשם רבינו תם דאפילו רבנן מודי דהדמים מודיעין היכא דאין מכחישין עיקר הלשון, כמו במוכר שור לחבירו ונמצא נגחן (בבא בתרא צב, א) דפריך עלה: וליחזי אי דמי רדיא לרדיא, והיינו משום דאין הדמים מכחישין עיקר הלשון, ונדון דידן נמי אין הדמים מכחישין עיקר הלשון דשפיר יש בלשון השכירות שהשכיר יתן הוצאות. והתוספות פרק הפרה (בבא קמא מו, א ד"ה ונחזי) וכן בהגה"ה אשרי ריש פרק המניח (שם) מחלקים בשם ריב"ם דהא דסברי רבנן אין הדמים ראייה היינו היכא דליכא רובא או חזקת ממון דמסייע לדמים, אבל אי איכא חזקה או רובא [בהדין] (ב)הודעת דמים – אמרינן שפיר הדמים מודיעים. ונדון דידן נמי איכא חזקת ממון לראובן והדמים מודיעים לו גם כן, ואפילו אם תמצוי לומר דמה שהוא מנהג המקום שהשוכרים נותנין הוצאות כהאי גוונא חשיב כמו רוב, אם כן הוא רובא נגד החזקה, מכל מקום מהני הודעת דמים עם החזקה דבהדיא אפילו לרבנן, כדאיתא בתוספות פרק המוכר פירות (צב, א ד"ה וליחזי), והוא הדין אם רובא מסייע להודעת דמים, אפילו איכא חזקה נגדה אמרינן הדמים מודיעין – עד כאן לשוננו. ותמיהא לן מלתא, דהא בהדיא אמרו ריש פרק הפועלים

<<

1. גמרא, בבא מציעא דף ע"ג ע"א א

אמר רבא: האי מאן דאוגיר אגורי לדוולא, ופסק נהרא בפלגא דיומא. אי לא עביד דפסיק – פסידא דפועלים. עביד דפסיק, אי בני מתא – פסידא דפועלים, לאו בני מתא – פסידא דבעל הבית.

2. שולחן ערוך ורמ"א חושן משפט סי' שלד סע"א

השוכר את הפועל להשקות השדה מזה הנהר, ופסק הנהר בחצי היום, אם אין דרכו להפסיק, או אפילו שדרכו לפסוק והפועל יודע דרך הנהר, פסידא דפועל ואין בעל הבית נותן לו כלום, אף על פי שגם בעל הבית יודע דרך הנהר. אבל אם אין הפועל יודע דרך הנהר, ובעל הבית יודע, נותן לו שכרו כפועל במל. הגה: וכן בכל אונס שאירע לפועל, בין ששניהם היו יודעין שדרך האונס לבא או ששניהן אינן יודעין, הוי פסידא דפועל.

3. שולחן ערוך חושן משפט סי' רכז סע"ו לו

הקבלן יש לו אונאה. כיצד? כגון שקבל עליו לארוג בגד זה בעשרה זוזים, או לתפור חלוק זה בשני זוזים, הרי יש לו אונאה, וכל אחד משניהם, בין קבלן בין בעל הבגד, חוזר לעולם.

4. קצות החושן סי' שלא ס"ק א

מקום שנהגו לזון – כתב בתרומת הדשן סי' שכ"ג – זה לשונו: ראובן שכר את שמעון עבור עשרה זהובים שילך לו למדינה פלונית אל לוי ומסר לו כתבים כו' ויחזור לתוך שלושה שבועות, וקודם שיצא שמעון לדרכו הלך ראובן גם כן לצד אחר, וכשרצה שמעון לצאת לדרך אמר לאחד או לשנים מבני העיר: "ראובן שכרני בכך וכך, ובדעתי שיתן לי מקודם ההוצאה על הדרך בהליכה ובחזרה כו',

<<

Payment for Uncompleted Work

<<

(כבא מציעא פג, א): במקום שנהגו שלא להשכים ושלא להעריב דאפילו הוסיף על שכרן לא מצי אמר אדעתא דלהשכים ולהעריב ולא אמרינן הדמים מודיעין, וכן במקום שנהגו לזון- יזון; משמע דאפילו הוסיף בשכרן. וכן מוכח ריש פרק המקבל (שם קג, ב) עיין שם מקום שנהגו להשכיר אילנות על גבי קרקע כו', לא צריכא דכולי עלמא יהבי בתלתא ואזיל ויהביה בריבעא; מהו דתימא דאמר ליה: דאדעתא דלא יהבינא לך באילנות קא משמע לן דאיבעי ליה לפרושי, וכן הוא בטור ושולחן ערוך סימן ש"ד (סעיף ה'), ובכל הני דאמרן אין הלשון סותר, ואפילו הכי לא אמרינן הדמים מודיעין, אלא דלא מהני הודעת דמים נגד המנהג. ואף על גב דמהני נגד רוב לא מהני נגד סתם מנהג, דהא מנהג עדיף דלא אזלינן בתר רובא להוציא ממון ואילו בסתם מנהג אזלינן בתריה להוציא ממון, ואם דעתו אינו על דרך המנהג הוה ליה לפרושי בהדיא, וכמו שאמרו ריש פרק המקבל, ואם כן הוא הדין בהוצאות, אם מנהג כל השוכרים כהאי גוונא שיתנו לעולם הוצאות כנדון דתרומת הדשן, אין הדמים מודיעים, וצריך עיון:

Going to a Civil Court Where There Is No *Beit Din*

Q I am a lawyer in a country with a small Jewish population. When we need a *din Torah*, we fly a *beit din* in from another country. A Jew who is suing another Jew recently asked me to represent him. The dispute relates to a modest amount of money, which is less than the cost of bringing a *beit din*. May we sue in a non-Jewish court?

4. שו"ת הריב"ש סי' רטז

והיה לו לתבוע זכותו הוא בעצמו לפני דייני ישראל, כיון שאיכא דינא בארעא, ולא ללכת לפני עובדי כוכבים. אף אי ליכא דינא בארעא והיה צריך לדון בערכאות של עובדי כוכבים, לא היה לו למסור חברו ביד עובד כוכבים אלם שתהא ידו תקפה עליו שלא כדון, אלא שידון עמו הוא בעצמו.

5. שולחן ערוך חושן משפט סי' סא סעי' ו

שטר שכתוב בו שיש רשות למלוה לירד לנכסי לוח בן בפניו בין שלא בפניו בלא רשות בית דין ובלא שומא והכרזה, אינו רשאי לעבור על דברי תורה לירד לנכסיו, שהמלוה את חבירו לא ימשכנו אלא בבית דין. אבל אם לא מצא דיין שרוצה לדונו, אז יש לו רשות לעשות דין לעצמו.

6. גמרא, סנהדרין דף לא עמ' ב

כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן: התוקף את חבירו בדין, אחד אומר: "נדון כאן", ואחד אומר: "נלך למקום הוועד", כופין אותו וילך למקום הוועד. אמר לפניו רבי אלעזר: רבי, מי שנושה בחבירו מנה יוציא מנה על מנה? אלא, כופין אותו ודן בעירו. איתמר נמי, אמר רב ספרא: שנים שנתעצמו בדין, אחד אומר: "נדון כאן", ואחד אומר: "נלך למקום הוועד" – כופין אותו ודן בעירו, ואם הוצרך דבר לשאול כותבין ושולחין.

1. שולחן ערוך חושן משפט סימן כו סעי' א

אסור לדון בפני דייני עובדי כוכבים ובערכאות שלהם, אפילו בדין שדנים בדיני ישראל, ואפילו נתרצו שני בעלי דינים לדון בפניהם, אסור. וכל הבא לידון בפניהם, הרי זה רשע, וכאילו הרף וגדף והרים יד בתורת משה רבינו עליו השלום.

סמ"ע סימן כו ס"ק ד

והרים יד בתורת משה רבינו ע"ה – דמדהניח דייני ישראל והלך לפני דייני גוים, מראה כאילו תורת משה רבינו עליו השלום ומשפטיו אינו אמת, חס ולילה:

2. בית יוסף חושן משפט סי' ח

כתב הרשב"א (חלק ב' סי' רצ) שנשאל על עיירות שאין בהם מי שיודע אפילו אות אחת ואנו צריכים להעמיד להם דיינים לדון ולפשר על כרחן של בעלי דבר, ואם לא נעמיה, נמצאו הולכים בערכאות של נכרים ורבו האונסים. והשיב: שורת הדין, אי אפשר להעמיד דיינים שאינם מומחים שלא מדעת בעלי דינים, אלא שהמומחין לבית דין שבעיר יכולים לכופף בעלי הדין לדון לפניהם כל שאין גדולים מהם בחכמה בעיר, והוא שבקיאין בדינים. על כן אתם צריכים למנותם לדעת אנשי העיר, ואף על פי שאינם בקיאים, שהכל לפי צורך השעה, וכל מעשיך יהיו לשם שמים. ואם קבלום עליהם אנשי העיר – מותר, ואין אחד מהם יכול לפסלם, דהיינו ערכאות שבסוריא דאיתא בריש פרק זה בורר (בג.). ומכל מקום צריך לבדוק אחר אנשים כשרים יראי אלקים שונאי בצע ואנשים מביני מדע – עד כאן לשונו.

3. רמ"א חושן משפט סי' יד סעי' א

... כבר נהגו בזמן הזה שכל זמן שיש בית דין בעיר, אין אחד יכול לכוף חבירו שילך עמו לבית דין אחר, כי אין לנו עכשיו בית דין הגדול או בית הוועד; ולכן לא יוכל לדהותו, אבל יכול לדהותו שלא לדון עמו עד יום שלישי, ומיד יבררו דיינים. ... וכן בן העיר שתובע לאכסנאי בכל מקום שימצאנו, ויש שם בית דין, מכריחו שם לדון. וכל זה כשיש בית דין בעיר, אבל אם אין בית דין שם, כל אחד יוכל להכריח חבירו שילך עמו לבית דין לדון עמו.

Buying With Intention to Return

Q

I liked a dress that I saw in a store, but it was too expensive. I am an amateur seamstress, so I am considering buying it, learning its cut, and then returning it, which Israeli law permits within 48 hours of the purchase. May I buy the dress with the intention to return it? (I certainly would not buy it to keep.)

4. שוית מים חיים חלק ב סי פג

אם מה שנהוג ש"רע רע יאמר הקונה" כדי להזויל המחיר הוא אסור משום אונאת דברים, ונראה לי פשוט שלא שייך איסור אונאת דברים אלא בדבר שגורם צער וכאב לשומע, וזו היא גם כונת המשמיע אותם דברים, כעין מה שביארו רבותינו בברייתא (בבא מציעא נ"ה ב) ופסקם הרמב"ם בהלכותיו (הלכות מכירה פרק יד), לומר לבעל תשובה "זכור מעשיך הראשונים", או לבן גרים "זכור מעשי אבותיך" וכו' עיין שם. ואלה, וכל הנזכרים עוד שם, גורמים צער גדול לאדם, מה שאין כן במשא ומתן מסחרי, שכך הוא דרכו של עולם, ואף אם נגרם לסוחר קצת צער או עגמת נפש במדה מסויימת

1. גמרא, בבא מציעא דף ל עמי א

שוטחה לצורכה אבל לא לכבודו וכו'. איבעיא להו: לצורכו ולצורכה מאי? תא שמע: שוטחה לצורכה – לצורכה אין, הא לצורכו ולצורכה – לא. אימא סיפא: אבל לא לכבודו, לכבודו הוא דלא, הא לצורכה ולצורכו – שפיר דמי! אלא מהא ליכא למשמע מינה. תא שמע: לא ישטחנה לא על גבי מטה ולא על גבי מגוד לצרכו, אבל ישטחנה על גבי מטה ועל גבי מגוד לצרכה. נודמנו לו אורחים – לא ישטחנה לא על גבי מטה ולא על גבי מגוד, בין לצורכו בין לצורכה! – שאני התם, דמקלא קלי לה, אי משום עינא אי משום גנבי.

5. בית הבחירה (מאירי) בבא מציעא דף נח עמי ב

אסור להונות את חברו ולגרם לו פסידא בדבריו, והוא שאמר "לא יאמר לו בכמה הפיץ זה" והוא אינו רוצה ליקח, שהרי מתוך שהוא בוש לומר שאינו רוצה ליקח משפיל לו מקוהו לומר שאינו שוה כל כך, ואחרים שומעים ונמצא גורם לו פסידא. ואפילו לא היה אדם שם, מכל מקום הוא מטריחו ומצערו שהשב למכור ולא מכר

2. תקנות הגנת הצרכן (ביטול עסקה), תשע"א-2010

ביטול עסקה

2. צרכן רשאי לביטל הסכם בהתאם לפסקאות (1) עד (7) ובלבד שביטול הסכם לרכישת טובין יהיה בתנאי שהצרכן יחזירם לעוסק והטובין לא נפגמו ולא נעשה בהם שימוש בידי הצרכן הרוכש; החזרת הטובין באריזה המקורית תהווה ראיה מספקת לאי-עשיית שימוש בהם ...

דמי ביטול

5. (א) ביטול הצרכן את הסכם הרכישה, כאמור בתקנה 2, רשאי העוסק לגבות מהצרכן דמי ביטול בשיעור של 5% ממחיר הטובין או מערך השירות או 100 שקלים חודשים לפי הנמוך מביניהם.

3. משנה, בבא מציעא דף נח עמי ב

כשם שאונאה במקח וממכר, כך אונאה בדברים. לא יאמר לו בכמה הפיץ זה והוא אינו רוצה ליקח.

Immoral Commercial Practices?

Q

I would like to ask about two elements of the business venture of which I am a partner. 1) Our products have a large profit margin (often five times their cost to us), but this is in accordance with their market price in the US. 2. Like many companies, we use high-pressure sales tactics in our marketing. Are these ethical/halachic problems?

4. ערוך השולחן חושן משפט סי' רלא סעי' כ
כשיש מוכרים שלא יצייתו לזה ואין ביכולת להכריחם, אין מכריחים גם את היחידים השומעים, דלמה יפסידום בהנם! ומיהו אם הבית דין יודעים שעל ידי כן, יוכרחו גם האחרים למכור כמוהם, יכריחו להשומעים [נראה לי]

5. ספר החינוך מצוה לח
שלא להעלות במחשבתנו לעשות תחבולה לקחת לנו מה שהוא זולתנו מאחינו. שנאמר [שמות כ', י"ד] "לא תחמוד בית רעך וגו'". וכבר הוכיחו זכרונם לברכה מפסק אחר, דכתיב [דברים ז', כ"ה] "לא תחמוד וגו' ולקחת לך", שאיסור לאו ד"לא תחמוד" אינו נגמר עד שיעשה בו מעשה. ואפילו נתן הדמים לחבירו על החפץ, עובר גם כן על לאו דלא תחמוד, שאין לאו דלא תחמוד נתקן בנתינת הדמים כל זמן שדרך הכרח לקחו ממנו

6. פתחי חושן, גניבה פרק א סעי' יא
הכופה את חבירו למכור לו את שלו ונותן לו את דמיו (פז), הרי זה חמס ואסור

שם העי' כו
ראיתי מי שכתב שהוא הדין הכופה את חבירו לקנות ממנו, יש בזה משום איסור חמס, ונראה דבריו, ויש לזהר בזה, שלפעמים מביאים את האדם במצב שאינו יכול לסרב, ולכאורה גם זה מעין כפייה.

7. שולחן ערוך חושן משפט סי' רכח סעי' ט
אין מפרכסין לא אדם ולא בהמה ולא כלים, כגון לצבוע זקן עבד העומד למכור כדי שיראה כבהור, ולהשקות הבהמה מי סובין שמנפחין וזוקפין שערותיה כדי שתראה שמינה. וכן אין מקרדין (פירוש: קרוד במגרת או מסרקת ששני דקים) ולא מקרצפין (פירוש: קרצוף מגרת או מסרק ששני עבים) אותה כדי לזקוף שערותיה, ולצבוע כלים ישנים כדי שיראו כחדשים. ואין נופחין בקרבים כדי שיראו שמנים ורחבים, ואין שורין הבשר במים כדי שיראה לבן ושמן.

1. גמרא, בבא מציעא דף מ עמ' ב
והאמר שמואל: המשתכר אל ישתכר יותר על שתות? **איכא גולפי ושמריא**. – אי הכי, נפיש ליה טפי משתות! – איכא טרחיה, ודמי ברזנייתא.

רש"י שם
איכא גולפי ושמריא – משתכר הוא הקנקן והשמרים, שלקה הכל בששה זוז.
דמי ברזנייתא – שנותן דמים לחנווני למוכר, ומוציאן ומכריו עליו בחוצות.
ברזנייתא – לשון כרזא; לשון אחר – אומנות יש בנקיבת כרזא בחבית של חרס, וצריך ליתן שכר.

2. רמב"ם הלכות מכירה פרק יד ה"א, ב
א [כבר ביארנו שהנושא ונותן באמונה ואמר: "כך וכך אני משתכר", אין לו הונייה; ואפילו אמר: "זה לקחתי בסלע, ובעשר אני מוכר" – מותר, אבל בית דין חייבין לפסוק השערים ולהעמיד שוטרין לכך, ולא יהיה כל אחד ואחד משתכר כל מה שירצה אלא שתות בלבד יפסקו להם בשכרם, ולא ישתכר המוכר יתר על שתות.
ב] במה דברים אמורים בדברים, שיש בהם חיי נפש, כגון יינות שמנים וסלתות, אבל העיקרין כגון הקושט והלבונה וכיוצא בהן, אין פוסקין להם שער אלא ישתכר כל מה שירצה.

3. טור חושן משפט סי' רלא
חייבין בית דין להעמיד ממונים על השערים שלא ירויה כל אחד מה שירצה, שאין לו לאדם להרויח אלא השתות. במה דברים אמורים? כמוכר סחורתו ביהודי בלא טורה; אבל החנוני המוכר מעט מעט, שמין לו טרחו וכל יציאותיו, ומותר עליהם ירויה שתות. במה דברים אמורים? שלא הוקר השער, אבל הוקר השער ימכור כפי הוקר. וכתב הרמ"ה ז"ל: הני מילי היכא דאיכא בי דינא דפרשי לכולהו מוכרין לזבוני הכי, אבל אי כל חד וחד מזבין בכל מה דיכיל, לא מחייב האי להודיה לזבוני בזול, דכי שלמו פירי דידיה, מזבני אחריני ביוקר, ואפסודיה להודיה בידיה לא מפסדינן;

Stealing by Accident?

Q

If one accidentally took and used a friend's similar coat, is he considered a *ganav* (thief)? Is he obligated to pay *kefel* (double)? Must he pay the owner if something happens to the coat in a manner that is beyond his control (*oness*)? [The questioner then presented sources that he found about *geneiva b'shogeg* (unintentional theft).] How can there possibly be *geneiva b'shogeg* considering that one needs intention to acquire something?

<<
לבעל חוב, לשומר הנם, לשואל, לנושא שכר ולשוכר, והיה מושכו ומת ברשות הבעלים – פטור; הגביהו או שהוציאו מרשות הבעלים ומת – חייב.
גמ'. בעי אמימר: תיקנו משיכה בשומרים או לא? אמר רב יימר, תא שמע: נתנו לבכורות בנו או לבעל חוב, לשומר הנם ולשואל, לנושא שכר ולשוכר, היה מושכו ויוצא ומת ברשות הבעלים – פטור; מאי לאו שומר, ושמע מינה: תיקנו משיכה בשומרים? אמר ליה: לא, גנב.

4. שולחן ערוך חושן משפט סי' שנט סעי' ה
אפילו הלוקח בשאלה, שלא מדעת הבעלים, נקרא גזלן.

5. מחנה אפרים הלכות גזילה סי' ז
אבל נראה כמו שכתב הבעל כסף משנה דכל היכא דלא ידע וסבור שהוא שלו לא חשיב גזלן משעת הגבהה, כיון דאינו מכוין לקנותו, שהרי הוא סבור שהוא שלו, מה שאין כן בהחייא דלוקח מן הגנב, שאף על פי שאינו יודע שהם גזולים, מכל מקום הרי נתכוון לקנותם ולהוציאם מרשות הבעלים. וכן נראה ללמוד ממה שכתב הרמז"ל (רמב"ם) בפ"ב מהלכות גניבה: הגביהו או שהוציאו מרשות בעלים ומת חייב השומר משום גנב – עד כאן לשונו. ולכאורה נראה דאיירי אפילו כשלא ידע השומר שהוא גזול

6. גמרא, יבמות דף נב עמ' ב
עשאוה כעודר בנכסי הגר וכסבור שלו הן, דלא קני. אמר ליה אביי: מי דמי? התם לא קא מכוין למיקני, הכא קא מכוין למיקני! הא לא דמיא, אלא לעודר בנכסי גר זה וכסבור של גר אחר הוא, דקני!

7. ספר מרחשת ח"ב סי' לב
ולזה נראה לי בזה דלא כקצות החושן, דכל אימת שהוא מתחייב מדין נזק הוא מתחייב גם כן מדין גזילה, דכיון דרבתה תורה שוגג כמוזד לענין נזקים, ילפינן מנייה כל חיובי ממונ שנעשה גנב וגזלן גם כן בשוגג לענין חיובי אונסין והשבת, ובמקום שפטור מדין נזק, פטור גם כן מדין גניבה וגזילה ודינם אחד.

1. קצות החושן סי' כה ס"ק א

ועדיין יש להסתפק בזה כי לפי מה שנראה מבואר משי"ם (ב"ק כו, ב) לא אמרו אדם מועד לעולם, ולרבות שוגג כמוזד, אלא דוקא גבי מוזק ומשום ריבוי דקרא דכתיב (שמות כה) "פצע תחת פצע", אבל בגניבה וגזילה לא מרבינן שוגג כמוזד, וכגון, שלקה הפיץ של הכירו ונתנו לאחר, כסבור של אחר הוא, וכמו שכתבו תוספות בפרק מרובה (ב"ק עט, א ד"ה נתנו) ובנימוקי יוסף שם (כט, א בדפי הרי"ף) דהיכא דאמר להכירו קח לי שור שהוא בבית פלוני שהוא שלי, ונמצא שאינו שלו אלא לגנבו נתכוין – עיין שם, דמשמע שניהן פטורין, המשלה משום דאין שליח לדבר עבירה לדעת הסוברין דאפילו לא ידע השליח נמי אין שליח לדבר עבירה, והשליח פטור לפי שלא ידע, ועיין שם בש"ך סימן שמ"ח (סק"ו); ואם כן צריך לומר, אף על גב דאדם מועד לעולם בין שוגג בין מוזד, היינו דוקא במוזק וכמו שכתבנו, אבל בגזילה כיון דגוף החפץ לא הוזק אלא הגביה ונתנו לאחר והיה שוגג בו, דכסבור שהוא של אחר, לא מחייב על השוגג. ואף על גב דאיכא למימר דהתם גבי "קח לי שור מבית פלוני שהוא שלי", אינו שוגג אלא דומה לאונס, ואונס גמור אפילו במוזק פטור, דאינו נראה שיהיה אונס גמור, דהא חזקה כל מה שיש תחת יד אדם הוא שלו, ואם כן לא היה לו ליקח מבית בעליו. ועוד דנראה גם מן הסברא דלא יתחייב שוגג כמוזד אלא דוקא גבי מוזק, ומשום דכתיב "פצע תחת פצע" והיכא דגלי גלי

2. מחנה אפרים הלכות גזילה סי' ז

... מוכח גם כן מהחייא דאמרינן בפרק כל שעה דף ל"ב באוכל תרומה בשוגג, דכל היכא דמעיקרא שויה ארבעה זוזי ולבסוף שויה זוזא, דודאי כדמעיקרא משלם, דלא גרע מגזלן – עד כאן; אלמא דאף על גב דבשוגג איירי, דלא ידע שהם תרומה, אפילו הכי, גזלן חשיב, כמו שנראה מפ"י רש"י ז"ל שם.

3. משנה וגמרא, בבא קמא דף עט עמ' א

מתני'. גנב ברשות הבעלים וטבח ומכר חוץ מרשותם, או שגנב חוץ מרשותם וטבח ומכר ברשותם, או שגנב וטבח ומכר חוץ מרשותם – משלם תשלומי ארבעה וחמישה, אבל גנב וטבח ומכר ברשותם – פטור. היה מושכו ויוצא ומת ברשות הבעלים – פטור, הגביהו או הוציאו מרשות בעלים ומת – חייב. נתנו לבכורות בנו או

<<

Returning a Lost Item that the Owner Knows About

Q Neighbors on an upper floor have several young children who regularly throw toys and even heavy objects into our ground floor garden. For years we have picked up and returned the items and dealt with a mess, as they have refused to install screens to prevent the throwing, and they do not come promptly to retrieve the items. We believe that if we leave the toys at our house, they will change their behavior. Is that permitted?

3. שולחן ערוך חושן משפט סי' רסא סעי' ד

המאבד ממונו לדעת – אין נזקקין לו. כיצד? הניח פרתו ברפת שאין לה דלת, ולא קשרה, והלך לו (ויש אומרים דרפת לא מקרי אבידה מדעת והייב להחזירה). השליך כיסו ברשות הרבים והלך לו, הרי זה איבד ממונו לדעתו, ואף על פי שאסור לרואה דבר זה ליטול לעצמו, אינו זקוק להחזיר, שנאמר: "אשר תאבד" (דברים כב, ג), פרט למאבד לדעתו. (ויש אומרים דאבידה מדעת הוי הפקר וכל הקודם זכה).

4. גמרא, בבא מציעא דף לא עמ' א

החזירה וברחה החזירה וברחה [וכו']. אמר ליה ההוא מדרבנן לרבא: אימא: "השב" – חדא זמנא, "תשיבם" – תרי זמני? – אמר ליה: "השב" – אפילו מאה פעמים משמע.

1. רמב"ם הלכות דעות פרק ז הל' ז

הנוקם מחבירו עובר בלא תעשה שנאמר "לא תקום", ואף על פי שאינו לוקה עליו, דעה רעה היא עד מאד; אלא ראוי לו לאדם להיות מעביר על מדותיו על כל דברי העולם, שהכל אצל המבינים דברי הבל והבאי ואינן כדי לנזקם עליהם. כיצד היא הנקימה? אמר לו חבירו: "השאלני קרדומך". אמר לו: "איני משאלך"; למהר צריך לשאול ממנו, אמר לו חבירו: "השאלני קרדומך". אמר לו: "איני משאלך כדרך שלא השאלתני כששאלתי ממך" – הרי זה נוקם. אלא כשיבוא לו לשאול יתן בלב שלם ולא יגמול לו כאשר גמלו וכן כל כיוצא באלו, וכן אמר דוד בדעותיו הטובות: "אם גמלתי שולמי רע ואחלצה וגו'".

2. רמ"א חושן משפט סי' שפח סעי' ז

יש אומרים דאדם המוכה מחבירו יכול לילך לקבול לפני העובדי גילולים, אף על פי דגרם למכה היוק גדול

Taking Bottles from Recycling Receptacles

Q

I am a preschool teacher, and I would like to do a project with my students using a few dozen large empty soda bottles. May I take bottles from the recycling receptacles we have in Jerusalem and "recycle them" in that way?

3. סמ"ע סימן ר ס"ק א

המשתמר לדעתו – פירוש, לאפוקי אם אין משתמר לדעת הלוקח, אף שהוא משומר לדעת המוכר, אינו קונה, דחצירו דומיא דידו ושלוהו בעינן, דהם משומרים לדעתו דלוקח או שלוהו כמותו

1. גמרא, בבא מציעא דף יא ע"א א

ותקני ליה שדהו, דאמר רבי יוסי ברבי חנינא: חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו! הני מילי בחצר המשתמרת, אבל חצר שאינה משתמרת, אי עומד בצד שדהו – אין, אי לא – לא.

4. נתיבות המשפט, ביאורים סי' ר ס"ק ג

והנה מה נקרא אינה משתמרת, נראה דדוקא כשהוא מגולה בלא מחיצות נקרא אינה משתמרת, אבל כל שיש מחיצות סביב, אף שאינו נעול במנעל, נקרא חצר המשתמרת, וכן מוכח בגיטין בפרק הזורק [ראה שם ע"ט ע"א – ע"ב]. וראיה לזה, דהא כלים מטעם חצר הוא כמבואר בשיטה [בבא מציעא ט' ע"ב המובא להלן סק"ו], ואם כן קשה למאן דסבירא ליה דבעינן דוקא בתוכה, אם כן כלי בסימטא אמאי קנה, דהא לאו משתמרת הוא, ועומד בתוכה אי אפשר בכלי, אלא על כרחך דמחיצות הכלי כמחיצות החצר והשיב כחצר המשתמרת.

2. שולחן ערוך ורמ"א חושן משפט סי' ר סעי' ג

כליו של אדם, כל מקום שיש לו רשות להניחו, קנה לו, וכיון שנכנסו המטלטלים בתוך הכלי אין אחד מהם יכול לחזור בו, והרי זה כמי שהונחו בתוך ביתו. הגה: ויש חולקין וסבירא להו דבמכר או מתנה, אם משומר לדעת המוכר או הנותן, סגי, וקנה (עיי' בב"י), וכן נראה להורות... לפיכך אין כליו של אדם קונים לו ברשות הרבים, ולא ברשות המוכר, אלא אם כן אמר לו המקנה: "לך וקנה בכלי זה", ואז קנה אם הוא ברשות המוכר.

Receiving Permission to Sublet

Q

I work on a campus in Israel, in a project funded by an outside foundation. As part of my employment agreement with the foundation, they rent an apartment on the campus on my behalf throughout the period of my employment, including vacations. I did not sign the contract, and I am not involved in payment. I will be abroad during vacation and would like to make a little money by subletting the apartment to a nice family. Do I need permission, and who should get the money?

4. רמ"א חושן משפט סי' שיב סעי' ז

הגה: או יעמוד לו אחר במקומו. ואם רוצה להעמיד אדם שאינו הגון, אין המשכיר צריך לקבלו.

1. שולחן ערוך חושן משפט סי' שז סעיף ד

אין השוכר בהמה או מטלטלים רשאי להשכיר לאחר; ואם השכיר לאחר, דינו כדין שומר שכר שמוסר לשומר אחר, שנתבאר בסימן רצ"א.

5. חוק השכירות והשאלה

העברת השכירות (תיקון מס' 1) תשע"ז-2017

22. (א) השוכר אינו רשאי להעביר לאחר את הזכות להחזיק ולהשתמש במושכר וכן את חוביו האחרים על פי חוזה השכירות או להשכיר את המושכר בשכירות משנה, אלא בהסכמת המשכיר; אולם אם לא הסכים המשכיר לעסקה מטעמים בלתי סבירים או התנה את הסכמתו בתנאים בלתי סבירים, יהיה –

(1) בשכירות מקרקעין – רשאי השוכר לעשות את העסקה בלי הסכמתו של המשכיר;

(2) בכל שכירות – רשאי בית המשפט להרשות את העסקה בתנאים שייראו לו; ובשכירות של מקרקעין רשאי בית המשפט לעשות כן על אף האמור בחוזה השכירות.

2. שולחן ערוך חושן משפט סי' שז סעי' א

המשכיר בית לחבירו לזמן קצוב ורצה השוכר להשכיר הבית לאחר, משכיר עד סוף זמנו, והוא שלא יהיה מנין בני בית האחד יותר מבני ביתו. ואם אמר לו המשכיר: "למה תטרח ותשכיר ביתי לאחרים; אם לא תרצה לעמוד בו, צא והניחו ואני פוטר אותך משכירותו", שומעין לו

3. רמב"ם הלכות שכירות פרק ה הל' ה

מכאן אני אומר שהמשכיר בית לחבירו עד זמן קצוב ורצה השוכר להשכיר הבית לאחר עד סוף זמנו, משכיר לאחרים אם יש בני בית כמנין בני ביתו, אבל אם היו ארבעה לא ישכור לחמשה, שלא אמרו חכמים אין השוכר רשאי להשכיר אלא מטלטלין שהרי אומר לו: "אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר", אבל בקרקע או בספינה שהרי בעלה עמה אין אומר כן, וכן אני אומר אם אמר לו בעל הבית לשוכר: "למה תטרח ותשכיר ביתי לאחרים, אם לא תרצה לעמוד בו, צא הניחו ואתה פוטר משכירתו", אינו יכול להשכירו לאחר, שזה ב"אל תמונע טוב מבעליו" – עד שאתה משכירו לאחר תניח לזה ביתו. ויש מי שהורה שאינו יכול להשכירו לאחר כלל ויתן שכרו עד סוף זמנו, ולא יראה לי שדין זה אמת

Dealing with Fallout from a Dishonest Middleman

Q For the last few winters, neighbors and I have been ordering heating oil through Shimon, who used to live in the community. We would pay Shimon, and he would send a supplier – whom I had never seen – to deliver the oil to our tanks. This year, I did not succeed in contacting Shimon, so I looked for a supplier myself and came upon Levi. Levi told me that he had been our supplier through Shimon, and he said that before delivering the oil this year, he wants payment for last year, as Shimon had told him that I did not pay (a lie). I tracked down Shimon, who said that he stopped handling the oil two years ago (another lie). I trust Levi's honesty. If I (or Levi) cannot recover the money from Shimon, do I have to pay Levi for using his oil last year? [*The querier gave additional details, but there were several questions about the arrangement that he could not answer.*]

1. משנה, בבא מציעא דף צח ע"ב

השואל את הפרה ושלחה לו ביד בנו, ביד עבדו, ביד שלוחו, או ביד בנו, ביד עבדו, ביד שלוחו של שואל, ומתה – פטור. אמר לו השואל: "שלחה לי ביד בני, ביד עבדי, ביד שלוחי, או ביד בנך, ביד עבדך, ביד שלוחך", או שאמר לו המשאיל: "הריני משלחה לך ביד בני, ביד עבדי, ביד שלוחי או ביד בנך, ביד עבדך, ביד שלוחך", ואמר לו השואל: "שלח", ושלחה ומתה – חייב. וכן בשעה שמהזירה.

2. גמרא, בבא מציעא דף עו ע"א

השוכר את הפועל לעשות בשלו, והראהו בשל הבירו – נותן לו שכרו משלם, וחוזר ונוטל מבעל הבית מה שהנהגו.

Keeping Benefits from a Communal Purchase

Q

I was asked to buy an air conditioning system (for several thousand shekels) for my beit kneset. I received money to put in my account, and I made the purchase with my credit card. A few weeks later, I received, as a result of that sale, a 500 shekel gift certificate (in my name) for purchases at a certain outlet. Must I pass on the benefit to the beit kneset?

5. קצות החושן סי' קפג ס"ק ח

... וקשה לי בדבר שיש לו קצבה אמאי חולקין, דהא לפי טעמא דרש"י אין לו לשליח אלא משום דאמרינן מתנה יהיב ולשליח הוא דיהיב, וכאן בטעות שבמקח, ליכא מתנה כלל, ואם כן יהיה הכל לבעל המעות, וכן לפי טעמא דרי"ף משום דבאה לו הנאה על ידי שליח, נמי לא שייך אלא במתנה, אבל זה שנותן בפירוש בטעות ועל המקח, ודאי לבעל המעות הוא, והוא בעל המקח. ואפילו לפי מה שכתב הר"ן דלדעת הר"ף אפילו נותן בפירוש לשליח, בעל הבית חולק עמו ומשום דבאה לו הנאה על ידו, כבר כתבנו דהיינו דוקא לשליח, הא נותן בפירוש לבעל הבית, ודאי הכל לבעל הבית, וכמו שאר נותן מתנה על ידי שליח, דהכל להמקבל המתנה ולכן נראה דהרב ר' יונה סבירא ליה כטעמא שכתב בהגהת אשר"י, דדבר שיש לו קצבה חולקין משום דלא מחמת המקח בא אלא מחמת מזל שניהם, ודבר שאין לו קצבה הזולזל מחמת המקח בא בשויו ומזלו דבעל המקח גרם- עיין שם. ומשום הכי, בטעות שבא על דבר שיש לו קצבה נמי, מחמת מזל שניהם בא וחולקין, אבל לפי טעמא דרש"י ורי"ף, כל שהיה מעות במקח בדבר שיש לו קצבה, הכל לבעל המעות. ומחאי טעמא נראה הא דהשמיט בשולחן ערוך האי דינא דר' יונה, משום דלדידן דסבירא לן כטעמא דרש"י ורי"ף, ליתיה להאי דינא. ומה שכתב בטור: "וכן הסכים אדוני אבי הרא"ש", נראה דלא קאי על מעות שבמקח בדבר שיש לו קצבה, דלא הוזכר באשר"י מזה, אלא קאי על מה שכתוב בטעות שהכל לשליח.

6. שולחן ערוך חושן משפט סי' קפג סעי' ו

היה השער קצוב וידוע, והוסיפו לשליח במנין או במשקל או במדה, כל שהוסיפו לו המוכרים הרי הוא של שניהם, וחולק התוספת השליח עם בעל המעות. ואם היה דבר שאין לו קצבה, הכל לבעל המעות. (מיהו אם אמר המוכר בפירוש שנותן לשליח, הכל של שליח).

1. גמרא, כתובות דף צח ע"ב

תניא: הוסיפו לו אחת יתירה - הכל לשליח; דברי רבי יהודה, רבי יוסי אומר: חולקין; והתניא, רבי יוסי אומר: הכל לבעל המעות! אמר רמי בר חמא, לא קשיא: כאן בדבר שיש לו קצבה, כאן בדבר שאין לו קצבה. אמר רב פפא, הלכתא: דבר שיש לו קצבה - חולקין, דבר שאין לו קצבה - הכל לבעל המעות.

רש"י שם

שיש לו קצבה - כגון קטנית הנמכר בחנות במדה, מלא כלי בפרוטה- אם הוסיפו אחת יתירה, חולקין, דמתנה הואי: יש לומר לשליח נתנה, ויש לומר לבעל מעות נתנה. דבר שאין לו קצבה - כגון טלית וחלוק וירק הנמכרים באומד, פעמים מוותר למכור בזול ופעמים בצמצום- הכל לבעל מעות, שאין כאן מתנה אלא מכר.

2. רי"ף, כתובות דף נו ע"ב

דבר שיש לו קצבה, כגון הפירות שנמכרין מנין ידוע או משקל ידוע או מדה ידוע בכך וכך, אם נתן לו המוכר אותו הדבר הידוע והוסיף לו אחת יתירה, חולקין. ולמה חולקין השליח עם בעל הבית? הואיל ובאתה לו לשליח הנאה על ידי בעל הבית, חולק עמו

3. בית יוסף חושן משפט סי' קפג

וכתב הר"ן (שם ד"ה גמ') דמשמע מלשונו [של הרי"ף] שדבר שיש לו קצבה אפילו נתן המוכר לשליח בפירושו, כיון שבאת הנאה לשליח על ידי בעל הבית, חולק עמו. אבל לדעת רש"י שהטעם שהולקין הוא משום דמספקא לן אם ניתנה לשליח או אם ניתנה לבעל הבית, אם נתן המוכר לשליח בפירושו הוי לשליח

4. הגהות אשרי, כתובות פרק יא

דבר שיש לו קצבה- לא מחמת המקח בא הטעות אלא מחמת מזל של שניהם, וחולקין; ודבר שאין לו קצבה- הזולזל מחמת המקח בא בשויו ומזלו, דבעל המקח גרם

Claiming Damages from an Employee

Q

I hired a teenager to do deliveries with my van. He backed into a tree and moderately damaged my car. I do not want to report the collision to insurance, because it will raise my insurance rates. May I demand that the driver pay for the damage?

3. משנה, בבא מציעא דף פב ע"ב ב

המעביר חבית ממוקם למקום ושברה, בין שומר חנם בין שומר שכר – ישבע. רבי אליעזר אומר: זה וזה ישבע, ותמיה אני אם יכולין זה וזה ליטבע.

גמי שם דף פג ע"א א

ורבי הייא בר אבא אמר רבי יוחנן: שבועה זו תקנת חכמים היא, שאם אי אתה אומר כן – אין לך אדם המעביר חבית לחבירו ממוקם למקום.

4. ערוך השולחן חושן משפט סי' שלא סעי' ז

כל היוזק שעושה המשרת והמשרתת והפועל חייבים לשלם כשהיה בלי אונס, דדינם כשומר שכר; ומכל מקום מנהג בעלי בית ישרים שלא לנכות להם הזיקות קטנים כשבירת צלוחיות וקערות וכדומה, אם לא שפשעו להדיא כמוזידים ממש:

5. גמרא, בבא מציעא דף פג ע"א א

רבה בר בר חנן תברו ליה הנחו שקולאי חביתא דחמרא. שקל לגלימייחו, אתו אמרו לרב. אמר ליה: הב להו גלימייחו. – אמר ליה: דינא הכי? – אמר ליה: אין – "למען תלך בדרך טובים". יהיב להו גלימייחו. אמרו ליה: עניי אנן, וטרחינן כולה יומא, וכפינן, ולית לן מויד. אמר ליה: זיל הב אנרייהו. – אמר ליה: דינא הכי? – אמר ליה: אין, "וארחות צדיקים תשמר".

1. אור שמח הלכות שכירות פרק ז הל' א

נשאלתי באחד ששכר בית מהכירו וקיבל עליו אחריות מדליקה, ואחר כך הלך המשכיר והכטיח ביתו בחברת האחריות, ונשרפה הבית, מי מצי השוכר לומר: "כיון דלית לך פסידא, דדמי ביתך את נטל מן החברה, אדעתא דא לא קבלתי אחריות" ... ?

ונראה לי לדון, שהשוכר חייב בתשלומי אחריותה, דכמו כן שנינו בפרק הגזול ומאכיל (בבא קמא דף קט"ז ע"א) במשנה דשטף נהר חמורו וחמורו חבירו כו', ואם אמר לו: "אני אציל את שלך, ואתה נותן לי את שלי" – חייב ליתן לו. בעא מיניה רב כהנא מרב: ירד להציל ועלה שלו מאליו, מהו? אמר ליה: משמאי רחימו עליה; אלמא דהא דקיבל אחריות הוא משום דמחמת דמציל את של חבירו, מפסיד חמור של עצמו, ולסוף לא הפסיד את של עצמו, דעלה מאליו, לא מצי אמר: "אדעתא דא לא מחייבנא נפשי באחריות חמורך", דמצי אמר ליה: "מאי איכפת לך במה דמשמאי רחימו עליי"; כל שכן כאן, שעל ידי מה שנותן שכר קצבתו לחברת האחריות הרויח בתשלומי ביתו, ודאי דבזה לא נפטר השוכר מתשלומי אחריות שקבל עליו....

... כן הכא, אף על גב דאנא ממצינא גוונא דלא אתינא לידי הפסד על פי הבטחון בחברת האחריות, אתה לא נפטרת מהאחריות שקבלת עליך, ולחלק ... זה אינו, דכאן נמי אילולי הבטחון, היה הבית אבוד, ולא הצלתי מאומה מהשריפה, ואם החברה לא תשלם, האם תפטר אתה מן האחריות? כן כי משלמים, במה נפטרת מאחריותך? אנא קא מרווחנא, ואתה תשלם מה שנתחייבת:

2. משנה, בבא מציעא דף פ ע"ב ב

כל האומנין שומרי שכר הן

גמרא שם

לימא מתניתין דלא כרבי מאיר, דתניא: שוכר כיצד משלם? רבי מאיר אומר: כשומר חנם, רבי יהודה אומר: כשומר שכר! – אפילו תימא רבי מאיר, בההיא הנאה דקא שביק כולי עלמא ואגיר ליה לדידיה – הוי עילויה שומר שכר. – אי הכי, שוכר נמי, בההיא הנאה דקא שביק כולי עלמא ומוגר ליה לדידיה – הוי עילויה שומר שכר!

A Lawyer's Obligation to Take a Dangerous Case

I am a lawyer. A potential client asked me to help sue someone who is known to be part of the underworld. Should I agree based on the commandment of *lo taguru* ("Do not be afraid of a man"), or is it okay for me to turn down the request?

5. ישעיהו פרק נח, ו-ז

(ו) הלוא זה צום אבחרהו פתח הרצבות רשע התר אנדות מוטה ושלח רצוצים הפשים וכל מוטה תנתקו: (ז) הלוא פרם לרעב להמך ועניים מרודים תביא בית כי תראה ערם וכסיתו ומבשרך לא תתעלם:

6. פתחי תשובה חושן משפט סי' יז ס"ק טו

כעורכי הדיינים – עיין בב"ח שהביא כאן דברי הש"ס פרק הכותב מעובדא דקריבתא דרב נחמן, וכתב וזה לשונו: שמעינן דבאינו אדם חשוב, אין איסור לערוך לפני הדיינים ראיות לזכות קרובו, אי נמי, ללמוד לקרובו טענות אמת – עד כאן לשונו. ועיין בתוספות יום טוב פרק קמא דאבות משנה ה', דנראה לו כשאינו אדם חשוב, אפילו שלא לקרובו שרי, ושוב הביא לשון רש"י דמוכח דאם אינו קרובו לא שרי, עיין שם. ועיין בש"ך לקמן סימן ס"ו ס"ק פ"ב שכתב וזה לשונו: וכתב בשלטי גבורים פרק הכותב שמותר להשיא עצה למחול אם יגיע לו לירש שום הנאה במחילה זו, ובלבד שלא יהא המיעץ הזה מן הדיינים, שאין לו לדיין ללמד טענות ותחבולות. והוא ממשמעות הש"ס שם בעובדא דקריבתא דרב נחמן, עד כאן לשונו. ועיין בספר שער משפט סימן זה ס"ק ה', שתמה דמנא ליה להלק בכחי, דמפשטא דמתניתין משמע דאף שהוא אינו דיין בדבר, לא יעשה כעורכי הדיינים, וכן משמע בתוספות יום טוב ובב"ח דאף לאיש אחר אסור. ואפשר דאף השלטי גבורים לא התיר אלא לגבי יורשים כו', ואפשר דהשלטי גבורים מיירי מקרוב להבעל דין, ואפילו הכי אם היה דיין בדבר אסור, וצריך עיון.

7. גמרא, בבא קמא דף פא עמ' ב

תנו רבנן: הרואה חבירו תועה בין הכרמים, מפסיג ועולה מפסיג ויורד עד שמעלהו לעיר או לדרך; וכן הוא שתועה בין הכרמים, מפסיג ועולה מפסיג ויורד עד שיעלה לעיר או לדרך. מאי "וכן"? מהו דתניא: חבירו הוא דידע להיכא מסלק דניפסוג, אבל הוא דלא ידע להיכא קא סליק לא ניפסוג, נהדריה נהדר בי מיצרי, קא משמע לן. הא דאורייתא הוא, דתניא: השבת גופו מניין? ת"ל: "והשבותו!" דאורייתא הוא דקאי בי מיצרי, אתא הוא תקין דמפסיג ועולה מפסיג ויורד.

1. דברים פרק א, טז-יז

ואצוה את שפטיכם בעת ההוא לאמר שמע בין אחיכם ושפטתם צדק בין איש ובין אחיו ובין גרו: לא תכירו פנים במשפט כקטן כגדל תשמעוון לא תגורו מפני איש כי המשפט לאלהים הוא והדבר אשר יקשה מכם תקרבון אלי ושמעתי:

2. ספר החינוך מצוה תטו

שלא יירא הדיין בדין מאדם רע שנמנע הדיין מלירא מאיש מלדין דין אמת, ואפילו הוא איש מויק עז פנים עבה המוח, אלא יחתוך את הדין ולא ישים לבו כלל למה שיקרה עליו מההיזק בשביל דינו, ועל זה נאמר [דברים א', י"ז], "לא תגורו מפני איש".

מנחת חינוך שם אות א

שנמנע הדיין שלא יגור וכו' וע"ז נא' לא תגורו מפני איש וכו'. מבואר ברמב"ם פרק ב' מהלכות סנהדרין. ונראה דאם קבלו עליהם קרוב ופסול, דאינם מהוייבים לדון, יכולים לסלק עצמם אף לאחר שיודעים האידך הדין נוטה, כיון דאינם מהוייבים כלל.

3. גמרא, סנהדרין דף ו עמ' ב

שנים שבאו לדין, אחד רך ואחד קשה, עד שלא תשמע דבריהם או משתשמע דבריהן ואין אתה יודע להיכן דין נוטה – אתה רשאי לומר להם: "אין אני נזקק לכם". שמא נתחייב חזק ונמצא חזק רודפו. משתשמע דבריהן ואתה יודע להיכן הדין נוטה – אי אתה יכול לומר להן "איני נזקק לכם", שנאמר "לא תגורו מפני איש". רבי יהושע בן קרחה אומר: מניין לתלמיד שיושב לפני רבו וראה זכות לעני והוכה לעשיר, מניין שלא ישתוק – שנאמר "לא תגורו מפני איש", רבי חנין אומר: לא תכנים דברך מפני איש.

4. גמרא, כתובות דף פה עמ' ב

קריבתיה דרב נחמן זכינתה לכתובתה בטובת הנאה, איגרשה ושכיבה; אתו קא תבעי לה לברתה. אמר להו רב נחמן: ליכא דליסבא לה עצה? תיזיל ותיחלה לכתובתה דאמה לגבי אבוא, ותירתה מיניה. שמעה, אולה אחילתה. אמר רב נחמן: עשינו עצמינו כעורכי הדיינים. מעיקרא מאי סבר, ולבסוף מאי סבר? מעיקרא סבר: "ומבשרך לא תתעלם", ולבסוף סבר: אדם חשוב שאני.

<<

A Lawyer's Obligation to Take a Dangerous Case

<<

10. שו"ת ציץ אליעזר חלק ט סי' יז - קוני' רפואה בשבת פרק ה

(ט) ועוד זאת נראה לפי עניות דעתי דבהיות דהרופא עושה כן ליטפל בחולים עבור פרנסתו, אם כן מותר לו משום כך ליכנס גם בספק סכנה, ובדומה למה שהתירה תורה לפועל ליכנס למקומות סכנה עבור פרנסתו, כדכתיב: "ואליו הוא נושא את נפשו" ודרשינן בבבא מציעא ד' קי"ב ע"א: מפני מה עלה זה בכבש ונתלה באילן ומסר את עצמו למיתה לא על שכרו? (עיי' יורה דעה סי' קט"ז סעי' ה'), הרי דמותר לאדם למסור את עצמו למיתה.

8. גמרא, בבא מציעא דף ל עמ' א

דתנו רבנן: "והתעלמת" - פעמים שאתה מתעלם, ופעמים שאי אתה מתעלם. הא כיצד? היה כהן והיא בבית הקברות, או שהיה זקן ואינה לפי כבודו, או שהיתה מלאכה שלו מרובה משל חבירו - לכך נאמר "והתעלמת מהם". ... אלא לשלו מרובה משל חבירו - מדרב יהודה אמר רב נפקא, דאמר רב יהודה אמר רב: "אפס כי לא יהיה בך אביון" - שלך קודם לשל כל אדם.

9. שולחן ערוך חושן משפט סי' יב סעי' א

שנים שבאו לפניך לדין, אחד רך ואחד קשה, עד שלא תשמע דבריהם, או משתשמע דבריהם ואי אתה יודע להיכן הדין נוטה, אתה רשאי לומר להם: "איני נזקק לכם", שמא יתחייב הקשה ונמצא רודף אחר הדיין. אבל משתשמע דבריהם ותדע להיכן הדין נוטה, אי אתה רשאי לומר: איני נזקק לכם. ואם היה ממונה לרבים, חייב להזקק להם.